

ก่อนคุณจะเหลือเพียงวิญญาณ

ที่ถามหาสัจธรรมด้วยความสิ้นหวัง...

เสียดาย...

คนตาย

ไม่ได้อ่าน

ดังตฤณ

สารบัญ

สารบัญ.....	๑
คำนำ.....	๒
ปฐมบรรพ - เกิดมาเป็นอย่างนี้ได้อย่างไร	๔
บทที่ ๑ - ใครเป็นผู้รู้แจ้งเรื่องกรรม	๖
บทที่ ๒ - เหตุใดจึงเกิดเป็นมนุษย์.....	๑๕
บทที่ ๓ - เหตุใดจึงเกิดเป็นหญิงเป็นชาย	๒๖
บทที่ ๔ - เหตุใดจึงเกิดเป็นผู้มีรูปร่าง	๓๖
บทที่ ๕ - เหตุใดจึงมีฐานะร่ำรวย.....	๕๖
บทที่ ๖ - เหตุใดจึงมีสติปัญญามาก	๗๓
สรุปปฐมบรรพ	๘๖
ทุติยบรรพ - ตายแล้วไปไหนได้บ้าง	๘๗
บทที่ ๗ - สัจจะเกี่ยวกับความตาย.....	๙๐
บทที่ ๘ - สภาพความเป็นอยู่ของสัตว์ในภพภูมิต่างๆ.....	๑๑๗
สรุปทุติยบรรพ	๑๓๔
ตติยบรรพ - ยังอยู่แล้วควรทำอะไรดี	๑๓๕
บทที่ ๙ - คำถามที่น่ากลัวที่สุดในชีวิต.....	๑๓๗
บทที่ ๑๐ - วิชารู้ตามจริง.....	๑๔๕
สรุปตติยบรรพ	๑๕๙
บทส่งท้าย.....	๑๖๑
ไปรยปกและหน้าขอบคุณ.....	๑๖๒

คำนำ

ทุกคนต่างมีความน่าเวทนาอยู่ในทางใดทางหนึ่ง ต่อให้เป็นบุคคลที่เหมือนอ้อมเอมเปรมสุข เป็นที่อิจฉาของสังคมขนาดไหน ก็ย่อมรู้ในใจเขาเองว่าชีวิตยังมีข้อขัดข้องประการใดบ้าง

ทำไมชีวิตถึงมีความขัดแย้ง เหตุใดจึงไม่มีใครเป็นสุขได้แต่ถ้อยเดียว? ก็เพราะคนเราไม่รู้แล้วก่อกรรมดีบ้างเป็นบางครั้ง และเพราะคนเราไม่รู้แล้วก่อกรรมชั่วบ้างเป็นบางครั้ง ไม่มีใครเกิดมาพร้อมด้วยความรู้จะทำดีต้องเสวยผลดี ทำชั่วต้องเสวยผลชั่ว จะช้าเร็วไม่มีใครหนีแรงสะท้อนกลับของบาปบุญได้พ้น

คนทั่วไปจะมีความเชื่อทางศาสนา หรือเชื่อเรื่องชีวิตหลังความตายอย่างไรก็ตาม สืบราวแบบซ้ำแหละตัวเองแล้วก็ต้องพูดกันตรง ๆ ว่านอกจากอาการปักใจเชื่อ แทบไม่มีใครรู้แจ้งเห็นจริงราวกับตาเห็นรูปกันสักทีไร โดยเฉพาอย่างยิ่งถ้าเชื่อมั่นและอยากไปสวรรค์ อยากเข้าถึงนิพพาน ก็ยิ่งน้อยเท่านั้นชนิดนับหัวได้ที่จะทราบทางไปอย่างแท้จริง ชนิดติดความจำขึ้นใจ และถือประเพณีปฏิบัติตนบนเส้นทางกรรมอันนำสู่สุคติภูมิ

พระพุทธเจ้ามีคำตอบ มีคำอธิบาย มีความรู้จริงเกี่ยวกับเรื่องกรรมวิบากและภพภูมิทั้งปวง บางวันผู้เขียนนึกเสียดายขึ้นมาว่าธรรมะในพระไตรปิฎกอันเปรียบประดุจภูเขาทองยังกองอยู่อย่างเปิดเผย แต่น้อยคนจะเหลือบแลไปเห็น และน้อยคนที่เห็นแล้วเต็มใจจะอ่าน จึงเป็นที่มาของหนังสือชื่อ ‘เสียดาย... คนตายไม่ได้อ่าน’ เล่มนี้

จุดใหญ่ใจความของหนังสือเล่มนี้ สำหรับเป้าหมายแรกคือให้รู้และเข้าใจเหตุผลที่มาที่ไปเกี่ยวกับกรรม ชนิดที่อ่านแล้วได้คำตอบน่าพอใจกับความสงสัยของคนทั่วไป ส่วนเป้าหมายปลายทางสุดท้ายคือให้ประจักษ์แนววิริฐูแจ้งเรื่องกรรมด้วยตนเอง ชนิดที่อ่านแล้วไม่ต้องเถียงใครอีก รู้เฉพาตนว่ากรรมวิบากเป็นเรื่องจริง เป็นสัจจะ เป็นอมตะไม่แปรผันตามกาล

แม้อ่านอย่างคร่าวที่สุด อย่างน้อยผู้อ่านก็น่าจะเปิดตาขึ้นเห็นโลกด้วยมุมมองที่แตกต่างไป เหลือบแลไปตามท้องถนนก็สามารถเห็นผลกรรมปรากฏฟุ้งอยู่บนรูปร่างหน้าตาและบุคลิกนิสัยของใครต่อใครอย่างชัดเจน กระทั่งเมื่อเบิ่งจ้องมองกระจกเงา หรือเฝ้าพิเนิจความสุขความทุกข์อันเป็นปัจจุบันกาลของตนเอง ก็สามารถเห็น ‘ความจริง’ เกี่ยวกับกรรมวิบากได้ทุกวินาทีอยู่แล้ว

ผู้เขียนประสงค์จะเรียบเรียงเรื่องกรรมวิบากตามลำดับความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ นั่นคือให้ทราบที่มาจากเราเป็นอย่างนี้ด้วยกรรมเก่าอันใด จากนั้นจึงแสดงให้เห็นว่าในธรรมชาติมีช่องชั้นภพภูมิใดรองรับกรรมประเภทต่างๆอยู่บ้าง แล้วจึงสรุปลงที่ความน่าจะเป็น หรือสิ่งที่น่าจะทำขณะยังมีลมหายใจของความเป็นมนุษย์นี้อยู่

แนวคิดข้างต้นทำให้โครงสร้างของหนังสือแบ่งเป็น ๓ ภาค หรือ ๓ บรรพ (อ่านว่าบัพพะ) บรรพแรกคือการตอบคำถามว่าพวกเรา เกิดมาเป็นอย่างนี้ได้อย่างไร? บรรพที่สองคือการตอบคำถามว่าพวกเรา ตายแล้วไปไหนได้บ้าง? บรรพสุดท้ายคือการตอบคำถามว่าพวกเรา ยังอยู่แล้วควรทำอะไรดี? ซึ่งก็แปลว่าครอบคลุมเรื่องกรรมวิบากและภพภูมิทั้ง ๓ กาลคืออดีต ปัจจุบัน และอนาคต

ผู้เขียนขอถวายกุศลทั้งหมดจากการเขียนหนังสือเป็นเครื่องบูชาพระพุทธเจ้า ผู้ถ่ายทอดความรู้อันเป็นประโยชน์สูงสุดให้แก่พระสาวก เพื่อพระสาวกจะได้สืบทอดความรู้ทั้งหลายให้แก่ครูบาอาจารย์ร่วมสมัย ตราบกระทั่งตกทอดมาถึงผู้เขียนในกาลปัจจุบัน

ดังกฤณ

สิงหาคม ๒๕๕๗

➤ปฐมบรรพ - เกิดมาเป็นอย่างนี้ได้อย่างไร?

บางคนใช้เวลากว่าครึ่งชีวิต หมกมุ่นอยู่กับคำถามซ้ำ ๆ เช่นทำไมถึงเกิดมากับพ่อแม่ฐานะความเป็นอยู่อดคัดัดขัดสน ทำไมถึงเกิดเป็นหญิงให้ต้องเสียเปรียบเขาอยู่ร่ำไป ทำไมถึงรูปไม่งามแถมนามยังตลก ไม่มีอะไรเป็นที่เชิดหน้าชูตาสักอย่าง

หรือบางคนแม่เหมือนมีพร้อมทั้งทรัพย์สมบัติ รูปสมบัติ และคุณสมบัติ ก็ต้องทรมาณใจกับข้อบกพร่องเล็กใหญ่ในชีวิต เช่นฐานะร่ำรวยแต่เต็มไปด้วยภาระนาหนักอก เป็นชายแต่ใจแอบเป็นหญิงสวยหล่อแต่ตัวเตี้ยขาสั้นเต๋อ เรียกว่าเจอเผชิญปัญหาครบถ้วนจิตใจเต็มๆ ได้ตลอด มองคนอื่นรอบตัวเขาไม่เห็นต้องทนทุกข์ทรมาณกับปัญหาเช่นตนกันเลย

หากเคยรู้สึกน้อยใจในชะตากรรมของตัวเองมาก่อน คนที่คงโดนเรากล่าวโทษมากที่สุดเห็นจะได้แก่บุพการีผู้ให้กำเนิด ให้เราเกิดมาแล้วก็ไม่รู้จักเลี้ยงให้ตีมีความสุขสมบูรณ์อย่างลูกคนอื่น อันดับต่อมาจะได้แก่เทวดาฟ้าดิน อุตส่าห์ทำดีเหตุใดจึงแลไม่เห็นและตรวรางวัลกับเรามากๆ

และแม้คนไทยบางส่วนถูกสอนมาถูกต้อง คือให้หมั่นท่องติดปากว่าเรื่องที่เกิดขึ้นในวันนี้ ‘มันเป็นกรรมเก่าของเราเอง’ แต่ก็มักเป็นการท่องแบบนกแก้วนกขุนทองเอาไว้ปลอบใจตัวเอง มากเสียกว่าที่จะตระหนักว่านั่นเป็นความรู้อันควรลงใจให้และเข้าใจให้ซึ่ง จำแนกละเอียดเป็นเรื่องๆไปว่าที่กำลังเป็นอยู่ที่กำลังพอใจหรือไม่พอใจมาจากการกระทำแบบไหน เพื่อความรู้อัจฉริยะ เพื่อความสังวรระวัง และเพื่อความเร่งรัดให้ตนเองพัฒนาต่อไป ทั้งในด้านที่ดีอยู่แล้วและในด้านที่ยังพร่องอยู่

ในปฐมบรรพหรือส่วนแรกของหนังสือเล่มนี้ จะพูดถึง ‘กรรมเก่า’ ในหลายฐานะ ทั้งโดยความเป็นช่างผู้ปั้นแต่งรูปร่างหน้าตา ทั้งโดยความเป็นบรรพบุรุษผู้มอบมรดกตกทอดเป็นเงินทองของใช้ ทั้งโดยความเป็นองค์กรบริษัทความปลอดภัย ทั้งโดยความเป็นยักษ์ในตะเกียงวิเศษ รวมทั้งความเป็นอะไรต่ออะไรให้เราอีกมากมาย ชนิดที่ต่อไปจะได้ขอบคุณหรือกล่าวโทษให้ถูกตัวกันจริงๆ ไม่ใช่โทษมั่วไปเรื่อยโดยไม่ต้องมีหลักฐานประกอบการพิจารณาใดๆ หว่าพ่อแม่ไม่พยายามให้ดีกว่าที่เคยบ้าง หว่าเทวดากลับแก้งบ้าง หว่าคนรอบข้างเลวร้ายไปหมดบ้าง

ปฐมบรรพจะชี้ชัดตามพระพุทธองค์ตรัส คือ สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีตนเป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวและประณีตได้

ผู้ที่เริ่มเชื่อความจริงดั่งนี้ย่อมเลิกเรียกร้องสิ่งใดๆจากผู้อื่น แล้วหันมาเรียกร้องเอาสิ่งที่ตนปรารถนาจากปัจจุบันกรรมของตัวเอง และต่อไปหากจะน้อยใจชะตาหรือสภาพความเป็นอยู่ต่างๆ ก็คงน้อยใจตัวเองในอดีต ไม่น้อยใจ ‘ผิดตัว’ อย่างที่แล้วๆมา กับทั้งตระหนักในสิ่งที่ควรตระหนัก เช่นโดยหลักธรรมชาติแล้วเราควรกราบกรานแทบเท้าขอบพระคุณพ่อแม่ ไม่ว่าท่านจะเลี้ยงดูเรามาอย่างไร

หรือแม้กระทั่งเราเช่นใดก็ตาม เหตุผลหลักคือพวกท่านเป็นประตุนำเราเข้าสู่เส้นทางมนุษย์ อันเป็นที่สุดแห่งศักยภาพการพัฒนาตนเอง รวมทั้งตระหนักว่าเทวดานางฟ้าท่านเคยทำดีมาก็สมควรไปเสวยสวรรค์เพื่ออยู่เล่นเป็นสุข ไม่ใช่ต้องมาคอยสอดส่องดูแลมนุษย์ตั้งเกือบหมื่นล้านคนบนโลกทุกวัน หากรางวัลแห่งการทำดีคือต้องขึ้นสวรรค์ไปคอยสอดส่องดูแลมนุษย์ราวกับเป็นข้าสิ่งมีชีวิตในภูมิต่ำกว่าไปทั้ชาติ ซึ่งอย่างนี้ก็อย่าทำดีหวังสวรรค์กันเลยดีกว่า เอาแค่ครึ่ง ๆ กลาง ๆ พอได้กลับมาเป็นมนุษย์อีกที แล้วอมืองอเท้ารอรับความช่วยเหลือจากเบื้องบนเท่านั้นพอ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผู้สามารถมีตนเป็นที่พึ่งแห่งตนนั้น นับว่าได้ที่พึ่งอันหายาก และในแง่ของการเป็นที่พึ่งแห่งตนในระยะยาวก็ควรจะต้องรู้จักกรรมทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว รู้ว่ากรรมอันใดดีจะได้ทำให้มากเพื่อได้เป็นเรือใหญ่อาศัยแล่นไปในมหาสมุทรแห่งภพภูมิ รวมทั้งรู้ว่ากรรมอันใดชั่วจะได้หลีกเลี่ยงให้ห่างเพื่อไม่ต้องโดนมันโยนลงน้ำไปลอยคอลำบากลำบาก

★ บทที่ ๑ - ใครเป็นผู้รู้แจ้งเรื่องกรรม?

คนเราชอบพูดเรื่องลึกลับน่าตื่นเต้น เรื่องที่พยากรณ์ยากว่าจะออกหัวออกก้อยท่าไหน เพราะชอบแสดงความคิดเห็นว่าเรื่องนั้นเรื่องนี้ น่าเชื่อหรือไม่ น่าเชื่อ และถึงจุดหนึ่งอยากพิสูจน์ว่าตนเป็นฝ่ายถูก ในขณะที่คนอื่นอ่านทางไม่ขาดอย่างตน อย่างเช่นบางทีเถียงกันคือเป็นเอ็นเรื่องมนุษย์ต่างดาว เรื่องสัตว์ประหลาด เรื่องสงครามโลก ฯลฯ ต่างคนต่างมั่นใจเอาจริง ๆ ว่าความเชื่อของตนถูก ความเชื่อของตนเท่านั้นตรงกับความจริง ทั้ง ๆ ที่อาจไม่รู้ข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงประกอบเลยแม้แต่น้อย

มนุษย์เป็นกันได้จริง ๆ คือเชื่อโดยไม่ต้องหาหลักฐานสนับสนุน ฉะนั้นเมื่อเถียงกันเรื่องความเชื่อแล้วถามอีกฝ่ายว่า ‘แน่ใจได้อย่างไร?’ แล้วสืบไปสืบมาสรุปว่าเพราะคิดเอาเอง เพราะคาดเดาเอาตามอำเภอใจ หรือเพราะมีอคติอยากให้ความจริงตรงกับสิ่งที่ตนเชื่อ ก็อย่าไปใส่ใจเลยจะดีกว่า เป็นทุกข์เปล่า ๆ เพราะคนเกือบทั้งโลกต่างก็ยินดีที่จะทักท้วงตามใจตนต่าง ๆ นานา ไม่มีวันที่เราจะไปไล่จีให้ใครต่อใครหันเหศรัทธาของเขามาตามทางศรัทธาของเราได้หมดแน่ ๆ

ขอยกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดประการหนึ่ง ไม่ว่าจะไทยหรือเทศ ไม่ว่าจะเชื่อนรกสวรรค์หรือไม่ เวลาโกรธเกลียดใครก็มักสาปแช่งว่า ‘ไปลงนรกเถอะ!’ หรือแม้ไม่ถึงขั้นสาปแช่ง ก็นึกอยู่ในใจว่ากรรมที่เขาทำให้เราเดือดเนื้อร้อนใจยอมส่งเขาไปไม่ดีแน่นอน นับว่าเป็นการเดาแกมแข่งอยู่ดี คนเราก็เท่านี้ รักใครก็จะดันกันเขาขึ้นฝั่งสวรรค์ เกลียดใครก็จะขว้างเขาลงเหวนรก โดยที่ความจริงสวรรค์และนรกไม่ได้เปิดประตูต้อนรับใครตามการแยกเขี้ยวยิงฟันลั่นตัวโง่งของบรรดาญาติมิตรหรือศัตรูคู่อาฆาตรายใดเลย

เรื่องของกรรม หรือที่คนไทยชินหูกับคำว่า ‘กฎแห่งกรรม’ นั้น เป็นหนึ่งในสี่ของอจินไตย อจินไตยคือเรื่องที่ไม่ควรใช้ความคิดตรึกเดาหรือฟุ้งซ่านจินตนาการไปเอง คือจิตไม่รู้ว่าทำอะไรแล้วจะโดนสนองคืนทำไหน แต่กรรมรู้ว่าจะต้องจัดการอย่างไร จิตได้แต่คาดเดา ส่วนกรรมเป็นผู้ตัดสินว่าเราเดาถูกหรือเดาผิด

ในต้นบทของกล่าวถึงอจินไตยโดยสังเขปเป็นอันดับแรก เพราะเห็นว่าโยงกันแล้วจะทำให้เข้าใจเรื่องกรรมวิบากได้กระจ่างกว้างขวางขึ้น

อจินไตย ๔

๑) พุทธวิสัย – หมายถึงคุณสมบัติและความสามารถของพระพุทธเจ้า ยกตัวอย่างเช่นหนึ่งในความสามารถของพระพุทธองค์คือ ‘รู้ทุกอย่าง’ ถ้าด้วยปุถุชนวิสัยก็ย่อมสงสัยว่ามันจะเป็นไปได้ได้อย่างไร มนุษย์ที่ไหนจะไปรู้ทุกอย่างได้เล่า อันนี้เป็นการมองมาจากมุมมืดอันแคบจำกัดของปุถุชน ซึ่งแม้ได้ข่าวว่ามนุษย์อื่นแค่จดจำสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่า หรือคิดเลขได้เร็วกว่า หรือเจนจัดในการทำงานหลากหลายกว่าตน ก็โน้มเอียงจะดูหมิ่น เห็นเป็นข่าวกู พร้อมกับเอ่ยเต็มปากเต็มคำแล้วว่าไม่เชื่อ อย่างนี้จะไปเชื่อพุทธวิสัยอันเหนือมนุษย์และเทวดาทั้งหลายได้อย่างไร

๒) ฌานวิสัย – หมายถึงคุณภาพจิตที่สามารถนิ่งอย่างเอกอุ เสพรสปีติสุขในสมาธิอันยิ่งใหญ่ ระดับทิพย์ที่เกินประสบการณ์มนุษย์สามัญ และนอกจากนั้นยังมีผลเป็นความผ่องใสทางกายเกินคนธรรมดา ล่วงรู้สิ่งลึกลับต่างๆมากกว่าที่จิตคิด อยู่นิ่งๆทั่วไปจะทำได้ เมื่อผู้ใดฌานพยายามพรรณนาความสุขและความล่องรู้ต่างๆให้คนกิเลสหนาทั้งหลายฟัง หรือกระทั่งอยากให้รับรู้ตาม เขาก็จะมีภาพของคนบ้า คนเพ้อเจ้อ หรือคนหลอกลวงมากกว่าอย่างอื่น และในทำนองเดียวกันแม้ใครเชื่อเรื่องฌาน ก็ไม่อาจจินตนาการถูกว่ารสสุขระดับฌานนั้นยิ่งกว่ารสสุขแบบโลกๆสักแค่ไหน รวมทั้งไม่อาจเข้าใจเลยว่าจิตอีกแบบสามารถทะลุทะลวงกำแพงความไม่รู้ต่างๆนานาได้อย่างไร เช่นอ่านใจคนอื่นออกเป็นคำๆ พยากรณ์อนาคตได้แม่นยำเหลือเชื่อ ฯลฯ

๓) วิบากแห่งกรรม – หมายถึงผลที่ปรากฏเป็นเหตุการณ์ต่างๆนานาในชีวิตเรา เมื่อไม่รู้เหตุผลเราก็อาจบัญญัติคำว่า ‘บังเอิญ’ ขึ้นมา แต่เมื่อเชื่อว่ามีสิ่งทั้งหลายเป็นผลที่หลั่งไหลมาจากต้นธารคือกรรมเก่า ก็ไม่อาจเข้าใจถึงว่าตนเองเคยไปทำกรรมอันใดไว้ หลายคนโยงกรรมอันเป็นต้นเหตุเข้ากับผลกรรมอันเป็นปลายทางด้วยความคิดคาดเดา บางทีเผอิญถูก แต่หลายที่จะผิดถนัด และแม้จะเรียนรู้เรื่องกฎแห่งกรรมละเอียดลออปานใด ท่องจำหลักของกรรมวิบากได้มากมายเพียงไหน ก็ไม่อาจจะบรูด้วยจินตนาการคิดนึกว่าตนเจอสุขหรือเจอทุกข์หนึ่งๆเพราะแรงกรรมเก่าอันใดเหวี่ยงมา

๔) ความคิดเรื่องโลกและจักรวาล – หมายถึงที่มาที่ไปของวัตถุซึ่งใหญ่ๆเช่นโลกและดวงดาว กับวัตถุที่เล็กมากๆเช่นอะตอมและองค์ประกอบสัจจิว หลายคนเข้าใจว่าปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์พบคำตอบทั้งหมดแล้ว แต่ความจริงก็คืออัจฉริยะที่อุทิศทั้งชีวิตทำงานค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับวัตถุระดับมหภาคและจุลภาคนั้น เลิกพูดถึง ‘ความจริงสุดท้าย’ กันนานแล้ว หลายคนเชื่อว่านักวิทยาศาสตร์ที่รู้มากที่สุดในโลก อย่างมากก็เป็นได้แค่เด็กที่ยืนอยู่ชายหาดแต่อยากรู้อยากเห็นและสัมผัสความลึกลับของท้องสมุทรกันเท่านั้น เขาแค่ได้ข้อสันนิษฐานว่าก่อนเกิดจักรวาลไม่มีอวกาศ ไม่มีกาลเวลา เท่านั้นถึงงแปดกลับแล้วว่าสภาพนั้นเป็นอย่างไร และเหตุใดจึงอุบัติมหากัมปนาท จากความไม่มีอะไรกลายเป็นดาราจักรนับแสนล้านอย่างที่กำลังเห็น อยู่นิ่งๆอยู่ได้ทำไฉน

ผู้มีสิทธิ์ล่วงรู้เรื่องอจินไตย

จากนิยามของอจินไตยทั้ง ๔ คงสรุปได้ว่าเรื่องอจินไตยนั้น ขึ้นคิดๆเอาที่หัวแตกเปล่า เพราะจะไม่มีใครได้คำตอบเรื่องอจินไตยจากจินตนาการคาดเดา อย่างไรก็ตาม ใช่ว่าเป็นเรื่องอจินไตยแล้วเราจะหมดสิทธิ์ล่วงรู้ความจริงอย่างสิ้นเชิง เช่นพุทธวิสัยนั้น เมื่อชาติหนึ่งชาติใดเบื่องหน้าฟ้าสามารถบำเพ็ญบารมีจนแก่กล้าพอจะบรรลุนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง ก็ย่อมเข้าถึงพุทธวิสัยได้ว่ามีขอบเขตประมาณใด

และสำหรับมนุษย์ที่บารมีไม่สามารถถึงความเป็นพระพุทธเจ้า ก็อาจบำเพ็ญเพียรทำสมาธิจนถึงฌาน ผู้ได้ฌานย่อมทราบฌานวิสัยได้ รวมทั้งยังอาจจะหยั่งรู้เรื่องกรรมวิบากและเรื่องจักรวาลกับภพภูมิต่างๆเป็นของแถมอีกด้วย สมดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

เมื่อจิตเป็นสมาธิ บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลสใตจรมารบกวน มีความอ่อนน้อมแก่การงาน มีความตั้งมั่นไม่หวั่นไหวแล้ว ก็ย่อมสามารถโน้มห้อมจิตไปเพื่อรู้การจุดและการอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย อาศัยทิพยจักษุอันบริสุทธิ์ล่วงตาเนื้อของมนุษย์ เห็นหมู่สัตว์ที่กำลังจุดและกำลังอุบัติ ทั้งในสภาพแล้ว ทั้งในสภาพประณีต ทั้งมีผิวพรรณดี ทั้งมีผิวพรรณทราม ทั้งได้ดี ทั้งตกยาก

นอกจากนี้ยังรู้ชัดว่าหมู่สัตว์ย่อมเป็นไปตามกรรม จำแนกถูกว่าเมื่อสัตว์ใดดำรงตนอยู่ด้วยกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ตีเตียนพระอรียเจ้า เป็นมิจฉาทิฎฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจความเห็นผิด เบื้องหน้าเมื่อตายเพราะกายแตก ก็ย่อมเข้าถึงอบาย ทุกคติ วิหิบาด นรก ส่วนสัตว์เหล่าใดดำรงตนอยู่ด้วยกายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ไม่ตีเตียนพระอรียเจ้า เป็นสัมมาทิฎฐิ ยึดถือการกระทำด้วยอำนาจความเห็นชอบ เบื้องหน้าเมื่อตายเพราะกายแตก เขาย่อมเข้าถึงสุคติ โลก สวรรค์

นี่คือภาพการเห็นอย่างใหญ่ที่สุด สรุปลงโดยรวมคือถ้าทำดี มีความเห็นถูก สัตว์ย่อมบ่ายหน้าไปถือกำเนิดในสภาพน่าชื่นใจ แต่ถ้าทำชั่ว มีความเห็นผิด สัตว์ย่อมบ่ายหน้าไปถือกำเนิดในสภาพน่าสังเวช เมื่อเห็นการถือกำเนิดของวิญญาณแบบหนึ่งๆ ก็หมายความว่ายอมเห็นสภาพแห่งภพภูมิซึ่งปรากฏอยู่นอกเหนือการรับรู้ของตาเนื้อด้วย อย่างเช่นโลกมนุษย์ไปอื่น หรือเช่นโลกทิพย์ของเทวดา เป็นต้น

เป็นอันว่าใครมีสมาธิจิตที่บริสุทธิ์ก็มีสิทธิ์ล่วงรู้เรื่องอจินไตย ทราบว่าวิสัยของผู้มีฌานมีขอบเขตประมาณไหน ทราบว่าผลของการประพฤติประกอบกรรมแบบหนึ่งๆจะออกหัวออกก้อยในวันตายทำใดกับทั้งทราบด้วยว่าโลกอื่นมีจริงหรือไม่ มีที่มากี่ไปเพื่อรองรับวิญญาณบุญวิญญาณบาปประเภทใดบ้าง

พระพุทธองค์ยังตรัสปิดท้ายว่าการจะมีสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้วได้นั้น คือต้องปฏิบัติธรรมตามแนวทางที่ถูกต้องอีกด้วย และพระองค์ท่านก็ไม่ได้ตรัสลอยๆแบบคิดเองสรุปเองโดยปราศจากหลักฐาน ยืนยันเป็นบุคคล สมัยพุทธกาลมีพระที่เจริญสติเจริญปัญญาตามแนวทาง ‘สติปัฏฐาน ๔’ แล้วได้ผลจริงมากมาย อย่างพระผู้ทรงคุณพิเศษเป็นที่เลื่องลือเช่นท่านอนรุทธะ ซึ่งมีตาทิพย์และล่วงรู้เรื่องกรรมวิบากได้มาก สาธยายธรรมเกี่ยวกับกรรมวิบากได้มาก พอใครสงสัยได้ถามว่าทำไมท่านทราบกรรมวิบากได้แจ่มแจ้งแทงตลอดนัก ท่านก็จะตอบให้หายกังขาว่า

ดูกรผู้มีอายุทั้งหลาย เราย่อมรู้วิบากของการกระทำทั้งที่เป็นอดีต ทั้งที่เป็นอนาคต โดยฐานะ โดยเหตุ จะแจ้งตามความเป็นจริง ก็เพราะได้เจริญ ได้กระทำให้มากซึ่งสติปัฏฐาน ๔

และการยืนยันทำนองเดียวกันก็มีได้ขึ้นอยู่กับยุคสมัย ไม่ใช่ว่าสิ้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสาวกแวดล้อมพระองค์แล้วก็ป็นอันหมดกัน ไม่มีใครทำได้อีก ข้อเท็จจริงคือใครเจริญสติปัญญา ๔ ให้มาก จะเป็นสองพันปีก่อน จะเป็นสองพันปีหน้า หรือจะเป็นปีนี้ พ.ศ. นี้ ก็ย่อมมีสิทธิ์รู้เรื่องจริงโดยอาการกรรมวิบากและภพภูมิได้เสมอกันหมด ไม่เว้นแม้แต่ผู้เขียนและผู้อ่านหนังสือเล่มนี้ด้วย!

นิยามของกรรมและวิบาก

กรรม แปลว่าการกระทำ แบ่งอย่างกว้างสุดเป็นทำดี (กุศลกรรม) และการทำชั่ว (อกุศลกรรม) และการกระทำนั้นย่อมไหลมาจากเจตนา จึงต้องตัดสินกันที่เจตนาว่าเป็นบวกหรือเป็นลบ คือจะเห็นพระพุทธเจ้าตรัสไว้ชัด เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม บุคคลคิดก่อน แล้วจึงกระทำกรรมด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ดังนั้นจะเห็นว่ากรรมมิใช่สิ่งที่ลึกลับแต่อย่างใด ไม่ต้องใช้ความสามารถแบบผู้วิเศษที่ไหน ถ้าหากเห็นเข้าไปในขณะหนึ่ง ๆ ได้ว่าเรามีเจตนาอย่างไร ก็เรียกว่าเป็นผู้เห็นกรรมของตนเองแล้วว่าดีหรือร้าย หากเป็นไปในทางเกื้อกูลกรุณา ก็ต้องว่าดี หากเป็นไปในทางเบียดเบียนให้เดือดร้อนก็ต้องว่าร้าย

ขอยกตัวอย่างง่ายที่สุด คนเราอาจร้องดัง ๆ ออกมาเป็นคำว่า ‘เฮ้ย!’ เหมือนกัน ทั้งสும்เสียง ทั้งระดับเสียง ทั้งความสั้นยาวของเสียง ดูเผิน ๆ น่าจะก่อกรรมทางวาจาอันเดียวกัน แต่หากทราบว่าร้องในเหตุการณ์แบบไหนก็จะเห็นเจตนาที่อยู่เบื้องหลังกิจกรรม เช่นถ้าร้องขึ้นมาข้างหลังคนกำลังเพลอ ก็จะให้เขาสะดุ้งตกใจขวัญหาย อันนั้นก็เรียกว่ามีความประสงค์ร้าย แต่ถ้าร้องขึ้นเตือนเพราะเห็นคนกำลังจะเดินเหม่อให้รถชน เช่นนั้นจะเรียกว่ามีความประสงค์ดี

แม้ทางกฎหมายเวลาจะตัดสินใครก็ดูกันที่เจตนา ไม่ใช่เห็นใครฆ่าคนแล้วตัดสินไปเหมือนกันหมด กฎแห่งกรรมก็เช่นนั้น คือไม่ได้มองกรรมโดยความเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่มองกรรมโดยความเป็นเจตนา ถ้าจำไว้แบบนี้ก็จะสบายใจและตอบคำถามให้ตัวเองได้หลายๆ เรื่อง เช่นขับรถอยู่ดี ๆ มีแมวโผล่ใส่ล้อ ไม่เปิดโอกาสให้เราเบรกได้ ๆ ทั้งสิ้น อย่างนี้เราย่อมไม่ได้เชื่อว่าเป็นผู้ฆ่าสัตว์แต่อย่างใดเลย

อีกประเด็นหนึ่ง มีผู้เชื่อว่าคนเราเจตนาทำอะไรไปทั้งชีวิตนั้นก็เพราะการดลบันดาล หรือเพราะการควบคุมของสิ่งลึกลับที่ทรงอำนาจเหนือมนุษย์ ความจริงการคิดทำอะไรของเราเป็นเพียงปฏิกิริยาโต้ตอบสิ่งกระทบเท่านั้น ดังเช่นที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่า ก็เหตุเกิดแห่งกรรมเป็นไหน? ผัสสะนั่นเองเป็นเหตุเกิดแห่งกรรม

ฉะนั้นหากขาดผัสสะเช่นรูปกระทบตา เสียงกระทบหู กลิ่นกระทบจมูก รสกระทบลิ้น ของกระทบตัว นามธรรมกระทบใจ จิตของเราจะว่างเฉย ไม่น้อมไปสู่ความจงใจเจตนากระทำการใด ๆ เลย ตัวอย่างเช่นถ้าเด็กข้างถนนผู้ตกยากไม่มีความหิวโหยและต้องกาย น้ำลายก็จะไม่ไหลสอ ใจคอจะไม่อยากลอบขโมยข้าวและน้ำขึ้นมาได้ เป็นต้น ส่วนที่ว่าเขาจะยับยั้งชั่งใจหรือตัดสินใจลงมือขโมย อันนี้ก็ขึ้นอยู่กับกรรมกันระหว่างกิเลสและมโนธรรม ซึ่งจะได้อีกกล่าวถึงรายละเอียดในบทต่อไป

ในที่นี้สรุปคือโดยความเป็นมนุษย์ธรรมดาๆที่มีหูตา มีหนึ่งสมองสองมืออย่างนี้เอง สามารถเข้าอกเข้าใจเรื่องกรรมได้ เพราะทั้งเหตุให้เกิดกรรม และทั้งเจตนาก่อกรรมหนึ่งๆนั้น สามารถสืบทราบตรวจสอบ และรู้จริงแก่ใจตนว่าทำสิ่งใดเพราะอะไร และเพื่ออะไร

วิบาก แปลว่าผลแห่งกรรมดีกรรมชั่วที่ทำไว้ วิบากเป็นสิ่งที่รู้ไม่ได้ง่าย ๆ เหมือนกรรม ดังที่กล่าวแล้วแต่ต้นว่าวิบากกรรมเป็นหนึ่งในอินโดย ไม่ควรคิดคาดเดาให้เกิดโทษทางใจเปล่า ๆ อย่างเช่นเราชอบไปเร่งรัดตระคนสาปแช่งให้คนเลวได้รับความวิบัติไว ๆ ยิ่งถ้าใครทำร้ายเราแล้วไม่เห็นเขาถึงความวอดวายภายใน ๓ วัน ๗ วัน ก็มักบ่นว่าสงสัยวิบากกรรมไม่มีจริงกระมัง

ที่วิบากเป็นสิ่งที่รู้ได้ยาก หรือกระทั่งเชื่อได้ยากว่าเป็นของจริง ก็เพราะลำดับการให้ผลของกรรมนี้เอง เช่นบอกยากว่าเราร้อง ‘เฮ้ย!’ ด้วยเจตนาแกล้งคนไปแล้วเมื่อใดผลนั้นจะย้อนกลับมาหาเรา ลองตรองดูว่าถ้าร้องแกล้งเพื่อนให้ตกใจเล่นโดยทราบว่าเป็นไปเพื่อหัวเราะสนุก ก็จะมีน้ำหนักความรู้สึกที่ไต่ลงไปในกรกระทำอย่างหนึ่ง แต่ถ้าร้องแกล้งคนแก่ที่เราทราบว่าเป็นโรคหัวใจ ไม่ควรตกใจมาก ๆ อาจช็อกได้ น้ำหนักความรู้สึกที่ไต่ลงไปในกรกระทำจะต่างไปเป็นคนละเรื่องทันที ด้วยความคิดนึกคาดเดาธรรมดาเราจะไม่มีวันรู้เลยว่าผลสะท้อนที่ย้อนกลับมาหาตัวนั้น ระหว่างแกล้งเพื่อนเอาสนุกกับแกล้งคนแก่ให้ช็อกตายจะต่างกันขนาดไหน ที่สำคัญคือเมื่อใดจะให้ผล เมื่อให้ผลแล้วเราอาจนึกไม่ถึง หรือลืมไปแล้วว่าเคยก่อกรรมอันเป็นต้นเหตุให้โดนลงโทษแต่ปางไหน

พระพุทธเจ้าตรัสว่า วิบากแห่งกรรมเป็นไหน? เราย่อมกล่าววิบากแห่งกรรมว่ามี ๓ ประการ คือ กรรมที่ให้ผลในปัจจุบันหนึ่ง กรรมที่ให้ผลในภพที่ไปเกิดใหม่หนึ่ง กรรมที่ให้ผลในภพถัด ๆ ไปหนึ่ง เหล่านี้แหละเรียกว่าวิบากแห่งกรรม

ถ้าทราบว่าร่างกายนี้ก็เป็นวิบากกรรมของเรา เราจะทราบว่ามีวิบากที่ที่หายใจเข้าออกในปัจจุบัน เราก็กำลังเสวยวิบากของกรรมอันทำไว้ในอดีตชาติอยู่ เช่นเมื่อเจอใครเขาให้ความชื่นชมว่าเราสวยหล่อ อันนั้นก็เรียกว่าเป็นการเสวยผลจากกุศลกรรมเก่าในอดีตที่มาให้ผลในชาติปัจจุบัน เป็นต้น

นอกจากนี้ผู้คนและสรรพสิ่งในโลกทั้งใบ ก็เหมือนถูกจัดตั้งมาให้พร้อมตกรางวัลและลงโทษเรา ได้ทุกที่ทุกเวลา ไม่มีการพักร้อนหรือวันหยุดพิเศษด้วย ฉะนั้นสิ่งที่เราทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์อาจพุ่งย้อนกลับมาสนองตอบรวดเร็วราวกับจรวดภายในชั่วโมงหรือสองชั่วโมงถัดจากนาทีที่ก่อกรรมก็ได้!

วิบากกรรมเป็นธรรมชาติที่มีความอัศจรรย์ และไม่มีธรรมชาติอื่นมาเปรียบเทียบ เพราะวิบากกรรมอาจทำตัวเป็นแรงดึงดูด เป็นแรงผลักดัน เป็นผู้ก่อสร้าง หรือเป็นผู้ทำลายก็ได้ทั้งนั้น และสำคัญคือการเข้าคิวให้ผลนั้น ไม่อาจประเมินหรือประมาณเอาด้วยอคติของปุถุชนธรรมดา

แต่ละคนมีฐานอำนาจที่พร้อมให้ก่อกรรมต่างกัน เช่นเศรษฐีจะให้ทรัพย์แก่ผู้ตกยากได้มากกว่า คนใจบุญที่รายน้อยกว่า ขณะเดียวกันเศรษฐีก็มีอิทธิพลจ้างวานคนไปบุกรุกหรือทำร้ายศัตรูได้มากกว่า คนใจบาปที่รายน้อยกว่าไปด้วย

และฐานอำนาจที่กรรมเก่าส่งมาให้ นั่นก็เป็นเสมือนกำแพงปกป้องที่มีความหนาบางและสูงต่ำ ผิดกัน เช่นเศรษฐีใหญ่ต้องเล่นพนันหลายปีกว่าจะหมดตัว ในขณะที่ชาวบ้านฐานะปานกลางเล่นพนันไม่กี่วันอาจล้มจมสอนจ้อนได้ หากกรรมเก่าในอดีตทำให้วิบากเป็นเรือใหญ่เอาไว้ลอยล้าอย่างปลอดภัยแล้ว เจ้าของเรือต้องทุบ ต้องเจาะ ต้องรื้อเรือตัวเองกันนาน กว่าที่เรือจะจม อันนี้คงพอทำให้หายสงสัยได้ว่า เหตุใดผู้ที่เราพิจารณาว่าเขาเลวสุด ๆ ถึงไม่ได้รับการลงโทษจากกฎแห่งกรรมเสียที

เราอาจเห็นเฉพาะเมื่อเขาสร้างอกุศลกรรมในปัจจุบัน แต่ไม่เคยเห็นเลยว่าปางก่อนปางไหนเขาสร้างอกรรมหากุศลยิ่งใหญ่เกินกันเพียงใด ดังนั้นจึงควรทำใจเป็นกลาง บอกตนเองว่าเรายังไม่รู้แจ้งเรื่อง วิบาก แต่หากรู้จริง ๆ ก็ต้องปฏิบัติตามแนวทางที่พระพุทธองค์ประทานไว้ กระทบมีสมาธิตั้งมั่น จิตมีความ ผ่องแผ้วจากกิเลส มีความเป็นกลางไม่ลำเอียงเข้าข้างตัวเอง ไม่มีอคติกับใครอื่น จึงค่อยโน้มจิตไปหยั่งรู้ จับคู่ได้ถูกว่าวิบากนี้ไหลมาแต่กรรมอันใด หรือก่อกรรมนี้แล้วจะต้องไปเจอกับวิบากท่าไหน แนวทาง ปฏิบัติดังกล่าวจะแสดงไว้ต่อไปในหนังสือเล่มนี้ด้วย

ขอล่าวถึงเกร็ดเกี่ยวกับคำว่า ‘กรรม’ อีกสักนิด นิยามของกรรมยังมีอีกอย่างหนึ่งที่เป็นลบ คือ ตั้งเดิมในภาษาทมิฬหรือมลายู กรรมจะหมายถึงผลร้ายของการกระทำ ดังนั้นถ้าใครใช้คำว่ากรรมคำ เดียวแทนบาปเคราะห์ หรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นวิบากร้าย เช่นไทยเรามักพูดว่า ‘ไปทำเวรทำกรรมมาแต่ ไหนหนอ?’ ก็ไม่ถือว่าผิดจากความหมายของต้นตำรับเสียทีเดียว เพียงแต่ต้องทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งขึ้น อีกนิดหนึ่ง ว่าพุทธเรากล่าวถึงกรรมโดยความเป็นกลาง สื่อได้ทั้งทางดีและทางร้าย ถ้าเป็นกรรมดีก็เรียก ‘กรรมขาว’ บ้าง หรือ ‘กุศลกรรม’ บ้าง ส่วนถ้าเป็นกรรมร้ายก็เรียก ‘กรรมดำ’ บ้าง หรือ ‘อกุศลกรรม’ บ้าง

ที่ตั้งของกรรมวิบาก

นี่เป็นปัญหาอีกข้อหนึ่งที่คนเริ่มศึกษาเรื่องกรรมมักโต้ถามกัน คนเราเคยชินกับการเห็นรูปด้วย ตา เห็นต้นแหล่งกำเนิดเสียง กลิ่น รส และสัมผัส เลยทำให้เชื่อว่าถ้ากรรมมีจริง ก็ต้องสามารถแสดงตัว ได้ หรือเราสามารถตรวจตำแหน่งที่อยู่ของวิบากซึ่งเหมือนติดตามเราเป็นเงาตามตัวได้

ทว่าพลังที่อยู่ในรูปของ ‘สัจจะ’ ไม่ได้ตรวจจับกันง่าย ๆ เหมือนพลังชนิดอื่น นอกจากสมาธิจิตอัน บริสุทธิ์จากกิเลสชั่วคราวแล้ว ปุถุชนไม่อาจทราบได้ว่ามีสัจจะกี่ล้านเรื่องติดตามพวกเขาอยู่ และเรื่อง ไหนจะให้ผลก่อน เรื่องไหนจะให้ผลทีหลัง

แต่ในเมื่อบอกว่า ‘มีอยู่’ ก็ควรจะบอกได้ถูกว่าสัมพันธ์กับสิ่งที่เราเห็นจะอย่างไร พระพุทธองค์ เป็นนักเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยที่ไม่มีใครเสมอเหมือน เหตุเพราะพระองค์สามารถเห็นในสิ่งที่สัตว์อื่น ไม่เห็น และเป็นการเห็นที่แจ่มแจ้งลึกซึ้งตลอดสาย ฉะนั้นจึงควรฟังพระองค์ตรัสคือ

กรรมที่อำนาจผลในขอบเขตกามธาตุมีอยู่ กามภพจึงปรากฏ และด้วยเหตุนี้ กรรมจึงชื่อว่า เป็นไรณา วิญญาณชื่อว่าเป็นพีช ตัณหาชื่อว่าเป็นยาง

หมายความว่าเมื่อทำกรรมอันเกื้อกมล้วยด้วยกาม ไม่ได้ทำกรรมอันจะหลุดพ้นจากกามไป รวมอยู่กับพระพรหมหรือเข้าถึงนิพพาน ก็ยังต้องถูกคุมขังไว้ในอาณาเขตของกาม นั่นเองภพอันเนื่องด้วยกามจึงปรากฏ เพราะฉะนั้นกรรมจึงชื่อว่าเป็นไรณา เป็นพื้นยื่น เป็นจุดเริ่มต้นฝังเมล็ดพันธุ์ ส่วนวิญญาณเป็นพีชซึ่งอาศัยผืนนาตั้งอยู่ เป็นสิ่งที่อกเงยขึ้นจากพื้นดินนั้น และตัณหาหรือความทะยานอยากเปรียบเหมือนยาง คือพีชนั้นถ้ายังไม่หมดยางก็แปลว่ายังไม่ตาย และเอาไปเพาะปลูกใหม่ได้

จากหลักธรรมนี้สามารถพลิกมุมมองของเราเสียใหม่ได้ประการหนึ่ง นั่นคือเราไม่อาจจินตนาการว่ามีวิญญาณอมตะเป็นดวงๆ วิญญาณไม่ได้มีรูปทรงหน้าตาอย่างหนึ่งๆ เทียงแท้ บนส่วนยอดสุดมิได้มีเขาหรือสวมชฎาถาวร แต่ด้วยสนามพลังกุศลแห่งกรรมขาว จึงมีที่เกิดของวิญญาณซึ่งฉายรัศมีสว่าง และด้วยสนามพลังอกุศลแห่งกรรมดำ จึงมีที่เกิดของวิญญาณอับแสงไสว

และเมื่อตั้งมมมองไว้ใหม่ได้แบบนี้ เราก็จะเลิกพยายามนึกคิดจินตนาการว่ากรรมมีรูปทรงอย่างไร เป็นลูกคลื่น เป็นดวงกลม หรือเป็นของที่บของโปรงที่ดักหน้าดักหลังห่างจากเราอยู่ที่เมตร ภาพความจริงที่ใหญ่ที่สุดนั้นอยู่เหนือจินตนาการ เราต้องทราบผ่านสัมผัสรู้สึกเข้าไปตรง ๆ ว่าเพราะมีสนามพลังกรรมปรากฏรองรับอยู่ วิญญาณจึงได้ที่ปรากฏ

หลักธรรมชาติที่ว่า ‘เพราะสิ่งนี้มี สิ่งนั้นจึงมีได้’ เป็นเรื่องลึกซึ้งมาก หากเข้าใจได้ก็จะทำลายความกังขาในข้อขัดแย้งทั้งปวงลงได้เช่นกัน เราจะเลิกสงสัยอย่างแคบจำกัดอยู่ในขอบเขตของรูปทรงสีสันของรูปธรรมหยาบๆ แต่จะเข้าไปสัมผัสถึง ‘สัจจะแห่งเหตุผล’ อันเป็นต้นแหล่งบันดาลร่างกาย สิ่งแวดล้อม และเหตุการณ์ทั้งหมด คำถามเช่น ‘ที่ตั้งของกรรมวิบากอยู่ตรงไหน?’ จะกลายเป็นของตื้นๆ ไปในทันที

หากรู้สึกเหมือนจะเข้าใจอะไรเป็นเค้าร่างๆ แต่ไม่กระจ่างแจ้งเต็มที่ ก็ขอให้เห็นเป็นเรื่องปกติ เพราะจิตที่ยังคิดๆ ในแบบต้องมีรูปทรงสีสันเป็นตัวตั้งนั้น จะไม่สามารถสัมผัสนามธรรมซึ่งอยู่คนละมิติกับรูปทรงสีสัน เหมือนสมมุติให้เราอาศัยอยู่ในกระดาศสองมิติที่มีเพียงด้านกว้างกับด้านยาว เราจะนึกไม่ออกเลยว่าด้านลึกหรืออากาศที่รองรับกระดาศอยู่นั้นเป็นอย่างไร เอาเป็นว่าทำความเข้าใจผ่านสติปัญญาแบบมนุษย์ไปพลางๆ ว่ายังมีมิติแห่งความจริงที่ใหญ่กว่าห่อหุ้มเราอยู่ และภายในขอบเขตมิติดังกล่าวนั่นเองเป็นที่ตั้งของวิบากกรรมของเรา

บทสำรวจตนเอง

เมื่อทราบนิยามของกรรมและวิบาก จะเห็นว่าคนธรรมดาสามารถรู้แก่ใจว่าตนทำกรรมทางความคิด กรรมทางคำพูด และกรรมทางกายไว้อย่างไรบ้าง แต่ไม่อาจรู้เห็นแจ่มแจ้งในเรื่องวิบากของกรรมทั้ง ๓ นั้น

เพื่อให้สัมผัสกับของจริงในตนเอง บทนี้จะให้ทำความรู้จักกับกรรมวิบากของแต่ละคนผ่านกรรมร้ายและกรรมดีตามลำดับ ขอให้ระลึกว่าเป็นการสำรวจตนเพื่อทำความรู้จักกับกรรมวิบาก ยังไม่ใช่ข้อสอบ เพราะฉะนั้นไม่ต้องหวังเก็บเกี่ยวคะแนน ไม่ต้องพะวงคิดปกป้องตนเอง ไม่ต้องหวังเรื่องภาพไม่ดี เราเอาความจริงเป็นที่ตั้งอย่างเดียวพอ

อุกฤษกรกรรม ถ้าให้นึกขึ้นมาเดี๋ยวนี้ มีกรรมอันใดในชีวิตที่เรารู้สึกผิดซัด ไม่ว่าจะล่วงเลยมานานเพียงใดก็ยังนึกถึงอยู่ หรือยังจำได้อยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีเหตุการณ์ย้อนกลับมาสนอง แล้วกระตุ้นเตือนให้นึกถึงความผิดนั้น ๆ เสมอ

ให้ถามตัวเองเป็นข้อ ๆ อีกด้วยว่า

- ๑) เราสำนึกผิดหรือไม่?
- ๒) เราตั้งใจไม่ทำอีกหรือไม่?
- ๓) เรายกษาคความตั้งใจไม่ทำอีกได้จริงหรือไม่?

กุศลกรรม ถ้าให้นึกขึ้นมาเดี๋ยวนี้ มีกรรมอันใดตลอดชีวิตที่ผ่านมาซึ่งเราภาคภูมิใจเสมอทุกครั้ง ที่นึกถึง ไม่ว่าจะล่วงเลยมานานเพียงใดก็ยังนึกถึงอยู่ หรือยังจำได้อยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีเรื่องย้อนกลับมาตอบแทน แล้วกระตุ้นเตือนให้นึกถึงความดีนั้น ๆ เสมอ

ให้ถามตัวเองเป็นข้อ ๆ อีกด้วยว่า

- ๑) เรารู้สึกว่าเป็นของดีหรือไม่?
- ๒) เรามีกำลังใจจะทำดีเช่นนั้นให้ยิ่งขึ้นไปหรือไม่?
- ๓) เรายกษาคความตั้งใจทำดีได้จริงหรือไม่?

การตอบคำถามอย่างซื่อสัตย์กับตัวเองจนครบทุกข้อโดยไม่คำนึงถึงคะแนน จะเป็นชนวนให้จิตเริ่มหยั่งเข้าไปในความจริงเกี่ยวกับกรรมวิบากที่สัมผัสได้ โยงเหตุโยงผลได้ โดยเฉพาะเมื่อค่อยๆ สังกัดไปเรื่อยในชีวิตจริงวันต่อวัน แม้ยังไม่มีญาณหยั่งรู้เช่นผู้มีกำลังสมาธิจิตผ่องแผ้ว แต่อย่างน้อยก็ไม่ทำให้จิตของเราฉาบฉวย ละเลย ดูดายกับการกระทำต่างๆ อย่างที่ผ่านมา ส่วนลึกต้องเริ่มถูกปลุกให้สำนึกว่ากรรมใด ๆ ทำแล้วไม่สูญเปล่า แต่ต้องย้อนกลับมาคืนผล แม้ไม่ด้วยเหตุการณ์กระทบ ก็มาในรูปสุขทุกข์ทางใจอยู่ดี

สรุป

พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องกรรมและวิบากไว้แจ่มแจ้งแล้ว นำเสียดายที่เหล่ามนุษย์ผู้มีบุญพอจะพบพุทธศาสนา กลับไม่ยอมอ่านกันเอง

เรื่องการตัดสินใจว่าจะได้รับผลกรรมอย่างไรนั้น จิตไม่รู้ แต่กรรมเขารู้ เขาไม่มีอคติในการทำหน้าที่ตัดสินส่งใครไปเสวยผลใด ๆ ผู้รู้แจ้งเรื่องกรรมวิบากจากจิตอันเป็นสมาธิผ่องแผ้วย่อมได้เปรียบ เพราะจะไม่เพียงเชื่อตาม ๆ กัน แต่เป็นความเห็นประจักษ์แจ้งในสิ่งที่กำลังปรากฏอยู่หน้าต่อหน้าต่อตาทุกวินาที ชีวิตที่เหลือจะชวนชวายนพยายามประกอบแต่กรรมดีให้มากที่สุด เพื่อความสุขความเจริญของตนเองโดยตรง ขอให้อ่านต่อไป จะทราบว่าวิธีพิสูจน์เพื่อความประจักษ์แจ้งความจริงเกี่ยวกับกรรมวิบากด้วยตนเอง ซึ่งพระพุทธเจ้าประทานแนวทางไว้ชัดเจนแล้ว

★ บทที่ ๒ - เหตุใดจึงเกิดเป็นมนุษย์?

ในบทก่อนเราได้เห็นพระพุทธองค์ทรงตรัสว่าเพราะมีกรรมเป็นไฉน จึงมีวิญญูณเป็นเหมือน
พืชตั้งอยู่ได้ในบทนี้เราจะมองตามจริงว่า...

เพราะมีกรรมดีเกำรองรับ วิญญูณมนุษย์เราจึงปรากฏมีอยู่ได้

และเพราะต้องมีวิญญูณมนุษย์ปรากฏอยู่ ร่างมนุษย์จึงต้องมีเป็นที่อาศัย

และเพราะต้องมีร่างมนุษย์ โลกมนุษย์จึงต้องปรากฏอยู่เป็นภาชนะรองรับ

และเพราะต้องมีโลกมนุษย์ มหาจักรวาลทั้งหมดจึงปรากฏออกมาจากความว่าง!

ความเป็นมนุษย์

บางคนนั่งชมนทะเลอย่างเหม่อลอยก็เป็นสุขแล้ว ไม่ต้องการคิดอะไรเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์อีก

หลายคนได้เสพงามไปวันๆก็หน้าใจพอ ศักยภาพมนุษย์อย่างอื่นมีอย่างไรบ้างไม่สน

หลายคนได้รับผิดชอบตนเองและครอบครัวให้อยู่รอดก็เหนื่อยแล้ว อย่าเซ็นให้คิดใช้ความเป็น
มนุษย์ในทางอื่นใดเพิ่มเติมเสียให้ยาก

หลายคนตั้งเป้าหมายและมุ่งมั่นบากบั่นไปจนถึงปลายทางสักครั้งเดียวก็เต็มอ้อมกับความเป็น
มนุษย์แล้ว

หลายคนรักการไฝ่ฝันหลากหลาย และเต็มใจบินไปคว้าดาวจากหลายขอบฟ้า เพื่อรู้จักความเป็น
มนุษย์อย่างพิสดารสูงสุด

แต่มีคนน้อยเท่านั้น ที่ตั้งคำถามกับตนเองอยู่ทุกเมื่อเชื่อวันว่าอะไรคือประโยชน์สูงสุดที่สมควร
ได้จากความเป็นมนุษย์

ใครจะเห็นความเป็นมนุษย์อย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับว่าเจอใครมาบ้าง ประสบพบพานอะไรมาบ้าง และ
ใช้ชีวิตอย่างไรมาบ้าง

แค่เพียงถือกำเนิดขึ้นในโลกนี้เป็นวันแรก ก็เหมือนพวกเราเกิดความไม่ค่อยชอบใจกันแล้ว โดย
ประกาศผ่านการร้องไห้จันทันที่ออกจากท้องแม่ ถ้าไม่ร้องก็จะโดนตีให้ร้องเป็นการบริหารปอดกัน
นอกจากนั้นยังมีใครบางคนต้องรับภาระแจ้งการเกิดของเราให้เป็นที่รับรู้ อยู่ๆจะยอมให้มาปรากฏตัวบน

โลกเฉยๆไม่ได้ สำหรับในไทยกำหนดว่าอย่างช้า ๑๕ วันนับแต่ถือกำเนิด เกินกว่านี้ต้องมีใครสักคนโดนปรับเป็นพัน

และนับจากนาฬิกาที่ถูกแจ้เกิด เราจะมีเอกลักษณ์ประจำตัวให้สำคัญว่าเป็นตนคือชื่อพร้อมนามสกุล เราจะไม่รู้ตัวเลยว่าชื่อไปซ้ำกับใครเข้าบ้าง รวมทั้งไม่รู้เลยว่าร่วมใช้นามสกุลกับญาติกี่คน รู้อย่างเดียว หลายคนไม่ทราบด้วยซ้ำว่าเพียงร่วมนามสกุลกับใครบางคน ก็อาจมีหน้ามีตาไปทั้งชีวิต หรืออาจต้องอยู่แบบหลบๆซ่อนๆไม่อาจเป็นปกติสุขในสังคมได้อย่างคนอื่น

แต่แม้ขั้นตอนอันผิวเผินของการเกิดจะยุ่งยากเช่นนี้ จำนวนมนุษย์ที่มากมายน่าลายตามีส่วนทำให้เราไม่เลื่อมใสว่าการเกิดเป็นมนุษย์นั้นยากสักเท่าไร เหมือนใครๆก็มีชีวิตมนุษย์กันได้ แถมการเปลี่ยนแปลงของประชากรโลกที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆดูจากรโคมเข้ามาของคลื่นยักษ์เป็นการยืนยันเสียด้วย เมื่อสี่ร้อยปีก่อนจำนวนพลโลกเพิ่งมีแค่ ๔๐๐ ล้าน แต่ในปี ๒๕๐๔ พุ่งพรวดขึ้นเป็น ๓,๐๐๐ ล้าน และในเดือนกรกฎาคมปี ๒๕๔๖ โลกมีประชากรทั้งสิ้นประมาณ ๖,๓๐๐ ล้านคน เกือบ ๑๖ เท่าของเมื่อสี่ร้อยปีก่อน! มากพอที่เราจะไปตามแหล่งชุมชนด้วยตาเปล่าแล้วรู้สึกเหมือนตัวเองร่วมเป็นหนึ่งในขบวนมดปลวกบนเส้นทางอันไร้ความหมาย

และแม้เรายอมเชื่อว่าโลกนี้มีมนุษย์กว่าหกพันล้าน ก็ไม่ได้แปลว่าเราเข้าใจถูกต้องร้อยเปอร์เซ็นต์ ความจริงคือทุกวินาทีมีการเกิดตายถ่ายเทอยู่ตลอดเวลา พุดง่ายก็คือสมมุติว่าเราสามารถเป็นดวงดาวสวรรค์ รัศรอบโลกในคราวเดียว เราจะเห็นวิญญาณจำนวนหนึ่งมาสู่โลกและได้ร่างมนุษย์หกปากร้องอุแว้ววินาทีละ ๔ คน และเห็นมนุษย์จำนวนหนึ่งเดินทางลาโลกวินาทีละ ๒ คน ดูฝนที่ตกลงมาจากเว็งฟ้าแห่งความว่างเปล่า และเป็นกระแสน้ำไหลบ่าออกไปสู่มหาสมุทรแห่งความไร้แก่นสาร ปริมาณมนุษย์ไม่เคยคงที่มีสมาชิกเก่าอยู่พร้อมหน้าเลยแม้แต่วินาทีเดียว!

มนุษย์เกือบทุกคนต้องการเป็นที่จดจำ แต่มีไม่ถึงหนึ่งในล้านที่ถูกบันทึกในหน้าประวัติศาสตร์ อาจยาวนานหลายสิบปี หลายร้อยปี หรือหลายพันปี แล้วในที่สุดก็ต้องถูกลืมเลือนไปจนได้ แม้แต่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นหนึ่งในศาสดาของศาสนาใหญ่ก็ทรงเคยตรัสพยากรณ์ถึงยุคของสงฆ์รุ่นสุดท้ายที่เรียก ‘โคตรภูสงฆ์’ ซึ่งพันยุคนั้นไปแล้วจะไม่มีใครท่องจำธรรมบทได้อีก และนั่นหมายความว่า จะไม่มีใครรู้เลยว่าครั้งหนึ่งโลกนี้เคยเป็นที่อุปถัมภ์ของมหาบุรุษผู้ทรงความสำคัญยิ่งยวดต่อมนุษย์และเทวดาอินทร์พรหมมยักษ์นับจำนวนไม่ถ้วน

จะพูดว่าพวกเราเกิดมาเพื่อรู้แล้วลืมก็ได้

จะพูดว่าพวกเราเกิดมาเพื่อถูกลืมก็ได้

แก่นสารและคุณค่าของความเป็นมนุษย์อยู่ที่ไหน? นี่คือนิยามที่ถูกถามถึงมาตลอด แต่ละคนก็ให้ความหมายให้คุณค่ากันไปตามมุมมองของตน แท้จริงเราอาจได้คำตอบอันถูกต้อง หากตั้งคำถามเสียใหม่ให้ตรงประเด็นกว่าเดิม นั่นคือเราเกิดมาเป็นมนุษย์ได้ด้วยเหตุอันใดกัน?

องค์ประกอบของการเกิดเป็นมนุษย์

‘การเกิด’ ของมนุษย์นั้น เรานับกันตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงคลอดออกมา สอดคล้องกันทั้งทางแพทย์และทางศาสนา ฉะนั้นมาดูว่าพระพุทธเจ้าตรัสอย่างไรในขณะแห่งปฏิสนธิ ท่านตรัสว่า เมื่อมีองค์ประกอบ ๓ ประการมาประชุมพร้อมกัน ย่อมมีการหยั่งลงในครรภ์ องค์ประกอบทั้ง ๓ นั้น ได้แก่

- ๑) มารดาและบิดาร่วมกัน
- ๒) ขณะนั้นมารดาอยู่ในช่วงเวลาไข่สุก
- ๓) มีวิญญาณเกิดขึ้นเพื่อสืบกรรมจากภพอื่น โดยได้ที่ตั้งอยู่ในครรภ์มารดา

เพื่อเข้าใจเกี่ยวกับความจริงตามพุทธพจน์ข้างต้นอย่างลึกซึ้ง ควรพิจารณาจาก ‘ภาวะการมีบุตรยาก’ ซึ่งเป็นปัญหาอยู่ทั่วโลก กล่าวคือบางคู่สุขภาพแข็งแรงทั้งสองฝ่าย ต่างไม่ได้เป็นหมัน และมีสัมพันธ์กันแทบทุกคืน ลูกก็ยังไม่เห็นมาสักทีทั้งที่อยู่กินกันเป็นสิบปีแล้ว หากอาศัยความเชื่อเพียงว่าถ้าร่วมเพศในช่วงมารดามีไข่สุกแล้วจะต้องตั้งครรภ์ ก็จะผิดจากความเป็นจริงที่ปรากฏ ดังนั้นต้องมีองค์ประกอบมากกว่าการร่วมเพศในช่วงมารดามีไข่สุกอย่างแน่นอน

ทางการแพทย์พยายามอธิบายด้วยเหตุผลอันเป็นรูปธรรม ยกตัวอย่างเช่นดื่มเหล้าสูบบุหรี่เก่ง มีความเครียด หรือเป็นไข้หวัดธรรมดาๆ ก็อาจทำให้ระบบฮอร์โมนเพศผิดปกติได้ พุดง่าย ๆ ฝ่ายชายน้ำยาไม่พอ นอกจากนี้อาจมีกรณีทางสรีระอื่นๆ ของฝ่ายหญิง เช่นท่อไข่ตัน มีพังผืดอยู่ในอุ้งเชิงกรานหรือเยื่อบุโพรงมดลูกเจริญผิดที่อยู่ในอุ้งเชิงกราน ก็ขัดขวางการปฏิสนธิระหว่างไข่กับตัวอสุจิได้

จะเห็นว่าถ้าตั้งคำถามกันอย่างจำเพาะเจาะจงเป็นรายๆ ไป ด้วยวิธีอธิบายแบบแพทย์เราอาจได้คำตอบของภาวะ ‘มีบุตรยาก’ ไปต่าง ๆ นานา แต่ถ้าเอาคำตอบจากนักเก็บสถิติ คำตอบจะน่าประหลาดใจเป็นล้นพ้น กล่าวคือแม้คู่สมรสบางรายเติมไปด้วยปัจจัยลบ เช่นเครียดเก่ง กินเหล้าสูบบุหรี่ถี่บ่อย เขาก็มีลูกกันได้ แถมมีได้เร็วเสียด้วย โดยเฉพาะตอนกำลังกลุ้มๆ เรื่องเงินเรื่องทองอยู่นั่นเอง

หากพิจารณาว่าธรรมชาติของการ ‘หยั่งลงในครรภ์’ เป็นจริงดังเช่นที่พระพุทธองค์ตรัส เราก็ตอบได้ง่ายๆ ไม่ต้องค้นเตาสันนิษฐานหรือหาเหตุผลทางสรีระมาสนับสนุนอีกต่อไป คำตอบสุดท้ายคือถ้าไม่มีสัตว์ในภูมิอื่นใดที่สูงกว่าและต่ำกว่าภูมิมนุษย์ เหมาะจะมาเกิดในท้องของหญิงคนหนึ่ง ๆ ได้ ต่อให้มารดาและบิดาพยายามจนตายก็ไม่มีทางประสบความสำเร็จเลย

ปัจจุบันเทคโนโลยีต่างๆ ผุดขึ้นเป็นดอกเห็ดเพื่อช่วยเหลือผู้มีบุตรยาก อย่างเช่นการทำเด็กหลอดแก้ว หลักการคือเขาจะใช้ยาฮอร์โมนกระตุ้นให้มีการตกไข่จำนวนมากๆ แล้วนำมาผสมกับอสุจิใน

หลุดแก้ว แทนที่จะเกิดขึ้นในครรภ์มารดาตามธรรมชาติ แล้วจึงค่อยมีการนำตัวอ่อนในหลอดแก้วใส่กลับคืนเข้าสู่ร่างกายมารดาในภายหลัง

ตรงนี้ทำให้หลายคนมองว่ากำเนิดมนุษย์น่าจะเริ่มต้นขึ้นจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมอันเห็นง่ายด้วยตาเปล่าเท่านั้นเอง ขอแค่มีไข่หลายใบมาผสมกันกับน้ำเชื้อในหลอดแก้ว เก็บในตู้แช่ซึ่งมีการควบคุมปัจจัยต่างๆ ให้ใกล้เคียงกับสภาพในมดลูกตามธรรมชาติ รอเวลาครึ่งวันให้ไข่กับอสุจিরวมตัวเป็นเซลล์เดียวกันก็เป็นอันเรียบร้อย

ยิ่งถ้าวันหนึ่ง จัปพลัดจับผลูนาโนเทคโนโลยีพาพวกเราไปไกลขนาดทำอะไรได้แผลงๆ เช่นสร้างอสุจิกับไข่สุกเทียมขึ้นมาสำเร็จ แกรมสร้างตู้แช่ที่เลียนแบบครรภ์มารดาได้ครบถ้วนทุกประการ ต่อไปโลกจะ 모르จักแต่มนุษย์หลอดแก้ว แต่ยังมีมนุษย์ตู้แช่ขึ้นมาอีก หลายคนคงฟันธงทันทีว่ากำเนิดมนุษย์นั้น ‘เป็นวิทยาศาสตร์’ คือไม่ต้องเชื่อกันอีกแล้วเรื่องวิญญูณวิญญูณ เรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ภพภูมิ กรรมวิบาก โยนทิ้งน้ำให้หมด

อันที่จริงเรามองให้เป็นสุดโต่งความเชื่ออีกด้านหนึ่งก็ได้ คือวิญญูณมีส่วนสำคัญสูงสุดเหนือรูปธรรม ธรรมชาติฝ่ายรูปนั้นสร้างขึ้นมาได้ ควบคุมด้วยเครื่องมือทางการแพทย์ได้ แต่เราไม่มีทางผลิตจิตวิญญูณขึ้นมาด้วยวิธีการอันเป็นรูปธรรมใด ๆ เลย

ถ้าไม่สมัครใจเชื่อว่าวิญญูณเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิสนธิ เราจะต้องตอบคำถามน่าสงสัยหลายต่อหลายเรื่องด้วยคำว่า ‘บังเอิญ’ เช่นทำไมแพทย์พยายามใส่หลอดปัจจัยช่วยปฏิสนธิติดบัตแล้วก็ไม่เห็นท้องอยู่ดี ทำไมเด็กบางคนคล้ายพ่อ บางคนคล้ายแม่ บางคนผ่าเหล่าผ่ากอไม่คล้ายทั้งพ่อและแม่ คำตอบและการอธิบายฝ่ายรูปอย่างเดียวจะทำให้เรารู้สึกเหมือนขาดองค์ประกอบสำคัญไปเสมอ ทำนองเดียวกับพูดว่ามีคอมพิวเตอร์พร้อมแล้ว มีไฟฟ้าพร้อมแล้ว แต่ทำไมไม่เห็นไฟฟ้าไหลเข้าเครื่องสักที ทำไมเครื่องไม่เปิดสักที ทำไมโปรแกรมในเครื่องเป็นร้อยเป็นพันไม่ทำงานสักที

กรณีคอมพิวเตอร์ไม่ทำงานเอง เราก็อธิบายได้ง่ายๆ ว่าเพราะไม่มีคนไปกดปุ่มเปิดมันนะซี อันนี้เป็นเรื่องที่เห็นๆ ซึ่งก็ทำนองเดียวกับการตั้งครรภ์ ถ้าบอกว่านอกจากไข่กับอสุจิแล้วยังต้องอาศัยวิญญูณมาเป็นองค์ประกอบร่วมสุดท้าย ก็ดูเหมือนข้อกังขานานัปการจะถูกไขได้หมดจด **แค่พูดคำเดียว คือถ้ามีบุญพอก็ต้องได้เกิด** องค์ประกอบฝ่ายรูปเป็นแค่ฐานที่ตั้งหรือภาชนะรองรับ แพทย์ทำได้แค่เพิ่มทางลงให้มากขึ้นกว่าเดิม แต่ถ้า ‘ไม่มีใคร’ เหมาะจะเข้ามาสถิตอยู่ด้วยความคู่ควรกับครรภ์มารดาหนึ่ง ๆ อย่างไม่รู้เรื่องก็ต้องเจียบเป็นเป่าซากอยู่ดี

การสรุปว่าถ้ามีบุญพอก็ต้องได้เกิดนั้น ทำให้หลายคนสบายใจ ครางออกมาได้ว่า อ้อ! มันเป็นอย่างนี้เอง แต่ก็อาจจุดชนวนให้คนอื่นอีกคนโลกไม่จุใจ เกิดความสงสัยขึ้นมาอีก ว่า ‘บุญพอ’ นั้นหน้าตาเป็นอย่างไร เหมือนน้ำที่เต็มแก้วพอจะกินอ้อมมีกำลังวังชาไหม? ะไรบ้างที่ถือเป็นบุญ? บุญแบบไหนเป็นตัวกำหนดให้เกิดมายากดีมีเงิน? อันนี้ขอให้พิจารณาพุทธพจน์ในข้อต่อไป

กรรมที่ทำให้เกิดศกยภาพของการตั้งอยู่ในกรรมมนุษย์

ในกลุ่มมนุษย์ด้วยกัน ปริมาณคนยากจน ปริมาณคนผิวพรรณทราม และปริมาณคนโชคร้ายนั้น ล้นหลามเสียจนทำให้เรารู้สึกว่าพุดรวมๆแล้ว เป็นมนุษย์ไม่ใช่ว่าต้องมีจิตวิญญาณที่สูงส่งหรือทรง บุญญาธิการเท่าไรนัก แต่ความจริงก็คือก่อนหน้าจะเป็นมนุษย์ได้ต้องมีการก่อกรรมอันเป็นไปในทางดี ไว้มากพอคู่ทีเดียว

การพูดแค่ ‘ต้องมีบุญพอจึงมาเกิดเป็นมนุษย์ได้’ นั้นไม่ทำให้เข้าใจกระจ่าง ก่อนอื่นเราต้อง เข้าใจจริงๆว่าบุญมาจากอะไร บาปเกิดมาแต่ไหน ตรงนี้พระพุทธองค์ตรัสเป็นใจความว่า

เหตุเพื่อเกิดอภุศลกรรม ๓ ประการเป็นไฉน? คือ โลภะหนึ่ง โทสะหนึ่ง โมหะหนึ่ง

พูดง่าย ๆ ว่าหากทำกรรมในขณะที่กำลังโลภ กำลังโกรธ หรือกำลังหลง กรรมนั้นก็ต้องเป็นดำทำเดี่ยว ส่วน จะดำสนิทหรือดำจาง าก็ขึ้นอยู่กับระดับความแรงของกิเลสอีกที

ในทางตรงข้ามหากทำกรรมขณะกำลังมีน้ำจิตคิดให้ทาน กำลังมีน้ำจิตคิดเมตตา หรือกำลังมี ปัญญาเห็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ตามจริง กรรมนั้นก็ต้องเป็นขาวแน่นอน ส่วนจะขาวสว่างหรือขาวขุ่น าก็ ขึ้นอยู่กับระดับกำลังใจในขณะนั้น

การก่อกรรมในแต่ละชาติจะไปรวบยอดตัดสินที่เดียวขณะถึงอายุขัยเพื่อเปลี่ยนภพเปลี่ยนภูมิ ก่อกรรมหนักมาทางบุญจิตก็สว่างไสว ก่อกรรมหนักมาทางบาปจิตก็มีมืดมน และเป็นไปในภพภูมิอันสว่าง ไสวหรือมืดมนสอดคล้องกับสภาพวิญญาณนั้นๆ สมดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสเป็นใจความว่า ความเป็น เทวดาก็ดี ความเป็นมนุษย์ก็ดี หรือแม้สัตว์ภูมิอย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมไม่ปรากฏเพราะกรรมที่ เกิดแต่โลภะ โทสะ โมหะเลย

สรุปคือถ้าถามว่าใครส่งวิญญาณมาเข้าท้องมนุษย์ มีตุลาการผู้ถืออภิสิทธิ์สามารถพิพากษาเปิด ประตูสวรรค์นรกคตสัตว์ได้ตามอำเภอใจหรืออย่างไร ก็ต้องตอบว่าไม่มีตัวตนผู้ใดทำหน้าที่ตัดสินทั้งสิ้น มีแต่กรรมดีของตนนั้นแหละส่งมา หากเคยทำกรรมอันประกอบด้วยความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลงไว้ได้ น้ำหนักพอเพียงแล้ว เมื่อจิตดับจากภพเก่า (เรียกว่าจุติจิต) ย่อมเกิดจิตดวงใหม่ขึ้นสืบกรรม (เรียกว่า ปฏิสนธิจิต) ซึ่งก็ได้ภาชนะรองรับจิตวิญญาณเป็นกรรมมนุษย์นั่นเอง

ดังนั้นจะยากดีมีจนเพียงใด ต่ำต้อยเหมือนไม่มีบารมีคุ้มกะลาหัวขนาดไหน อย่างน้อยเกิดเป็น มนุษย์ได้ก็ต้อง ‘มีดี’ เหนือสัตว์เดรัจฉานในโลกหลายขุม เพราะสัตว์เดรัจฉานทั้งหลายปรากฏขึ้นก็ด้วย เพราะกรรมที่ทำขณะมีโลภะ โทสะ โมหะทั้งสิ้น

ณ ตรงนี้เราพูดกันกว้าง ๆ ก่อน อย่าเพิ่งสงสัยแล้งแล้งเข้าไปในรายละเอียด ขอให้เข้าใจว่าถ้า โดยมากเคยมีนิสัยทางการ คิด พูด ทำ หนักไปในแบบตามใจกิเลส เอาความโลภ ความโกรธ ความหลงผิดเป็นใหญ่ ปล่อยให้อารมณ์ด้านมืดครอบงำการประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปในทาง เบียดเบียน เช่นนี้ก็ขาดแนวโน้มที่จะมาถือกำเนิดเกิดเป็นมนุษย์

ในทางตรงข้าม ถ้าโดยมากเคยมีนิสัยทางการ คิด พูด ทำ หนักไปในแบบหักห้ามกิเลส เอา การเสียสละ ความมีเมตตา และความมีสติปัญญาพิจารณาตามจริงเป็นใหญ่ ประพฤติปฏิบัติตน เป็นผู้ปราศจากความเบียดเบียน เช่นนี้ก็มีแนวโน้มที่จะมาถือกำเนิดเกิดเป็นมนุษย์สูงมาก

เกณฑ์วัดน้ำหนักโลภะ โทสะ โมหะ

ธรรมชาตินี้มีเครื่องชั่งน้ำหนักของเขายู่ว่าโลภะ โทสะ โมหะประมาณนี้ถือว่าเกินพิกัด พื้นโลก มนุษย์แบกไว้ไม่ไหว ต้องทะลุตกลงไปหมกไหม้ในนรก

เหตุการณ์หนึ่ง ๆ จะเป็นตัวชี้ชัด ว่าโลภะ โทสะ โมหะเกินขีดจำกัด เกินเส้นแบ่งต้องห้ามไปแล้ว หรือยัง เส้นแบ่งต้องห้ามนี้เรียกว่า ‘ศีล’

ศีลคือกรอบ คือเกณฑ์ คือแนวทางประพฤติปฏิบัติทางกายและทางวาจา ยังไม่รวมว่าใจจะคิด อย่างไร อยากสักแค่ไหน ขอแค่อย่าเก็บอาการให้อยู่ ไม่ละเมียดไปจากกรอบอันควร ก็ถือว่ายังพอใช้ได้

คนไทยรู้จักคำว่า ‘ศีล’ ดี แต่น้อยคนจะจดจำขึ้นใจว่ามีอะไรบ้าง และยิ่งน้อยเท่าน้อยที่จะนำมา เป็นกรอบการประพฤติปฏิบัติตนจริง ๆ หากผู้ใดอยู่ในกรอบของศีลดีแล้ว ก็ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้มีโลภะ โทสะ โมหะน้อย คู่ควรแก่การเกิดใหม่ในสุคติภูมิ ทั้งโลกสวรรค์และโลกมนุษย์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ที่ตรงนี้จะแสดงศีล ๕ โดยความเป็นเครื่องชั่งน้ำหนักโลภะ โทสะ โมหะ

๑) การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต – หากกระทำเพราะโลภอยากกินเนื้อ หรือโกรธแค้นเกินระงับ หรือ หลงเชื่อลัทธิผิด ๆ เช่นบูชายัญแพะเพื่อปลดปล่อยวิญญาณพวกมันไปสู่สุคติภูมิ อย่างนี้มีหนึ่งแต่มีใหญ่ สำหรับการไปสู่สุคติภูมิ

๒) การลักขโมย – หากกระทำเพราะโลภอยากเอามาเป็นของตน หรือทำลายของเขาเพื่อแก้แค้น หรือหลงสำคัญผิดเช่นลักของคนรวยที่ไม่เดือดร้อนจะไม่บาป อย่างนี้มีหนึ่งแต่มีใหญ่ สำหรับการไปสู่สุคติ ภูมิ

๓) การผิดลูกเขาเมียใคร – หากกระทำเพราะโลภอยากเสพกามจนหน้ามืด หรือลวงละเมิดทางเพศเพื่อให้เกิดความเจ็บใจ หรือหลงเชื่อแนวคิดวิปริตเช่นนางสาวพรหมจรรย์มาชมขิ่นจะทำให้เทพพอใจอย่างนี้ก็มีหนึ่งแถมใหญ่สำหรับการไปสู่ทุกติภูมิ

๔) การไปปดมดเท็จ – หากกระทำเพราะโลภอยากได้หน้า หรือปั้นน้ำเป็นตัวด้วยความอาฆาตอยากให้ศัตรูประสบความหายนะ หรือหลงเห็นไปว่าการโกหกปกกลมหลอกลวงใครๆได้เป็นการแสดงความฉลาดเฉลียวเหนือผู้อื่น อย่างนี้ก็มีหนึ่งแถมใหญ่สำหรับการไปสู่ทุกติภูมิ

๕) การร่ำสุรยาเมา – หากกระทำเพราะโลภในรสบาดล้นชวนเคลิ้ม หรืออยากประชดชีวิตให้สถานการณ์ยิ่งย่ำแย่ลงไป หรือหลงมองตามเพื่อนว่าการร่ำสุรยาเมาเป็นของโก้ๆ อย่างนี้ก็มีหนึ่งแถมใหญ่สำหรับการไปสู่ทุกติภูมิ

การตกอยู่ในสภาพเมาบาบแบบไม่ลืมหูลืมตานั้น ก็อาจวัดจากแถมที่สะสมไว้ บางคนได้แค่ ๑ แถมยังพอทำเนา บางคนซัดเข้าไป ๓ แถมก็เริ่มหนักหน่วงเต็มที แต่บางคนอุตุสำหรับเหมาครบทั้ง ๕ แถม อย่างนั้นน้ำหนักเกินพิกัดแน่นอน

สำหรับพวกสังสมแถมไว้น้อยๆก็ใช้จะรอดจากโทษภัย แม้บุญด้านอื่นจะช่วยประคับประคองให้พอมายืนบนพื้นโลกมนุษย์ไหว ก็จะต้องประสบกับผัสสะอันไม่น่าอภิรมย์อยู่ดี

ดังเช่นที่พระพุทธเจ้าตรัสจำแนกวิบากของการละเมิดศีล ๕ ไว้พอเป็นแนว โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องการพูดจานั้น ขยายเพิ่มจากการไปปดมดเท็จออกไปเป็นวจีทุจริต ๔ ประการ ดังนี้

๑) ปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต) เมื่อเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งปาณาติบาตอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความเป็นผู้มีอายุน้อยให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

๒) อทินนาทาน (การลักขโมย) เมื่อเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งอทินนาทานอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความพินาศแห่งสมบัติให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

๓) กาเมสุมิจฉาจาร (การประพฤติดิฉินในกาม) เมื่อเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งกาเมสุมิจฉาจารอย่างเบาที่สุด ย่อมยังศัตรูและเวรให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

๔) วจีทุจริต

๔.๑) มุสาวาท (การไปปดมตเท็จ) เมื่อเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งมุสาวาทอย่างเบาที่สุดย่อมยังการกล่าวด้วยคำไม่เป็นจริงให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

๔.๒) ปิสุณาวาจา (การพูดส่อเสียด) เมื่อเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งปิสุณาวาจาอย่างเบาที่สุดย่อมยังการแตกจากมิตรให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

๔.๓) ผรุสวาจา (การพูดจาหยาบคายน) เมื่อเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งผรุสวาจาอย่างเบาที่สุดย่อมยังเสียงที่ไม่น่าพอใจให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

๔.๔) สัมผัสปลลาปะ (การพูดเพ้อเจ้อ) เมื่อเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งสัมผัสปลลาปะอย่างเบาที่สุด ย่อมยังคำไม่ควรเชื่อถือให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

๕) การดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย เมื่อเสพแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ให้เป็นไปในนรก ในกำเนิดสัตว์ดิรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งการดื่มสุราและเมรัยอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความเป็นบ้าให้เป็นไปแก่ผู้มาเกิดเป็นมนุษย์

ขอให้สังเกตด้วยว่าถ้าใครประพฤติตนละเมิดกรอบเกณฑ์ธรรมชาติของศีลดังกล่าวทั้ง ๕ ประการนี้มาก ๆ ไม่จำเป็นต้องไปเกิดใหม่ ก็มีผลให้เห็นตามที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็น ‘โทษสถานเบาที่ได้รับเมื่อเป็นมนุษย์’ กันแล้ว ตัวอย่างเช่นคนพูดเพ้อเจ้อบ่อย ๆ จนติดเป็นนิสัย อยู่เฉยๆแล้วทนไม่ได้ต้องหยิบเรื่องไร้สาระมาจ้อ หรือคนอื่นเขาจะพูดกันเป็นงานเป็นการก็ก่อกวนชักไปให้เรือเสีย คนพวกนี้จะมีท่าทีที่คนรุ่นใหม่เรียกกันว่า ‘ต้อง’ ให้เห็นโดยไม่จำเป็นต้องพูดสักคำ

เพียงตัวอย่างเดียวที่เห็นได้ชัดนี้ เป็นหลักฐานแสดงว่าคำพูดนั้นปรุงแต่งคลื่นจิตให้เพี้ยนผิดบิดเบี้ยวจนคนอื่นสามารถสัมผัสได้ ถ้าไม่พยายามปรับปรุงนิสัย ยังติดพลา้มเพื่อพูดมากไปจนตาย ก็จะเป็นพลังกรรมปรุงแต่งให้เป็นคนพูดจาไม่น่าเชื่อเอาเสียเลย แม้พูดความจริง พยายามให้เป็นงานเป็นการ ก็ขาดน้ำหนัก ชนิดที่คนอื่นฟังแล้วอยากเอาหูทวนลมมากกว่าจะเชื่อเอาใจจดจ่อ

ในเมื่อความจริงตามธรรมชาติของกรรมวิบากเป็นเช่นนี้ หลายคนก็อาจนึกว่าโลกมนุษย์มีไว้แก่งกัน หรือบีบคั้นกันให้ไหลลงต่ำ เพราะเกิดมาทุกคนต้องเจอเรื่องยั่วๆให้ละเมิดศีล ๕ แน่ๆ เช่นอยู่ของเราดี ๆ ก็มียุ่งมากัดให้อายกตบ ทำมาหากินสุจริตนานไปก็เห็นช่องทางใช้หน้าที่ฉ้อฉล ไม่แสวงหากี่มี

เพศตรงข้ามมาใกล้ชิดให้อยากสัมผัส เหตุการณ์โดยทั่วไปก็เหมือนหน้าพูดบิดเบือนมากกว่าพูดจริง และถ้าอยากเข้าสังคมหลาย ๆ กลุ่มก็ต้องมีเหล้ายาเป็นตัวกระชับมิตร

เพราะโลกนี้มีแรงดึงดูดยวนยั่วให้กระโจนลงที่ต่ำ เราถึงเห็นใบหน้าระทมทุกข์มากกว่าใบหน้าระรื่นสุข คนจนมากกว่าคนรวย คนผิวพรรณหยาบมากกว่าคนผิวพรรณดี คนขี้โรคมากกว่าคนแข็งแรง ความต่างระหว่างชั้นวรรณะเกิดขึ้นก็เพราะชาติที่แล้ว ๆ มาผู้คนเจอสภาพแวดล้อมจุดให้ตกต่ำทำนองเดียวกันนี้แหละ ดังนั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจุบัน เมื่อเราเข้ามาอยู่ในสนามสอบอีก จะผ่านด่านไปได้หรือไม่ ทุกอย่างตั้งต้นที่การศึกษา การตระหนักรู้ การตัดสินใจเลือก และการเพียรเอาจริง

ถ้าแค่ตั้งใจเด็ดขาดว่าจะอยู่ในกรอบของศีลทั้ง ๕ ข้อ หรือพูดง่ายกว่านั้นคือ ถ้ามีใจจะอายุต่อบาบ สะดุ้งกลัวต่อบาบ ก็เป็นอันประกันว่าจะก่อกรรมอันเป็นฝักฝ่ายให้ได้เกิดเป็นมนุษย์อย่างแน่นอน

ใจที่อายุต่อบาบ สำนึกผิดเป็น และไม่เห็นการทำผิดซ้ำซากเป็นเรื่องเล่นๆ นั้น เป็นภาพรวมรวบรวมของจิตวิญญาณที่พร้อมจะถูกจุดแสงให้สว่างไสวคงทน เพราะคนที่มีใจจริงอายุต่อบาบเท่านั้น จะประพฤติตนอยู่ในกรอบศีล ๕ ได้ยาวนาน ต่างจากคนที่มีจิตสำนึกน้อย แม้ใครกระตุ้นให้ถือศีลอย่างมากก็ทำตัวดีได้สองสามวันก็ตบะแตก ต้องกลับมาละเมิดศีลอีก เพราะเคยชินจนอดรนทนไม่ได้ อึดอัดกัดฟันเป็นคนดีได้เดี๋ยวเดียวเท่านั้น

วิธีที่จะสร้างสำนึก ทำตนให้เป็นคนอายุต่อบาบได้จริงๆ ก็ต้องสั่งสมบุญให้มากเข้าไว้ คือต้องทำตัวเป็นฝ่ายรุกด้วย ไม่ใช่ฝ่ายรับ ฝ่ายต้านทานประการเดียว บุญที่สั่งสมมากๆ จะเป็นตัวตั้งใหม่ให้สังเกตเห็นความต่างระหว่างขาวกับดำ สว่างกับมืด และดีกับเลว จนเห็นโทษภัย เห็นความไม่น่ารักของอกุศลจิตในตน

สำหรับวิธีการสั่งสมบุญอย่างถูกต้องจะแสดงไว้ในตติยบรรพ

บทสำรวจตนเอง

เรามาสู่ความเป็นมนุษย์ก็ด้วยคุณธรรมคือความละอายต่อบาป ถ้าไม่ละอายต่อบาปด้วยใจจริง ชีวิตก่อนของเราไม่มีทางรักษาศีลข้อใดข้อหนึ่งด้วยใจเช่นกัน ดังนั้นจึงสมควรที่เราจะสำรวจตรวจสอบว่า ยังมีพื้นฐานความเป็นมนุษย์อยู่มากน้อยเพียงใด กับดักและเล่ห์กลกิเลสในโลกชักนำให้ศีลของเราเสื่อมลงหรือว่าเจริญขึ้น ที่ทำยบหนักเป็นโอกาสเหมาะสำหรับการแจจแจงจระไนตนเองเป็นข้อๆ

๑) ในช่วงต้นชีวิตเรามีความละอายที่จะฆ่าสัตว์ หรือเบียดเบียนชีวิตสัตว์ หรือกระทั่งทรมาณสัตว์ บ้างหรือไม่? แล้วในขณะนี้เรายังมีความเป็นปกติเช่นนั้นอยู่หรือเปล่า?

๒) ในช่วงต้นชีวิตเรามีความละอายที่จะลักทรัพย์ หรือยกยอกทรัพย์ หรือกระทั่งแสวงประโยชน์ เล็ก ๆ น้อย ๆ โดยมีขอบหรือไม่? แล้วในขณะนี้เรายังมีความเป็นปกติเช่นนั้นอยู่หรือเปล่า?

๓) ในช่วงต้นชีวิตเรามีความละอายที่จะลอบเป็นชู้ หรือลอบได้เสียกับลูกเขา หรือกระทั่งจ้องเลี้ยง จะผิดประเวณีบ้างหรือไม่? แล้วในขณะนี้เรายังมีความเป็นปกติเช่นนั้นอยู่หรือเปล่า?

๔) ในช่วงต้นชีวิตเรามีความละอายที่จะพูดปดทั้งรู้ หรือพูดให้ใครหลงเชื่อผิด ๆ หรือกระทั่งแก้ง ทำให้คนอื่นเข้าใจผิดบ้างหรือไม่? แล้วในขณะนี้เรายังมีความเป็นปกติเช่นนั้นอยู่หรือเปล่า?

๕) ในช่วงต้นชีวิตเรามีความละอายที่จะกินเหล้าเมายา หรือเข้าหาสิ่งเสพยาเสพติด หรือกระทั่งลอง ลิ้มเล็ก ๆ น้อย ๆ บ้างหรือไม่? แล้วในขณะนี้เรายังมีความเป็นปกติเช่นนั้นอยู่หรือเปล่า?

เมื่อถามตัวเองว่าขณะนี้เล่าเรากำลังทำอะไรอยู่ ยังละอายในการกระทำเช่นนั้นอยู่หรือเปล่า? จะมีขณหนึ่งที่เกิดสัมผัสถึงความ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ขึ้นมา คือเข้าถึงพื้นฐานเมื่อครั้งรู้ผิดรู้ชอบ เพราะ อย่างไรความเป็นมนุษย์ก็มีศักยภาพในการแยกแยะว่าอะไรบาป อะไรบุญ อะไรผิด อะไรสว้าง

หากได้คำตอบว่าส่วนใหญ่เราไม่เคยละอาย แต่บัดนี้ละอายแล้ว ปิดกั้นทางมาของความชั่วทั้งปวงแล้ว ก็เป็นเรื่องน่ายินดี เพราะนั่นหมายความว่าเรามีความเจริญขึ้น มีความเป็นไปได้ว่าตายแล้วจะไปเกิดในสุคติหน้าชื่นใจ

หากได้คำตอบว่าส่วนใหญ่เราเคยละอาย แต่บัดนี้ไม่ละอายแล้ว เปิดทางมาของความชั่วทั้งปวงอย่างกว้างขวางแล้ว ก็เป็นเรื่องน่าเสียดาย เพราะนั่นหมายความว่าเรามีความเสื่อมลง มีความเป็นไปได้ว่าตายแล้วจะไปเกิดในทุคติหน้ากลุ้มใจ

หากได้คำตอบว่าส่วนใหญ่เราเคยเป็นแบบหนึ่ง แล้วบัดนี้ก็ยังคงเป็นแบบนั้น ก็เป็นเรื่องน่าใส่ใจ พิจารณา ว่าความเป็นเช่นนั้นดีพอหรือยัง เนื่องจากผู้รับผลดี ผู้เป็นทายาทแห่งผลจากการกระทำทั้งปวง มิใช่ใครอื่นใดเลยนอกจากตัวเราเองเท่านั้น

สรุป

พระพุทธเจ้าแสดงไว้พร้อมสรรพว่าเหตุใดเราจึงได้ความเป็นมนุษย์มา หากขาดความใส่ใจ หรือหากไม่พิจารณาอย่างแยบยลเข้ามาสำรวจในตนเอง ก็นับเป็นเรื่องน่าเสียดาย คล้ายคนกำลังหลงป่า มีโอกาสพบแผนที่ชี้ทั้งทางไปสู่เขตอันอุดมด้วยผลหมากรากไม้ และกระตังชี้ทางออกอย่างเด็ดขาดจากป่าทึบ แต่กลับไม่รับรู้ หรือรู้แต่ไม่สนใจ หรือสนใจแต่ไม่ชวนขวย ก็ยังต้องกลายเป็นคนหลงป่าน่าวังเวงอยู่อย่างนั้น

แม้ความเป็นมนุษย์ก็ยังคงอยู่ในสภาพผู้หลงป่า ไม่ทราบว่ามีมิตาตื่นขึ้นมาเห็นตนอยู่กลางไพรได้อย่างไร ไม่ทราบว่าจะออกจากป่าได้อย่างไร แต่ความเป็นมนุษย์นั้นสุดประเสริฐกว่าสัตว์อื่นก็ตรงที่เพียรพยายามดิ้นรนค้นทางออกจากป่าได้ หรืออย่างน้อยที่สุดเดินทางไปยังเขตที่อุดมสมบูรณ์กว่าที่กำลังอาศัยอยู่ได้ นี่แหละคุณค่าของการเกิดเป็นมนุษย์ มิใช่เรื่องน่าดูตายแต่อย่างใดเลย

★ บทที่ ๓ - เหตุใดจึงเป็นหญิงเป็นชาย?

ในบทก่อนเราทราบว่า จะมาเป็นมนุษย์เพราะทำกรรมอย่างไร แต่ความเป็นมนุษย์มีทั้งหญิงและชาย เหมือนกับสิ่งอื่นทั้งจักรวาลที่มีคู่ตรงข้าม คำถามคือในกรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์เหมือนกันนั้น มีที่ต่างตรงไหน กรรมจึงเลือกเพศให้กับเราเป็นอย่างไร?

ความต่างระหว่างชายกับหญิง

ทุกคนทราบดีว่าหญิงชายต่างกัน แต่ถ้าถามว่าต่างกันอย่างไรละ? คำตอบแรกที่คนส่วนใหญ่จะนึกออกคือหญิงมีอวัยวะเพศอย่างหนึ่ง ชายมีอวัยวะเพศอีกอย่างหนึ่ง และที่คนส่วนใหญ่เข้าใจกันอย่างนี้ เหตุผลก็ตรงตัว คือเพราะอวัยวะเพศถูกใช้เป็นเครื่องตัดสินว่าต้องเรียกหญิงหรือชายนับแต่ออกจากท้องแม่

ชาวโลกต่างให้ความสำคัญกับอวัยวะเพศ เอาอวัยวะเพศมาเป็นเกณฑ์แบ่งว่านั่นชายนี่หญิง แต่น้อยคนจะทราบว่า ทารกในครรภ์มารดาเมื่อยังเป็นตัวอ่อนอยู่นั้น จะเริ่มต้นด้วยการมีอวัยวะเพศหญิงก่อน แต่ถ้าเซลล์ของตัวอ่อนมีโครโมโซมเพศเป็นชาย อวัยวะเพศแบบชายจึงปรากฏยื่นออกมาภายหลัง ส่วนถ้าเซลล์ของตัวอ่อนมีโครโมโซมเพศเป็นหญิง อวัยวะเพศจะฝ่อตัวหายไปก่อนคลอด

พูดให้ง่ายที่สุดคือ เมื่อกำเนิดเกิดกายนั้น ทุกคนเป็นหญิงเหมือนกันหมด! และถ้าถามนักวิทยาศาสตร์ว่าเหตุใดอวัยวะเพศแบบชายจึงยื่นออกมา ก็จะได้คำตอบที่ชด้อยชัดคำว่าเด็ก ‘บังเอิญ’ ได้รับโครโมโซม Y จากพ่อไปประกบคู่กับโครโมโซม X ของแม่ นี่ก็คือคำตอบสุดท้ายจากวิทยาศาสตร์ และหมายความว่าถ้าไว้ใจวิทยาศาสตร์ ณ วันนี้ เราจำเป็นต้องสรุปว่าจุดเริ่มต้นอันเป็นที่สุดของสภาวะหญิงชายคือความบังเอิญ!

ความต่างกันระหว่างร่างกายของชายกับหญิงนั้น ไซ้ว่าจะมีแต่จุดเด่นที่อวัยวะเพศส่วนเดียว แม้แต่ส่วนที่ทุกคนมองไม่เห็นอย่างเช่นสมองก็มีความต่าง! เรื่องความต่างระหว่างสมองของสองเพศนี้อยู่ในความสนใจของนักวิทยาศาสตร์มาหลายร้อยปีแล้ว กับทั้งยังคงต้องศึกษากันต่อไปเป็นร้อยๆปี เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่ามีรายละเอียดใดบ้างที่บ่งชี้ว่านั่นคือสมองชาย นี่คือนสมองหญิง ทั้งในแง่ของขนาด คุณภาพ และวิธีการทำงาน มีการแยกแยะเปรียบเทียบเป็นส่วนๆอย่างละเอียดเลยทีเดียว

ที่นักวิทยาศาสตร์สนใจความต่างระหว่างสมองหญิงกับชายก็เพราะเชื่อว่าถ้าเรารู้ชัดว่าอะไรเป็นอะไร ก็จะสามารถควบคุมจุดด้อยและจุดเด่นระหว่างเพศได้ นี่เป็นความเห็นของคนกลุ่มหนึ่งที่โน้มเอียงจะเชื่อว่าทุกความต่างกำเนิดขึ้นจากสมองก้อนเดียว

หากเอาตามมุมมองของชาวพุทธ จะเห็นพระพุทธเจ้าตรัสไว้แบบรวบรัดเบ็ดเสร็จแล้ว นั่นคือ **จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว** ร่างกายเป็นเพียงปลายทาง ดันทางอยู่ที่จิตซึ่งคิดก่อกรรม แม้ต่อไปวิทยาการจะบอกได้ว่ามันสมองของแต่ละเพศผิดแผกแตกต่างกันเพียงใดบ้าง นั่นก็เป็นการเห็นผลของกรรมอย่างหนึ่งเท่านั้น!

มาว่ากันตามประสบการณ์ที่พบเจออย่างง่ายแบบชาวบ้าน ขอให้ลองดูตัวอย่างเฉพาะบางข้อสังเกตทางรูปธรรมอันเป็นที่ยอมรับทั่วไป เช่น

๑) ร่างกายหญิงอ่อนแออ่อนรชรเหมือนหยดน้ำ ร่างกายชายแข็งแรงหนักแน่นเหมือนต้นไม้

๒) โดยธรรมชาติ หญิงจะลำบากในการเข้าห้องน้ำทุกวัน อย่างน้อยก็มากกว่าเพศชายที่ยื่นปลอ่ยปัสสาวะตรงมูมปลอดตรงไหนก็ได้ ขอให้นึกถึงรถติดบนทางด่วน เราอาจเห็นชายใจไม่ต้องกล้ามากนักยืนเบียดกับปูนกันทาง ในขณะที่เราไม่รู้ความลับว่ามีหญิงจำนวนมากเพียงใด ยอมเบาะเปียกแต่ไม่ยอมเอาน้ำไปขายกลางถนน พุดง่าย ๆ ชายทำไม่เนาแปลกและไม่มีใครใส่ใจสน แต่หญิงทำอาจถูกมองด้วยยิ้มเย้ยว่าหน้าด้านผิดปกติและเอาไปบอกต่อกันอีกนานทีเดียว

๓) โดยธรรมชาติ หญิงจะมีเรื่องชวนหงุดหงิดและน่าเบื่อหน่ายทุกเดือน มีเลือดไหล มีกลิ่นเหม็น มีความชื้นแฉะควรแก่การรำคาญเป็นยิ่งนัก ในขณะที่ฝ่ายชายแห้งสบายไปตลอดชีวิต

๔) โดยธรรมชาติ หญิงที่ปรารถนาจะเป็นหญิงสมบูรณ์แบบเหมือนถูกกำหนดมาให้เจ็บตัวสาหัสทั้งภาระหนักขณะอุ้มท้องเป็นเวลายืดเยื้อยาวนานถึง ๙ เดือน และทั้งความเจ็บปวดสุดขีดขณะคลอดบุตร ในขณะที่ฝ่ายชายเหมือนไม่ต้องทำอะไรเลยนอกจากสนุกสนานขณะทำหน้าที่พ่อพันธุ์

เพียงข้อสังเกตข้างต้นก็คงทำให้ทุกคนยอมรับโดยดุษณีว่า **หญิงเสียเปรียบชายในแง่ธรรมชาติทางกายอย่างแน่นอน** และถ้าเราทราบว่าร่างกายมนุษย์ทั้งหลายคือวิบากที่เคยทำกรรมบางอย่างเป็นประจำในอดีตชาติ ก็ต้องสรุปว่ากรรมเก่าของหญิงนั้น ส่งผลให้เกิดภาวะไม่น่าพึงใจเท่าใดนัก อย่างน้อยที่สุดก็ไม่น่าพึงใจเมื่อเทียบกับความเป็นชาย

ผู้หญิงแม้สวยและทรงเสน่ห์ดึงดูดใจขนาดไหน หากถามเอาความรู้สึกจากใจแล้ว ส่วนใหญ่ก็พูดตรงกันเป็นเสียงเดียวว่าอยากเกิดเป็นผู้ชาย หรือแม้พวกที่เรียกร้องสิทธิสตรีนั้น ให้เอาหัวใจมาพูดแล้วอยากเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย ก็ตอบอีกว่าอยากเป็นผู้ชาย พวกเธออาจได้สิทธิสตรีตามที่เรียกร้อง แต่จะไม่มีทางขจัดปมด้อยเกี่ยวกับความเสียเปรียบทางสรีระไปได้เลย เว้นแต่จะมีใจผิดเพศ อยากผ่าตัดแปลงเพศให้รู้แล้วรู้รอด

สิ่งที่ไม่น่าพึงใจยอมเป็นวิบากของกรรมที่กระเตียดไปเข้าฝ่ายอกุศล ดังนั้นจึงควรสำรวจตามจริงที่เห็นด้วยตาเปล่าโดยทั่วไป ว่าถ้าเอาเกณฑ์กิเลสคือโลก โกรธ หลงมาเป็นตัวตั้งแล้ว เหล่าสตรีน่าจะมี ความโน้มเอียงในการแสดงกิเลสแตกต่างจากชายอย่างไร

๑) เกี่ยวกับความโลภ ชายหญิงอาจโลภอยากรวยมากพอกัน แต่ฝ่ายหญิงจะคิดเล็กคิดน้อยมากกว่า ขณะที่ชายจะมองเป้าใหญ่ไปเลย ดังที่เคยมีคนกล่าวติดตลกไว้ว่าผู้ชายพร้อมที่จะจ่ายสองเท่าเพื่อสิ่งที่เขาต้องการเป็นอย่างมาก ขณะที่ผู้หญิงเต็มใจจ่ายสำหรับสิ่งที่กำลังลดราคาครึ่งหนึ่ง แม้ว่าเธอไม่ได้ต้องการมัน

๒) เกี่ยวกับความโกรธ ชายหญิงอาจโกรธแรงขึ้นลืมหืมต๋องมือฆ่าแกงได้เหมือนกัน แต่ฝ่ายหญิงจะมีปมด้อยอยากเอาชนะมากกว่า คือคิดรักษาหน้า รักษาอิฐไว้ด้วยอาการผูกใจเจ็บแรง ดังที่คู่ชีวิตส่วนใหญ่เคยผ่านประสบการณ์ทำนองเดียวกันมา คือในทุกการโต้เถียง ผู้หญิงเป็นฝ่ายพูดคำสุดท้ายเสมอ หากฝ่ายชายหาญจะพูดต่อจากนั้น นั่นหมายถึงการตั้งต้นโต้เถียงกันใหม่ แต่ถ้าเป็นเรื่องงอนง้อขอคืนดีจะเป็นฝ่ายสนองรับ ไม่อยากเป็นฝ่ายเข้าหาเพื่อขอญาติดีก่อน

๓) เกี่ยวกับความหลงสำคัญผิด ฝ่ายหญิงจะยอมรับความจริงยากกว่าชาย เช่นว่าสังขารต้องโรยราเป็นธรรมดา ธรรมชาติประจำเพศของฝ่ายหญิงจะทำให้สำคัญว่าตนต้องสวย ตนต้องผอม ตนต้องแต่งดีอยู่เสมอ ส่วนฝ่ายชายนั้นแม้กังวลเกี่ยวกับเรื่องหัวล้านบ้างก็ไม่ถึงขนาดกลัดกลุ้มจนกินไม่ได้นอนไม่หลับ ไม่ค่อยยอมเสียเงินแพงเกินเหตุเพื่อแลกกับการเอาผมหงอกดำคืนมา ในขณะที่ฝ่ายหญิงอาจยอมขายสมบัติทิ้งได้เพียงเพื่อแลกกับบางชิ้นส่วนที่เหี่ยวเฉาแล้ว

แน่นอนว่าไม่ใช่ทุกคนมีกิเลสทำนองนี้เหมือนกันหมด แต่พูดคลุมๆไปโดยรวมถึงธรรมชาตินิสัยที่ฝังลึกอยู่ข้างใน สรุปได้ว่าในแง่โลกะ โทสะ โมหะนั้น วิสัยหญิงจะคิดมากหุ้มหุ้ม ไม่อยากริเริ่มทำเรื่องร้ายให้กลายเป็นดี รวมทั้งมีโอกาสเห็นผิดเป็นชอบด้วยอารมณ์ได้มากกว่าชาย มนุษย์เราจะเริ่มรู้ชัดถึงความต่างระหว่างชายกับหญิงต่อเมื่อแต่งงานอยู่กินกันฉันผัวเมีย ช่องว่างระหว่างเพศจะปรากฏขึ้นตั้งแต่ในมุ้งเลยทีเดียว

กรรมที่ทำหน้าที่กำหนดเพศ

ถ้าทุกคนยอมรับว่าวิสัยพื้นฐานของหญิงและชายเป็นดังที่กล่าวมาในหัวข้อก่อนจริง **สิ่งที่น่าสนใจคือถ้าหญิงไม่ปรับปรุงพื้นฐานดังกล่าวให้ดีขึ้น ก็มีแนวโน้มว่าจะต้องเป็นหญิงต่อไป ส่วนชายถ้าประพฤติตนย่อหย่อนลงจากวิสัยเดิม ก็มีแนวโน้มจะต้องเป็นหญิงเช่นกัน**

ดังที่ทราบจากบทก่อน พระพุทธองค์ตรัสว่าเราจะไม่เกิดเป็นมนุษย์ด้วยกรรมที่เกิดจากโลกะ โทสะ โมหะเลย พูดง่าย ๆ ว่าต้องอาศัยกำลังบุญเป็นตัวนำมาสู่ภูมิมนุษย์ การทำบุญแต่ละครั้งนั้นคิดง่าย ๆ ก็คือการพยายามสลัดโลกะ โทสะ โมหะทิ้งจากใจนั่นเอง

แต่การทำบุญก็อาศัยกำลังใจแตกต่างกัน หากใครมีประสบการณ์ทำบุญตามงานสาธารณะบ่อย ๆ จะพบความหลากหลายของผู้คนที่มาทำบุญ เหมือนแต่ละคนมีแนวทางเฉพาะตัว ซึ่งถ้าถามว่าขณะให้ทานจะมีลักษณะใดในคนเราที่ผิดแผกกันอย่างเห็นได้ชัด ส่วนใหญ่คงตอบว่ากิริยาท่าที ความมีหน้าใหญ่ให้มาก ความมีหน้าเล็กให้น้อย ทำทั้งยิ้มแย้ม ทำทั้งบูดบึ้ง มีความอ่อนน้อม มีความกระด้าง ออกอาการ

กัมหนักระมิตกระเมี้ยน ออกอาการอกผายไหล่ฝิ่งอาจหาญ ทำอย่างแข็งช้ำซังกะตาย ทำอย่างรีบเร่ง กระตือรือร้น ฯลฯ เหล่านี้คือกิริยาที่ทุกคนคุ้นตา และถ้าจะเจอหลายคนก็คงเจอว่าสิ่งที่เห็นด้วยตาเปล่า เหล่านี้เอง จะจำแนกผลบุญออกเป็นต่าง ๆ

ความจริงอาการทางกายไม่ค่อยมีความหมายสักเท่าใดเลย ‘อาการทางใจ’ และ ‘วิธีคิด’ ต่างหาก ที่มีความหมาย และมีอิทธิพลกำหนดผลกรรมใหญ่กว่าอาการทางกายมากมายนัก จำแนกได้ต่าง ๆ ดังนี้

๑) อาการทางใจ ที่เป็นฝักฝ่ายของชายจะหนักแน่น ศรัทธาแน่นแนในบุญที่ตัดสินใจทำแล้ว ไม่หวั่นไหวโลเลกลับไปกลับมา ที่เป็นฝักฝ่ายของหญิงจะมัวมนขาดสมาธิ มีศรัทธาที่คลอนแคลนในบุญที่ตัดสินใจทำแล้ว อาจกลับกลอกโลเล เตี้ยวยากทำ เตี้ยวไม่ยอมทำ เตี้ยวจะยากให้มาก เตี้ยวยากให้น้อย เป็นต้น

๒) วิธีคิด ที่เป็นฝักฝ่ายของชายจะคิดริเริ่มทำบุญด้วยตนเองไม่รอให้คนอื่นชักชวนก่อน กับทั้งไม่คิดเล็กคิดน้อยหุยมหิม ที่เป็นฝักฝ่ายของหญิงจะต้องรอเป็นฝ่ายถูกชักชวนจึงค่อยตามไปทำ กับทั้งคิดเล็กคิดน้อยได้สารพัดเรื่อง

ร่างปัจจุบันจะเป็นชายหรือเป็นหญิงไม่สำคัญ ทุกคนมีสิทธิ์เกิดอาการทางใจและวิธีคิดที่ สอดคล้องหรือขัดแย้งกับเพศตนเอง ผลรวมจะเป็นกำลังบุญระดับหนึ่งที่ทำให้ ‘รู้สึก’ สัมผัสได้ ขอให้ลองสังเกตดูตามจริงเถอะว่าคนที่มีความอาการทางใจและวิธีคิดทำบุญอย่างชายเป็นประจำนั้น จะทำให้เรารู้สึกได้ถึงความเข้มแข็งในภายในเยี่ยงบุรุษเพศ ส่วนคนที่มีความอาการทางใจและวิธีคิดทำบุญอย่างหญิงเป็นประจำนั้นเป็นตรงข้าม จะทำให้เรารู้สึกได้ถึงความปวกเปียกในภายในเยี่ยงสตรีเพศไป

คราวนี้มาถึงประเด็นสำคัญ วิธีคิดทำบุญเป็นอย่างไร วิธีคิดเรื่องทั่วไปก็มีแนวโน้มที่จะเป็น **เช่นนั้น** กล่าวคือถ้าใจคอหนักแน่นในการบุญ ก็จะมีใจคอหนักแน่น มีเหตุมีผล ไม่หวั่นไหวโอนเอน กลับไปกลับมาง่าย ๆ จิตวิญญานจะค่อย ๆ สั่งสมธาตุของความเป็นชายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนหญิงจะเป็นตรงกันข้าม ฉะนั้นจึงสรุปได้ว่า กำลังของบุญที่หนักแน่นแบบชาย จะมีวิบากให้ได้ครองรูปชาย กำลังบุญที่ปวกเปียกแบบหญิง จะมีวิบากให้ได้ครองรูปหญิง

อย่างไรก็ตาม การชั่งน้ำหนักกรรมเพื่อเลือกเพศเป็นเรื่องซับซ้อน ไม่ได้มีการทำทานเพียงแง่เดียวที่ตัดสินใจได้ เรายังต้องเอาความประพฤติดันเกี่ยวเนื่องกับกามารมณ์มาเป็นเกณฑ์ชี้ชะตาด้วย

ตามหลักกรรมชาตินั้น รูปหญิงกับรูปชายเมื่อเข้าใกล้กันจะมีพลังดึงดูดเข้าหากัน ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยกรรมสัมพันธ์เก่าแก่แต่ชาติปางก่อนมาช่วย **ขอเพียงมีรูปชายกับรูปหญิงก็มีทวารให้สามารถนำมาประกอบประกอบกามกิจกันในทางใดทางหนึ่งได้หมด**

การมีเพศสัมพันธ์เป็นของน่าบาดเจ็บใจ รู้ด้วยสัญชาตญาณโดยไม่ต้องให้ใครบอก เพราะเป็นวิถีทางแห่งการครอบครอง หรือถึงยอดแห่งรสสัมพันธ์ภาพระหว่างมนุษย์ โดยธรรมชาติจะมีใครเพียงคนหนึ่งคนเดียวที่มีสิทธิ์ได้เสพรสดังกล่าว และใครคนนั้นก็เป็นผู้ที่ตกลงเป็นคู่ครองกัน

เงื่อนไขง่าย ๆ เช่นนี้คือจุดเริ่มต้นของเกม ธรรมชาติอนุญาตให้มีกิจกรรมบาดเจ็บใจกับคู่ครองที่ตกลงกันเป็นมั่นเป็นเหมาะ หากเกินกว่านั้นจะเกิดภาวะ ‘ไม่ปกติ’ ขึ้นมาทันที สัญญาณเตือนแรกคือความรู้สึกผิดรุนแรง สัญญาณเตือนที่สองเมื่อฝันทำไประยะหนึ่งไม่เลิกได้แก่ความรู้สึกมีดมนและการมองโลกในแง่ร้าย สัญญาณเตือนที่สามเมื่อยังขึ้นทำอยู่อีกได้แก่ความรู้สึกชาต่านและเหลือสำนึกผิดชอบชั่วดีน้อยลงทุกที ตรงนั้นอันตรายยิ่งแล้ว เพราะเมื่อทำบาปโดยปราศจากความละอาย ก็ย่อมก่อบาปได้ทุกชนิดโดยไม่รู้สึกว่าเป็นบาป เเงดำของกรรมจะห่อหุ้มจิตวิญญาณหนาที่บขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้แม้ด้วยตาเปล่า คือสีหน้าผู้ซุ่มด้วยบาปจะคล้ำหมองหาสง่าราศีไม่ได้เลย

นั่นเป็นเรื่องของคนที่แพ้กเกมกาม หลุดร่วงจากความเป็นมนุษย์ไปแล้วเกินครึ่งตัว สำหรับวิญญาณที่มีศักยภาพพอจะเป็นมนุษย์ได้นั้น ต้องมีความละอายต่อบาป ไม่ละเมิดกฎธรรมชาติ ไม่ก่อกิจกรรมบาดเจ็บใจกับผู้อื่นที่มีคู่ครอง แม้ว่าจะรู้สึกถึงแรงดึงดูดระหว่างรูปชายกับรูปหญิงเหมือน ๆ กับคนอื่น ก็สามรถยับยั้งชั่งใจได้ ฝันข่มใจได้ และเลือกตัดสินใจที่จะไม่เอาบาปมาใส่ตัวได้

แม้เมื่อเลือกที่จะไม่ก่อกรรมทางกามแล้ว เรื่องก็ยังไม่ถึงที่สุด เพราะ ‘อาการทางใจ’ กับ ‘วิธีคิด’ ในการรักษาศีลข้อนี้จะเป็นตัวตัดสินว่าเมื่อเกิดเป็นมนุษย์สมควรจะได้เป็นชายหรือเป็นหญิง จำแนกได้ดังนี้

๑) อาการทางใจ ที่เป็นฝักฝ่ายของชายจะมีความมั่นคงเด็ดเดี่ยว ต่อให้อยากจนมันจุกอกแทบตายอย่างไรก็ไม่เอาแน่ ๆ ส่วนที่เป็นฝักฝ่ายของหญิงจะปล่อยใจให้เกิดความวาบหวาม มีความโอนอ่อนไปหากามารมณ์นอกขอบเขตได้เรื่อย ๆ

๒) วิธีคิด ที่เป็นฝักฝ่ายของชายจะไม่มีความคิดแสส่าย ไม่ตรึงนึกด้วยความอยากลองของแปลกใหม่ ไม่พยายามพาตัวเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ล่อแหลม ส่วนที่เป็นฝักฝ่ายของหญิงจะมีความคิดแสส่ายอยากลองของแปลกใหม่ คิดซั้งใจกับสถานการณ์ล่อแหลมอยู่เรื่อย ๆ

ขอย้ำว่าอาการทางใจและวิธีคิดข้างต้นนี้ ยังไม่เกินเลยออกมาเป็นการกระทำทางกาย เพราะถ้าเกินเลยออกมาเป็นการกระทำทางกาย โดยเฉพาะพวกที่ปล่อยตัวปล่อยใจบ่อย ๆ จนขาดความละอาย จะไม่มีสิทธิ์แม้มาถือกำเนิดเป็นมนุษย์ด้วยซ้ำ

แถมเกี่ยวกับเรื่องวิธีคิดชนิดหนึ่ง คือผู้หญิงบางคนอยู่กับชายดี ๆ แล้วคิดอยากติดตามสามีของตนไปทุกภพทุกชาติ อันนี้ก็สิทธิ์ทำให้เกิดเป็นหญิงไปเรื่อย ๆ ได้เหมือนกัน เพราะความชอบใจและแรงอธิษฐานอันมีพลังหนุนจากความซื่อสัตย์ในสามีคนเดียวนั้น ย่อมส่งผลหนักแน่นตามปรารถนา หญิงที่

รักษาศิลลขอกาเมชได้บริสุทธิ์ พิสูจน์ตัวโดยการไม่ประพฤติผิดแม้มีสถานการณ์ยั่วยุพานใด ย่อมเป็นผู้ไม่มีเวรภัยในเรื่องทางเพศ ไม่เป็นผู้สับสนในการเลือกคู่ และจะเป็นอิสตรีที่มีเกียรติ คนเห็นแล้วคร้ามเกรง ไม่คิดดูถูก ไม่เห็นเป็นผู้นำรังแกได้ตามใจชอบ

จากกรณีสมัครใจเป็นหญิงนี้คงพอทำให้เห็นว่าจริง ๆ แล้วเป็นหญิงหรือเป็นชายใช้ว่าหมายถึงผิดหรือถูก เห็นอกว่าหรือด้อยกว่าเสมอไป ภพหรือสภาวะนั้นเริ่มจากความคิด ใครติดอยู่กับภาวะแบบไหนก็โน้มเอียงที่จะไหลเข้าไปรวมกับภาวะแบบนั้นไปเรื่อยๆ โดยมีทานและศีลเป็นเครื่องแบ่งชั้นวรรณะว่าใครจะได้สุขสมตามปรารถนามากกว่ากัน

ผลของความต่างพร้อยและขาดทะเลลของศีลขอกาเมช

กาเมสุมิจณาจาร หรือการประพฤติผิดในกามนั้น ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสจะมุ่งเอาการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงที่มารดาบิดารักษา หญิงที่พี่ชายพี่สาวรักษา หญิงที่ญาติรักษา หญิงที่ยังมีสามี หญิงที่ถูกซื้อตัวไว้ และหญิงที่ถูกจองตัวไว้แล้วด้วยเครื่องมือั้นหมายเช่นแก้วแหวนหรือแม้ด้วยพวงมาลัยตามประเพณีท้องถิ่น

มักมีข้อสงสัยเกิดขึ้นเสมอว่าอย่างไรเรียกว่าศีลต่างพร้อย อย่างไรเรียกว่าศีลขาดทะเลล ถ้าเจ้าของเขาไม่รู้จะมีค่าเท่ากับไม่ได้ทำไหม? ผลการทำแบบตกกระไดพลอยโจนโดยไม่เจตนาไว้แต่แรกถือว่าใช่ไหม? แค่ว่าอะไรภายนอกเข้าชายไหม? ดูหนังไปเป็นบาปไหม? ฯลฯ

ขอให้ใช้เกณฑ์คือความละเอียดต่อบาปเป็นเครื่องชี้ อวัยวะที่เกี่ยวข้องทางเพศนั้น ความจริงเริ่มนับเอาตั้งแต่เนื้อหนังทีเดียว พูดงาย ๆ ว่าทุกตารางนิ้วมีผล หญิงชายไม่ควรถูกเนื้อต้องตัวกันโดยธรรมชาติ เว้นแต่จะเป็นเจ้าของกันและกัน หรือผู้เป็นเจ้าของยินยอมโดยดี

ลองสังเกตสิ่งที่เรารู้สึกแสบใจ ว่าทุกสัมผัสนั้นล้วนต้องห้ามไปหมด หากแต่ต้องบุคคลมีเจ้าของด้วยความกำหนัด ไม่ว่าจะอย่างไรก็เรียกว่าประพฤติผิดในกามทั้งสิ้น ส่วนจะเข้าขั้นต่างพร้อยหรือขาดทะเลลก็ขึ้นอยู่กับระดับความต้องห้ามของอวัยวะนั้น ๆ

ขอแสดงเกณฑ์คร่าว ๆ ไว้เป็นประมาณ วัตถุประสงค์การใช้กำลังใจของคนทั่วไปในการทำผิดทางกามดังนี้

๑) หอมแก้ม ใจเขายินดีทางเพศ ใจเราไม่ยินดีทางเพศ นับว่าต่างพร้อยราว ๆ 10% (คือรู้สึกแสบใจว่าเขาหอมด้วยความพิศวาสักยอมด้วยเงื่อนไขบางอย่าง ทั้งที่ใจจริงไม่ได้อยากเอออวย)

๒) หอมแก้ม ใจเขายินดีทางเพศ ใจเรายินดีทางเพศ นับว่าต่างพร้อยราว ๆ 20%

๓) จวบปาก ใจเขายินดีทางเพศ ใจเราไม่ยินดีทางเพศ นับว่าต่างพร้อยราว ๆ 50% (บางท้องถิ่น จวบปากกันแล้ว เพื่อกระชับสัมพันธ์ ถ้าต่างฝ่ายต่างไม่ยินดีทางเพศเลยจะไม่นับเข้าชายเลยเช่นกัน)

๔) จวบปาก ใจเขายินดีทางเพศ ใจเรายินดีทางเพศ ถือว่าหวัด ๆ จะขาดทะเลาะมาได้ 80% (มีฝรั่งเคยเปรียบเทียบไว้ว่าจวบปากคือการเคาะประตูนเพื่อถามว่าประตูลั่นพร้อมหรือยัง)

๕) เปลือยกายกอดจวบจูบไล่ตลอดจนหลังภายนอก ใจจะยินดีหรือไม่ยินดีหรือไม่ยินดีทางเพศ ก็ฉิวเฉียดขาดทะเลาะได้เกิน 90% (บางคนรู้สึกว่าการทำไอ้ชฎามยังไม่ผิดเต็มประตู เพราะไม่ใช่เครื่องเพศทั้งสองฝ่าย ความรู้สึกจึงยังไม่เต็มร้อย ซึ่งก็ใช้ตามธรรมชาติ แต่พิจารณาด้วยว่าถ้าพระให้หญิงอื่นทำ ตามวินัยสงฆ์จะต้องถูกสึกสถานเดียว ซึ่งก็แปลว่าโทษพอ ๆ กับร่วมเพศแล้วเต็มที)

๖) อวัยวะเพศเข้าถึงกัน ใจจะยินดีหรือไม่ยินดีทางเพศ ก็จัดว่าศีลข้อกาเมชขาดทะเลาะแล้ว 100% (เว้นแต่จะเป็นการข่มขืนโดยฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และฝ่ายถูกข่มขืนไม่มีความยินดียุ่เลยตลอดการร่วม)

พระพุทธเจ้ามักตรัสถึงผลของการประพฤติดิในกาม (คือนับตั้งแต่ข้อแรกเป็นต้นมา) ว่าจะทำให้เป็นผู้ประสพภัยเวร ซึ่งแน่นอนว่าต้องเกี่ยวข้องกับแง่มุมของศีลข้อหนึ่ง ๆ เช่นตรัสว่า **บุคคลผู้ประพฤติดิในกาม ย่อมประสพภัยเวรในชาติหนึ่งบ้าง ในชาติหน้าบ้าง ย่อมโทมนัสบ้าง ภัยเวรในที่นี้ย่อมเกี่ยวกับเรื่องทางเพศนั่นเอง ความออยู่ไม่สุข ความวิปริตผิดเพี้ยนทั้งหลาย โดยมากมักไหลมาจากเหตุคือทำกรรมว่าด้วยการประพฤติดิในกามนี้แหละ แต่โทษานุโทษจะหนักเบา จะถูกร้อยรัดแน่นหนา เกาะไม่ออกเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับระดับของการขาดความยับยั้งชั่งใจ**

ขอให้ดูตามจริง ผู้ลักลอบคบชู้มักมีอาการหมกมุ่นครุ่นคิด อัดอั้นตันใจ ไม่อ้อมไม่พอ อยากรเล็กก็ อยากรเล็ก อยากรเสพต่อก็อยากรเสพต่อ สองจิตสองใจแล้ว ๆ เล่า ๆ อยู่อย่างนั้น นี้เรียกว่าเสวยทุกข์ มีความโทมนัส เป็นวิบากในชาติปัจจุบันเห็นทันตา

ส่วนการประสพเวรภัยนั้น วันหนึ่งอาจผลอลักลอบมีชู้ในจังหวะที่เจ้าของเขากลับมา แบบที่เรียกว่าจับได้คาหนังคาเขา ซึ่งเจ้าของก็จะบันดาลโทษสะ ก่อให้เกิดการทำร้ายหรือการเข่นฆ่ากันดังที่เห็น ชาวเป็นประจำ พวกลักลอบเป็นชู้กันประจำมักไม่ค่อยรอด ทั้งนี้ก็ว่าหลบ ๆ ซ่อน ๆ กันรอบคอบเพียงใด ชาวสารอาจเดินทางไกลในชั่วพริบตาได้ นี่เป็นวิบากในปัจจุบันเช่นกัน

และเรื่องของหญิงชายนั้น แม้อยู่กินกันอย่างถูกต้องตามประเพณีก็ยังมีปากเสียงกันได้เรื่อย ๆ ตามธรรมชาติของช่องว่างระหว่างเพศ แต่นี่ลักลอบได้เสียกันอย่างผิด ๆ แน่แน่นอนเมื่อโมโหโกรธา มีปากเสียงขึ้นมาย่อมทำให้เกิดภัยชัง คิดจ้องเวรกันได้หนักกว่าปกติ เพราะพื้นฐานจะมองกันและกันในทางต่ำ จึงขาดความเคารพ ขาดความรู้สึกอยากให้เกิดรักกันอยู่แล้ว

การคบชู้กันอาจก่อให้เกิดสายใยผูกพัน เพราะร่วมทำผิดมาด้วยกัน พอเจอกันในชาติใหม่ถ้าหากเป็นมนุษย์ก็มักมีความกระสันใคร่อยากในทันทีที่เห็นกัน แต่ก็มีอาการขลุกระคนอยู่ด้วย เพราะบาปเก่ามาเตือนว่าสัมพันธ์ระหว่างกันมีความดึงดูดเข้าหาเรื่องสกปรก อีกอย่างหนึ่งเวลาที่เจอกันมักอยู่ในจังหวะเวลาผิดๆ หรือมีเหตุการณ์ไม่ดีเป็นกลางร้าย เมื่อทนความกำหนดไม่ไหวแล้วสมสู่กัน ก็จะมีเหตุให้ต้องทะเลาะเบาะแว้ง มีเหตุให้เกลียดชังกันอย่างรุนแรง หรือกระทั่งอยากฆ่าแกงกันด้วยความทนไม่ได้

ตัวอย่างของการเคยร่วมผิดประเวณีกันมา ที่ชดถนอยได้แก่ฝ่ายชายกลายเป็นหญิง มาเจอคู่บาปเก่าที่ก็ยังคงเป็นหญิงอยู่ พบกันแล้วมีแรงดึงดูดให้พิศวาสกัน เกิดความใคร่อยากทันที กลายเป็นพวกหญิงรักหญิงชนิดจริงจัง รู้ทั้งรู้ว่าผิดธรรมชาติ อยู่กันไปอยู่กันมาในที่สุดแรงกรรมเก่าย่อมผลึกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้คิดตีจากไปมีใหม่ และเมื่อนั้นเรื่องน่าเศร้าย่อมเกิดขึ้นได้ทุกรูปแบบ

ความละเอียดต่อบาปมีมากน้อยเพียงใด ยังเป็นตัวกำหนดชี้ระดับความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นอีกด้วย ประเด็นนี้เริ่มต้นจากกฎทางใจของมนุษย์ที่ว่าถ้าทำบาปก็สมควรจะเกิดความละเอียด เพราะเป็นมนุษย์ก็ต้องมีความละเอียดต่อบาปเป็นพื้นฐาน ดังกล่าวแล้วในบทที่ ๒

ฉะนั้นนักเลงผู้หญิงที่ลักกินขโมยกินของคนอื่นโดยปราศจากความละเอียด ก็สมควรได้รับผลสะท้อนของความไม่ละเอียดเลยเป็นความน่าอับอายถึงขีดสุด นั่นคือชาติต่อไปหากได้รูปกายเป็นชายก็จะมีใจเป็นกะเทยตั้งแต่จำความได้ ไม่ใช่มาชอบใจเป็นกะเทยด้วยกรรมใหม่เช่นแก๊งทำกระตุงกระตึงจนติด

สำหรับพวกเจ้าชู้ยักษ์ลักลอบร่วมประเวณีไม่เลือกลูกเขาเมียใคร แต่ยังเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี หรือกลัวทำกรรมชั่วอยู่บ้าง ไม่ใช่แค่เอาสนุกชั่วแล่น พวกนี้มักเกิดใหม่มีใจเป็นชายแต่กายเป็นหญิง ขอให้สังเกตว่าผู้หญิงหน้าตาน่ารักที่ออกแนวทอมบอยจะชอบหวานแสนห่เล่นไปทั่ว นี่ก็เป็นนิสัยเก่าที่เคยเจ้าชู้มาากนั่นเอง แต่ชาติที่รับผลกรรมนั้นมักเป็นอยู่ด้วยความไม่พอใจในเพศตน และรู้สึกว่าจะตนถูกเอาเปรียบทางเพศอย่างน่าโมโหเสมอ

ส่วนที่มักเป็นประเด็นถามไถ่กันเสมอๆ ในหมู่ชาวพุทธที่เริ่มถือศีล ๕ คือดูรูปโป๊หรือหนังโป๊ผิดศีลหรือไม่? อันนี้ถ้าจับหลักได้ว่ากาเมสุมิจนจารนับเอาการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้มีเจ้าของเป็นสำคัญ ก็ต้องมองตามจริงว่าการเสพแค่ทางตาเห็นไม่ผิด เพราะยังไม่ได้สมสู่ในหญิงผู้มีเจ้าของรักษา แต่ความหมกมุ่นในกามจนเกินเหตุยอมทำให้สภาพวิญญาณเหมือนจมอยู่ในบ่อน้ำกามชุ่มโชก และความหมกมุ่นในรูปสตรีจะทำให้จิตเคลื่อนไปอยู่ในภพของสตรีได้ เนื่องจากการมีระคะจัดเป็นตัวบั่นทอนกำลังกุศล ทำให้จิตวิญญาณปวกเปียก อีกอย่างสื่อลามกในปัจจุบันก็มีหลายประเภทหลายระดับความรุนแรง ดังที่เป็นข่าวน่ากลัลดกข์ของผู้ปกครองเวลานี้คือมีเกมยั่วยุขนาดปลุกปั่นให้เด็กกลายเป็นอาชญากรทางเพศ มีเกมวางแผนข่มขืนผู้หญิง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ตอนเสพเข้าไปอาจจะยังไม่เข้าข่ายผิดศีล แต่ได้กระตุ้นให้เกิดแนวโน้มที่จะก่อการร้ายยิ่งกว่าผิดศีลธรรมดาเป็นไหนๆในอนาคต

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้อาจจำได้ง่ายๆเพียงว่าเมื่อประพาศติดทางเพศ ย่อมมีแรงเหวี่ยงกลับมา เป็นเรื่องราวผิด ๆ ทางเพศ และจะออกไปในทางภัยเวรรูปแบบต่างๆ เป็นสาเหตุหนึ่งของการเป็น ‘คู่เวร’ ที่แรกพบสบตาแล้วหือหวายากกระทำการอันเป็นไปในทางด่วนได้ แล้วประสบอันตรายจากการอยู่ ร่วมกันในภายหลัง หรืออย่างเบาที่สุดก็คือทำให้ตกที่นั่งเสียเปรียบทางเพศ ซึ่งก็คือการได้รูปหญิงอันง่าย ต่อการถูกรังแกนั่นเอง

บทสำรวจตนเอง

เรามาสู่ความเป็นหญิงเป็นชายด้วยอาการทางใจและวิธีคิดในทางบุญ ชายเคยแข็งแรงกว่า จึงมี วิชาคือได้มาครองอภิปภาพที่สบายกว่า ส่วนหญิงเคยอ่อนแอกว่า จึงมีวิชาคือได้มาครองอภิปภาพที่ ลำบากกว่า แต่อาการทางใจและวิธีคิดในชาติปัจจุบันก็จะเป็นตัวกำหนดเช่นกันว่าคราวหน้าจะได้ครอง อภิปภาพแบบไหน เพราะฉะนั้นจึงควรเร่งสำรวจตนเองเสียแต่วันนี้เพื่อให้อนาคตเป็นไปตามปรารถนา

๑) ในการทำทาน ตั้งแต่ให้อาหารสัตว์ ให้เงินคนยาก ตลอดจนไปจนกระทั่งถวายสังฆทาน โดยมาก เราเป็นฝ่ายริเริ่มคิดทำเองหรือต้องรอให้คนอื่นชักชวน?

๒) ขณะทำทาน เรามีความลังเลสองจิตสองใจหรือไม่ เช่นอยากให้มากแต่เกิดเสียดายของ หรือ นึกกำหนดวันเมื่อนั้นเมื่อนี้แล้วขี้เกียจขึ้นมาเฉยๆ เป็นโรคเลื่อนไปเรื่อย?

๓) ในการรักษาศีลข้อกาเมฯ เรามีปกติเป็นผู้คิดว่าจะหยุดอยู่กับคู่ครองคนเดียว หรือใจยังมีแส่ ส่ายไปหาคนอื่นเรื่อยๆ และถ้าหากยังไม่มีคู่ครอง เราคิดเอาลูกเขาหรือผัวเมียใครมาทำเรื่องน่าอดสูบ้าง หรือเปล่า?

๔) ขณะเกิดสถานการณ์ล่อแหลมและเป็นไปได้ที่จะละเมิดศีลข้อกาเมฯ เราปฏิเสธทันที หรือมี การชังใจจะเอาดีหรือไม่เอาดี?

ในชีวิตมนุษย์หนึ่งๆ ทุกคนต้องเผชิญกับสถานการณ์พิสูจน์ใจเสมอว่าอยู่ในศีลในธรรมแค่ไหน ความมั่นคงแน่วแน่ในศีลเป็นของดี ไม่ว่าจะปรารถนาเป็นหญิงหรือเป็นชาย เมื่อสำรวจตนเองแล้ว ยอมรับตามจริงได้ว่ากรรมของเราในชาติปัจจุบันกระเตียดไปทางหญิง ก็อย่าเพิ่งนิ่งนอนใจว่าโทษสูงสุด คือต้องไปเป็นหญิง เพราะความอ่อนแอในศีลธรรมพาเราไปสู่อบายภูมิก่อนหน้านำมาเป็นมนุษย์ผู้หญิง ได้เสมอ

ขอให้สังเกตว่าเมื่อทำทานรักษาศีลแบบชายไประยะหนึ่ง ใจคอจะหนักแน่นและคิดในวิสัยชาย มากขึ้นเรื่อยๆ โดยไม่มีผลข้างเคียงเป็นการเบี่ยงเบนทางเพศ นี่เป็นสิ่งที่เราจะรู้สึกด้วยตนเอง และแม้ ภายหลังเป็นหญิงก็จะได้รับความยำเกรงเสมอชายผู้นำเกรงใจคนหนึ่ง

สรุป

พระพุทธเจ้าตรัสว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม บทนี้คงเห็นได้ชัดขึ้น เพราะแม้แต่เพศก็ถูกกำหนดโดยกรรมของแต่ละคน สภาพความเป็นชายและความเป็นหญิงจัดเป็น ‘วิบาก’ ไม่มีการเลือกโดยบังเอิญเหมือนอย่างที่นักวิทยาศาสตร์บอก

จิตวิญญาณไม่มีเพศ คือทางนามธรรมไม่มีใครเป็นชาย ไม่มีใครเป็นหญิง มีแต่กรรมทางการคิด การพูด การทำของแต่ละคนที่ ‘สมชาย’ หรือ ‘สมหญิง’ ถ้านำหน้ากรรมโดยรวมมีความสมชายก็ทำให้เกิดรูปชาย ถ้านำหน้ากรรมโดยรวมไม่พอก็ได้รูปหญิง

เมื่อเราเข้าใจว่าวิธีทำทานและรักษาศีลของแต่ละคนเป็นตัวกำหนดเพศในภพต่อไป ก็จะทำให้ตามจริงว่าชายไม่จำเป็นต้องเป็นชายเสมอไป หญิงไม่ต้องเป็นหญิงเสมอไป ชาตินี้ปฏิบัติตนโดยความเป็นอย่างไร ก็เตรียมภาวะแห่งเพศในชาติใหม่โดยความเป็นอย่างนั้น

ศีลดีกรอบจำกัดเราแค่ให้ประพฤติดีทางกายและวาจา แต่เมื่อสมัครใจยินยอมอยู่ในกรอบของกายวาจານานเข้า ในที่สุดก็กลายเป็นใจจริงได้ คือแม้ความคิดชั่วร้ายทางเพศเกิดขึ้น ก็อ่อนกำลังลงเรื่อยๆ เนื่องจากถูกขนาบ ถูกบีบให้ฝ่อตัวลงจนกระทั่งไม่หลุดเป็นความคิดออกมาเลย ฉะนั้นการกำหนดใจแน่วแน่ว่าจะถือศีล งดเว้นจากกาเมสุมิจจารอย่างเด็ดขาด จะรักษาเราไว้บนเส้นทางปลอดภัยทางเพศไม่ว่าจะมีเหตุให้ต้องเป็นหญิงหรือเป็นชายก็ตาม

★ บทที่ ๔ - เหตุใดจึงเป็นผู้มีรูปร่างงาม?

ในบทก่อนเราทราบว่าด้วยอาการทางใจและวิธีคิดทำบุญอย่างไรจึงส่งผลให้เป็นหญิงชาย แต่หญิงชายมีระดับชั้นวรรณะเป็นต่างๆ เริ่มเห็นได้ตั้งแต่การปรากฏตัวเลยทีเดียว บางคนเห็นแล้วนำมาเมิน บางคนเห็นแล้วนำมามอง ความไม่รู้ทำให้เราคิดว่านั่นคือการ ‘ให้มา’ ของธรรมชาติ หรือของผู้สร้างที่ยิ่งใหญ่ แต่ความจริงก็คือเราแต่ละคน ‘ได้มา’ อย่างมีเงื่อนไข และเงื่อนไขนั้นก็คือกรรมเกี่ยวกับทานและศีลนั่นเอง

นิยามของความงาม

คนเราเห็นความงามต่างกัน ฉะนั้นจึงต้องตกลงกันให้ตีความสวยคืออะไร ความงามคืออะไร จะได้ไม่ต้องพูดในเชิงปรัชญา เช่นความงามเป็นสิ่งลึกลับ ความงามเป็นสิ่งฉายให้เห็นเฉพาะคน หรือความงามของที่ฉายออกมาจากจิตใจภายใน ฯลฯ

ต่อไปนี่เมื่อพูดถึงความสวยหรือความงาม ขอให้เข้าใจว่าเราพูดจำเพาะถึงความงามในรูปร่างหน้าตาของมนุษย์

ความสวยงามของมนุษย์คือลักษณะที่ตาคนส่วนใหญ่เห็นแล้วเกิดความยินดี เกิดความสุข เกิดความพึงพอใจ ตลอดจนกระทั่งเกิดความตั้งใจไหลหลง แน่ใจว่ามีตาของคนส่วนน้อยที่อาจเห็นแย้งมองแล้ววิจารณ์ว่าไม่เห็นสวยเลย หรือถากถางว่าอย่างนี้เหรอลหล่อ? นั่นอาจเป็นอคติหรือพื้นหลังเฉพาะตัวของแต่ละคน เครื่องชี้ที่ชัดคือเจ้าตัวผู้มีรูปร่างหน้าตาเป็นสมบัติเอง ส่วนใหญ่ไปไหนต่อไหนได้รับความชื่นชม ทำให้ปลื้มเปรมกับสมบัติที่ติดตัวมาแต่เกิดหรือไม่

สำหรับเราเอง เมื่อเรารู้สึกดีกับการปรากฏตัวในแต่ละครั้ง จะเหมือนมีรัศมีแห่งความเชื่อมั่นฉายออกไปพร้อมกับพลังกระตือรือร้นที่ดี ซึ่งถ้าดีจริงอย่างที่เรารู้สึก อย่างน้อยก็จะพลอยทำให้คนอื่นรู้สึกดีตามไปด้วย

สำหรับสายตาคณะอื่น ผู้มีรูปร่างชนิดแลตละสิ่ง หรือที่เรียกว่า ‘สวยจัด’ กับ ‘หล่อจัด’ นั้น เป็นบุคคลประเภทที่ปลูกเราให้เกิดความสับสนวุ่นวายใจ ความสวยหล่อจัดๆสามารถกระตุ้นให้เกิดความคิดหลากหลาย หรืออาจเรียกได้ว่ารบกวนให้คนเห็นกระวนกระวายใจผิดปกติ เพราะในหัวเกิดถ้อยคำพิเศษที่ไม่ค่อยปรากฏนักในการเห็นบุคคลทั่วไป เมื่อคนเราไม่สามารถอธิบายสิ่งที่ตัวเองเห็นออกมาเป็นคำพูดได้ถนัด ก็มักนึกถึงคำหยาบๆเกินจริงเช่น ‘ความงามที่เหมือนเวทมนต์’ หรือ ‘หยาดฟ้ามาดิน’ เป็นต้น

แม้ในความงามแลตละสิ่งอาจมีความต่าง คือสวยหล่อแต่หน้า รูปร่างเอวองคค์ไม่สมส่วน บางคนเตี้ยม่อต้อ บางคนสูงชะลูด บางคนผิวหยาบไม่นำมอง บางคนโครงกระดูกมีจุดบุดโปนประหลาดๆ บางคนมีรายละเอียดได้ร่มผ่านำรังเกียจ ฯลฯ หาได้น้อยที่สวยหล่อพร้อมไปทั้งสรรพางค์กายสมค้ำว่า ‘สวรรค์เสก’

ความจริงสวรรค์ไม่ได้ทำอะไรกับความมีรูปงามของมนุษย์ แต่ความมีรูปงามของมนุษย์ทำให้คนเรานึกถึงสวรรค์ต่างหาก นั่นแหละคือคุณของความงาม ช่วยปรุงแต่งให้ผู้พบเห็น หรือแม้แต่ผู้ครอบครองความงามเองได้รู้สึกชื่นชมยินดี และเหนียวนำไปเลื่อมใสไปในทางมีจิตคิดเป็นกุศล

น่าเสียดายในปัจจุบันคนสวยหล่อทั้งหลายเอาเครื่องหมายและรูปร่างของตนไปเป็นสินค้าทางเพศกันมาก ทำให้คนมองเกิดความรู้สึกที่เพี้ยนไป คือเห็นความสวยหล่อมีไว้ขาย มีไว้ทำเงิน มีไว้หาประโยชน์ ไม่ได้มีเอาไว้จูงใจให้เกิดความเลื่อมใสว่าบุญมีจริง สวรรค์มีจริงเหมือนในสมัยโบราณเขามองกัน

สรุปคือสำหรับคนระกะจัดส่วนใหญ่ในปัจจุบัน ความสวยอาจเป็นเพียงสิ่งที่เอาไว้กระตุ้นความกำหนัด สำหรับศิลปินผู้มีความละเอียดอ่อนในหัวใจ ความสวยสามารถเป็นเครื่องปลุกเร้าจินตนาการสร้างสรรค์ให้บรรเจิดจำ และสำหรับผู้แสวงบุญ ความสวยเป็นร่องรอยหลักฐานยืนยันว่าผลบุญมีจริงและทำให้มนุษย์ต่างกันได้เพียงใด!

กรรมหลักที่ตกแต่งให้รูปงาม

หลักง่าย ๆ คือคนตามใจกิเลสจะมีรูปทราม ส่วนคนงามจะงามเพราะสละกิเลส กรรมที่ตกแต่งให้รูปงามนั้น เป็นกรรมประเภทที่ปรุงแต่งจิตให้เกิดความผ่องใส มีความขาวสะอาดสว่างรอบปราศจากมลทิน และกิจการที่จะก่อให้เกิดลักษณะดังกล่าว ก็ไม่พ้นเรื่องของการสละความตระหนี่ และการรักษาความตั้งใจ ไม่แกเลือกกลัวกับความชั่ว โดยดีครอบความประพฤติทางกายและวาจาให้อยู่ในศีลธรรมอันดี นอกจากนี้ยังมีเรื่องของอาการทางใจและวิธีคิดต่างๆ ประกอบอยู่ด้วย

๑) ทำทานด้วยศรัทธา

ขอให้ดูเถิด คนส่วนใหญ่แม้ชอบทำทาน ก็มักทำทานด้วยจิตที่แห้งแล้ง ทำแล้วก็ถือว่าแล้วกัน น้อยคนนักจะทราบว่ามีอาการทางใจในขณะทำทานก็มีผลใหญ่หลวงกับรูปร่างหน้าตาได้ ดังเช่นที่พระพุทธเจ้าตรัสว่า ผลของการให้ทานด้วยศรัทธา จะทำให้เป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มีรูปงามชวนพิศ น่าเลื่อมใส ผิวพรรณงามยิ่ง

การทำทานด้วยความศรัทธาเป็นประจำ ทำให้เจ้าตัวรู้สึกสวยแพรวออกมาจากภายในตั้งแต่ชาติปัจจุบัน แม้รูปร่างหน้าตาในชาตินี้จะดูไม่ดีเท่าไร แต่ความรู้สึกสวยแพรวที่ออกมาจากภายในนั้น จะดึงดูดให้คนพบเห็นเกิดความทึ่งกว่าเดิม และหาคำตอบไม่ได้ ว่าทำไมไม่สวยไม่หล่อจึงนำมาขนาดนั้น

และผลของการทำทานด้วยความศรัทธาเป็นประจำ จะทำให้ชาติต่อไปมีใบหน้างดงามชนิดที่ชวนเลื่อมใส ข้อนี้คนของศาสนาที่ปลูกฝังเรื่องศรัทธาเป็นหลักจะได้เปรียบ เพราะเมื่อเกิดการประชุมทำพิธีทางศาสนาแล้วมักเหนียวแน่นกันให้เกิดจิตศรัทธา เปี่ยมปีติสุขเป็นล้นพ้นกับการคิดให้ คิดเจ้อจัน คิดเมตตาต่อคนและสัตว์ทั้งโลก

หลายคนคงสงสัยว่าอย่างไรจึงเรียกได้ว่าเป็นศรัทธาแล้ว อันนี้ใช้เกณฑ์ง่าย ๆ คือเมื่อนึกถึงบุญ
 ขณะต่าง ๆ ทั้งก่อนทำ ขณะทำ และหลังทำ แล้วมีใจนึกอยากยิ้มสดชื่นออกมาจากภายใน เป็นยิ้มอัน
 บันดาลจากความสุขความมีอิมเมทที่บริสุทธิ์ ปราศจากเงื่อนไขแลกเปลี่ยน ส่วนการฝืนยิ้มไปแค้นๆ แต่จิต
 ไม่เป็นสุขนั้นไม่นับ

สภาพแวดล้อมในการทำบุญมีส่วนก่อให้เกิดศรัทธาหรือเสื่อมศรัทธาได้มาก แต่หากเราเป็นผู้ที่มี
 ความเลื่อมใสในบุญอยู่อย่างหนักแน่น เชื่อกันว่าบุญมีที่ใจ ผลบุญเช่นความสุขความสว่างไสวก่เกิดทันที
 ที่ใจ เช่นนี้แม้สภาพแวดล้อมหรือบุคคลอันเป็นผู้รับจะไม่ดีนัก ใจเราก็คงไม่เสื่อมศรัทธาลงสักเท่าใด

หากให้ทานไปแค้นๆ ไม่คิดอะไรมาก แต่ก็ไม่ได้ศรัทธาสักเท่าไร อย่างนี้ชาติปัจจุบันแม้ทำทาน
 มากก็ไม่ค่อยอิมใจ ไม่ค่อยรู้สึกอบอุ่นอยู่กับตัวเองนัก และชาติถัดไปถึงแม้มีรูปร่างหน้าตาดีก็ไม่ถึงกับ
 ดึงดูดให้รู้สึกเลื่อมใสในความงามนั้นๆ สักเท่าใด

หากให้ทานด้วยจิตใจคับแคบ เช่นแก่งแย่งชิงดีเอาหน้าเอาเด่น หรือให้ทานแบบกีดกัน ไม่คิดรวม
 ทานกับใคร เช่นมาถวายสังฆทานพร้อมกันกับคนอื่น แต่จะแยกเป็นต่างหากต้องให้พระสวดสองที่ แบบ
 นี้ชาติปัจจุบันแม้โครงหน้าสวยหล่ออยู่ก่อน เห็นแล้วก็ไม่ชวนให้รู้สึกปลื้ม และชาติหน้ากรรมจะตกแต่ง
 ให้นำหน้าตาออกไปในทางเค็มเสียมาก

๒) รักษาศีลได้สะอาดครบ

ศีลจะมีส่วนช่วยปรุงแต่งหน้าตาให้ดูดีจริงๆ ต่อเมื่อสะอาดหมดจดในข้อหนึ่งๆ ต้องชำระในกันด้วย
 ความรู้สึกยามเมื่อตาเห็น ศีลแต่ละข้อจะก่อให้เกิดความรู้สึกทางใจดังนี้

- ๑) ออยากปกป้องชีวิตสัตว์ ทำให้หน้าตาใจดี เห็นแล้วสงบเย็น
- ๒) ไม่เฟื่องเล็งอยากได้ ทำให้หน้าตาน่าไว้วางใจ เห็นแล้วเชื่อถือ
- ๓) ซื่อสัตย์กับคู่ครอง ทำให้หน้าตามีเสน่ห์ชวนอบอุ่นใจ เห็นแล้วอยากเป็นคู่ด้วย
- ๔) ไม่คิดปั้นคำลวง ทำให้หน้าตาใสซื่อ เห็นแล้วนึกเอ็นดู
- ๕) ไม่เกลือกกลั้วสิ่งเสพติดมีนเมา ทำให้หน้าตาดูเป็นคนมีสติปัญญาดี เห็นแล้วเชื่อว่าไม่ใช่พวก
 คิดอ่านฟุ้งซ่านเหลวไหล

ถ้าใครถือศีลได้สะอาดบริสุทธิ์ได้อย่างสม่ำเสมอ จะมีความสะอาดผุดผ่องออกมาทางผิว ศีลจะ
 ตกแต่งให้เนื้อหนังบางส่วนหนาขึ้นหรือบางลง เห็นแล้วดูสมส่วนขึ้น และจิตที่สงบไม่เดือดร้อนกระวน
 กระวายจะทำให้กล้ามเนื้อทุกส่วนบนใบหน้าผ่อนคลาย จึงดูดีที่สุตเท่าที่โครงหน้าจะอำนวย

ถ้าใครถือศีลได้สะอาดบริสุทธิ์ตลอดชีวิต ชาติใหม่จะมีรูปร่างหน้าตาสมส่วนหมดจด มองจากมุมไหนก็ดูดีไปหมด แบบที่เรียกกันว่างามไร้ที่ตินั่นเอง

หากละเมิดศีลเป็นอาจิณ หน้าตาและผิวพรรณจะดูคล้ำหมอง เว้นแต่อำนาจศีลแต่หนหลังมีพลังแรงมาก ช่วยค้ำพยุงไว้ได้ระยะหนึ่ง หรืออาจใช้วิทยาการทางความงามในปัจจุบันช่วยทำให้ผุดผ่องก็มีสิทธิ์ แต่จะประคับประคองได้ไม่นาน ในที่สุดความเสื่อมโทรมแบบเก่าก่อนวัยต้องถามหาอยู่ดี

และกรรมที่เกิดจากการละเมิดศีลเป็นอาจิณนั้น จะมีผลให้ชาติถัดมามีความไม่สมส่วน แม้ใบหน้าสวยหล่อด้วยการทำทานอย่างมีศรัทธา จุดอื่นในร่างกายก็จะไม่สมส่วน เช่นขาสั้นไปบ้าง หลังยาวไปบ้าง

๓) อาการทางใจและวิธีคิด

บางคนแม้ทำทานและรักษาศีลมาดีในแบบที่จะทำให้สวยหล่อ แต่เป็นผู้ที่ฉุนเฉียวง่าย เก็บเรื่องเล็กๆน้อยๆมาคิดมากใหญ่โต อย่างนี้ก็จะมีผลกับรูปร่างหน้าตาและผิวพรรณทั้งในชาตินี้และในชาติต่อไปได้มาก ดังเช่นที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า

บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตาม เป็นคนมักโกรธ มากด้วยความแค้นเคือง ถูกเขาว่าเล็กน้อยก็ขัดใจ โกรธเคือง พยาบาทมาดร้าย ทำความโกรธ ความร้าย และความซึ่งเคียดให้ปรากฏ เขาตายไปจะเข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก และเพราะมีความขังติดอยู่ในกรรมเช่นนั้นแม้ตายไปไม่เข้าถึงอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก ถ้ามาเป็นมนุษย์เกิด ณ ที่ใด ๆ ในภายหลังก็จะเป็นคนมีผิวพรรณทราม

พูดง่าย ๆ ก็คือ แม้ให้ทรัพย์เป็นทานด้วยศรัทธาได้เพียงใด แต่ถ้าใจไม่รู้จักให้อภัยเป็นทานเลย ก็ได้ชื่อว่าสร้างส่วนแห่งความเป็นผู้มีรูปทรามเอาไว้

สมมุติว่าเราเป็นผู้ให้ทานด้วยศรัทธาไปยังตลอดชีวิต แต่ขณะเดียวกันก็เป็นพวกฉุนเฉียวง่ายไม่รู้จักระงับอารมณ์เลยจนวันตายเช่นกัน อย่างนี้กรรมอาจปรุงแต่งให้มองเสี้ยวหน้าด้านหนึ่งเหมือนสวยหล่อ แต่มองจากอีกมุมหนึ่งกลับดูไม่ได้เอาเลย และผิวพรรณแทนที่จะเปลือยจากผลของทาน ก็กลายเป็นแค่ธรรมดาๆ ไม่ถึงกับน่าดู ไม่ถึงกับน่าเกลียดไป หรือไม่บางส่วนของเนื้อหนังดูเหมือนงามละเอียด แต่บางส่วนกลับหยาบกระด้าง ครึ่งๆกลางๆไม่สมบูรณ์เสมอกันทั่ว

ขณะโกรธ ขณะยอมถูกโทสะควบคุมจิตใจ เราจะไม่มีมุมมองอื่นนอกเหนือไปจากความคิดเขม่น เช่นเขี้ยวอยากจ้องล้างจ้องผลาญ แต่เมื่อรู้ผลของการเป็นคนเจ้าโทสะแล้วเช่นนี้ ก็อาจฝึกลมองไว้ล่วงหน้าว่าเราจะเสียเวลา เสียรูปในอนาคตให้กับความโกรธเบลาๆปลีๆไปทำไม อนุกรู้อริของเราที่ต้องตายจากกันไปเสวยวิบากของแต่ละคน

เพียงเห็นในขณะทีโกรธเป็นขณะแห่งความสูญเปล่า เท่ากับเอาเวลาที่ควรจะทำให้อะไรดีขึ้นสักนิดไปทิ้งเสียอีกนาทีหนึ่ง ชั่วโมงหนึ่ง วันหนึ่ง เดือนหนึ่ง หรือปีหนึ่ง หากเราเห็นทุกวินาทีในโลกนี้มีค่า ยิ่งกว่าทอง ก็จะมีปรับทัศนคติใหม่ เห็นว่ายิ่งเสียเวลากับสิ่งไร้ประโยชน์น้อยลงเพียงใด ก็เท่ากับมีเวลาทำสิ่งที่เป็ประโยชน์มากขึ้นเท่านั้น เราจะเป็นทาสกิเลสผู้นำสงสาร ที่มีวหลังเสียเวลาในชีวิตไปหมกมุ่นครุ่นคิดถึงสิ่งไร้สาระโดยแท้

ถ้าหากประกอบพร้อมทั้งการให้ทรัพย์เป็นทานด้วยศรัทธา และการให้อภัยเป็นทานด้วยใจจริง อย่างนี้ความสมบูรณ์พร้อมในเรือนกายย่อมเป็นที่หวังได้

และบางคนแม้ทำทานรักษาศีลดี มีจิตใจเบิกบานเป็นนิตย์ แต่ก็แอบคิดเล็กคิดน้อยอยู่ในใจ เช่น เจอใครก็จ้องจับผิดอยู่เงียบๆ นึกตำเขายู่เงียบๆ หรือกระทั่งชอบสาปแช่งอยู่เงียบๆ เพราะคิดว่าคงไม่ทำให้ใครเดือดร้อน จิตมีความโสมนัสอยู่กับความคิดร้ายๆ ภายในใจ ก็มีผลให้รูปร่างหน้าตาเสียความสมบูรณ์แบบ ลดหลั่นกันไปตามฐานะแห่งกรรม

วิธีคิดของคนนั้น เป็นมโนกรรมสำคัญที่จำแนกสัตว์ออกเป็นต่าง ๆ อย่างแท้จริง เพราะเป็นของที่ตนรู้อยู่กับตัว และเป็นของที่ติดตัว ติดจิตติดวิญญาณเราไปทุกหนทุกแห่ง จึงเป็นใจกลางแห่งความปรุงแต่งรูปร่างหน้าตา ถ้าความคิดมีมลทิน แม้สวยหรือหล่อจากทานและศีลก็เหมือนภาพงามที่มีรอยต่างหรือจุดตำหนิ

กล่าวได้เต็มปากว่าวิธีคิดนั่นเอง ทำให้ความสวยหล่อไม่ได้มีแบบเดียว ถอดพิมพ์กันปะะๆ ไม่ได้ และรูปร่างหน้าตานั้น จะไม่ผิดแผกแตกต่างจากที่เราเป็นอยู่อย่างนี้มากนักก็เพราะการสืบสายของวิธีคิดนี่เอง หากสามารถยกระดับวิธีคิดได้มาก หน้าตาก็จะเปลี่ยนไปมากแบบแปรผันตรง

สรุปว่ากรรมหลักๆ ที่ทำให้สวยหล่อบาดตาบาดใจกันจริงๆ หรือมีรูปงามเกินใจใครตำหนานั้น มาจากการเป็นคนที่ไม่หมั่นทำทานด้วยศรัทธา มีศีลสะอาดบริสุทธิ์หมดจด และมีอาการทางใจกับวิธีคิดที่เป็นบวกอยู่เสมอๆ คือไม่เป็นคนมักโกรธ ไม่คิดอกุศลหรือติดใจความดีอับมงคลจนปล่อยให้ไหลไปกับเรื่องต่างๆ

ผู้ทำกรรมในแบบที่จะส่งผลเป็นความสวยหล่อถึงขีดสุดดังกล่าวนี จะมีความงามออกมาจากภายในตั้งแต่ชาติปัจจุบัน เห็นแล้วรู้สึกดีด้วยเป็นอย่างยิ่ง และในความเป็นมนุษย์ชาติถัดไป ก็จะเป็นผู้งามวัย วัยเด็กก็น่ารักแบบเด็ก วัยหนุ่มสาวก็หล่อสวยแบบหนุ่มสาวตามค่านิยมของยุคนั้นๆ และถ้าล่วงเข้าวัยชราก็ยังชวนพิศแบบผู้สูงอายุที่ดูไม่จืดตา

การผสมกันระหว่างกรรมประเภทต่างๆ ที่ก่อให้เกิดรูปร่างหน้าตานั้น ไม่มีกรรมใดกรรมหนึ่งระหว่างทานและศีลเป็นผู้ขึ้นรูป ทุกอย่างผสมกันเบ็ดเสร็จแล้วออกมาเป็นหน้าตาหนึ่งๆ เลยทีเดียว แต่รูปทรงอาจถูกกำหนดจากน้ำหนักของทานหรือศีลอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นถ้าเคยเป็นผู้มีนิสัยหนักไปทาง

ทำงานด้วยศรัทธามากกว่ารักษาศีลให้สะอาดหมดจด ชาตินี้จะดูรูปงามชวนชมเมื่อมองผาด แต่พอมองพิศแล้วเห็นความไม่ค่อยสมส่วนสักเท่าไร หรือกระทั่งจุดลับต่างๆไม่น่าพิศมัยนัก

ส่วนบางคนเป็นผู้มีนิสัยหนักไปทางรักษาศีลพอประมาณมากกว่าทำงานด้วยศรัทธา หรือบางทีไม่ค่อยได้ทำงานเอาเลย ชาตินี้จะดูสมส่วน เครื่องหน้าทุกชิ้น อวัยวะใหญ่ๆน้อยๆทั้งหลายดูเข้ารูปปรับกันไปหมด แต่กลับสวยหล่อแบบเรียบๆ ไม่หวือหวาสะดุดตานัก

และขอให้เข้าใจด้วยว่าสภาพจิตในชาติอันเป็นปัจจุบันก็มีบทบาทสำคัญยิ่ง บางคนรูปร่างหน้าตาดี แต่กลับขาดเสน่ห์ เพราะปล่อยตัวปล่อยใจให้วังเวงหาหวานอน หรือหุดหุดอดอาลัยตายอยาก จมอยู่กับความเศร้าซ้ำวนตาปี อย่างนี้ก็ขาดความชวนชมได้เหมือนกัน เพราะแม้ตาคนเขาจะเห็นรูปโฉมดี ๆ ภายนอก แต่ใจเขาก็จะรู้สึกแย้กับกระแสความหุดหุดหรือคลื่นความปั่นป่วนในภายในจนอยากمينมากกว่าอยากพิศให้นาน

กรรมที่ตกแต่งอวัยวะเป็นต่าง ๆ

ที่ผ่านมาในบทนี้จะกล่าวเพียงรูปลักษณะคร่าว ๆ ว่าสวย หล่อ รูปร่างดี ฯลฯ แต่ยังไม่ได้อธิบายละเอียดเฉพาะเป็นจุด ๆ ว่าอวัยวะแต่ละส่วนนั้น ‘งาม’ อย่างไร และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ‘งามเพราะอะไร?’

รายละเอียดความแตกต่างระหว่างรูปพรรณสัณฐานของอวัยวะทั้งหลายนั้น เราเห็นกันอยู่ทุกเมื่อเชียววัน รู้แน่ ๆ ละว่าต่าง แต่ไม่ทราบว่าจะต่างเพราะอะไร โดยทั่วไปจึงโยนให้กับความบังเอิญทางธรรมชาติ และกลายเป็นที่มาของคำว่า ‘โชคดี’ และ ‘โชคร้าย’ คือใครโชคดีหน้าตาสวยหล่อก็เท่ากับมีใบเบิกทางดี ๆ ให้ชีวิต ใครหน้าตาซีเห้แล้วไม่ขยันสร้างเสน่ห์ในทางอื่นก็ต้องใช้ชีวิตอับเฉากันไป ส่วนใหญ่มองเรื่องรูปร่างหน้าตากันเพียงในขอบเขตประมาณนี้

แต่จะมีคนอยู่พวกหนึ่งที่ศึกษาความต่างระหว่างรูปพรรณสัณฐานทั่วองค์กายของมนุษย์ และค้นพบว่าร่างกายมนุษย์หาได้แสดงความงามหรืออุปลักษณะที่ประทับใจคนเห็นอย่างเดียว ทว่ายังมีรายละเอียดน่าสนใจกว่านั้น บอกอะไรได้ยิ่งกว่านั้น อย่างพวกที่ศึกษาศาสตร์เกี่ยวกับโหงวเฮ้งจะพอทราบจากสถิติว่าชีวิตใครเป็นอย่างไรรวมและภาพย่อยที่ปรากฏให้เห็นในกายแต่ละคน

ยกตัวอย่างเช่นความยากจนนั้นคล้ายบอกได้ด้วยสัญลักษณ์ทางกายหลาย ๆ จุด ซึ่งบางทีจุดเดียวกับบอกได้แล้วว่าพ่อคนนี้หรือแม่คนนี้ต้องยากจนและรวยยากแน่ ๆ แต่บางทีต้องอาศัยอวัยวะมากกว่าหนึ่งจุดขึ้นไปเป็นตัวตัดสิน ขอยกเครื่องหมายของความเป็นคนยากจนขั้นแค้นมาพอสังเขปดังนี้

- ๑) ส่วนหัวสอบแหลม
 - ๒) หัวเล็กประกอบกับคอยาว
 - ๓) คนหน้าอ้วนประกอบกับตัวเล็ก หรือคนหน้าเล็กประกอบกับตัวหยาบ
 - ๔) หูบาง
 - ๕) ตาเหมือนคนง่วงนอนอยู่ตลอดเวลา
- ๖) คอเอียง

ความจริงยังมีลักษณะอื่น ๆ อีกมาก เช่นหลายครั้งเราบอกได้จากการมองเพียงปราดเดียวว่าคนนี้ไม่ค่อยมีอันจะกินแน่ เพราะท่าทางผอมแห้งแรงน้อย แห่งเหี่ยวไม่มีชีวิตชีวา

แต่หลายคนดูยาก บางคนดูน่าจะรวยแต่สืบไปสืบมาไม่เคยมีสตางค์ใช้สบายๆเลยทั้งชีวิต ต้องทำอาชีพที่ใช้แรงกายเหนื่อยยากลำบากเป็นหลัก หรือหลายคนไม่ได้มีเครื่องหมายของความยากจนเด่นชัดนัก เรียกว่าพอมือพอกินได้ หรืออาจจะเงินขาดมือได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายอย่าง โดยเฉพาะในแง่ของความขยันทำกิน

ศาสตร์เกี่ยวกับโหงวเฮ้งอาจแม่นยำได้มาก แต่ไม่ค่อยมีใครล่วงรู้ทะลุไปถึงสาเหตุ ว่าทำไมแต่ละคนจึงจำเพาะมีรูปร่างหน้าตาอย่างนี้ๆ ส่วนใหญ่บอกได้ตามตำราเพียงว่าถ้ารูปพรรณสัณฐานอย่างนี้จะมีชะตาอย่างนั้น ถ้าเค้าโครงเป็นอย่างนั้นจะมีชะตาดังเอยอย่างนี้ ซึ่งดูๆแล้วก็ไม่ได้น่าทึ่งอะไรนัก เพราะหากเก็บสถิติกันจริงจัง มีการสืบมรดกความรู้ของสำนักใหญ่ที่มีกำลังคนรวบรวมอย่างเป็นระบบระเบียบ ก็สามารถจำแนกความต่างระหว่างมนุษย์ได้ว่าถ้าเค้าโครงเหมือนกัน ก็มีแนวโน้มที่จะเป็นไปคล้ายกัน หรือเหมือนกันดึก

พระพุทธเจ้าก็เคยตรัสแสดงไว้เหมือนกันว่ารูปลักษณะของคนเราบ่งบอกถึงความแตกต่าง แต่ท่านจะเน้นแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบต่างๆที่ร่างกายถูก 'वाद' หรือ 'ปั้น' ขึ้นโดยกรรมศาสตร์เก่าจากอดีตชาติทั้งสิ้น ไม่มีรูปรอยใดเกิดขึ้นด้วยความบังเอิญ กรรมนั่นเองคือจิตรกร กรรมนั่นเองคือประติมากร และเจ้าของกรรมนั่นเองจะต้องครองร่างอันเหมาะสมกับฐานะแห่งตน

แต่เวลาวิพากกรรมवादตาหูจมูกปากนั้นไม่ง่ายเหมือนจิตรกรใช้มือวาดเอา จิตรกรแค่คิดนิดหนึ่งแล้วสับดปลายพู่กันที่เดียวกันได้หู ได้ตา ได้ปาก ได้คางออกมาแล้ว ทว่าเราต้องคิดซ้ำๆหลายๆครั้ง มีวิธีพูดแบบหนึ่ง อย่างเป็นยาวนาน และลงมือกระทำการจนติดนิสัยอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นอันมาก จึงรวมออกมาเป็นการปั้นแต่งรูปร่างหน้าตาขึ้นมาอย่างที่กำลังเป็นอยู่

อีกประการหนึ่ง กรรมชุดเดียวกันอาจปั้นแต่งอวัยวะหลาย ๆ ส่วนในคราวเดียว เช่นผู้ที่ไม่ให้ทานเลย แกรมตระหนี่ถี่เหนียว กัดกันหรือพูดจาถากถางคนที่เขาคิดทำบุญ อย่างนี้ก็อาจมีเครื่องหมายของความจนครบสูตร เช่นหัวสอบแหลม ขนาดศีรษะเล็กเมื่อเทียบสัดส่วนกับร่างกาย อีกทั้งมีคิ้วยาว หูยาว ตาเหมือนคนง่วงนอน และมีคอเอียง ฯลฯ พร้อมเบ็ดเสร็จในตัวคนเดียว ซึ่งก็สอดคล้องว่าทั้งชาติคงต้องลำบากกับฐานะความเป็นอยู่ไปเรื่อย จะมีกินได้ต้องทำกรรมดีใหม่อย่างใหญ่หลวงต่อเนื่องยาวนาน จึงจะพอมีส่วนช่วยเหลือให้สบายขึ้นได้บ้าง

อดีตก่อนพระพุทธเจ้าจะตรัสรู้ในชาติสุดท้ายนั้น พระองค์เป็นบุรุษที่คิดเกื้อกูลมหาชนเป็นอันมากมาอย่างยาวนานนับอนันตชาติ คือแต่ละชาติกรรมของท่านหนักไปในทางช่วยคน ช่วยสม่าเสมอ ช่วยเป็นประจำ หรือแม้พลาดพลั้งหลงก่อกรรมตามอำนาจกิเลสไปบ้าง อย่างน้อยก็ประพฤตินในทำนองช่วยเหลืออยู่โดยมาก

วิบากซึ่งมีน้ำหนักดีจึงทำให้ชาติสุดท้ายของท่านได้มีลักษณะของมหาบุรุษ ๓๒ ประการ คือไม่ใช่แค่มีรูปโฉมงามปานเทพเจ้า แต่ทว่าท่วงคาวพวยพุ่งบ่งบอกถึงพื้นชะตาว่าจะประสบความสำเร็จรุ่งเรืองต่าง ๆ นานาอย่างไรอีกด้วย ซึ่งสำหรับผู้มีลักษณะของมหาบุรุษครบถ้วนนั้น พระองค์ท่านตรัสว่าจะมีฐานะอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงสองประการ คือเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ หรือไม่ก็เป็นพระพุทธเจ้า (จักรพรรดิในความหมายของพระพุทธองค์ไม่ใช่หมายถึงจักรพรรดิที่ต้องได้อำนาจมาด้วยการมีมือเปื้อนเลือด แต่ครองอาณาจักรไพศาลด้วยบุญญาธิการเป็นล้นพ้น)

พระพุทธเจ้ามีปกติตรัสเล่าเกี่ยวกับกรรมของพระองค์เพื่อให้เป็นแบบอย่างอยู่แล้ว เมื่อจะแสดงเกี่ยวกับมหาบุรุษลักษณะก็เพื่อให้พวกเรารู้ว่าแม้รูปพรรณสัณฐานแต่ละส่วนก็ได้มาโดยกรรม

๑) ฝ่าพระบาทราบเสมอกัน ตั้งอยู่ได้มั่นคง คือทรงเหยียบพระบาทเสมอกันบนพื้น ทรงยกพระบาทขึ้นก็เสมอกัน ทรงจดภาคพื้นด้วยฝ่าพระบาททุกส่วนเสมอกัน

ข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ถือความประพฤติมั่นคงในกุศลธรรม ไม่ย่อหย่อนในความสุจริตทางกายวาจาใจ ในการบำเพ็ญทาน ในการรักษาศีล ๕ และศีล ๘ ในการปฏิบัติดีต่อมารดาและบิดา ในการปฏิบัติดีต่อสมณะ ในการปฏิบัติดีต่อพราหมณ์ ในความเป็นผู้เคารพต่อผู้ควรเคารพเป็นอันมาก (คือมากกว่าชนทั่วไปอย่างเทียบกันอย่างไม่อาจประมาณ)

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือถ้าเลือกเป็นราชามหาจักรพรรดิ จะทรงมีราชอาณาจักรมั่นคง มีพระราชโอรสจำนวนมากที่ล้วนเป็นผู้แก้วกล้า สามารถย้ายโยธาแห่งปรบักษ์ได้โดยธรรม ไม่ต้องใช้อาชญา ไม่ต้องใช้ศาสตรา ไม่มีข้าศึกใดข่มได้

๒) ลายพื้นพระบาทปรากฏเป็นรูปจักรจำนวนมาก มีซี่ก้านหนึ่ง มีกง มีดุมบริบูรณ์ด้วยอาการ
ทั้งปวง

ข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้นำความสุขมาให้แก่มหาชนเป็นอันมาก บรรเทาภัยร้ายที่ก่อให้เกิด
ความหวาดกลัวและความหวาดเสียว จัดการรักษาความปลอดภัยโดยธรรม และบำเพ็ญทานพร้อมด้วย
วัตถุอันเป็นบริวาร

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็มีบริวารมาก
ทั้งพราหมณ์ คฤหบดี ชาวนิคม ชาวชนบท โหราจารย์ มหาอำมาตย์ กองทหาร นายประตู ผู้มีอิทธิพล
เศรษฐี ราชกุมาร

๓) มีสันพระบาทยาว ๔) มีนิ้วพระหัตถ์และพระบาทยาว และ ๕) พระกายตั้งตรงดุจท้าว
มหาพรหม

สามข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ละปาณาติบาตแล้ว เว้นขาดจากปาณาติบาต เป็นผู้ไม่จับอาวุธ มี
ความละเอียดในการเบียดเบียน มีความกรุณา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งปวง

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็มีพระชนมายุ
ยืน ดำรงอยู่นาน ไม่มีใครๆ ที่เป็นมนุษย์ซึ่งเป็นข้าศึกศัตรูสามารถปลงพระชนม์ชีพได้

๖) ฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทอ่อนนุ่ม และ ๗) ฝ่าพระหัตถ์และฝ่าบาทมีลายดุษฎาข่าย

สองข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้สงเคราะห์ประชาชน ได้แก่การให้ทาน การกล่าวคำเป็นที่รัก การ
ประพฤติให้เป็นประโยชน์ และความเป็นผู้ไม่ถือตัว

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็มีบริวารมาก
ทั้งพราหมณ์ คฤหบดี ชาวนิคม ชาวชนบท โหราจารย์ มหาอำมาตย์ กองทหาร นายประตู ผู้มีอิทธิพล
เศรษฐี ราชกุมาร

๘) มีพระบาทเหมือนสังข์คว่ำ อัฐิข้อพระบาทตั้งลอยอยู่หลังพระบาท กลับกลอกได้คล่อง เมื่อทรง
ดำเนินผิดกว่าสามัญชน และ ๙) มีปลายพระโลมชาติ (ขน) ทุกๆ เส้นเวียนขวาเส้นซ้อนขึ้นข้างบนล้วน

สองข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้กล่าววาจาประกอบด้วยอรรถธรรม แนะนำประชาชนเป็นอันมาก
ไปในทางดี เป็นผู้นำประโยชน์และความสุขมาให้แก่สัตว์ทั้งหลาย เป็นผู้บูชาธรรมเป็นปกติ

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็เป็นประธานสูงสุด ดีกว่าหมู่ชนที่บริโภคกามทั้งปวง

๑๐) พระชงฆ์ (แข่ง) เรียวดุจแข่งเนื้อทราย คือเรียวไปโดยลำดับ

ข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ตั้งใจสอนศิลปะวิชา ข้อที่ควรประพฤติ หลักกรรมวิบาก ด้วยความรู้คิดจะทำอย่างไรจนทั้งพึงรู้เร็ว พึงสำเร็จเร็ว ไม่พึงลำบากนาน

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็ได้เฉพาะซึ่งพาหนะที่ยิ่งใหญ่เช่นช้างเผือกคู่บารมี

๑๑) ส่วนพระกายเป็นปริมณฑลดูจปริมณฑลแห่งต้นไทร (พระกายสูงเท่ากับวาของพระองค์) และ ๑๒) เมื่อยืนตรง พระหัตถ์ทั้งสองสามารถลูบจับถึงพระชานู (เข้า)

สองข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ตรวจดูมหาชนที่ควรสงเคราะห์ ย่อมรู้จักชนที่เสมอกัน รู้จักตนเอง รู้จักบุรุษ รู้จักบุรุษพิเศษ หยั่งทราบว่ามีคนควรสักการะอย่างนี้ บุคคลผู้ควรสักการะอย่างนั้น รวมทั้งเกื้อกูลพวกท่านเป็นพิเศษ

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็ได้เป็นผู้มั่งคั่งมีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมาก มีข้าวเปลือกมาก มีคลังเต็มบริบูรณ์ มีเครื่องอุปการณนำปลื้มใจมาก

๑๓) มีพระคุษะเร็นอยู่ในฝัก

ข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้นำพวกญาติมิตรสหายที่สูญหายพลัดพรากไปนานให้กลับมาพบกัน เมื่อทำพวกเขาให้พร้อมเพรียงกันแล้วก็ชื่นชมยินดีปริตาอยู่ วิบากของกรรมทำให้เกิดลักษณะของมหาบุรุษคือมีพระคุษะเร็นอยู่ในฝัก

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็มีพระโอรสมาก ล้วนกล้าหาญและมีรูปทรงสมเป็นวีรกษัตริย์ สามารถย้ายีเสนาของข้าศึกได้

๑๔) พระฉวี (ผิวกาย) ละเอียด ชุฉีละอองไม่ติดพระกาย

ข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้เข้าหาสมณะหรือพราหมณ์แล้วชักถาม (ด้วยความเคารพและน้อมนำไปปฏิบัติ) ว่ากุศลกรรมเป็นอย่างไร อกุศลกรรมเป็นอย่างไร กรรมส่วนที่มีโทษเป็นอย่างไร กรรมส่วนที่ไม่มีโทษเป็นอย่างไร กรรมที่ควรเสพเป็นอย่างไร กรรมที่ไม่ควรเสพเป็นอย่างไร วิบากของกรรมทำให้เกิดลักษณะของมหานบุรุษคือมีพระฉวี (ผิวกาย) สุขุมละเอียด ชุฉีละอองไม่อาจติดกายได้

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็มีปัญญามาก ไม่มีบรรดาชนผู้บริโภครวมใดมีปัญญาเสมอหรือประเสริฐกว่าพระองค์

๑๕) มีฉวีวรรณ (สีผิว) ประดุจทองคำ

ข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ไม่มีความโกรธ ไม่มีความแค้นใจ แม้ถูกคนหมุ่มากกว่าเขาก็ไม่ขัดใจ ไม่ปองร้าย ไม่จองเวรล้างผลาญ ไม่แม้ทำความโกรธเคืองและความเสียใจให้ปรากฏ นอกจากนั้นยังมีกรรมที่ให้ผลเป็นผิวประดุจทองอื่นอีก คือเป็นผู้ให้เครื่องนุ่งห่มสัตว์มีเนื้อละเอียดอ่อน และให้ผ้า สำหรับนุ่งห่ม คือ ผ้าไหมพัศตร์มีเนื้อละเอียด ผ้าฝ้ายมีเนื้อ

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็ได้เครื่องลาดมีเนื้อละเอียดอ่อน ทั้งได้ผ้าสำหรับนุ่งห่ม เช่นผ้าไหมพัศตร์เนื้อละเอียด ผ้าฝ้ายเนื้อละเอียด ผ้าไหมเนื้อละเอียด ผ้ากัมพลเนื้อละเอียด เป็นต้น (หมายถึงถ้าเป็นกษัตริย์จะทรงอยู่ในถิ่นที่มีช่างผู้ฉลาดในทางภาษาอาภรณ์ และทั้งชีวิตจะไม่ขาดจากเครื่องนุ่งห่มชั้นเลิศ มีความประณีตยิ่ง เข้ากันกับผิวอันงาม ประดุจทองคำของพระองค์ แต่ถ้าทรงผนวชและเลือกที่จะมักน้อยก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง บางครั้งเมื่อมีคนถวายจีวรชั้นดีท่านก็สนองศรัทธา แต่โดยมากท่านจะเป็นอยู่ด้วยจีวรปอนๆ)

๑๖) มีเส้นพระโลมา (ขน) เฉพาะชุมละเส้น และ ๑๗) มีอุณาโลม (ขนหว่างคิ้ว) เวียนขวา

สองข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ พูดแต่คำจริง ดำรงคำสัตย์ มีถ้อยคำเป็นหลักเป็นฐานควรเชื่อได้ ไม่พูดลวงโลก

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็มีมหาชนยกย่องและยึดถือเป็นแบบอย่าง เป็นบุคคลในอุดมคติ

๑๘) มีพระมังสะ (เนื้อ) อุมเต็มในที่ ๗ แห่ง คือหลังพระหัตถ์ทั้ง ๒ หลังพระบาททั้ง ๒ พระอังสา (ป่า) ทั้ง ๒ กับลำพระศอก (คอ)

ข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ให้ของที่ควรเคี้ยวและของที่ควรบริโภคนประณีตและมีรสอร่อย รวมทั้งให้หน้าที่ควรชด ควรเต็ม

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็ได้ของที่ควรเคี้ยวและของที่ควรบริโภคนประณีต มีรสอร่อย และได้หน้าที่ควรชด ควรเต็ม

๑๙) มีส่วนพระสรีรกายบริบูรณ์ ลำพืดจกึ่งท่อนหน้าแห่งพญาราชสีห์ ๒๐) พระปฤษฏางค์ (ส่วนหลัง) ราบเต็มเสมอกัน ๒๑) มีลำพระศอก (คอ) กลมงามเสมอดลอด

สามข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้หวังประโยชน์ หวังความเกื้อกูล หวังความผาสุก หวังความเกษมจากโยคะ แก่ช่นเป็นอันมาก ด้วยความคิดว่าทำอะไรชนเหล่านี้พึงเจริญด้วยศรัทธา เจริญด้วยสละออก เจริญด้วยศีล เจริญด้วยการฟังสาระธรรม เจริญด้วยการเป็นผู้รู้แจ้งตื่นจากการหลับไหล เจริญด้วยปัญญา เจริญด้วยโภคทรัพย์ เจริญด้วยบุตรและภรรยา เจริญด้วยทาสและกรรมกร เจริญด้วยญาติ เจริญด้วยมิตร เจริญด้วยพวกพ้อง

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็มีความไม่เสื่อมเป็นธรรมดาจากทรัพย์ บุตรภรรยา ญาติมิตร และบริวาร

๒๒) มีเส้นประสาทสำหรับรับรสพระกระยาหารอันดี มีปลายในเบื้องบนประชุมอยู่ที่ลำพระศอกสำหรับนารสอาหารแผ่ชานไปสม่าเสมอทั่วพระกาย

ข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลายด้วยฝ่ามือ ก้อนดิน ท่อนไม้ หรือศาสตรา

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็มีพระโรคพาชน้อย สมบูรณ์ด้วยธาตุไฟ (ความเผาะผลาญ) อันยังอาหารให้ย่อยดีไม่เย็นหนัก ไม่ร้อนหนัก

๒๓) มีพระหนู (คาง) ดุจคางแห่งราชสีห์ (โค้งเหมือนวงพระจันทร์)

ข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ละคำเพื่อเจ้า เว้นขาดจากคำเพื่อเจ้า พุดถูกกาล พุดแต่คำที่เป็นจริง พุดอิงอรรถ พุดอิงธรรม พุดอิงวินัย พุดแต่คำมีหลักฐาน มีที่อ้าง มีที่กำหนด ประกอบประโยชน์โดยกาลอันควร

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็ไม่มีใครที่เป็นข้าศึกศัตรูกำจัดได้

๒๔) มีพระทนต์ (ฟัน) ๔๐ ซี่ (ข้างละ ๒๐ ซี่) และ ๒๕) พระทนต์ชิตสนิมิได้ห่าง

สองข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้น ไม่ประสงคฺยฺแยงตะแคงรัวให้คนเขาแตกคอกัน ตรงข้ามพยายามพูดสมานสามัคคี ทำให้คนที่เขาแตกร้าวกันกลับมามีคํานัดกัน มีความเพ็ดเพลินยินดีในการเห็นผู้คนปรองดองกัน กล่าวแต่คำที่ทำให้ใครต่อใครปรองดองกัน

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็มีบริษัทส่วนใหญ่จะไม่แตกคอกัน (คือไม่เป็นฝักเป็นฝ่าย ไม่ตั้งก๊กตั้งป้อมโจมตีกันจนเสียความเป็นปึกแผ่น เสียความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันจนกระทั่งพระราชบัลลังก์คลอนแคลนได้)

๒๖) พระทนต์เรียบเสมอกัน และ ๒๗) เขี้ยวพระทนต์ทั้ง ๔ ขาวงามบริสุทธ์

สองข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ละอาชัพหุจริตแล้ว สำเร็จความเป็นอยู่ด้วยอาชีพสุจริต เว้นขาดจากการโกงด้วยตาชั่ง การโกงด้วยของปลอม การโกงด้วยเครื่องตวงวัด การโกงด้วยการรับสินบน การหลอกลวง การทำตลบตะแลง เว้นขาดจากการตัด การฆ่าการจอบจํา การตีชิง การปล้นและการกรรโชก ขู่เอาทรัพย์ผู้อื่น (ข้อนี้ต้องดูว่าบางชาติอาจจากจนชั้นแค่น แต่แม้จนตรอกขนาดไหน มีใครชักชวนอย่างไรก็ห้ามใจไว้ ไม่ประพฤติผิดแม้มีกำลังมากพอที่จะทำได้)

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็มีบริวารสะอาดปราศจากมลทิน

๒๘) พระชิวหา (ลิ้น) อ่อนและยาว (อาจแผ่ปกหน้าปากได้) และ ๒๙) พระสุรเสียงยิ่งใหญ่ดุจหาวมหาพรหม ทว่ายามตรัสมีสำเนียงเพราะพริ้งราวกับนกการเวก

สองข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ละคำหยาบ เว้นขาดจากคำหยาบ กล่าวแต่คำที่ไม่มีโทษ เสนาะเพราะโสตจับใจ ชวนให้รัก คนส่วนใหญ่ฟังใจ

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็มีพระวาจาอันมหาชนฟังเชื่อถือ

๓๐) พระเนตร (ตา) ดำสนิท และ ๓๑) ดวงพระเนตรแจ่มใสดุจตาลูกโคเพียงตลอด

สองข้อนี้คือวิบากจากการเป็นผู้ไม่ถลิ่งตา ดูไม่ค่อนตา ดูไม่ขำเลียงตา ดูใครๆ ด้วยอำนาจความโกรธ เป็นผู้ตรง มีใจตรงเป็นปรกติ แลดูใครๆ ตรงๆ ด้วยดวงตาทอแววรักใคร่เมตตา วิบากของกรรมทำให้เกิดลักษณะของมหาบุรุษคือมีพระเนตร (ตา) สีดำสนิทและงามดูประกายตาแห่งโค

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็เป็นผู้ที่อันมหาชนเห็นแล้วเคารพรัก

๓๒) มีพระเศียร (ศีรษะ) งามบริบูรณ์ดูประดับด้วยกรอบพระพักตร์

ข้อนี้คือวิบากจากการเป็นหัวหน้าของมหาชนในธรรมทั้งหลายที่เป็นฝ่ายกุศล เป็นประธานของมหาชนด้วยกายสุจริต ด้วยวาจาสุจริต ด้วยมโนสุจริต ในการบำเพ็ญทาน ในการตั้งใจรักษาศีล ๕ และศีล ๘ ในความเป็นผู้ปฏิบัติดีต่อมารดาและบิดา ในความเป็นผู้ปฏิบัติดีต่อสมณะ ในความปฏิบัติดีต่อพราหมณ์ ในความเคารพต่อผู้หลักผู้ใหญ่ในสกุล รวมทั้งเป็นผู้นำในธรรมเป็นมหาบุรุษอื่น ๆ

กรรมดังกล่าวนอกจากตกแต่งอวัยวะแล้ว ยังส่งผลกับวิถีชีวิตคือเมื่อเป็นพระราชาก็เป็นผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากมหาชนอย่างล้นหลาม

จากความรู้เกี่ยวกับลักษณะของมหาบุรุษข้างต้นนี้ เราพอจะอาศัยบางส่วนเป็นตำราทายมนุษย์ได้เล็กๆน้อยๆ เช่นถ้าหากใครมีร่างใหญ่ สันท้ายยาว นิ้วมือนิ้วเท้ายาว ก็ประมาณว่าอดีตชาติเคยเป็นผู้เว้นจากการฆ่า และหวังประโยชน์ใหญ่ ทำคุณกับมหาชนมาก่อน เพราะผู้เคยกระทำการอันมุ่งประโยชน์มหาชนจะมีคุณสมบัติข้อนี้จริงๆ เรียกว่ามีลักษณะเป็นส่วนหนึ่งของมหาบุรุษ แม้จะไม่ใช่มหาบุรุษทั้งตัวก็ตามที่

และคงเห็นชัดว่าแม้เราๆท่านๆจะไม่ได้ตั้งความปรารถนาบำเพ็ญบารมีเพื่อให้มีลักษณะมหาบุรุษ แต่ก็สามารถทราบได้ และเกิดแรงบันดาลใจว่าถ้าอยากเป็นผู้มีเสียงไพเราะ ก็จะต้องพูดเพราะๆและประกอบด้วยคำอันเป็นที่รื่นหู ฟังแล้วสบายใจ เป็นต้น หากปลุกฝัง สังสม และประพุดิตนเป็นผู้มีวาจาอ่อนหวานก็ย่อมได้รับผลเป็นแก้วเสียงคุณภาพสูงในระยะยาว

แต่มีข้อน่าสังเกตว่านอกจากกรรมหลักๆอันเป็นแก่นแล้ว ก็ยังมีกรรมพิเศษที่ปรุงแต่งคุณลักษณะ ซึ่งได้อยู่แล้วให้วิเศษเยี่ยมยอดเป็นทวีคูณ เช่นถ้าใครพูดเพราะ พูดแต่เรื่องดีมีสาระและความจริงรองรับ แล้วบวกเข้าไปอีก เช่นสวดมนต์สรรเสริญพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสงฆ์องค์เจ้าด้วยใจรู้เนื้อความ มีความยินดีเลื่อมใสในการป่าวประกาศด้วยปากตนให้ญาติพี่น้องตลอดจนมหาชนรับรู้ถึงคุณแห่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ยกตัวอย่างเช่นในปัจจุบันมีผู้ร้องเพลงออกเทปในแนวที่สามารถโน้มหัวใจให้คนเกิดศรัทธาในพระรัตนตรัยได้จริง ผลเกี่ยวกับแก้วเสียงในชาติถัดๆไปย่อมเอกอุเกินประมาณได้

อีกประการหนึ่ง มีกรรมหลายๆประการที่คนธรรมดาทั่วไปสามารถรับรู้ด้วยจิตว่าจะออกดอกออกผลออกเงยอย่างไร ยกตัวอย่างเช่นเมื่อเราคิดพูดดี คิดพูดจาให้เป็นที่รัก เป็นที่รื่นหู เป็นที่สบอารมณ์ของคนฟัง จิตใจเราจะโปร่งใสจนเหมือนสัมผัสประกายใสแพรวจากส่วนลึกของตนเอง และประกายใสแพรวดังกล่าวนั้นก็ปรากฏออกมาในรูปของแก้วเสียงที่เพราะพริ่งขึ้นกว่าปกติ ไม่ว่าคุณภาพแก้วเสียงเดิมของเราจะเป็นอย่างไร เราย่อมเกิดความพึงพอใจในประกายใสแพรวขึ้นกว่าปกตินั้นเสมอ

หรืออย่างเมื่อเราให้ความเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ หรือผู้ทรงคุณใดๆ โดยพนมมือด้วยความตั้งใจให้สวยๆ มีการค้อมศีรษะลงด้วยจิตที่นบถ่อมปราศจากมายาหรือผืนแสรัง เราจะรู้สึกถึงรูปศีระะของตนขึ้นมาในขณะหนึ่ง ว่าเป็นส่วนของเครื่องบูชาอันงามได้ และจิตที่จับเครื่องบูชาอันงามนั้น ย่อมก่อให้เกิดมโนภาพทางใจเป็นนิมิตประเสริฐ มีความ मन กลมกลิ้ง ปราศจากปมปมขรุขระ จิตแบบนั้นแหละที่สร้างภาพของผู้มีศีระะมนงามขึ้นมา ยิ่งทำบ่อย ทำเป็นประจำสม่ำเสมอ ภาพของผู้มีศีระะมนงามก็จะยิ่งชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ

กรรมที่มีอิทธิพลปรุงแต่งรูปร่างหน้าตาให้กระเต๋ยไปในทางหนึ่ง ๆ

พวกเราทำกรรมกันมาซับซ้อนหลายหลาก จึงมักเกิดคำถามว่าแล้วมีการเลือกสรรกรรมมาตกแต่งหน้าตาอย่างไร เช่นบางคนเคยร้ายมากและดีมากในชาติเดียวกัน อย่างนี้ต้องมีหน้าตาพิลึกกึกกือขัดแย้งกันเองแย่หรือหรือ?

กรรมหลายๆประการทำให้บางคนหน้ากลม บางคนหน้าแหลม บางคนหน้ารูปหัวใจ บางคนหน้ารูปไข่ แต่ไม่ว่าจะอย่างไร ถ้ามีบุญปรุงรูปโฉมให้ดีเสียหน่อย พอรวมเครื่องหน้าทั้งหมดก็ยังดูงามได้ทั้งนั้น ผิดกับบางคน ถึงแม้เค้าโครงหน้าตาจะดูดี เครื่องเคราบนใบหน้าก็ไม่มีชิ้นใดผิดรูปผิดทรง แต่รวม

ออกมาทั้งหมดกลับจืดๆ เฉยๆ ไม่เห็นเด่นสะดุดตาแต่อย่างใด เหล่านี้ล้วนเป็นเพราะการเสกการบันดาลของกรรมเก่า จะไปคิดคำนวณตีค่าความงามเป็นสัดส่วนตายตัวไม่ได้

กรรมที่ทำเป็นประจำจนคนสนิทใกล้ตัวเอาไปโจษกันว่า ‘คนนี้นะ มีนิสัย...’ สิ่งที่สังคมพูดกันตรงกันว่าเราเป็นอย่างไรนั่นแหละ มักมีบทบาทสำคัญในการตกแต่งความงามให้เป็นไปต่างๆ เสมือนเป็นตะกร้าใหญ่ที่รวบรวมเอาผลหมากรากไม้ต่างๆ มารวมไว้ในที่เดียว คนเห็นเพียงผาดย้อมเห็นทั้งตะกร้านั้นก่อนที่จะลงไปดูผลไม้เป็นลูกๆ

ขอจำแนกความงามที่เห็นแล้วรู้สึกสะดุดตาสัก ๖ ประเภท พร้อมกรรมอันก่อไว้เป็นเหตุให้งามในประเภทนั้นๆ

๑) งามแบบสง่า บางคนมีรัศมีงามจับตา เห็นเด่นแต่ไกลอยู่ตลอด ท่วงท่าเวลาจะนั่งจะเดินดูมีความจับตาจับใจแปลกประหลาดกว่าคนธรรมดา ในอดีตชาติพวกนี้เคยทำบุญกับผู้ที่มีคุณวิเศษเช่นสมณะที่พยายามเพียรเพื่อละกาม เวลาทำบุญทำด้วยความเคารพสักซึ่ง จะจัดถวายทานใดก็นิยมพิธีที่ต้องที่งดงามโดยมีเจตนาให้เกียรติผู้รับ ส่วนในแง่ศีลธรรมนั้น เวลาจะทำผิดอะไรเห็นแก่หน้าพ่อแม่และวงศ์ตระกูล ไม่ทำตามอำเภอใจเพียงเพราะเห็นแก่กิเลสตนเอง แต่ถ้าไม่คอยเป็นคนรักเกียรติ ผิดศีลผิดธรรมแก่ๆ อย่างนี้แม้ทำบุญด้วยความเคารพก็ได้ผลเป็นความงามสง่าแบบแปลกๆ ไม่ดูดีเต็มร้อย คือบางมุมเหมือนหงส์ แต่บางมุมเหมือนงาก็ได้

๒) งามแบบอ่อนหวาน ความอ่อนหวานดูเป็นธรรมชาติประจำเพศของผู้หญิง แต่ความจริงก็คือมีผู้หญิงไม่กี่คนที่เห็นแล้วทำให้อยากออกปากวิจารณ์ว่าหน้าหวานจริง ส่วนใหญ่จะธรรมดา เอียงไปทางจืดชืดหรือทางคมคายกัน ในอดีตชาติพวกที่หน้าหวานนั้นเคยพูดจาอ่อนโยน ใช้อภัยคำหวานหูโดยมีเจตนาให้คนฟังรู้สึกดี ไม่ใช่พูดหวานแต่จิตใจซ่อนแฝงความประสงค์ร้ายอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ และไม่ใช่ว่าพูดหวานในลักษณะแกล้งตัดจริต เวลาทำบุญจะทำด้วยความนุ่มนวล ผู้หญิงแสดงท่าทีซดซ้อย ผู้ชายแสดงท่าทีนบอบอ่อนนุ่ม

๓) งามแบบฉูดฉาดจัดจ้าน บางคนสวยหรือหล่อแบบคมเข้ม ดูว่าบาดตาบาดใจก็ได้ หรือดูว่าน่าเขม่นชวนให้อยากชิงดีชิงเด่นกันก็ได้ ในอดีตชาติพวกนี้เวลาทำบุญจะมีจิตคิดออกหน้าออกตา ชอบทำให้คนอื่นเห็นเยอะๆ เป็นจุดเด่น เป็นความสนใจ ซึ่งแรงดีคือเป็นแรงบันดาลใจให้คนอื่นอยากเอาตาม แต่แรงเสียคือเป็นที่หมั่นไส้ได้ และจิตของคนชอบเป็นจุดเด่นในงานบุญนั้น มักพ่วงเอาความโลภเข้าไปเจืออยู่ในบุญ พร้อมจะแปรจิตจากบุญเป็นบาปได้ทันทีที่มีการแก่งแย่งชิงดีทางหน้าตากัน

๔) งามแบบเร้าความรู้สึกทางเพศ บางคนถูกจัดให้เป็นสัญลักษณ์ทางเพศโดยไม่ต้องทำอะไรเลย แต่ปรากฏตัวยังไม่ทันอวดเนื้ออวดหนังสักเท่าไรด้วยซ้ำ ในอดีตชาติพวกนี้เคยทำบุญแบบหวังผลทางรูปร่างหน้าตาโดยเฉพาะ แบบที่ดึงดูดใจเพศตรงข้ามมากๆ

๕) งามแบบหน้าเอ็นดูเหมือนเด็ก ๆ บางคนหน้าอ่อนเยาว์ตลอดชีวิต ดาราบางรายอายุจะ ๕๐ อยู่แล้วยังได้เล่นบทหนุ่ม ๓๐ โดยไม่ต้องอาศัยการแต่งหน้าหรือเทคนิคการถ่ายทำเข้ามาช่วย ในอดีตชาติพวกนี้เคยถวายเครื่องบำรุงสุขภาพ เครื่องชะลอความชราให้แก่สมณะหรือพรหมณ์ โดยมีเจตนาจะยืดอายุของพวกเขา ให้พวกเขาที่มีความอ่อนกว่าวัย เพื่อเป็นประโยชน์กับโลกต่อไปนาน ๆ นอกจากนั้นยังมีศีลข้อแรกสะอาดหมดจด ไม่เบียดเบียนชีวิตอื่นแม้ด้วยความคิด

๖) งามแบบแปลกประหลาด บางคนมีหลายมุมมองเหลือเกิน บางมุมมองแล้วดี อีกมุมมองแล้วชอบกล เอาไปบอกต่อได้ยากว่างามหรือไม่งามกันแน่ ต้องให้ดูเอาเอง ในอดีตชาติพวกนี้มักทำทานพอประมาณ รักษาศีลพอประมาณ แต่ชอบมีความคิดแหวกแนว พิลึกกึกกือ ไม่ค่อยลงใจสนิทกับทานและศีล ยกตัวอย่างเช่นเป็นนอมใส่บาตรพระกับญาติได้ แต่ก็มักมาพูดทีหลังว่าจะทำไปทำไม น่าจะเก็บไว้กินเองมากกว่า หรือยอมรับรักษาศีลไม่ประพฤติผิดทางกามกับใคร แต่ก็ชอบไปยั่วเย้าให้เขามาอยากมีเพศสัมพันธ์แบบผิด ๆ กับตน ความคิดซ่อนแฝงที่ขัดแย้งกันกับพฤติกรรมทำนองนี้แหละ ที่ทำให้สวยหล่อแบบแปลก ๆ แบบที่สมัยนี้เรียกกันว่าสวยไม่เสร็จ หล่อไม่เสร็จ คือเหมือนยังปั้นไม่ครบ หรือครบแต่เว้าแหว่ง บางส่วนเหมือนหายไปไม่เต็มบริบูรณ์

ความงามไม่ได้มีแค่ ๖ ประเภทเท่านั้น แต่ขอยกมาพอสังเขป ขอให้ถือว่าถ้าไม่งามเลย หรือน่าเกลียดอัปลักษณ์ต่าง ๆ นานา ก็ขึ้นอยู่กับศีลไม่บริสุทธิ์และพฤติกรรมกายโสทเป็นหลัก นอกจากนั้นคือไม่ค่อยทำทาน หรือทำทานด้วยความคิดอุทริไปต่าง ๆ เหล่านี้มีผลตกแต่งให้หน้าตาดูแย่ได้ทั้งสิ้น ยิ่งพวกชอบพูดหยาบ ชอบสาปแช่งชาวบ้านเป็นงานอดิเรก ถ้าเกิดใหม่มีวาสนาพอได้เป็นคน ก็มักเป็นประเภทสิ่วปรุ เตี้ยล่ำดำมืด หรือโหนกแก้มไม่เท่ากันไปโน่น

ลักษณะขัดแย้งระหว่างรูปโฉมและกรรมในปัจจุบัน

เหมือนธรรมชาติไม่เปิดโอกาสให้เราเลือกที่จะสวยหล่อด้วยกรรมดีอย่างเดียวไปตลอดกาล กิเลสคือราคะ โทสะ โมหะมักจะชักชวนเราประพฤติปฏิบัติในทางที่จะทำให้เกิดมารูปร่างหน้าตาน่าเกลียดเสียมากกว่าอย่างอื่น

แม้แต่คนเกิดมารูปงามจัดก็ไม่พ้นกิเลสทั้งสามข้อดังกล่าว และกลับจะยิ่งกิเลสแรงเหนือคนทั่วไปเสียอีก เพราะพวกเราเกิดมากับความไม่รู้ จำไม่ได้ว่าเคยทำอะไรมาถึงหน้าตาเป็นอย่างไร พอส่องกระจกเห็นดูดีมาแต่จำความได้ ก็เลยเกิดอาการหลงรูปหรือหลงตัว และกลายเป็นตัวแปรยั่วให้ทำอะไรผิด ๆ เมื่อเจริญวัยขึ้น

ยกตัวอย่างเช่นเมื่อเห็นใครต่อใครมาหลงตนง่าย ๆ หญิงชายก็มักใช้รูปร่างหน้าตาเป็นอาวุธ หลอกล่อให้ใครต่อใครเข้ามาหลงชอบเยอะ ๆ สะใจที่ตนมีอิทธิพลสำคัญกับการทำให้พวกหน้าโง่ซิมเศร้ายึดหวัง หรือภูมิใจที่ใคร ๆ ใจษจันกันว่าเราเป็นศูนย์รวมอกที่หักเคาะของผู้คนจำนวนมาก

ความชอบใจที่เห็นคนมาหลงไหลได้ปลื้มตัวเองมากๆนั้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมบิดเบี้ยวขึ้นตามลำดับ เช่นเป็นผู้ไม่มีความเห็นอกเห็นใจใคร เห็นแต่ความสำคัญของตัวเองอย่างเดียว คนอื่นทั้งโลกต้องเป็นฝ่ายหยิบยื่นให้ตน ไม่ใช่ตนเป็นฝ่ายหยิบยื่นให้คนอื่น เรื่องศีลสัตย์ เรื่องพูดจริง เรื่องรักษาคำพูด ฯลฯ ไม่ต้องไปสนใจอะไรทั้งนั้น แล้วในที่สุดก็กลายเป็นการเอาตัวเองมาเดินบนเส้นทางกรรมใหม่ที่ส่งผลให้รูปทรมเข้าจนได้

กล่าวในอีกทางหนึ่ง ตามหลักกรรมวิบากนั้น ปกติกำลังกุศลจะมีอำนาจเหนือกำลังของอกุศลหมายความว่าถ้าทำบุญและทำบาปมาในประมาณเดียวกันหรือก้ำกึ่งกัน กำลังบุญมักจะชิงให้ผลก่อนหรือตัดทอนการให้ผลของบาปจนไม่รู้สึกชั้ตเจน

นั่นหมายความว่าแม้จะเป็นผู้มีกาย วาจา ใจอันไม่ค่อยเป็นไปในทางปรุ่่งแต่งรูปร่างหน้าตาให้พริ้มเพราเท่าใดนัก แต่หากมีอกุศลบางประการมาเป็นตัวนำร่องการปรุ่่งแต่งรูปโฉม ก็อาจเกิดมาสวยหล่อทุกภพทุกชาติได้ หรืออย่างน้อยถ้าเฉือนกันไม่ขาดกับอกุศลกรรมจริง ๆ ก็จะไม่ทำให้มีหูตูดน่าซ้งนั้ก

มหากุศลกรรมที่เป็นตัวอย่างได้ดีคือการเคยมีหน้าที่เป็นผู้ทำความสะอาดพระปฏิมา และทำไม่ใช่สักแต่ทำ แต่ทำแล้วเกิดความปลาบปลื้มยินดีเป็นล้นพ้นที่เห็นองค์พระปฏิมาสะอาดเอี่ยมเป็นประกายเงางามด้วยมือตน

เหนือยิ่งกว่านั้นคือเคยเป็นช่างปั้นพระปฏิมาหรือเป็นจิตรกรวาดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแบบเหมือนจริง หรือใกล้เคียง ในทางที่จะก่อให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธรูปนิมิต เมื่อหมู่มหาชนได้กราบไหว้แล้วเกิดมหากุศลจิตติดตัวเป็นยานนำร่องไปสู่สุคติได้ พวกนี้เกิดมามากสวยหล่อระดับโลก ไม่ใช่สวยหล่อแค่เอาไว้ประกวดได้เพียงระดับท้องถิ่น

และแม้ไม่ได้เป็นปฏิมากรหรือจิตรกรด้วยตนเอง เพียงได้มีส่วนร่วมสร้างพระประธานองค์งามหรือเพียงเห็นแล้วนึ้กปลื้มนึ้กใจยินดี มีน้ำจิตอนุโมทนากับผู้สร้างอย่างแท้จริง เท่านั้นก็มีส่วนปรุ่่งแต่งรูปให้งามเลิศได้แล้ว

บทสำรวจตนเอง

มีผู้คนไม่พึงพอใจมากกว่าผู้พึงพอใจในรูปร่างหน้าตาของตน และแม้บางคนพอใจแล้ว ก็ยังมีจุดปลื้มขอยอันเป็นที่ไม่พอใจหลงเหลืออยู่อีก ทุกวันนี้แม้มีเทคโนโลยีผ่าตัดผ่าแต่งเสริมความงามผุดขึ้นเป็นดอกเห็ด ยืนยันความไม่อิ่มไม่พอในรูปโฉมโฉมพรรณของตนเองได้เป็นอย่างดี แต่แทนที่จะมีการสร้างเหตุแห่งความงามอย่างถูกต้อง กลับหาทางลดราคาแพคเกจที่ไม่จริงกันเสียหมด

เพื่อเป็นผู้งามออกมาจากภายในตั้งแต่วันนี้ และเตรียมรูปโฉมดี ๆ ไว้สำหรับอนาคตชาติ ขอให้ถามตนเองเป็นข้อๆดังนี้

- ๑) เรายังเป็นผู้ยินดีให้ทานอยู่หรือไม่?
- ๒) ขณะให้ทานนั้นเรายิ้มแย้มผ่องใสได้ด้วยจิตอันเปี่ยมศรัทธาในบุญหรือไม่?
- ๓) เราเป็นผู้รู้สึกสะอาดออกมาจากหัวใจเมื่อถนอมรักษาศีลไว้ได้ตามเจตนาหรือไม่?
- ๔) เราเป็นผู้มองด้วยสายตาใจดีมีเมตตาหรือชอบแกล้งทำตาดูให้คนกลัว?
- ๕) เราเป็นผู้เปล่งเสียงอันประกอบด้วยน้ำจิตคิดเป็นประโยชน์หรือใช้เสียงในการข่มขู่ให้คนขุ่นใจ?
- ๖) เราเป็นผู้อ่อนน้อมหรือแข็งกระด้างต่อคนและสัตว์?

วิญญานที่สะอาด วิญญานที่มีประกายสุขจากการถึงพร้อมซึ่งความสุจริตทางกาย วาจา ใจนั้น ย่อมให้ความรู้สึกบอกตัวเองว่าตนจะเป็นผู้นำดู ไม่น่ารังเกียจในสายตาคนอื่น นับแต่การเปลี่ยนแปลงนิสัยได้ถาวรในปัจจุบันชาติทีเดียว

สรุป

พวกเรากำลังเพลินมองผลผลิตของกรรมเก่าของใครบางคนในโลก ฝ้าชมความน่าพิศมัยของคนสวยคนหล่อโดยไม่รู้กันเลยว่าที่มาที่ไปเป็นอย่างไร พอประกวดประชันขึ้นที่หนึ่งก็ตัดสินกันเอามั่น ให้คนหนึ่งฟองฟู ให้อีกหลายคนเสียใจ เช่นวิจารณ์ได้แค่ยายคนนั้นเข้าสวย ยายคนนี้เป็นปุ้มโปนน่าเกลียด ทั้งที่ไม่มีใครจะจ้งลงไปได้ถูกกว่าทำไมเข้าแต่ละคนเคยปั้นเคยแต่งกันมาอย่างไรถึงต่างกันอย่างนั้น

คนหน้าตาไม่ดีมักมีปมด้อย ไร่ไอบีบกทาง ตอนเด็กๆพ่อแม่ไม่ค่อยอยากแสดงความพิศवास โตขึ้นหาแฟนยาก เลยกลายเป็นชนวนให้คิดไม่ดีเป็นปฏิภิกิริยาโต้ตอบกับโลกหนักเข้าไปอีก แต่ก็มีคนหน้าตาไม่ดีบางจำพวก ที่กลับดำให้เป็นขาว พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสไปเลย คือเพียรสร้างความคิดดีด้วยประการ

ต่างๆ ประพฤติกาย วาจา ใจจนสุจริตพร้อม เปล่งประกายความเป็นผู้มีรูปงามออกมาจากภายในตั้งแต่ยังมีชีวิต

ชาตินี้เป็นมนุษย์ ได้พบพุทธศาสนาก็ถือเป็นโอกาสทองไม่เป็นรองชาติไหนๆแล้ว ขึ้นไม่ฉวยโอกาสทำทาน ไม่รักษาศีลเลย แถมคิดไม่ดีอยู่เรื่อยๆ อย่างนี้แม้เกิดใหม่ยังได้เป็นมนุษย์อยู่ ก็จะมีรูปร่างหน้าตาบูดๆเบี้ยวๆไปตามยถากรรม ผู้มีโอกาสล่วงรู้เส้นทางกรรมที่จะปรุงแต่งให้รูปโฉมงามพร้อม ย่อมประพฤติกาย วาจา ใจให้เป็นกุศลด้วย และสร้างบุญสร้างกุศลพิเศษประการต่างๆไปด้วย เพื่อความไฉนที่ตีแห่งการปรากฏกายในชาติภพเบื้องหน้าตราบเท่าเข้าถึงพระนิพพานกัน

เมื่อซื้อของด้วยความตั้งใจจะไปถวายสังฆทาน หรือตั้งใจจะเอาไปให้คนอนาถา แล้วเกิดความรู้สึกราวกับว่าเรากำลังซื้อของให้ตัวเอง กำลังซื้อความปลอดภัยให้ตัวเอง กำลังซื้อความอบอุ่นเป็นสุขใจให้ตัวเอง โดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นรูปธรรมในทางใดทางหนึ่งทันทีทันใด อันนั้นเป็นอาการที่จิตเริ่มรู้สึกถึงผลของทานล่วงหน้าได้แล้ว และจะรู้สึกชัดขึ้นเรื่อยๆว่าการเสียสละ การเจือจานสิ่งที่ตนมีให้คนอื่นนั้นเอง เป็นหลักประกันความมั่งมีศรีสุขในภายภาคหน้าได้ยิ่งกว่าพันบัตร์ของรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจไปไหนๆทั้งสิ้น

★ บทที่ ๕ - เหตุใดจึงมีฐานะร่ำรวย?

ในบทก่อนเราทราบว่าด้วยกรรมอย่างไรจึงทำให้คนเรามีรูปงาม แต่ยังไม่คำนึงถึงเรื่องนาเศรำที่คนรูปงามจำนวนมากกรูกันเอาความสวยความหล่อไปขายกิน ด้วยข้ออ้างยอดนิยมคือเพราะเกิดมายากจน เลยไม่ยากทนกับความสวยหล่อไว้ชิ้นหนึ่ง ในบทนี้จะแสดงให้เห็นว่าทานและศีลนั่นเองที่ทำให้คนเรามีทรัพย์มาก และทรัพย์นั้นไม่พินาศไปโดยเหตุสุดวิสัยป้องกัน

ความต่างระหว่างคนรวย

ขอทานที่นั่งรับเศษเงินตั้งแต่เกิดมีอยู่มากมาย เราเห็นพวกเขาเสมอทั้งหมด แต่เชื่อไหมว่าพวกเขา รู้สึกได้ถึงความแตกต่างระหว่างกัน? ขอทานบางคนได้เศษเงินมากมายเป็นกอบเป็นกำ ในขณะที่ขอทานบางคนมีรายได้น้อยและต้องร่อนเร่หาที่ปักหลักใหม้อยู่เรื่อย ๆ นี่จึงเป็นที่มาของขบวนการสร้างภาพหน้าสงสาร และบางทีก็มีเด็กเคราะห์ร้าย (ด้วยกรรมเก่า) ถูกตัดมือตัดเท้าเอามาตากแดดขอทานด้วย

ทำนองเดียวกัน แม้มีศัพทอย่างเป็นทางการเช่น ‘เศรษฐี’ เอาไว้ใช้ยังไม่พอ ต้องมีการขยายเป็น ‘มหาเศรษฐี’ และ ‘อภิมหาเศรษฐี’ เข้าไปอีก ผู้เป็นเศรษฐีควรมีเงินกี่ล้านก็ไม่ทราบ แต่ลองได้ชื่อว่าเศรษฐีแล้วก็จะไม่มีคำถามแบบคนทั่วไปเช่น “มีสิบล้านทำไมไม่ฝากธนาคารเก็บดอกเบี้ยกินไปจนตาย? อะไรเป็นแรงจูงใจให้ทำงานต่อเหนื่อยยากเปล่า ๆ?”

คนจนย่อมเปรียบเทียบและเห็นความต่างระหว่างคนจนด้วยกันง่าย คนรวยก็เช่นกัน ย่อมเปรียบเทียบและเห็นความต่างระหว่างคนรวยด้วยกันไม่ยากนัก แม้ว่าอาจจะซับซ้อนที่อุปคูลาสเหมือนกัน แต่ตามไปดูบ้านอาจใหญ่เล็กไม่เท่ากัน ตามไปดูที่บริษัทอาจเห็นความหรุที่แตกต่าง และตามไปดูการใช้ชีวิตอาจเห็นระดับอิทธิพลเป็นคนละเรื่อง

ในระหว่างคนร่ำรวยด้วยกัน ย่อมเห็นกันและกันได้ชัดถึงความต่างสารพัดด้าน นับตั้งแต่ความสุขกับความทุกข์ที่ได้รับจากความรวย รสนิยมในการกินซื้อสมบัติพิสดาน การมีคูชีวิตและครอบครัวที่เสริมสร้างหรือบั่นทอนทรัพย์ ตลอดจนไปจนกระทั่งขีดความสำเร็จทางธุรกิจ เช่น สัดส่วนกำไรที่ได้คืนมาจากการหวานเม็ดเงินเท่า ๆ กัน ระยะเวลารอคอยก็เดือนก็ปีกว่าจะได้ทุนคืน หนี้สินที่ต้องรีบหาเงินมาใช้ให้ทันตามกำหนด ฯลฯ

และไม่ใช่น้อยๆเลย ที่ไม่ได้เป็น ‘เศรษฐีชั่วชีวิต’ คือรวยเดี่ยวเดียวก็ประสบกับหายนะในรูปแบบต่างๆ ถูกโกงบ้าง ถูกปล้นเอาซึ่งๆหน้าบ้าง หรือถูกภัยจากน้ำและไฟทำลายล้างเอาบ้าง อย่างนี้คือรวยวูบเดียว หรือรวยแบบไม่ยั่งยืน

สรุปคือไม่ใช่พูดง่ายๆแค่ ‘เขาเป็นคนรวย’ แล้วจบ พุดแค่นี้ยังจินตนาการกันไม่ได้แจ่มแจ้งหรือกล่าวหมายถึงคนแบบไหนกันแน่ และคนรวยก็มีความจริงอย่างใดอย่างหนึ่งติดตัวอยู่ ระหว่าง ‘เกิดมารวย’ กับ ‘ขยันทำงานจนรวย’ คนที่รวยจริง มีอิทธิพลยิ่งใหญ่จริง ส่วนใหญ่จะเป็นประเภทหลัง ถ้าหาก

สำรวจดู ๔๐๐ บุคคลที่ร่ำรวยที่สุดในโลก ไม่ว่าจะยุคไหนสมัยใด จะต้องทำงานกันเป็นบำเป็นหลังเกือบทั้งสิ้น ยิ่งกว่านั้นยังมีจำนวนมากที่ผ่านความยากจนในวัยเด็กมาก่อน น้อยเท่าน้อยชนิดหนึ่งในล้านที่รวยเอาๆด้วยการอยู่เฉยๆแล้วมีคนนำเงินกับอำนาจมาประเคนให้

อย่างไรก็ตาม ถ้าขาด ‘ฐานความรวย’ อยู่ก่อน ก็ยากที่จะไต่เต้าขึ้นมาตามลำดับได้ ฐานความรวยอาจหมายถึงความรู้ มุมมอง สติปัญญา ไหวพริบปฏิภาณ ตลอดจนกระทั่งกิจการเล็กๆที่พ่อแม่ให้สืบทอด

มองอีกด้านหนึ่ง เรื่องสติปัญญานั้นบางทียากกว่าจะเอาอะไรมาวัด หากรู้จักกับบรรดา ‘อภิมหาเศรษฐี’ หลายคน เราจะพบความจริงประการหนึ่ง คือบางทีพวกเขาไม่ได้เก่ง ไม่ได้ฉลาด ไม่ได้มีความสามารถน่าอัศจรรย์อะไรมากไปกว่า ‘ถนัดทำเงิน’ บางคนเหมือนพอมดแห่งวงการเก็งกำไร เก็งการลงทุนอะไรแมนไปหมด บางคนก็เหมือนเตาใจผู้บริโภครุกทุกที่ ประชาสัมพันธ์สินค้าธรรมดาๆให้กลายเป็นสินค้าน่าปรารถนาไปได้อย่างเหลือเชื่อ

เศรษฐีบางคนเหมือนไม่ค่อยทันคน หรือกระทั่งไม่ค่อยทันเกมธุรกิจของตัวเองเสียด้วยซ้ำ แต่กลับทำเรื่องน่าตกตะลึงให้กับคู่แข่งด้วยการสร้างรายได้คัมภีร์เสมอ ขณะการทำงานหนักเต็มสติปัญญาของคู่แข่งเสมอ ต่อให้มีเล่ห์เหลี่ยมเชิงธุรกิจแพรวพราวปานใดก็โค่นกันไม่ลงเลย

ตำราในมหาวิทยาลัยธุรกิจจำเป็นต้องกัดฟันใส่คำว่า ‘โชคช่วย’ เข้าไปในปัจจัยความสำเร็จและความรุ่งโรจน์ นี่คือนี่สิ่งที่จำเป็นต้องยอมรับ และคำนี้เพียงคำเดียวอาจลบล้างทุกทฤษฎีที่เลิศที่สุด ประกันความสำเร็จได้สูงสุด เพราะต่อให้มีปัญญา มีความขยัน มีความอดทนฟันฝ่าอุปสรรคที่สืบทอด ถ้าขาดโชคช่วยตัวเดียวก็อาจไม่ได้เป็นเศรษฐีกับเขาสักที หรือกว่าจะเป็นเศรษฐีก็เข้าวัยชรา ปล่อยให้ลูกหลานซุบมือเปิบเม็ดเงินที่ตนเองอุตสาหะสร้างสมมาจนชั่วชีวิต

ความจริงคือสติปัญญา ความมุ่งมั่น ความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง ความพากเพียรอย่างต่อเนื่อง ความรู้จักสินค้าและลูกค้า ล้วนแล้วแต่เป็น ‘เบื้องหน้า’ ที่สำคัญต่อการประสบความสำเร็จเชิงธุรกิจ แต่ยังมี ‘เบื้องหลัง’ เป็นบุญเก่าหนุนนำอยู่ด้วย การศึกษาพุทธพจน์จะทำให้เราทราบว่ ‘โชคช่วย’ นั้นไม่มี มีแต่ ‘บุญช่วย’ ทั้งสิ้น

ขอให้ทำความเข้าใจดีๆว่าบทนี้เน้นกล่าวถึงวิบากซึ่งเกือบทุกคนในโลกมองว่าเป็น ‘โชค’ ตัวอย่างเช่นทำไมรวยมาแต่เกิด เหตุใดทำมาค้าขึ้นนัก แล้วเพราะอะไรบางคนถึงเจอลาภลอยเป็นประจำ

วิบากของการทำทานสามารถให้ผลทันตาในชาติปัจจุบัน เพราะฉะนั้นไม่จำเป็นต้องรอดูผลเมื่อเกิดใหม่ชาติหน้า อย่างไรก็ตาม ความเป็นชาติปัจจุบันคือการจองจำไว้กับผลกรรมเก่าทั้งดีและร้ายในอดีต เพราะฉะนั้นถ้าหากเคยทำกรรมในทางตระหนี่มานานๆ ก็อาจถูกบีบไว้ให้ขยับยาก โดยเฉพาะถ้าไม่มีกรรมดีที่จะทำให้เกิดลาภลอยมาช่วย

เพื่อให้เป็นที่เข้าใจง่าย ขอแสดงพุทธพจน์เกี่ยวกับวิบากของท่านไว้เป็นเปลาะ ๆ แยกเป็นหัวข้อ ดังนี้

กรรมทางใจที่ทำให้ร่ำรวยสูงสุด

ให้ของเหมือนกัน แต่ใจแตกต่างกัน ได้ลิบลับ พระพุทธเจ้าจำแนกอาการของใจในขณะให้ไว้เป็นต่าง ๆ แต่ละอาการล้วนเป็นกำลังหนุนให้วิบากออกดอกออกผลเป็นความมั่งคั่ง หากใครให้ทานด้วยอาการของใจดังต่อไปนี้ครบถ้วนเป็นประจำสม่ำเสมอ ก็จะมีผลไพบูลย์สูงสุด ส่งผลเป็นความมั่งคั่งถึงที่สุดเท่าที่ท่านนั้นจะอำนวย

๑) ให้ด้วยความศรัทธา คือมีความเลื่อมใสอยู่ก่อนว่าท่านเป็นของดี เป็นของที่ให้ความสุขในปัจจุบัน และเที่ยงที่จะติดตามไปให้ความสุขแก่เราในอนาคต ทั้งนี้ไม่ได้หมายเอาอาการโลกแบบจำเพาะเจาะจงว่าขอให้รวยเท่านั้นเท่านี้ เมื่อนั้นเมื่อนี้ อาการทางใจเช่นนั้นไม่ใช่ศรัทธาในบุญ แต่เป็นการลงทุนของนักธุรกิจอย่างหนึ่งผู้ศรัทธาในการเอากำไรเข้าตัว หรือถ้าให้โดยปราศจากศรัทธา ให้อย่างเสียไม่ได้ให้เพราะจำใจ ให้เพราะตามๆญาติมา แม้เกิดบุญขึ้นมากก็ไม่ได้เป็นกรรมสว่างสร้างภพแห่งความมั่งคั่งแต่อย่างใด และเมื่อมีนิสัยให้ด้วยความศรัทธาดีแล้ว ยังมีผลให้รูปร่างหน้าตาและผิวพรรณงดงามยิ่งอีกด้วย

๒) ให้ด้วยความเคารพ คือมีความรู้สึกอยู่ว่าการทำทานเป็นของสูง ไม่ใช่ของต่ำ จึงไม่ควรโยนให้หรือเสือกให้เหมือนเป็นของเหลือเดน การถวายทานแต่สงฆ์จัดเป็นการฝึกใจให้ทำทานด้วยความเคารพได้อย่างดี เพราะรู้สึกอยู่ว่าท่านใช้ชีวิตที่สะอาดสูงส่งกว่าเรา หรืออย่างน้อยพวกท่านก็นุ่งห่มจีวรอันเป็นธงชัยพระอรหันต์ สืบทอดพระศาสนาให้ต่อเนื่องไม่สาบสูญ ถ้าให้ท่านโดยปราศจากความเคารพ ให้แบบโยนกระดุกลงพื้น ให้ด้วยความเหยียดหยาม หรือให้แบบแตกตื่น แม้เกิดบุญขึ้นมากก็ไม่ได้เป็นกรรมสว่างสร้างภพแห่งความมั่งคั่งแต่อย่างใด และเมื่อมีนิสัยให้ด้วยความเคารพดีแล้ว ยังมีผลให้ดูเป็นคนน่าเลื่อมใสควรแก่การเชื่อฟังอีกด้วย

๓) ให้โดยกาลอันควร คือให้อย่างรู้จักความเหมาะสมกับสถานการณ์ในเวลาหนึ่งๆ เช่นเมื่อเห็นพระตาแดง ก็ชวนชวายเป็นธุระหายาหยอดตามาให้ท่าน เห็นวัดมีทางโคจรของพระที่เฉอะแฉะ ก็ร่วมแรงร่วมใจกันทำทางให้แห้งหรือเทปูนให้พวกท่านไปเลย ไม่ใช่เห็นท่านอยู่ปกติก็เอายาหยอดตาไปถวายขวดเดียวโดดๆ ด้วยความคิดว่าสักวันหนึ่งท่านอาจจะตาแดง แต่ถ้าชื้อยาสามัญครบชุดไปถวายด้วยความคิดว่าเป็นหนึ่งในปัจจัย ๔ เผื่อไว้ว่าท่านอาจจำเป็นต้องใช้ อย่างนี้ถือว่าให้โดยกาลอันควร ถ้าให้ท่านโดยปราศจากความเหมาะสมกับกาล แม้เกิดบุญขึ้นมากก็ไม่ได้เป็นกรรมสว่างสร้างภพแห่งความมั่งคั่งแต่อย่างใด และเมื่อมีนิสัยให้โดยกาลอันควรดีแล้ว ก็จะเป็นผู้ได้ของตามต้องการในเวลาไม่เนิ่นช้าอีกด้วย

๔) ให้ด้วยจิตอนุเคราะห์ คือให้ด้วยความปรารถนาจะช่วยผู้รับในเรื่องหนึ่ง ๆ อย่างแท้จริง เช่นเมื่อเลือกซื้อยาสีฟันถวายพระ ก็หยิบเอาที่ดีที่สุดที่เราทราบว่ามีคุณภาพในการรักษาเหงือกและฟัน โดยไม่เกี่ยงงอนเรื่องราคา อย่างนี้ถือว่าให้ด้วยจิตอนุเคราะห์ ถ้าให้ทานโดยปราศจากจิตติดอนุเคราะห์ แม้เกิดบุญขึ้นมากก็ไม่ได้เป็นกรรมสว่างสร้างภพแห่งความมั่งคั่งแต่อย่างใด และเมื่อมีนิสัยให้ด้วยจิตติดอนุเคราะห์ดีแล้ว ก็จะเป็นผู้มีรสนิยมดี เลือกใช้ของมาทำความเพลิดเพลินเจริญสุขอันเป็นไปด้วยกามคุณ ๕ ได้อย่างฉลาดอีกด้วย (ตรงนี้ขอให้สังเกตว่าบางคนเงินไม่ได้เนรมิตทุกสิ่งในชีวิตให้ดูดีโดยอัตโนมัติ บางคนมีเงินมากก็จริง แต่ไม่รู้จักร้านอร่อย ซื้ออาหารผิดสุขลักษณะ เลือกของแต่งบ้านไม่เป็นหนึ่งทำงานในที่สกปรกรุงรัง งบเสียจนแม้ข้าวของเครื่องใช้ผู้ฟังก็ดันทุรังใช้ต่อ ในขณะที่บางคนมีทรัพย์สมบัติเพียงปานกลาง แต่ความเป็นอยู่ดูดีคุ้มเงินยิ่ง)

๕) ให้โดยไม่กระทบตนและผู้อื่น คือให้โดยไม่ประชด ให้โดยไม่แข่งขันชิงดี ให้โดยไม่คิดเอาหน้าเกินใคร ขอให้สังเกตว่าบางคนอยากได้บุญเป็นอันดับหนึ่ง นึกว่าเป็นเช่นนั้นได้ก็ด้วยการไปอยู่หัวแถวสุดเสมอ แทนจะใช้แขนปาดกวาดต้อนคนอื่นไปอยู่ข้างหลังเลยทีเดียว หรือบางคนก็ทำบุญแบบเกทับกัน เช่นเห็นเขาให้ก่อน ๕๐๐ ตัวเองรีบหยิบแบงก์พันขึ้นมาสู้ จิตมีอาการคิดเบ่ง คิดทำให้เขาเสียหายหรือน้อยหน้า ถ้าให้ทานด้วยจิตติดกระทบกระทั่ง แม้เกิดบุญขึ้นมากก็ไม่ได้เป็นกรรมสว่างสร้างภพแห่งความมั่งคั่งแต่อย่างใด และเมื่อมีนิสัยให้ด้วยจิตไม่ติดกระทบกระทั่งดีแล้ว ก็จะทำให้ทรัพย์สิ้นปลดปล่อยจากไฟ น้ำ หรือการแย่งชิงของผู้อื่น

ถ้าหากเกิดข้อสงสัยว่าเราจะมีอาการทางใจถึง ๕ ประการพร้อมๆ กันได้อย่างไร ในเมื่อคนเราคิดได้ทีละอย่าง ก็ขอให้หมั่นฝึกสังเกตเถิดว่าเรายังมี ‘ข้อเสีย’ ในการทำทานอย่างไรอยู่บ้าง เมื่อรู้ตัวก็ฝึกใหม่ เช่นขณะหนึ่งในการให้ รู้สึกว่าเป็นการให้เพียงด้วยกิริยาทางกาย ใจไม่เป็นสุข แหง้แล้งเหมือนดอกไม้ขาดฝน ก็ควรศึกษาประโยชน์ของทานทั้งปัจจุบันและอนาคตให้ดี น้อมใจว่าการให้ทานก็คือการสละยางเหนียวเหนอะหนะของความตระหนี่ เมื่อทำลายความที่บดย่อมเกิดความรู้สึกโปร่งโล่งเบาสบาย และการให้ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาว่าผลทานจะบันดาลสุขทางโภคทรัพย์ยิ่งๆ ขึ้นไปในอนาคต จิตก็จะได้คิดปลื้ม เลิกทำทานแบบบัวแห้งน้ำเสียได้

การสังเกตข้อเสียในการทำทานไปทีละข้อจนเห็นว่าไม่เหลือข้อเสียแล้วนั้นแหละ เป็นที่มาของกรรมทางใจที่จะบันดาลผลให้มั่งคั่งสูงสุด

คนส่วนใหญ่ยังเข้าใจผิดอยู่ว่าทำแบบใหญ่พรวดพราดโครมเดียวแล้วจะรวยทันใจ ทั้งปัจจุบันและอนาคต ความจริงคือถ้าอาการทางใจยังไม่สมบูรณ์ดังกล่าแล้ว ผลของทานก็มักจะยังไม่ปรากฏตัวต่อเมื่อใจเริ่มเป็นสุข มีความสมัคใจ มีความยินดีแท้จริงจากส่วนลึกกว่า ‘อยากให้’ โดยปราศจากเงื่อนไขทั้งปวง จะเหมือนพลังความสุขแห่งทานเอ่อล้นจากภายใน ส่งคลื่นรบกวนเหตุการณ์ภายนอกให้แปรปรวน กลับดำเป็นขาว กลับมืดเป็นสว่าง กลับแคบเป็นเปิดกว้างไปด้วย ต่อให้เคยผิดเคืองลำบากลำบากอย่างไร ก็เหมือนจะมีตัวช่วย ตัวหลอ่ลื่นให้ทุกอย่างดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

และถ้ามีน้ำจิตเป็นทาน หรือที่เรียกว่ามีทานจิตอย่างสมบูรณ์ วันไหนไม่มีโอกาสละให้แล้วรู้สึกเหมือนชีวิตขาดบางอย่างไป นั่นแหละกรรมได้เตรียมภพอันเปิดกว้างสว่างสบายตามจิตไว้แล้ว เมื่อเคลื่อนจากชาติปัจจุบัน ละโลกนี้ไปแล้ว กรรมย่อมเลือกสรรให้ไปอยู่ในภพซึ่งมีความสุขสว่างรุ่งโรจน์ทางการเงินอย่างแน่นอน

ประเภทของผู้รับที่ขยายผลทานเป็นต่าง ๆ

จากหัวข้อก่อนคงเห็นแล้วว่าแม้แต่การให้ก็เป็นของที่ต้องฝึก ไม่ใช่สักแต่ให้ ๆ ไปก็ได้ผลเหมือนกัน คนทั้งโลกผิดแผกแตกต่างหลายหลากก็เพราะ ‘การสมัครใจฝึกตน’ นี้เอง

และเหมือนธรรมชาติจะกลัวเกมกรรมไม่สนุกพอ พอทำเงื่อนไขฝ่ายผู้ให้ครบถ้วนก็มาเจอเงื่อนไขฝ่ายผู้รับเข้าอีก เปรียบเหมือนการหว่านพืช แค่เมล็ดพันธุ์ดียังไม่ถึงการนับว่าสมบูรณ์แบบ ต้องดูด้วยว่าเอาไปใส่ในดินดีแค่ไหน ถ้างลงในดินดีพืชก็เจริญงอกงาม ถ้างลงในดินเสียก็เหี่ยวเฉาหรือแทบปลูกไม่ขึ้นเอาเลย

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงผู้รับทาน พระพุทธองค์จะตรัสไว้ครบ ไม่ให้คิดลำเอียงอยากทำทานกับใครโดยเฉพาะ ดังเช่นที่ท่านตรัสว่า เรากล่าวว่าแม้ผู้ใดสาดน้ำล้างภาชนะหรือน้ำล้างขันไปที่บ่อน้ำคร่าหรือในบ่อโสโครกข้างประตูบ้านซึ่งมีสัตว์อาศัยอยู่ ด้วยความตั้งใจว่าสัตว์ที่อาศัยแหล่งน้ำนั้น จะดำรงชีพอยู่ได้ด้วยของที่สาดไป ก็เป็นเหตุ เป็นที่มาแห่งบุญแล้ว

ขอให้พิจารณาดี ๆ แม้สัตว์ซึ่งอยู่ในอบายภูมิเช่นหมาแมวหรือปูปลานั้น ก็เป็นที่มาแห่งบุญได้ และที่พระพุทธองค์ตรัสไว้เพียงเท่านี้ก็ป็นเรื่องน่าคิดต่อหลาย ๆ ประการ เช่นบุญนั้นสำเร็จด้วยกิริยาทางใจ ไม่ใช่สำเร็จด้วยกิริยาทางกาย คนสาดน้ำทิ้งไปเหมือนกัน แต่แค่คิดต่างกันหน่อยเดี๋ยวยังเป็นบุญได้เลย

อีกประการหนึ่ง เราควรมองให้เห็นว่าบุญนั้นเรียงรายให้หยาบจนอยู่ตลอดวันตลอดคืน ไม่ควรดูคายเป็นของเสียเวลาเปล่า ไม่ควรเห็นโอกาสใดๆเป็นเพียงของเล็ก และไม่ควรรูเบาว่าการทำบุญเล็กๆนั้นไม่สมศักดิ์ศรี ขอเพียงรู้ทางมาแห่งบุญ เป็นผู้เต็มใจกระทำกิจอันเป็นบุญด้วยความรำเริง ในที่สุดย่อมเหมือนหยอดกระปุกที่ละสิบยี่สิบ รวมไปถึงรวมมาเป็นปี ๆ อาจได้นับหมื่น เหนือกว่าพวกเก็บที่ละร้อยที่ละพันแบบนานที่ปีหนเสี่ยอีก

ประการสุดท้าย ลองพิจารณาว่าพระพุทธเจ้าตรัสว่าทานอันเกิดจากการสาดน้ำทิง้นั้นเป็นที่มาแห่งบุญ คือเป็นที่ตั้งของจิตอันเป็นทานได้ ดังนั้น ถ้าให้ด้วยศรัทธาในบุญ ให้โดยไม่ดูแคลนว่าเป็นบุญเพียงน้อย กำหนดใจให้อย่างสม่ำเสมอทุกครั้งที่สาดน้ำทิง้น ด้วยความคิดอนุเคราะห์เช่นขอให้อาหารในน้ำทิง้นจงทำให้เข้อิ่มหนำ กับทิง้นให้โดยไม่คิดเล็กคิดน้อยเช่นประชดตัวเองที่ขาดวาสนาทำบุญใหญ่จึงทำบุญได้มากที่สุดแค่ด้วยน้ำทิง้น ด้วยอาการทางใจที่พร้อมพร้อมเช่นนี้ การสาดน้ำทิง้นก็เป็นทางมาของความร่ำรวยได้ เพราะจิตที่มีความสำราญในการให้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยนั่นเอง เป็นผู้ก่อภพแห่งความมั่งคั่งร่ำรวย

การให้ทานกับสัตว์เป็นของดี เพราะโดยมากเราจะไม่หวังการตอบแทนในทางใด ๆ จากสัตว์ โดยเฉพาะถ้าเป็นสัตว์ข้างถนน หรือสัตว์ในน้ำที่ไม่มีใครสนใจ การฝึกให้โดยไม่หวังผลตอบแทนนั้น นับเป็นก้าวแรกอันประเสริฐ หากให้ทานเป็นมูลค่าอาหารเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ กับสัตว์ แต่มีใจใหญ่ใจคิดสละให้อย่างถูกต้องตามหลักการที่กล่าวแล้วข้างต้น ทุกคนจะสามารถกล่าวอ้างเป็นสัจจะว่าทานกับสัตว์เราทำด้วยดีแล้ว ก็ขออิฐฐานให้ได้ทำทานกับผู้รับที่ทรงคุณใหญ่ยิ่ง ๆ ขึ้นไปด้วยเถิด

การทำบุญด้วยใจซื่อต่อทาน ประกอบกับการคิดไต่ระดับขึ้นไปเรื่อย ๆ เช่นนี้ มีผลแน่นอนประการหนึ่งคือผลของทานจะงอกเงยขึ้นทีละน้อย และจะได้พบมนุษย์ที่สมควรรับทานจากเราโดยที่เราไม่มีความเดือดร้อนแม้แต่นิดเดียว กับทั้งมีกำลังใจอันที่จะบริจาคหรือสละทรัพย์สินหรือสิ่งของส่วนเกินออกไปมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่นมีร่มคันหนึ่งที่ใช้บ้างไม่ใช้บ้าง ก็จะมีบุคคลที่กำลังประสบความลำบากจากฝนฟ้า ซึ่งเราเห็นแล้วจะนึกขึ้นได้ว่าตัวเองมีร่มให้เขาเอาไว้ใช้โดยไม่จำเป็นต้องมาคืน

เมื่อทำทานจนสัมผัสถึงประกายสุขจากใจ อิ่มเอมเปรมปลื้มมากขึ้นเรื่อย ๆ ถึงจุดหนึ่งก็จะอยากทำทานให้ยิ่ง ๆ ขึ้นเอง แม้ยังไม่มีเงินทองเป็นกองภูเขา แต่ใจเราก็จะไม่ตระหนี่ถี่เหนียว อยากกักไว้เป็นส่วนตัวเอง ๆ เหมือนเก่า ที่ตรงนั้นก็จะเริ่มคิดถวายพระสงฆ์องค์เจ้าขึ้นมาอย่างเป็นธรรมชาติทีเดียว เพราะทานจิตย่อมทำให้เราเกิดสัญญาฐานรู้อันเองว่าให้กับใครถึงจะอึ้งใจยิ่งกว่าที่ผ่าน ๆ มา

ในการจะบอกพวกเราว่าผู้รับทานจากเรานั้น มีส่วนขยายผลเป็นอัตราส่วนมากน้อยเพียงใด พระพุทธองค์จะตรัสโดยเปรียบเทียบเอาการมีสมบัติหนึ่งชิ้นเป็นบุญหนึ่งหน่วย เหมือนเรามีทุนอยู่หนึ่งบาท พอทำทานแล้วจะคืนกำไรกลับมาที่บาท ท่านจำแนกไว้พอให้เป็นที่ประมาณเอาด้วยจินตนาการดังนี้

- ๑) ให้ทานแก่สัตว์เดรัจฉาน ฟิงหวังผลร้อยเท่า
- ๒) ให้ทานในปุถุชนผู้ทุศีล ฟิงหวังผลพันเท่า
- ๓) ให้ทานในปุถุชนผู้มีศีล ฟิงหวังผลแสนเท่า

๔) ให้ทานในบุคคลนอกศาสนาผู้ปราศจากความกำหนัดในกาม พึงหวังผลแสนโกฏิเท่า (แสนโกฏิ เป็นจำนวนที่บอกว่ามีมากเหลือเกิน เพื่อความสบายใจและจินตนาการถูก จะตัดเอาแสนออกเหลือแต่คำว่าโกฏิซึ่งแปลว่า ‘สิบล้าน’ ก็น่าจะได้ เพราะยังอยู่ในอัตราส่วนที่ไม่กระโดดเกินไปจากข้อก่อน)

๕) ให้ทานในผู้ปฏิบัติเพื่อทำโสตปฏิบัติผลให้แจ้ง (บรรลุมรรคผลขั้นแรก) พึงหวังผลอันนับประมาณไม่ได้

นอกจากนี้ท่านยังแจกแจงต่อไปอีกว่าถ้าทำทานกับอริยบุคคล (คือพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์) ตลอดไปจนกระทั่งพระปัจเจกสัมมาสัมพุทธเจ้า (คือท่านผู้ตรัสรู้ชอบด้วยตนเองแต่ไม่ก่อตั้งพระพุทธศาสนา) และสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (คือท่านผู้ตรัสรู้ชอบด้วยตนเอง และมีบารมีพอจะก่อตั้งพระพุทธศาสนา) จะยิ่งไม่อาจประมาณผลเลยว่าควรได้ผลตอบแทนกลับมาเพียงใด

ดังที่กล่าวแล้วว่าเพื่อจินตนาการง่ายจึงได้เปรียบสมบัติที่มีอยู่เป็นเงินหนึ่งบาท เมื่อซื้อขนมให้สัตว์ ๑ บาทจะมีผลตอบกลับเป็นรูปธรรม ๑๐๐ บาท ให้คาร์ตแก๊จโรด ๑ บาทจะมีผลตอบกลับเป็นรูปธรรม ๑,๐๐๐ บาท แต่ถ้าช่วยซื้อน้ำแก๊วละบาทดับกระหายให้แก่คนดื่มีศีลสัตย์ จะเท่ากับลงทุนแบบมีกำไรใหญ่ตอบคืนกลับมาถึง ๑๐๐,๐๐๐ บาทถ้วน!

หากกำลังรู้สึกว่าเป็นอัตราส่วนที่เหลือเชื่อ เราให้ไปตั้งเท่าไรไม่เห็นรับผลตอบกลับคืนเป็นแสนเป็นล้านสักที ก็ขอให้พิจารณาดี ๆ ว่ามีกี่ครั้งที่เราคิดให้จริง ๆ โดยมากคนในโลกยุคปัจจุบันจดจ้องจะตะครุบข้าวของเงินทองของคนอื่นเสียมากกว่า แม้แต่พ่อแม่ของตัวเองยังไม่ค่อยมีน้ำใจคิดอยากให้ตอบแทนที่พวกท่านมอบชีวิตมาทั้งชีวิตด้วยซ้ำ

อีกประการหนึ่ง ลำดับการให้ผลของท่านเป็นเรื่องยากที่จะหยั่งรู้ ทานที่ให้ไปนิด ๆ หน่อย ๆ ด้วยใจไม่เต็มร้อยนั้น มักเข้าคิวรอให้ผลอีกนาน หรืออย่างวิธีคิดของบางคนที่ทำทานหวังสวรรค์ ก็จำเป็นต้องตายเสียก่อนจึงจะได้รับผลท่านตามเจตนาของตน

แล้วก็เหมือนการลงทุนทั่วไป โดยธรรมดาจะไม่ได้กำไรกลับมาโครมเดียว แต่จะกระจายตัว ทอยคืนมาทีละส่วน ซึ่งธนาคารกรมเขารู้ของเขาเองว่าจะปันผลผ่อนส่งให้ทีละกี่เปอร์เซ็นต์เป็นระยะเวลาไม่นานเพียงใด ตรงนี้เราจะไม่มีทางทราบเลยว่ากำลังได้รับการเลี้ยงดูจากกรรมใดในอดีตอยู่บ้าง

อันที่จริงในโลกของกรรมอันเป็นนามธรรมนั้น การเปรียบเป็นเงินบาทเงินเหรียญอย่างนี้ไม่ถูกต้องนัก โดยมากผู้ฝึกวิชา ‘รู้ตามจริง’ ของพระพุทธเจ้าจนได้สมาธิ่องแผ้ว จะเห็นกรรมเป็นดวงสว่างหรือดวงมืดกว้างขวางประมาณหนึ่ง มีกำลังประมาณหนึ่ง สบช่องให้ผลในระยะใกล้ไกลประมาณหนึ่ง

การมีเงินหนึ่งบาทจัดเป็นนิบาจากจากความสว่างในบุญเท่าหนึ่งหน่วย แต่เมื่อมองไปอีกแง่ เมื่อเห็นสภาพจิตที่หวงแหนไว้ ตระหนี่ไว้ กอดรัดเงินหนึ่งบาทนั้นไว้กับตัวโดยไม่ทำอะไร แค่นี้ก็กับความรู้สึกที่เราเป็นเจ้าของเงินบาท เงินบาทเดียวนั้นจัดเป็นความมืดทึบในชอกมุ่มหนึ่งของจิตใจเราไปแล้ว

ต่อเมื่อเห็นตามจริงว่าหนึ่งบาทนั้นเป็นส่วนเกินที่ไม่ต้องใช้ แล้วคิดให้ไปกับบุคคลต่างๆที่เข้ามาในชีวิตเรา ซอกมูมมีดในจิตใจจะถูกทำลายไปหน่วยหนึ่งทันที แม้ชื่อขนมให้สัตว์ราคาหนึ่งบาท ค่าเดิมของเงินบาทที่ทวีตัวขึ้นเป็นร้อยเท่าได้จริงๆ เห็นชัดเป็นความสว่างเหมือนเปลวไฟร้อยแรงเทียนที่จุดขึ้นจากแสงเทียนริบหรี่เพียงเล่มเดียว

ความสว่างร้อยแรงเทียนนั้นไม่ได้คืนกลับมาเป็นเงินจำนวนเท่านั้นเท่านี้เพียงอย่างเดียว แต่บางที่อยู่ในรูปแบบของปัญญาเห็นทางดีทางชอบ ตลอดจนซื้อสิทธิ์เห็นต้นทางไปสวรรค์นิพพาน ซึ่งนั่นเกินค่าเงินประมาณร้อยพันไปไม่รู้กี่เท่าตัว

อีกประการหนึ่ง จำนวนเงินและความร่ำรวยบนโลกมนุษย์นั้นเป็นของน้อย จัดเป็นเพียงเศษขุบๆเก่าเท่านั้น เพราะแม้บางคนมีร้อยล้านพันล้านก็ไถ่ตัวเองออกจากทุกข์ไม่ได้ ต่างจากปริมาณความสว่างแห่งบารมีที่จะได้ไปรู้กันบนสวรรค์ บางที่การทำงานทั้งหมดถ้าไม่สบบชองให้ผลบนโลกมนุษย์ ก็จะรวบยอดไปให้ผลจริงจังกันบนสวรรค์หลังจากตายแล้วนั่นเอง

หากจะตีค่าความสุขบนสวรรค์ด้วยเงินทองบนโลกมนุษย์ เราอาจต้องทุ่มเงินนับล้านๆบาทเพื่อแลกกันตรงๆกับการได้ดื่มน้ำอมฤตจอกเดียวที่ข้างสระโบกขรณี แต่ขอเพียงมีใจอนุเคราะห์เต็มกำลังช่วยเหลือคนดีๆด้วยเงินเพียงร้อยบาท น้ำอมฤตจอกนั้นก็ดูจะไม่ไกลเกินเอื้อมเสียแล้ว

โดยสรุปพระพุทธองค์ทรงตรัสตามจริง คือมิได้ทรงตั้งแง่ว่าต้องทำบุญกับคนของพระองค์จึงจะได้อบุญ แต่ทรงระบุว่าแม้ทำกับสัตว์หรือคนชั่วก็ได้ผลเป็นร้อยเป็นพันเท่าแล้ว หรือทำกับคนนอกศาสนาที่เพียรปฏิบัติเพื่อละกามก็ได้ผลเป็นสิบล้านเท่าแล้ว จะกล่าวไปใยถึงการทำบุญกับคนในศาสนาผู้รู้ทางมรรคผล และกำลังปฏิบัติด้วยใจซื่อต่อมรรคผลที่เขาทราบทางนั้น!

ทานที่ให้แบบไม่เลือกหน้า

ในข้อก่อนเป็นความรู้เบื้องต้น เพื่อใช้จินตนาการจำแนกได้ถูกว่าให้ทานกับบุคคลเช่นไรจะสะท้อนกลับมาเป็นความร่ำรวยระดับไหน

หัวข้อนี้จะบอกว่าถ้าเราทำทานโดยเจตนาว่าจะทำกับคนนั้นคนนี้ เรียกว่าเป็นการให้ทานแบบเจาะจง ทานนั้นจะให้ผลแบบตรงตัวตามเกณฑ์การขยายผลดังที่กล่าวมาแล้ว แต่หากหว่านทานไปแบบไม่เลือกหน้า ก็จะกลายเป็นทานอีกแบบหนึ่งซึ่งมีผลแบบเหมารวม

ขอเปรียบเทียบว่าการทำทานแบบเจาะจงนั้น เหมือนการโยนหินลงในสระน้ำที่มีเขตจำกัด ต่อให้ทุ่มหินแรงๆจนเกิดการกระเพื่อมเป็นวงคลื่นมากมายเพียงใดก็ไม่เกินความกว้างยาวของสระ เราพอประมาณถูกว่าวงคลื่นจะสิ้นสุดลงเมื่อใด ส่วนการทำทานแบบไม่เลือกหน้านั้น เหมือนการโยนหินลง

ในฝันทะเลเรียบสุดลูกหูลูกตา เมื่อเกิดดวงกระเพื่อมขึ้นแล้วก็จะขยายใหญ่ออกไปโดยที่เราไม่อาจประมาณว่าจะกินอาณาเขตกว้างขวางเพียงใดกว่าจะสิ้นสุดการไล่ตัวของระลอกคลื่น

การฝึกให้ท่านแบบไม่เลือกหน้านั้น จิตไม่รู้ว่าท่านตกไปถึงมือใครบ้าง อาจเป็นผู้พิถีพิถันหรือมีศีล อาจเป็นคนนอกศาสนาหรือในศาสนา อาจเป็นผู้หวังละกามหรือยังหวังกาม อาจเป็นผู้ปฏิบัติตรงทาง เพื่อบรรลุมรรคผลหรือเป็นผู้ไม่มีความรู้เรื่องมรรคผลสู่ความพ้นทุกข์เลย สาระอยู่ที่ 'จิตคิดให้ไม่จำกัด' ก็จะทำให้ผลเป็นอนันต์ตามประมาณแห่งเจตนา

ตรงนี้จะป็นจุดสำคัญอีกจุดหนึ่งที่ทำให้เราเห็นความสำคัญของการตั้งจิตขณะให้ท่าน เครื่องของเหมือนกัน แต่ตั้งจิตไว้ต่างกัน ก็อาจให้ผลเป็นคนละเรื่อง บางคนเฝ้าคิดอยู่แต่ว่าทำอะไรอย่างไรหนอจึงได้ทำบุญใหญ่กับพระอรหันต์ผู้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลส บางคนก็ยึดมั่นถือมั่นด้วยความศรัทธาเชื่อถือส่วนตัวว่าท่านที่เราเคารพน่าจะเป็นพระอรหันต์ ก็ขอให้ดูเรื่องของพ่อค้าพินนามทาร์กัมมิเกะ

ทาร์กัมมิเกะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าในครั้งหนึ่ง และครั้งนั้นพระพุทธองค์ทรงตรัสถามว่าเธอยังทำบุญทำทานอยู่บ้างหรือไม่ ทาร์กัมมิเกะกราบทูลว่าเขายังทำบุญทำทานอยู่ และเป็นการถวายทานแต่พระอรหันต์ผู้อยู่ป่าเป็นวัตร ผู้เที่ยววิณฑบาตรเป็นวัตร ผู้นุ่งห่มผ้าห่อศพเป็นวัตร

นั่นหมายความว่าทาร์กัมมิเกะตัดสินพระอรหันต์จากวัตรปฏิบัติที่ทำอยู่เป็นประจำ ภิกษุใดเคร่งครัดเข้มงวด อยู่ในป่าเขา หาข้าวด้วยลำแข้ง (คือไม่ใช่เอาแต่รรับนิมนต์) และใช้เครื่องนุ่งห่มแบบมักน้อย คือพระอรหันต์สำหรับเขา พระพุทธเจ้าปรารภจะสงเคราะห์ทาร์กัมมิเกะและบุคคลผู้ไม่รู้ทั้งหลาย จึงตรัสว่า

ดูกรพ่อค้าพิน เธอเป็นชาวบ้าน บริโภคกาม อยู่ครองเรือน นอนเบียดเสียดบุตร บริโภคจันทน์ แคว้นกาสิ ทัดทรงดอกไม้ของหอมและเครื่องลูบไล้ ยินดีในเงินทองอยู่ จึงยากที่จะทราบว่ภิกษุใดเป็นพระอรหันต์ ดูกรพ่อค้าพิน ถ้าแม่ภิกษุซึ่งถือการอยู่ป่าเป็นวัตรนั้น เป็นผู้ฟังชาน ถือตัว เทอ ปากกล้า พุดพละม มีสติเลอะเลือน ไม่มีสัมปชัญญะ มีใจไม่ตั้งมั่น มีจิตพลุ่งพล่าน ไม่สำรวมอินทรีย์ เมื่อเป็นอย่างนี้ ก็สมควรถูกตีเตียน

นอกจากนั้นพระพุทธองค์ยังตรัสจาะไนโดยพิสดาร สรุปความว่าจะอยู่ป่าหรืออยู่บ้าน จะวิณฑบาตรหรือรับนิมนต์ จะใช้ผ้าห่อศพหรือรับจีวรที่ชาวบ้านถวาย ไม่ใช่ประเด็นสำคัญเลย สำคัญที่จิตอันเป็นของภายใน ว่าดีหรือไม่ดี ถ้าจิตดีแล้วท่านจะมีวัตรอย่างไรก็สมควรแก่การสรรเสริญทั้งสิ้น

และในเมื่อชาวบ้านผู้บริโภคกามไม่อาจรู้ดีดลึกลึกหนาบางอันเป็นของภายในจิตของภิกษุได้ ดังนั้นจะควรทำเช่นไร? พระพุทธเจ้าตรัสสรุปว่า

ดูกรพ่อค้าพิน เธอจงให้สังฆทานเถิด เมื่อเธอให้สังฆทานอยู่ จิตจักเลื่อมใส และเมื่อเธอเป็นผู้มีจิตเลื่อมใส เมื่อตายไปก็จะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

คำแนะนำของพระพุทธเจ้านั้นมุ่งประโยชน์สูงสุดเสมอ ท่านไม่ให้พ่อค้าพินคิดแบบใจแคบอยู่ว่า จะต้องถวายพระอรหันต์ (ตามแบบฉบับการยึดมั่นถือมั่นของชาวบ้านซึ่งไม่สามารถรู้วาระจิตผู้อื่น) แต่แนะนำการตั้งจิตคิดเลื่อมใสในการถวายสังฆทานแทน เพราะเป็นประกันว่าจะต้องได้บุญใหญ่หลวงเสมอ ไม่ว่าสังฆทานนั้นจะโดนตัวหรือไม่โดนตัวพระอรหันต์ โดนตัวหรือไม่โดนตัวผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

จะเห็นวาระระหว่างการให้แบบเจาะจงกับการให้แบบไม่เลือกหน้านั้น การให้แบบไม่เลือกหน้ามีผลใหญ่กว่าอย่างประมาณมิได้ และการให้กับมนุษย์ผู้ดำรงชีวิตเพื่อละกาม สละกิเลสเพื่อความพ้นทุกข์นั้น จัดเป็นการให้กับจิตวิญญาณที่มีความสูงส่งเหนือกว่าการให้กับบุคคลประเภทอื่นหรือสิ่งมีชีวิตอื่น

กล่าวโดยรวมยอดคือสังฆทานเป็นยอดแห่งทาน เป็นส่วนขยายผลอันเยี่ยมยอดถึงที่สุด

แต่ยุคเรามากสับสนเกี่ยวกับสังฆทานกันมาก เช่นมีข้อสงสัยว่าอย่างไรจึงเรียกสังฆทาน การถวายสังฆทานอย่างถูกต้องมีพิธีรีตองอย่างไร ถวายแล้วต้องกรวดน้ำให้ใคร ฯลฯ ก็ขอกล่าวรวมๆไว้ในที่นี้เพื่อเป็นแนวทางตัดสินใจว่าเราทำสังฆทานไปบ้างหรือยัง

๑) ของที่ถวายอาจเป็นอะไรก็ได้ แต่ควรเป็นปัจจัย ๔ ได้แก่อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เพื่อความสะดวกในการบำเพ็ญสมณธรรม เรื่องน้ำอ้อหลักก็เหลืออยู่ตรงที่ของแบบนี้คนใช้ไม่ได้ซื้อ คนซื้อไม่ได้ใช้ คนซื้อเลยไม่รู้ว่าควรซื้ออะไรบ้าง เว้นแต่เป็นผู้เคยบวช หรือไปมาหาสู่ ปวารณาตัวรับใช้พระ จัดหาของให้พระตามประสงค์เป็นประจำ ถึงค่อยรู้เรื่องเครื่องของอันควรถวายหน่อย ในที่นี้ขอแนะนำเฉพาะขอบเขตของปัจจัย ๔ เบื้องต้น

- อาหาร: จะเป็นของคาวหวานอย่างไรก็ได้ไม่จำกัด แต่ขอให้ทราบว่ามีพระพุทธรูปเจ้าห้ามพระไม่ให้ฉันเนื้อมนุษย์ เนื้อช้าง เนื้อม้า เนื้อสุนัข เนื้องู เนื้อสิงโต เนื้อเสือ และเนื้อหมี
- เครื่องนุ่งห่ม: ได้แก่ผ้าไตรจีวร
- ยารักษาโรค: ถ้าไม่ทราบว่ามียาใดจำเป็นมาก ก็อาจซื้อชุดยาสามัญประจำบ้านกล่องเล็กหรือกล่องใหญ่ก็ได้
- ที่อยู่อาศัย: คงมีน้อยคนที่ฐานะเอื้ออำนวยพอจะปลูกกุฏิหรือซื้อที่ดินให้พระด้วยกำลังของตนเองตามลำพัง จะใช้วิธีทยอยบริจาคตามตู้ที่วัดเปิดรับก็ได้

ตามปกติถ้าถวายแบบชาวบ้านธรรมดา ก็อาจมีเครื่องของสำคัญและจำเป็นในชีวิตประจำวันเช่น สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน แชมพู ไบรด์โกน ผงซักฟอก นอกจากนั้นจะเสริมอะไรเข้าไปก็เป็นไปตามอัธยาศัย ขอให้พึงประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตเป็นปกติสุขเป็นหลัก การซื้อของด้วยอาการหิบบจนจนถึงใส่ของไว้แล้วนั้น ใจจะไม่รู้ถึงประโยชน์ของของแต่ละชิ้น และโดยมากปัจจุบันมีการ 'จับยึด' ของคุณภาพ

ต่ำแบบมั่ว ๆ นำมาวางขายแก่ผู้ไม่ทราบเบื้องลึกเบื้องหลัง ฉะนั้นเดินเลือกของตามซูเปอร์มาเก็ตเอาเองได้เป็นดีที่สุด

๒) คำว่า ‘ถวายสังฆทาน’ หมายถึงการถวายแต่หมู่สงฆ์โดยไม่เจาะจงว่าจะให้แก่พระรูปหนึ่งรูปใด คือกำหนดใจไว้ว่าของที่ถวายนี้จะมีพระรูปใดเป็นผู้นำไปใช้สอย ก็สุดแท้แต่จะมีการแบ่งสรรปันส่วนกันในหมู่ของพวกท่าน ตามหลักฐานในพระไตรปิฎกที่นางสุภัททาภินิมิตต์พระเวรตะและภิกษุอื่นอีก ๗ รูปมารับภัตตาหาร เดิมที่ท่านนั้นเป็นทานแบบเจาะจง ไม่เป็นสังฆทาน พระเวรตะให้นางสุภัททาตั้งจิตเสียใหม่ว่านี่คือการถวายแต่หมู่สงฆ์ คือดูแลผ้าเหลือง ไม่ต้องดูหน้า เท่านั้นทานแบบเจาะจงก็เปลี่ยนเป็นสังฆทาน คือให้แบบไม่เลือกหน้าทันที ซึ่งก็จะมีอานิสงส์ต่างกันเป็นล้นพ้น

เพื่อให้เห็นภาพง่ายขึ้น ขอยกตัวอย่างว่าถ้านิมิตต์พระ ๑๐๐ รูปมารับสังฆทาน โดยที่เรารู้จักพระทั้ง ๑๐๐ รูปนั้นและกำหนดจำเพาะว่าของของเราจะเป็นของพระเหล่านี้เท่านั้น นี่ไม่เรียกว่าเป็นสังฆทาน แต่หากตอนใส่บาตรตอนเช้ามีใจคิดถวายแต่สงฆ์โดยไม่เลือกหน้า ไม่ทราบว่าจะไปเป็นพระรูปไหนใครจมา รับ อย่างนี้เรียกว่าเป็นสังฆทาน

อย่างไรก็ตามสังฆทานที่นำไปให้ถึงที่นั้นมีผลมากกว่า เพราะสะท้อนให้เห็นว่ามีใจศรัทธา มีความเคารพในสงฆ์ มีจิตคิดอนุเคราะห์ไม่ยากให้ท่านลำบากเดินทาง ขอนี้ขอให้ทราบไว้เท่านั้นว่าจะนิมนต์พวกท่านมารับที่บ้านหรือไปถวายเองไม่สำคัญ แต่สำคัญที่ใจไม่เลือกจำเพาะเจาะจงเป็นหลัก

๓) คำว่า ‘สงฆ์’ หรือ ‘สังฆะ’ นั้นจะมุ่งหมายเอาการชุมนุมภิกษุตั้งแต่ ๔ รูปขึ้นไป ที่ต้องเป็นตัวเลขนี้เพราะสามารถประกอบสังฆกรรมได้ตามกำหนดทางพระวินัย ต่ำกว่านี้จะประกอบสังฆกรรมไม่ได้ อย่างไรก็ตาม หากไปถึงวัดแล้วหาพระได้เพียงรูปเดียว จะถวายฝากท่านไว้โดยมีเจตนาให้ของเหล่านั้นเป็นสมบัติของสงฆ์จะได้หรือไม่? ต้องตอบว่าได้ เพราะกรรมทุกอย่างตั้งต้นที่จิตคิด จิตคิดอย่างไรสำคัญที่สุด

ตัวอย่างที่ชัดเจนสำหรับการถวายแบบไม่เลือกหน้า ไม่เลือกจำนวนชัด ๆ ได้แก่การปลุกกุฎิเพื่อเป็นที่อยู่ของพระและสามเณร โดยไม่สนใจว่าพระหรือเณรใดจะได้มาอาศัยอยู่บ้าง ขอเพียงกำหนดไว้ว่าให้อยู่ในเขตวัด และพระเณรใดจะมาใช้ประโยชน์ได้ก็นับว่าสมประสงค์แล้ว

๔) เรื่องพิธีรีตองในการถวายสังฆทาน อย่างเช่นการกวาดหน้านั้น ไม่ได้มีผลให้กระบวนการถวายสมบูรณ์หรือบกพร่องแต่อย่างใด ตามธรรมเนียมอันเป็นข้อวินัยสงฆ์นั้น ต้องมีชาวบ้านกล่าวถวายและประเคนอย่างเป็นทางการ และเป็นกิจจะลักษณะ และท่านรับประเคนกับมือ หรือให้ผู้แทนรับไว้เท่านั้น พุดง่าย ๆ ฝากชาวบ้านผู้ให้ถวายสังฆทานโดยอาการครบ ๓ คือด้วยใจคิด ด้วยปากเอ่ยวาจา และด้วยกายยกของประเคนแล้ว ถือว่าสมบูรณ์ที่ตรงนั้น อย่าไปกังวลเรื่องความต่างระหว่างธรรมเนียมของแต่ละวัด อย่าไป

พะวงว่าเราต้องบพสวดถวายไม่ช้านาน ปัจจุบันพระท่านมักช่วยเหลือด้วยวิธีต่างๆ เช่นเตรียมหนังสือมนต์พิธีให้ หรือสวดนำด้วยตัวท่านเองบ้าง

นอกจากนี้ยังมีข้อแนะนำพิเศษเพื่อให้การถวายสังฆทานให้ผลรวดเร็วและหนักแน่นชนิดเห็นทันตาในปัจจุบัน คือลองตระเวนถวายไม่เลือกที่ เพื่อให้จิตเปิดแผ่ออกไปเต็มที่ไม่อึดอัดคับแคบ ขอแนะนำให้กำหนดบ้านตนเองเป็นศูนย์กลาง แล้วกำหนดวัดทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก ทิศใต้ และทิศตะวันตกให้ครบ ๔ ทิศ จากนั้นตระเวนถวายสังฆทานวัดละ ๔ ชุด เว้นห่างไม่เกินแห่งละอาทิตย์ จะรู้สึกถึงความสมดุลงแห่งจิตที่กระจายไปโดยปราศจากความลำเอียง ไม่ติดที่ ไม่เกาะเกี่ยวกับพระรูปใดรูปหนึ่ง ที่ตรงนั้นจะรู้สึกถึงความหมายของการถวายทานแด่สงฆ์ขึ้นมาจริงๆ ทั้งสัมผัสความสว่างไสวแห่งกองบุญอันเรืองโรจน์โชติช่วงออกมาจากภายใน

กรรมที่ทำให้เกิดความต่างระหว่างคนรวย

แม้จะเป็นบุคคลร่ำรวยเหมือนกัน แต่คนรวยก็ประสบปัญหาเกี่ยวกับทรัพย์สินแตกต่างกันออกไปมาก บางที่ซัดมากจนเกินกว่าจะเชื่อว่าเป็นความบังเอิญ ขอจำแนกเป็นหลักๆ ตามที่สงสัยกันทั่วไปดังนี้

๑) ความรวยแบบได้มาอย่างที่ได้คาดคิด

บางคนที่ได้รับฉายาว่าเป็นพ่อมดในวงการธุรกิจการเงิน เพราะเป็นผู้มีสายตาแหลมคมราวกับมีตาทิพย์รู้อนาคต พยากรณ์ถูกไปหมดว่าสถานการณ์จะเป็นอย่างไร พลิกผันได้แค่นั้น ทำให้ลงทุนแทบไม่เคยพลาด เป็นผู้ชนะตลอดกาลในเกมการเก็งกำไร

ความรวยชนิดนี้เป็นผลมาจากการอยู่ใกล้ผู้ทรงคุณเช่นนักบวชในลัทธิหรือศาสนาที่เพียรทำความดี มีใจพยายามพรากจากกาม แล้วเมื่อท่านขอก็ให้ตามที่ท่านขอ หรือบางทีก็มีใจนึกครึ้ม ท่านขอแค่สิบ แต่เกิดอยากให้เป็นร้อยเป็นพัน อย่างนี้ผลยิ่งไพบุลย์ คือเก็งกำไรไว้ประมาณหนึ่ง ผลออกมากลับท่วมทันจนชนลุ่ม หากทำทานแบบใจใหญ่เป็นครั้ง าก็ได้ประหลาดใจเป็นครั้ง ่ หากใจใหญ่อยู่เสมอก็ได้ผลเสมอ ่ ส่วนพวกที่อยู่ใกล้นักบวชดี ่แล้วไม่เคยให้ตามที่พวกท่านขอ ก็มักทำมาค้าขายไม่ค่อยขึ้น คิดอะไรสมเหตุสมผลแค่นั้นก็ไม่ได้อย่างใจนึกสักเท่าไร

นอกจากนั้นยังมีความรวยแบบปานกลางหรือค่อนข้างสูงที่ได้มาจากการเป็นลูกจ้างที่กินเงินเดือนประจำสม่ำเสมอ ความรวยประเภทนี้เป็นผลมาจากการให้ทานอย่างสม่ำเสมอ หากเป็นทานในสัตว์หรือผู้ต่ำต้อย บุญจะส่งให้ไ้งานดีพอควร แต่หากเป็นทานในนักบวชผู้ทรงศีล บุญจะส่งให้มีตำแหน่งหน้าที่การงานระดับสูง ต่อให้การศึกษาต่ำก็ได้เงินเดือนดี ๆ สูงเกินระดับเฉลี่ยไปมาก

๒) ความรวยที่ไม่อาจพยากรณ์ความแน่นอน

บางคนเจอกับเหตุการณ์ทำดีที่เหลวเป็นประจํา นึกว่าจะได้กลับไม่ได้ ไม่นึกว่าจะได้กลับได้ ขนาดที่ว่าแน่ๆ เช่นฝ่ายการตลาดของบางบริษัทวางแผนอย่างดีบติ ใช้ทุนรอน ใช้เวลาวิจัย ใช้กำลังคนมากมาย แต่ท้ายที่สุดกลับต้องงุนงับกับพฤติกรรมของผู้บริโภคตัวจริง ว่าเหตุใดจึงไม่เหมือนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเอาเลย พุดง่าย ๆ พอสินค้าออกวางตลาดจริงแจ้งไม่เป็นท่า ทั้งที่ตอนทดลองกับกลุ่มผู้บริโภคตัวอย่างแล้วชอบใจกันมากมาย แต่บางทีนี่ก็ทำสินค้าขาดตาทัพไปพลาจๆ ลงทุนน้อย ไม่หวังกำไรตอบแทนมาก กลับมีใครต่อใครแห่ซื้อกันล้นหลามชนิดมีดีฟ้ามีดิน

ความรวยชนิดนี้เป็นผลมาจากการเป็นนิสัยไม่อยู่กับร่องกับรอย โดยเฉพาะเกี่ยวกับความคิดให้ทาน บางทีหลอกให้คนเขารอเก้อเล่นเสียอย่างนั้น บางทีโลเลกลับไปกลับมาเดี๋ยวอยากให้ได้เร็วไม่อยากให้ บางทีนึกอยากให้ได้ใจหรือประหลาดใจก็เทกระเป๋าทิ้งให้แทบเกลี้ยง บางทีก็สำนึกเห็นขึ้นมาว่าไม่ควรผิดคำพูดกับคนอื่น ความคิดที่เปลี่ยนไปเรื่อยๆ ไม่อาจพยากรณ์ได้นี้ ส่งผลชัดในชาติที่ผลทางอกเงย หรือในชาติที่เป็นพ่อค้า ผลกำไรตอบแทนเอาแน่เอาอนไม่ได้ ส่วนความรวยที่แน่นอนและสามารถพยากรณ์ได้จะมาจากการทำงานแบบพูดคำไหนคำนั้น หรือกระทั่งคิดอย่างไรทำตามนั้น ชื่อสัตย์แม้กระทั่งกับความคิดของตัวเอง อย่าต้องกล่าวถึงเมื่อให้สัญญาแก่ผู้อื่นไว้

๓) ความรวยที่ได้มายาก

บางคนต้องลำบากมากกว่าจะรวยได้ เรียกว่าหืดจับ หรือรอจนแก่กว่าจะได้ลิ้มรสของความมั่งคั่งพยายามทั้งชีวิต

ความรวยชนิดนี้เป็นผลมาจากความขยันทำงาน หมั่นเก็บออม และมีสติปัญญาเพียงปานกลาง หรือเล็กน้อยในการทำงาน แต่อดีตชาติเคยเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียว ไม่ค่อยทำบุญสุนทาน กว่าจะทำแต่ละที่ยากเย็นแสนเข็ญ อาจทำเพราะเสียไม่ได้ที่โดนคนดื้อ หรืออาจทำเพราะสงสารใครจับใจจริงๆ

แต่ขอให้เข้าใจด้วยว่าถ้าเคยถึงขั้นตระหนี่ระดับพาล ดีแต่ก็ตขวางญาติพี่น้องที่อยากทำทาน พุดจาถากถางให้คนเขาเสียกำลังใจได้ลงคอ อันนี้ไม่ใช่แค่ยากที่จะรวย แต่จะเข้าขั้นเกิดมายากจนขั้นแค้น หาเสื้อผ้าและเครื่องอยู่ได้ลำบาก หาความสนุกสนานบันเทิงใจได้ยาก พุดง่าย ๆ ว่าถ้าโชคดีเป็นมนุษย์ก็ต้องระเห็จไปอยู่แถวๆ เอธิโอเปีย โน่น หรือถึงมีสิทธิ์เกิดในแดนศิวิไลซ์ก็อาจต้องเดินเท้าเปล่าอยู่ริมถนนเป็นส่วนใหญ่

๔) ความรวยที่ต้องเกลือกกลั้วกับธุรกิจเลวร้ายหรือคนร้ายๆ

บางคนร่ำรวยมากก็จริง แต่ทั้งชีวิตไม่ค่อยเป็นสุขกับเงินทองข้าวของที่มี เพราะแม้แต่เกร็งใจต้องคอยระแวงระวังว่าอาจถูกลอบสังหารได้ทุกเมื่อ ทั้งจากคู่แข่งที่เป็นมาเฟีย หรือกระทั่งคนใกล้ชิดที่อาจเป็นหอกข้างแคร่ เขาอาจเกิดมาท่ามกลางธุรกิจสกปรก เช่นค้าอาวุธ คำสุรา ค้ายาพิษ คำชีวิตสัตว์หรือมนุษย์

ความรวยชนิดนี้เป็นผลมาจากการที่เคยยุ่งเกี่ยวกับธุรกิจสกปรกที่อกเดียวกันมาก่อน เมื่อใช้กรรมในอบายภูมิแล้วยังพอมิบุญมาเกิดใหม่ในภพมนุษย์ ก็จะต้องเวียนว่ายในวงจรอุบาทว์เดิมแบบหนีไปไหนไม่รอด

เป็นที่น่าสังเกตว่าคนในแวดวงธุรกิจที่แปดเปื้อนมลทินนั้น ไม่ใช่ผู้มีจิตใจเลวร้าย ขาดสำนึกผิดชอบชั่วดีเหมือนผู้ร้ายในหนังเสมอไป ตรงข้าม บางคนชอบทำบุญ และมีใจดีนรณอยากเป็นคนดีในสังคมอย่างมาก บางคนพยายามช่วยเหลือสังคม ทำบุญสร้างวัดวาอารามใหญ่โต เป็นการชดเชยความรู้สึกด้านลบที่ทำอาชีพอันเป็นบาป ผลบุญที่เขาทำในระหว่างมือเปื้อนบาปนั้น ส่งผลให้ร่ำรวยได้ในชาติต่อๆมา แต่มีข้อแม้ว่าต้องไปอยู่ท่ามกลางธุรกิจดิบๆเถื่อนๆรำไป

อีกประการหนึ่ง ความรวยชนิดนี้อาจเป็นผลมาจากการให้ทานที่ไม่บริสุทธิ์ กล่าวคือของที่ได้มาให้ทานหรือถวายสังฆทานนั้นได้มาโดยไม่สุจริต อย่างเช่นตำนานโรบินฮู้ด ปล้นทรัพย์คนรวยมาแจกจ่ายคนจนอะไรทำนองนั้น

๕) ความรวยที่ได้มาแบบลาภลอย

บางคนเกิดมายากจน แต่มักมีลาภลอยประเภทซื้อห่วยรวยลอตเตอรี่ หรืออยู่ๆก็มีคนตกรางวัลให้ด้วยเหตุเพียงทำดีเล็กๆน้อยๆแล้วเป็นที่ถูกอกถูกใจของผู้มีบุญหนักศักดิ์ใหญ่ หรือบังเอิญเข้าตากรรมการอย่างไม่คาดฝัน

ความรวยชนิดนี้มาจากการให้ทานแบบไม่ได้ตั้งใจไว้ก่อน เช่นเดินไปเจอขอทานในต่างถิ่นก็คิดอยากให้เศษสตางค์ หรือเดินทางกลางป่าพบพระพุทธรูปตั้งกับนำอาหารที่เตรียมมาเพื่อตนเองถวายท่านหมดแบบไม่เสียดมเสียดาย ทานชนิดนี้เป็นกรให้แบบที่ส่งลาภลอยให้คนอื่น จึงสะท้อนกลับมาเป็นลาภลอยไม่คาดฝันเช่นกัน

ชาวบ้านป่าที่อาศัยอยู่ในเขตพระพุทธรูปโคจรเป็นระยะมักได้ทำบุญประเภทนี้ คือร้อยวันพันปีอาจไม่ค่อยชอบทำบุญทำทาน หรือขาดโอกาสทำบุญทำทาน แต่ปะเหมาะเคราะห์ดีเกิดเจอพระพุทธรูปท่านผ่านทางมา แล้วมีใจปลาบปลื้มยินดี ขนข้าวของที่มีติดตัวให้ท่านมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ หากเผชิญพระพุทธรูปท่านเป็นผู้สำเร็จธรรม ก็มักได้ผลเป็นลาภลอยก้อนใหญ่เช่นลอตเตอรี่รางวัลที่ ๑

เฉพาะกรณีชาวบ้านป่าทำบุญกับพระพุทธรูปนี้ หากเห็นพระแล้วเกิดจิตคิดเลื่อมใสอยากทำทานทันที ก็มักได้ลาภลอยตั้งแต่ต้นวัยและเป็นลาภใหญ่ หากเห็นแล้วคิดซึ่งใจอยู่เล็กน้อยว่าจะให้ดีหรือไม่ให้ดีจากนั้นจึงถวาย ก็มักได้ลาภลอยประมาณกลางวัยและเป็นลาภปานกลาง แต่หากเห็นแล้วซึ่งใจอยู่นานว่าจะเอาอย่างไรกับพระรูปนี้จากนั้นจึงถวาย ก็มักได้ลาภลอยเอาปลายชีวิตและเป็นลาภเล็กน้อย

๖) ความรวยที่ทำให้กลายเป็นโรคไม่รู้จักพอ

หลายคนรวยก็แล้ว ประสบความสำเร็จทางธุรกิจสม่าเสมอก็แล้ว จับอะไรเป็นทองไปหมดก็แล้ว แต่ยังไม่อึดไม่พอ เป็นทุกข์ทางใจอยู่ไม่ขาด กลัวมีจะหมด กลัวธุรกิจไม่ทำเงินเพิ่ม กลัวความล้มเหลวในอนาคต ฯลฯ ในหมู่เศรษฐีจะมีโรคทางใจชนิดนี้อยู่เป็นปกติ แต่คนฐานะต่ำกว่าจะคาดกันไม่ถึงว่าอย่างนี้ก็มีด้วย

ความรวยที่เป็นเหตุแห่งโรคทางใจนี้ เป็นผลมาจากกรรมทั้งปัจจุบันและอดีต ว่ากันเรื่องกรรมในปัจจุบันก่อน ตั้งต้นจากความโลภธรรมดาดๆ คือใจคนเราส่วนใหญ่มีกิเลสโมบเกินตัว อยากมีเกินกว่าที่มีอยู่เป็นปกติกันทั้งนั้น จากกฎกรรมด่าข้อนี้จะเป็นคำตอบว่าทำไมมีแล้วไม่รู้จักพอเสียที ต่อให้ครองโลกทั้งใบก็อยากได้ดาวอังคารไว้ในมืออีกสักดวง!

ความโลภแบบไร้ขีดจำกัดนั้น เป็นผลมาจากการเป็นคนไม่รู้จักให้ ไม่คิดเฉลี่ยเงินไปอุปถัมภ์สังคม หรือไม่รู้จักสละแรงกายแรงใจไปช่วยคนอื่นเสียบ้าง หรือบางทีทำก็จริง แต่ไม่พอดีสัดส่วนกับทรัพย์สมบัติที่มี จึงไม่เกิดความชุ่มฉ่ำเบิกบานใจอย่างแท้จริง เพราะที่ให้ไปเป็นแค่เศษเดนของตนเท่านั้น

ว่ากันเรื่องกรรมในอดีตชาติ ได้แก่ทานที่เจตนาหวังผลกำไรตอบแทน หรือเจือด้วยความคิดแก่งแย่งชิงดี หรือเจือด้วยความอยากเอาหน้า พุดรบรรทัดสั้นๆได้ว่าถ้าให้ทานบนพื้นฐานของความโลภเป็นประจำ ก็จะทำให้รวยจริง แต่ได้โรคทางใจพกพามาเป็นของแถมด้วย

ทางที่ดีถ้ารู้ตัวว่ามีเชื้อหรือมีนิสัยอันเป็นเหตุของโรคทางใจ ก็ควรอธิษฐาน ขอให้สละความโลภได้เหมือนสละทรัพย์สิ่งของ หรือเหมือนถ่มเสลดออกจากปาก ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ อยากทำทานชะล้างสิ่งโสโครกทางใจประการเดียว พอฝึกให้ทานด้วยอาการเช่นนี้ไปเรื่อยๆจะพบความน่าอัศจรรย์ยิ่งว่าโรคทางใจไม่รู้จักพอนั้นละลายหายสูญเป็นปกติทั้ง

๗) ความรวยที่ถึงความหายนะด้วยอุบัติเหตุต่างๆ

บางคนรวยแล้วไม่เป็นสุขเพราะมีเหตุที่น่าเห็นใจ คือสมบัติพัสถานมักไม่ค่อยอยู่ดี ต้องมีอันเป็นไปต่างๆก่อนกาลอันควรเสมอๆ ด้วยเหตุอันสุดวิสัย ควบคุมป้องกันไม่ได้

ความรวยที่มีทรัพย์สินสำคัญๆถึงความวิบัตินั้น มาจากการที่เคยลัทธิทรัพย์มาก่อน ถ้าเคยลัทธิทรัพย์เล็กๆน้อยๆ ทรัพย์สินก็จะประสบความวิบัติเพียงเล็กน้อย แต่ถ้าลัทธิทรัพย์แบบที่ทำให้เจ้าของเดือดเนื้อร้อนใจ ทรัพย์สินก็จะประสบความวิบัติอย่างมโหฬาร

สำหรับคนรวยที่รวยที่ไรแทบหายนะด้วยอุบัติเหตุทุกที ควรสันนิษฐานว่าเคยปล้นครั้งใหญ่มาก่อน อาจในรูปของการปล้นชาติแบบนักการเมือง หรืออาจในรูปของการเคยยกยอกทรัพย์ของวัด เพราะกรรมที่ทำกับประชาชนหรือกับวัดนั้น เวลาผลัดผลแล้วจะหนักหน่วงและร้อนแรงมาก ให้ผลยึดเยื่อราวกับไม่มีวันสิ้นสุด นับเป็นเรื่องน่าเสียดาย เพราะที่รวยได้นั้นต้องอาศัยเหตุปัจจัยประกอบกันหลายอย่าง เมื่อเกิดในชาติที่จำไม่ได้ว่าเคยฉ้อโกงประชาชนหรือยกยอกสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว ย่อมงงงันทอดท้อว่าเหตุใดทรัพย์ที่หามาได้จึงไม่อาจตั้งอยู่นาน

บทสำรวจตนเอง

ถ้าเรากำลังรวยอยู่ ก็บอกตนเองอย่างมั่นใจว่าเป็นเพราะความขยัน หมั่นออม ประกอบกับทานและศีลในอดีต ถ้ากำลังยากจนก็เป็นตรงข้าม แต่จะอย่างไรไม่สำคัญเท่ากับว่าเรากำลังสร้างเหตุแห่งความมั่งมีไว้ในอนาคตอันใกล้และอนาคตที่ยืดยาวต่อไปเบื้องหน้าหรือเปล่า

๑) ถามตัวเองเหมือนอย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสถามทารุกัมมิกะ ว่าเรายังเป็นผู้ทำบุญทำทานอยู่หรือ?

๒) หากเป็นผู้ที่ยังทำทานอยู่ ลองสำรวจว่าเราให้ด้วยอาการทางใจอย่างไร วิธีคิดในการให้ทานเป็นอย่างไร

๓) ทบทวนดี ๆ ว่าเราเป็นผู้รักษาศีล ไม่เป็นผู้ลักทรัพย์ ไม่เป็นผู้ฉ้อฉล ไม่เป็นผู้เล็งละโมภคิดเอาสมบัติผู้อื่นมาเป็นของตนโดยมิชอบหรือไม่?

สรุป

ผู้มีปัญญาบางท่านกล่าวไว้ตามจริงว่าความจนเป็นต้นทางแห่งกรรมชั่วได้มากมายหลากหลาย เพราะเมื่อจนรอบก็ยากที่จะได้อยู่ในสภาพแวดล้อมดี ๆ ยากที่จะไม่เจอสภาพบีบคั้นให้ทำผิดคิดร้าย ยากที่จะหลีกเลี่ยงสิ่งยั่วยุหนานัปการ มีความโน้มเอียงที่จะเล็งโลภอยากได้ของจำเป็นบ้าง ของที่ยังไม่มีแต่นำมีบ้าง ตลอดจนไปจนกระทั่งของที่ไม่ต้องมีแต่เกิดอยากจะลองมีบ้าง

บางคนมองว่าความรวยเป็นเรื่องน่ารังเกียจ อาจหัวก้าวหน้าขนาดเป็นผู้นำในการปฏิบัติสังคมไปสู่ระบบการปกครองใหม่ให้ทุกคนมีสมบัติที่จัดแบ่งไว้อย่างเสมอภาค แล้วก็มักพบความจริงว่าเป็นไปไม่ได้ จะมีข้อจำกัดของระบบการปกครองที่ต้องให้อำนาจบุคคลหรือกลุ่มบุคคลไว้เสมอ ซึ่งถ้าเมื่อใดอำนาจตกอยู่ในมือทรราช เมื่อนั้นย่อว่าแต่ความเสมอภาค กะแต่สิทธิ์ในการร้องบอกว่าฉันกำลังเดือดร้อน ฉันกำลังจะอดตายยังไม่มี

ที่โลกเป็นเช่นนี้ก็เพราะเบื้องหลังความรวยความจนไม่ใช่เกิดจากความบังเอิญเกิดที่นั่นที่นี้ แต่สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ทุกคนมีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นผู้จำแนกชั้นวรรณะ และความร่ำรวยก็บันดาลขึ้นจากความสว่างของ 'ทานจิต' และ 'ศีลจิต' เท่านั้น ไม่มีเหตุผลอื่นใดนอกเหนือกว่านี้

อายุคนนั้นสั้น เกือบของไว้กับกายได้เดี๋ยวเดียว แต่ถ้าฉลาดในการเดินทางไกล แจกสิ่งที่มีเป็นส่วนเกินให้กับคนอื่นไป กระแสทานจะเป็นกระแสธารที่โอบอุ้มเราแบบไม่ร้อยรัด และพัดพาเราไปบนเส้นทางที่เยือกเย็น มั่งมีศรีสุขยืดยาวเกินอายุของกายนี้ไปมาก

ด้วยความไม่รู้ทำให้คนทั่วไปเข้าใจว่าเกิดหนเดี๋ยวตายหนเดี๋ยว ความไม่รู้ที่ฝังแน่นนี้ทำให้เราคิดจะเอาๆทำเดี๋ยว เมื่อพบพุทธศาสนาแล้ว ทราบเบาะแสของความอึดคัดขัดสนแล้ว ก็สมควรเปลี่ยนแปลงวิธีคิดเสียใหม่ ไม่ต้องถึงขนาดจะให้ๆทำเดี๋ยว แต่ให้บ้างเพื่อเป็นเสบียงไว้เลี้ยงตัวต่อไปก็ยังมี

★ บทที่ ๖ - เหตุใดจึงมีสติปัญญามาก?

ถึงแม้เกิดมาเป็นคนสวยคนหล่อ หรือต่อให้มีฐานะดีปานใด หากไร้ซึ่งสติปัญญาความสามารถแล้ว ก็เรียกได้ว่า ‘มีไม่ครบสูตร’ ลองนึกดูว่าถ้ามีอะไรๆดีหมด แต่คิดอ่านไม่ทันคนก็อาจเข้าตำราสวยแล้วถูกหลอกง่าย หรือถ้าววยแล้วไม่ทันเกมธุรกิจ รูปสมบัติและคุณสมบัติก็คงไม่ช่วยให้มีความสุขกับชีวิตใหม่เท่าใดนัก

เป็นที่ถกเถียงกันมาช้านานว่าสติปัญญามาจากไหน ถ้าบอกว่ามาจากเชื้อของพ่อแม่หรือคนในตระกูลก็ลืมนิด เพราะนั่นจะไม่ใช้ความจริงสากล เนื่องจากบางคนฉลาดระดับอัจฉริยะในขณะที่พ่อแม่มีสติปัญญาปานกลางหรือค่อนข้างต่ำด้วยซ้ำ

บางคนก็บอกว่าสติปัญญาเป็นสิ่งที่เพิ่มพูนได้ด้วยความรู้และประสบการณ์ หรือสะกิดให้ถูกจุด ความสนใจ ก็เกิดการใฝ่ใจเรียนรู้ และเป็นที่มาของการต่อยอดปัญญา ยิ่งขึ้นไปได้ แต่ความเชื่อนี้ก็ไม่ใช่ว่าจะสากลอีก เพราะบางคนเรียนก็ปีๆก็ยังคงมีไอคิวเท่าเดิมไม่เปลี่ยนแปลงเลย

เดี๋ยวนี้เวลามนุษย์จะหาหลักฐานมาสนับสนุนความเชื่อของตัวเอง ก็มักใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งก็ได้แก่การตรวจสอบวัตถุอันเป็นรูปธรรมต่างๆ ตั้งแต่สมองจนถึงดีเอ็นเอ ความจริงคือหยักสมองและพันธุกรรมอาจมีส่วนช่วยให้คนเราออกจากจุดเริ่มต้นต่างกัน แต่สมองและพันธุกรรมเป็นเพียงวิบากชนิดหนึ่ง หากปราศจากการตกแต่งของกรรมแล้ว สมองและพันธุกรรมของทุกคนจะต้องเริ่มต้นเหมือนกันหมด ทุกคนจะฉลาดเท่ากัน เป็นดอกเตอร์ได้เหมือนกัน และโลกนี้ก็จะไม่มีความแตกต่างทางปัญญาหรือแม้ทางความคิดอยู่เลย

ความต่างระหว่างปัญญากับความฉลาด

หากดูในพจนานุกรม จะเห็นว่าปัญญากับความฉลาดเป็นคำแปลของกันและกัน ปัญญาหมายถึงความฉลาดที่เกิดจากการเรียนและคิด ส่วนฉลาดหมายถึงการมีปัญญาดี เพราะฉะนั้นจะมองเป็นคนละด้านของเหรียญก็ได้ แต่เพื่อให้เป็นที่เข้าใจความหมายและมองเห็นภาพกว้างตรงกัน ก็ขอจำแนกนิยามของปัญญากับความฉลาดไว้ดังนี้

ปัญญา หมายถึงความรอบรู้ ความรู้ทั่ว ไม่แคบจำกัดอยู่ตรงจุดเล็กๆ ถ้ารู้มากเรื่องเดียว งามอย่างอื่นนอกเหนือจากนั้นแล้วเป็นไป ก็ไม่เรียกเป็นปัญญาได้เต็มปากเต็มคำ ที่มักได้ยินกันบ่อยในโครงการพัฒนาชนบทได้แก่ ‘ภูมิปัญญาชาวบ้าน’ ซึ่งหมายถึงความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์ หาไม่ได้จากตำราทั่วไป เพราะถ้าหาได้จากตำราก็เรียกว่าลอกเลียนเขามา ไม่ต้องใช้ปัญญาคิดค้นอะไรขึ้นมาเอง

ความฉลาด หมายถึงความมีไหวพริบดี ปฏิภาณดี พุดง่าย ๆ ว่าแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันการณ์ ตรงนี้เรามักเห็นว่าหนักให้ความสามารถในการรับข้อมูลจำนวนหนึ่งเข้ามาในหัว แล้วเห็นความเชื่อมโยง กลุ่มข้อมูลเหล่านั้นได้ตั้งแต่หนึ่งแ่งมุมขึ้นไปในเวลาไม่เนิ่นช้า ยิ่งเห็นได้หลายแ่งมุมโดยใช้เวลาน้อยลง เท่าไหร่ ก็นับว่าฉลาดกว่าคนปกติมากขึ้นเท่านั้น ตัวอย่างเช่นนักสืบเข้าไปในที่ที่เกิดเหตุฆาตกรรมซึ่งไม่มีใครรู้เห็นเหตุการณ์จริง แต่นักสืบมองปราดไปโดยรอบ เห็นวัตถุต่างๆ เห็นร่องรอยการต่อสู้ รวมทั้งรับฟังการบอกเล่าจากพยาน ก็อาจสรุปได้ว่าเกิดอะไรขึ้น มีการต่อสู้แบบไหน คนร้ายใช้อาวุธชนิดใด ฯลฯ อย่างนี้เรียกว่าความฉลาด บางที่ไม่ต้องเป็นนักสืบอาวุโสที่ผ่านประสบการณ์โศกโชนหลายสิบปีเสียก่อน ก็หัวไวพอจะโยงอะไรต่ออะไรเองได้

คราวนี้ขอมองจุดร่วมระหว่างความมีปัญญากับความเป็นคนฉลาด โดยมองเฉพาะขณะความรู้สึกของจิตที่กำลังมีปัญญา และ/หรือ ความฉลาด

๑) ขณะนั้นมีสติรู้เห็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งแจ่มชัดตามจริงไม่ผิดเพี้ยน

๒) ขณะนั้นทราบดีว่าเรื่องนั้นๆมีองค์ประกอบสำคัญใดอยู่บ้าง

๓) ขณะนั้นรู้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆเป็นอันดี ในแ่งมุมหนึ่งหรือหลายแ่งมุม

๔) ขณะนั้นหากจำเป็นต้องแก้ปัญหา หรือต้องคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ก็สามารถโยงสิ่งต่างๆเข้ามาถักทอเป็นสะพานเข้าถึงจุดหมายปลายทางตามประสงค์

ยิ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้มีปัญญามากหรือฉลาดมากขึ้นเท่าใด ก็จะมีคุณสมบัติของจิตดังกล่าวมากขึ้นเท่านั้น

มองอีกแ่งหนึ่งตามนิยามที่ต่างกันเล็กน้อยๆ คนมีปัญญามากอาจใช้ความรู้ทำให้เกิดข้อสรุปที่เป็นคุณยิ่งใหญ่ ส่วนคนฉลาดมากอาจใช้เวลาเพียงสั้นๆในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ฉะนั้นความมีปัญญามากกับความฉลาดมากอาจรวมอยู่ในคนๆเดียวกันหรือต่างคนก็ได้ เช่นเสนาธิการทหารใหญ่อาจเป็นผู้วางนโยบายที่สมบูรณ์แบบซึ่งนำไปสู่ชัยชนะแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด แต่อาจต้องใช้เวลาพิจารณาข้อมูลเพื่อวางแผนให้รอบคอบสักชนิดหนึ่ง ไม่อาจคิดคำนวณแบบปุบปับจับปล้นทันด่วน เป็นต้น

สมัยพุทธกาลเมื่อกล่าวถึงปัญญา จะหมายถึงปัญญาได้หลายแบบ ซึ่งอาจรวมอยู่ในคนๆเดียว หรืออาจมีคนละชนิดคนละหน่อย เช่นการมีปัญญามาก การเป็นคนเจ้าปัญญา เป็นผู้มีปัญญาชวนให้รำเริง มีปัญญาแล่นเร็ว มีปัญญาหลักแหลม มีปัญญาแทงตลอด มีปัญญาแน่นอนหา มีปัญญาไพบุลย์ มีปัญญาลึกซึ้ง มีปัญญาตั้งแผ่นดิน มีปัญญาคมกล้า มีปัญญาหาประมาณมิได้ ชนิดของปัญญาต่างๆเหล่านี้ล้วนบ่งบอกถึงสภาพจิตในขณะนั้นๆทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่นบางคนสนุกกับการคิดเรื่องยากๆได้อย่างต่อเนื่อง ก็เรียกว่าเป็นผู้มีปัญญาชวนให้รำเริง แต่อาจจะไม่ได้เป็นผู้มีปัญญาคมกล้าประดุจดาบเหล็กที่สามารถตัดเครื่องขวางขาดสองท่อนในทันทีทันใด

พอพูดถึงเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์แทนปัญญานั้น หลายแห่งมักใช้ตัวหมากรุกกันเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะเกมหมากรุกได้รับการยอมรับมานับพันปีว่าเป็นเกมที่ต้องใช้ทางเล่ห์กล ใช้ปฏิภาณ ใช้จินตนาการ ใช้ความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งกำลังสติอย่างมากในการเอาชนะกัน เสน่ห์ของเกมนี้ยิ่งใหญ่ขนาดที่ดึงดูดคนหัวดีไปทุ่ทุ่เทศชีวิตทั้งชีวิตให้กับมันแบบมืออาชีพ และเมื่อแข่งกันระดับโลกสามารถทำเงินรางวัลกันได้เป็นล้านเหรียญ

คนฉลาดอาจเห็นหมากรุกเป็นเครื่องวัดความฉลาด คือยิ่งชนะมากก็ยิ่งฉลาดมาก แต่คนมีปัญญาอาจเห็นว่าการหมกมุ่นครุ่นคิดอยู่กับหมากรุกทั้งวันทั้งคืนตลอดชีวิตนั้น จัดเป็นการถูกหลอกให้เอาความฉลาดไปหมกมุ่นและจมปลักอย่างโง่เขลาเสียมากกว่า แทนที่จะเอาความฉลาดมาพัฒนาโลกให้ดีขึ้น เพราะความจริงก็คือนักหมากรุกบางคนฉลาดขนาดเป็นอะไรก็ได้ที่อยากเป็น ตั้งแต่วิศวกรขององค์การนาซ่า ตลอดไปจนกระทั่งแพทย์ในทีมวิจัยพัฒนาวัคซีนโรคเอดส์

แต่ฝ่ายนักหมากรุกก็อาจเถียงกลับ ว่าแล้วการใช้ความฉลาดไปทางอื่นช่วยให้โลกนี้ดีขึ้นได้สักแค่ไหน ไอน์สไตน์ปฏิวัติทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ แต่ผลคือโลกเราได้เห็นอานุภาพที่น่าสะพรึงกลัวของระเบิดนิวเคลียร์ ๒ ลูกแรกในทีโอโรซิมาและนางาซากิ ยอดรวมคนตายทั้งทันทีและอีก ๔ เดือนต่อมาประมาณสองแสนคน ยังไม่นับความบาดเจ็บทางกายและความเสียหายทางจิตวิญญาณที่ประมาณได้ยากว่าเท่านั้นเท่านี้

อีกประการหนึ่ง บางชาติเช่นรัสเซียและจีนทุ่มกำลังเงิน กำลังคน และเวลาหลายทศวรรษเพื่อชิงความเป็นที่หนึ่ง ผู้ชนะจะได้รับการยกย่องให้เป็นวีรบุรุษของประเทศ และคำพูดของผู้ชนะอาจมีอิทธิพลกระทบแม้การเมืองระดับชาติ ทั้งนี้เพราะหมากรุกเป็นเกมทางปัญญาที่แข่งกันระดับโลก หากชาติใดคว้าชัยไป หรือชาติไหนมีคนเก่งหมากรุกอยู่มากๆ ก็แปลว่าชาตินั้นเป็นเผ่าพันธุ์ที่ทรงปัญญาเหนือเผ่าพันธุ์อื่น เขามองกันอย่างนี้จริงๆ

จะเห็นว่าการใช้ปัญญาหรือความฉลาดนั้นเป็นไปได้ทุกทาง แล้วแต่จะคิด แล้วแต่จะตัดสินใจเลือกเอา เพราะทุกอย่างทางมีคุณค่าของตัวเอง และอาจแฝงโทษของตัวเองไว้ก็ได้ทั้งสิ้น

หากมาตั้งมุมมองกันอีกแบบหนึ่ง คือทำอย่างไรจะ**ใช้ปัญญาและความฉลาดที่มีอยู่ทั้งหมดให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดโดยไม่แฝงโทษไว้เลย** ก็คงจำเป็นต้องมองไปโดยรอบ ต้องหาให้เจอเสียก่อนว่าประโยชน์สูงสุดคืออะไร อยู่ที่ไหน และจะอาศัยปัญญาหรือความฉลาดมาช่วยให้เข้าถึงด้วยท่าใด

ในความหมายของพระพุทธเจ้า บุคคลผู้จัดเป็นบัณฑิตหรือมีปัญญา มากนั้น คือผู้ที่ไม่คิดเพื่อเบียดเบียนตน ไม่คิดเพื่อเบียดเบียนผู้อื่น ถ้าจะคิดก็คิดเพื่อเกื้อกูลแก่ตน เกื้อกูลแก่ผู้อื่น และเกื้อกูลแก่โลกทั้งหมดเลยทีเดียว

ฟังดูเหมือนง่าย ๆ และเป็นไปตามสามัญสำนึก แต่ถ้าถามคำถามเดียวกันแล้ว ‘การคิดไม่เบียดเบียนตนเป็นอย่างไร’ ก็คงมีน้อยเท่านั้นที่ตอบถูก เหตุเพราะปัญญาของชาวโลกส่วนใหญ่ถูกเบียดบังด้วยคลื่นหมอกโรคะ โทสะ โมหะหนาแน่น กระทำการโดยมากเพื่อรับใช้โรคะ โทสะ โมหะ โดยไม่อาจทราบได้ว่ามีก็การกระทำที่เปลอเบียดเบียนตนเข้าไปแล้วโดยไม่รู้ตัว

สิ่งที่พระพุทธองค์พร่ำตรัสสอนอยู่เสมอ นั้น จะเรียกว่าเป็น ‘วิชารู้ตามจริง’ ก็ได้ คือท่านชี้ให้มองว่า สิ่งใดคือประโยชน์ สิ่งใดคือโทษ สิ่งใดเป็นทางหลุดพ้นจากเขาวงกตแห่งความหลงไม่รู้

กรรมที่ทำให้มีปัญหา

พระพุทธเจ้าตรัสว่า บุคคลบางคนในโลกนี้จะเป็หญิงหรือชายก็ตาม จะได้ชื่อว่าสร้างเหตุแห่งการเป็นผู้มีปัญหา ก็เมื่อเข้าไปหาสมณะหรือพรหมณ์แล้วสอบถามว่าอะไรเป็นกุศล อะไรเป็นอกุศล อะไรมีโทษ อะไรไม่มีโทษ อะไรควรเสพ อะไรไม่ควรเสพ อะไรที่ทำแล้วเป็นโทษ หรือเป็นไปเพื่อต้องทนทุกข์จนสิ้นกาลนาน อะไรที่ทำแล้วเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล หรือเป็นไปเพื่อความสุขจนสิ้นกาลนาน

เมื่อได้ถามหรือไฝ่รู้โดยอาการอย่างนี้ ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ฉลาดถามในสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุด หากมีวาสนาพอจะได้พบสมณะหรือพรหมณ์ที่รู้หลักกรรมวิบากตามจริง แล้วมีจิตศรัทธา ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในขอบเขตที่ถูกต้อง ไม่เอาตัวเข้าไปอยู่ในขอบเขตที่ผิดพลาด ย่อมเป็นผู้มีสติรู้เห็นเรื่องใดเรื่องหนึ่งแจ่มชัดตามจริงไม่ผิดเพี้ยน

จิตที่ทรงสติเห็นตามจริงไม่ผิดเพี้ยน เห็นชัดว่าเพราะมีเหตุดี ผลที่ดีจึงปรากฏ เพราะมีเหตุชั่ว ผลที่ชั่วจึงปรากฏ ไม่มีการปรากฏใดๆเกิดขึ้นเองลอยๆโดยปราศจากเหตุ หากมาถึงจุดนั้นได้ก็ย่อมเป็นบ่อเกิดของปัญญาและความฉลาดทั้งปวง เพราะยิ่งเห็นตามจริงมาก ไม่หลงตามกิเลสมาก สติก็ยิ่งคมชัดมาก มีความเป็นกลางมาก และเมื่อสติคมชัดมาก มีความเป็นกลางมาก ความสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ก็ยิ่งเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ นี่เป็นสิ่งที่เราสามารถเห็นผลได้ทันตาในชาติปัจจุบัน

ผลของการเป็นผู้รู้เรื่องกรรมตามจริง จะทำให้การเกิดเป็นมนุษย์ในครั้งต่อไปเป็นผู้มี ‘สมองโต’ จะมองในแง่ขนาดหรือจำนวนหยักสมองมากก็ได้ หรือแม้ว่าจะไม่ได้มีหยักสมองเกินมนุษย์ปกติ ก็จะไม่มีปัญหาทางสมองที่ขัดขวางสติปัญญาแต่อย่างใด อย่างน้อยก็ฉลาดพอจะเรียนได้ทุกสาขาไม่ว่ายากเย็นเพียงใด อีกทั้งจบมาต้องเป็นที่ต้องการตัวของบริษัทห้างร้านใหญ่ๆประจำยุคนั้นๆอย่างแน่นอน

ต่อไปนี้ขอแสดงทวนและศิลาในแง่ที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา

๑) ให้วิทายาทาน

เมื่อใครมีความรู้ มีความเชี่ยวชาญด้านใด ก็ควรแจกจ่ายความรู้ และแบ่งปันประสบการณ์ตามสมควร หากใครให้แบบไม่หวังวิชา หรือที่เรียก 'ไม่มีกำมือของอาจารย์' ก็จะทำให้เป็นผู้ลงลึกในด้านนั้นๆ ไปเรื่อย เมื่อเกิดใหม่ต้องแข่งความรู้ความสามารถกับใครก็มักหาคนมีบารมีเทียบเคียงได้ยาก เนื่องจากวิบากของการให้ความรู้เป็นทานนั้น จะปรุ้งแต่งให้เกิดปัญญามาก มีพลังในการเรียนรู้มากมาย เหลือเพื่อ ทำนองเดียวกับให้ทรัพย์เป็นทานมากย่อมไปเกิดในบ้านคนมีเงินมาก ได้คาบซ้อนเงินซ้อนทองออกมาจากท้องแม่ตนเอง

ไม่ว่าจะให้ป็นอาชีพ หรือให้ตามโอกาส ขอเพียงมีเจตนาอนุเคราะห์ หวังให้ศิษย์ได้ดี ได้มีความรู้ติดตัว ก็จัดเป็นวิทายาทานทั้งสิ้น ซึ่งจะให้ผลสะท้อนกลับมาเป็นปัญญาลุ่มลึกและกว้างขวางทันทีในชาติปัจจุบัน เพราะถ้าสอนบ่อย หรือให้คำตอบบ่อย ก็ย่อมเป็นเหตุให้เกิดการตอกย้ำเสาหลักแห่งความรู้ให้ลึกลงไป และเพราะมีคำถามหลากหลายมุมมอง ก็ย่อมเป็นเหตุให้คิดอ่านและเห็นด้านต่างๆ ของปัญหาเดียวกันมากขึ้นเรื่อยๆ

นิสัยในการให้ความรู้มีหลายแบบจรรยาไม่หมด ในที่นี้ขอจำแนกไว้ง่ายๆ เพื่อให้หนีออกจากรูปแบบของวิทายาทานมีประมาณใด

- ตอบอย่างเต็มใจเมื่อมีคนถาม: หากตอบให้กระจ่างเป็นที่เข้าใจได้ วิชาจะเป็นผู้มีปัญญา ระดับแก้ข้อสงสัยให้ตนเองได้ เช่นเด็กที่เรียนสอบผ่านด้วยการอ่านหนังสือเอง ไม่ต้องให้ใครช่วย
- พยายามสอนแม้ไม่มีคนถาม: คือเห็นใครกำลังแก้งๆ ก็อาสาเข้าไปช่วยเอง หรือเพื่อนๆ ขอให้ติววิชาที่ร่ำยาวแบบมีต้นมีปลายเรียบเรียงอย่างดี หากสอนจนวิชาความรู้เข้าไปอยู่ในหัวคนอื่นได้ ช่วยให้เราสอบผ่าน หรือช่วยให้เขาประกอบวิชาชีพอย่างมีคุณภาพสูงขึ้น วิชาจะเป็นผู้มีปัญญาสว่างไสว แบบที่มักเรียกกันว่า 'โบรท์' เป็นพิเศษ ประเภทที่อบวิชาต่างๆ หรือได้ทีหนึ่งเป็นประจำ
- ชอบสอนให้จำ: ถ้าบังคับให้นักเรียนท่องเป็นนกแก้วนกขุนทอง วิชาจะเป็นผู้มีปัญญาแบบคิดอะไรชั้นเดียว จดจำแบบลอกตามคนอื่นอย่างเดียว ไม่กล้าคิดเองเพราะกลัวผิด แต่หากสอนให้จำแบบมีอุปมาวิธีดี ๆ วิชาจะเป็นผู้มีปัญญาแบบเรียนรู้ตามคนอื่นด้วยทางลัด
- ชอบสอนให้คิด: คือนิยมให้ห้องค์ความรู้ไปกว้างๆ แล้วสอนให้เชื่อมโยง สอนด้วยเจตนาจะจุดประกายความคิดใหม่ๆ ให้นักเรียน สอนให้คิดเองเป็น อย่างนี้วิชาจะเป็นผู้มีปัญญาแบบคิด

อะไรได้ซับซ้อน มีไอเดียริเริ่มใหม่ๆได้ด้วยตนเอง เวลามองโลก เวลาคิดเกี่ยวกับโลก จะต่างจากคนอื่นอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้ยังมีระดับความกว้างของการเผยแพร่ความรู้ เช่น

- ระดับครอบครัว: เช่นพ่อแม่สอนลูกๆ วิชาจะเป็นผู้ไม่ขาดแคลนผู้ให้ปัญญา ขอให้สังเกตเด็กบางคนที่น่าสงสาร ถ้าใครไม่ค่อยมีคนวางให้คำตอบ หรือได้คำตอบที่ไม่จุใจ ไม่มีมโนความรู้ อันนี้ก็มักมีที่เคยเป็นพ่อแม่คนแล้วไม่ค่อยยอมรับเลยดู ไม่ค่อยเห็นความสำคัญในการให้คำตอบกับลูกๆ
- ระดับโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย: คือครูบาอาจารย์นั่นเอง ถ้าหากมีเจตนาดี มีความหวังว่าจะให้วิชาเต็มกำลัง มีความกระตือรือร้นเสมอต้นเสมอปลาย สอนนักเรียนให้จบออกไปหลายต่อหลายรุ่น วิชาจะเป็นผู้มีบุคลิกทรงภูมิแบบคงแก่เรียน และหากในชาติที่เสวยวิชานั้นไม่เป็นคนเหลวไหล ก็จะเป็นผู้มีปัญญาลึก มีปัญญากว้างขวาง รับรู้ได้มากกว่าคนธรรมดา คิดได้มากกว่าคนธรรมดา
- ระดับประเทศ: อย่างเช่นวิทยากรรายการที่ให้ความรู้และมีคนติดตามดูด้วยความสนใจมาก ๆ หากมีวิธีพูดให้คนส่วนใหญ่เข้าใจ วิชาจะเป็นผู้มีสิทธิ์ชนะการแข่งขันระดับประเทศ อย่างเช่นเด็กที่สอบเอนทรานซ์ได้ทีหนึ่ง มีชื่อเสียงเป็นเกียรติประวัติ เป็นต้น
- ระดับโลก: อย่างเช่นผู้ที่เขียนตำราเรียนซึ่งใช้กันหลายต่อหลายมหาวิทยาลัยของแทบทุกประเทศ วิชาจะเป็นผู้มีสิทธิ์ได้รับการบันทึกเป็นสถิติโลกบางอย่าง เช่นถ้าในชาติที่เสวยวิชานั้นอยากทำงานวิจัยซึ่งต้องอาศัยปัญญาอันล้ำลึก ก็อาจมีคนเล็งเห็นประโยชน์และมอบรางวัลโนเบลให้ นอกจากนี้พวกนักวิทยาศาสตร์ที่เกิดมาอยากไขความลับของโลกและจักรวาลให้เป็นทีเปิดเผยกระจ่างแก่ชาวโลก ก็มักได้เกิดใหม่มีนิสัยเดิมๆ อย่างเช่นนักวิทยาศาสตร์ที่ค้นพบหลักความจริงอันยิ่งใหญ่ บางคนเกิดใหม่อีกทีพบความจริงยิ่งใหญ่กว่า และอาจหักล้างการค้นพบของตนเองในชาติก่อนก็ได้

วิทยาทานที่ให้เต็ยเดียวกับให้ตลอดชีวิตนั้นต่างกัน ข้างต้นจะกล่าวเฉพาะวิทยาทานแบบที่ให้นิตเป็นนิสัยไปตลอดชีวิต และจะได้รับผลของวิทยาทานในกาลต่อไปเต็มเม็ดเต็มหน่วยตามระดับของตน

๒) ให้ธรรมเป็นทาน

พระพุทธเจ้าตรัสว่า การให้ธรรมเป็นทานชนะทานทั้งปวง ธรรมะในที่นี้หมายถึงเรื่องกรรมวิบากสำหรับคนธรรมดา และหมายถึงเรื่องการศึกษาปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพานสำหรับภิกษุ

เมื่อศึกษาเรื่องกรรมวิบาก ศึกษาเรื่องหนทางออกจากวังวนทุกข์จนเข้าใจแจ่มแจ้งถูกต้อง แล้วนำความรู้ที่มีอยู่นั้นไปเผยแพร่ นำไปบอกต่อแก่คนที่ควรรู้ หรือนำไปเป็นคำตอบสำหรับคนที่สงสัยใคร่รู้ ใช้ความคิดทั้งหมดทุ่มเทลงไปในความขบขันใจแก่ผู้อื่น ก็นับเป็นธรรมทานอันยิ่งใหญ่ มีอานิสงส์ใหญ่หลวงเกินประมาณ โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ทำอยู่เป็นประจำ จะเห็นผลชัดภายในเวลาไม่กี่เดือนเท่านั้น ก็ขนาดเข้าไปไต่ถามเรื่องบุญกรรมจากสมณะยังมีผลให้เป็นผู้มีปัญญามาก แล้วถ้าเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องบุญกรรมจากความเข้าใจที่ถ่องแท้ด้วยตนเองแล้ว จะยังมีผลคุณทวีตัวกว่าเป็นผู้ถามสักเพียงไหน?

ในขั้นต้นที่ง่ายกว่านั้นอาจให้ธรรมทานในลักษณะของสิ่งของแก่ผู้ควรให้ อย่างเช่นถ้าใครตระเวนไปตามวัดต่างๆ จะเห็นว่าภิกษุในปัจจุบันน้อยนักที่รู้จักตกลงกับพระพุทธเจ้าว่ามาบวชห่มผ้าเหลืองก็เพื่อ 'ห้ามมรรคผลนิพพานให้แจ้ง' ส่วนใหญ่เข้าใจเพียงว่าถ้าอายุครบก็ควรบวชตามประเพณี หรือบวชเพื่อให้พ่อแม่ได้ชื่นใจ อาศัยเกาผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ พุดง่าย ๆ คือมีความเข้าใจว่าเพศพระหรือการบวชเป็นอะไรอย่างหนึ่งที่วิเศษสูงส่ง และสามารถแปลงคนธรรมดาให้กลายเป็นผู้วิเศษสูงส่งขึ้นมาทันตา ขอเพียงมีเงินค่าบวช และมีความจำเพียงเล็กน้อย ท่องบทสวดขอบวชต่อหน้าพระอุปัชฌาย์ได้ถูก

และแม้พระหลายต่อหลายรูปใครจะทำมรรคผลนิพพานให้แจ้งตามกติกากการบวช ก็ติดปัญหาอีกคือไม่มีคนสอน หรือสอนไม่ถูกทาง หรือบางทีก็ขาดสิ่งแวดล้อมสนับสนุน ไม่มีใครเป็นเพื่อนปฏิบัติ ไม่มีใครเป็นแรงบันดาลใจ ไม่มีใครเป็นแม่กำลังใจให้ในขั้นเริ่มต้น ฉะนั้นหากเราเอาหนังสือแม่เล่มเล็กๆ ที่เป็นกำลังใจให้ภิกษุรู้ทางดี ทางชอบ ทางตรง หรือเหนี่ยวนำให้เกิดความปรารถนามรรคผลนิพพาน ก็ย่อมได้ชื่อว่าเป็นผู้ให้ปัญญาอันประเสริฐ หากนำไปถวายเป็นสังฆทานเรื่อยๆ พร้อมกับปัจจัย ๔ อื่นๆ ตั้งแจกแจงแล้วในบทธกก่อน ก็จะทำให้สังฆทานบริบูรณ์ถึงขีดสุด ช่วยส่งเสริมให้เป็นผู้มีปัญญาเอกอุได้ ทั้งที่อาจเห็นผลในชาติปัจจุบัน และต้องรอดูผลยิ่งใหญ่ในชาติถัดๆ ไป

หากทราบว่ที่ใดมีการร่วมมือร่วมใจจัดสร้างพระไตรปิฎก ถ้าเข้าไปร่วมบริจาคหรือให้ความช่วยเหลือในทางใดทางหนึ่งได้ก็จะเป็นเรื่องวิเศษ เพราะการจัดสร้างพระไตรปิฎก ไม่ว่าจะ เป็นสื่อแบบหนังสือชุดรวม ๔๕ เล่มหรือว่าเป็นสื่อบันทึกข้อมูลคอมพิวเตอร์ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นการสืบทอดคำสอนล้ำค่าของพระพุทธเจ้าที่หาได้ยาก เนื่องจากพุทธศาสนาจะตั้งอยู่ได้เป็นพันๆ ปี ก็ต้องอาศัยบันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้านี้เท่านั้น โดยเฉพาะถ้าตั้งจิตอนุเคราะห์แก่ปวงชนไว้ เช่นขอให้พระไตรปิฎกที่เราสร้างจงเป็นประโยชน์ จงก่อให้เกิดปัญญาสว่างไสวแก่ผู้คลำหาทางไปสู่สวรรค์นิพพานทั้งหลาย เช่นนี้วิบากของผู้มีส่วนร่วมในธรรมทานย่อมไม่อาจประมาณ ทั้งแง่ของความกว้างขวาง และแง่ของความยิ่งใหญ่แห่งคุณภาพบุญ

๓) รักษาศีลทุกข้อ

บางคนรู้สึกอยู่ลึก ๆ ว่าตัวเองก็ฉลาดไม่แพ้ใครอื่น แต่น่าเจ็บใจที่มีข้อติดขัดบางประการ หลายครั้งเมื่อจะต้องตัดสินใจดี ๆ ตนไม่มีสมาธิ หรือหลายครั้งเมื่อเผชิญกับสถานการณ์เข้าด้ายเข้าเข็มต้องอาศัยหูตากว้างขวางรู้เห็นชัดเจน จู่ ๆ ก็หนักหัวขึ้นมาเฉย ๆ ความคิดความอ่านและหุตาพรั่มัวไปหมดโดยไม่ทราบสาเหตุ และไม่ทราบจะแก้ไขอย่างไร เพราะตรวจสอบสภาพแล้วหมอก็บอกว่าปกติดี

ต่อให้เนื้อแท้ฉลาด แต่ถ้าโดนบาปกรรมบางอย่างปิดบังเนื้อแท้ นั้นไว้ หลาย ๆ ที่ก็ดูเหมือนคนที่มึน ๆ เชื้อซ่า เต๋อตา หรือตัดสินใจในเรื่องสำคัญไม่ต่างจากคนเขลาอย่างที่สุดคนหนึ่งได้ ผู้ที่เคยผิดศีลอย่างหนักในอดีตชาติจะได้รับผลเป็นข้อ ๆ ประมาณนี้

- เคยฆ่าสัตว์ตัดชีวิตไว้มาก โดยเฉพาะพวกขุนศึกเก่ง ๆ วิชาคือทำให้รู้สึกหนักหัว มีนตลอด บางทีคล้ายใครเอาหมอนมาโปะไว้บนกระหม่อมมุดทางออกของปัญญา ยิ่งถ้าเคยคิดประทุษร้าย แบบแกล้งให้ใครสมองบอบช้ำ ก็อาจต้องรับผลคือเป็นคนปัญญาอ่อนมาแต่กำเนิดเลยทีเดียว
- เคยลักทรัพย์ทางปัญญาไว้มาก ยกตัวอย่างที่จัดแจ้งสุดได้แก่พวกเผาโรงเรียน หรือยกยอกหนังสือที่เขาวริจาคเพื่อให้เด็กยากไร้มีโอกาสเรียนกัน วิชาคือทำให้ขาดที่ศึกษา ขาดเครื่องมือ หรืออยู่ในถิ่นไกลปืนเที่ยงเสียจนไม่อาจหวังเอาวิชาความรู้ได้จากไหน หรือถ้ามีโอกาสเรียนก็เจอความมืดทางปัญญา ชนิดเรียนอย่างไรก็ไม่รู้ พยายามดูอย่างไรก็ไม่เห็น ราวกับผีเอากำแพงมาบังกระดานดำหน้าชั้นเรียน พุดง่าย ๆ ว่าขณะเสวยวิชาวิชานั้นยากจะเป็นคนมีความรู้แม้เพื่อเลี้ยงชีพตนเองให้อยู่รอดปลอดภัย
- เคยลักลอบเป็นชู้ด้วยความหน้ามืดตามัว หมกมุ่นและเมากามอย่างหนัก วิชาคือทำให้อ่อนแอ ไม่อยากเรียน ไม่อยากคิดมาก ผักไผ่ถึงแต่มีนิมิตบ่นเตียง มองครูหรือมองเพื่อนในห้องก็จะเอาแต่คิดอ้อมมวงคลไปเสียหมด
- เคยโกหกมดเท็จ บั่นหน้าเป็นตัวจอนชิน วิชาคือทำให้มองไม่เห็นตามจริง รับรู้อยู่ในปัจจุบันให้ตรงจริงได้ยาก ส่วนใหญ่พอได้ความรู้อะไรนิดหนึ่ง จิตจะติดไปทางอื่น ทะเล้นคิดแบบไร้สาระ ไม่ยอมรับสาระ เห็นจริงเป็นเท็จ เห็นเท็จเป็นจริงอย่างง่ายดาย แม้พยายามหันมาสนใจจดจ่อรับรู้อะไรให้ตรงจริงเป็นปัจจุบัน แต่ละที่ก็ยากเย็นสาหัส
- เคยร่ำสุราจนได้ชื่อเป็นขี้เมา วิชาคือจะเป็นผู้ฟุ้งซ่านจัด ห้ามยาก หยุดยาก เรียกว่าบางที่ยิ่งเรียนเหมือนยิ่งใกล้บ้า ทั้งเบื้อ ทั้งหงุดหงิด ทั้งล่องลอยเลื่อนเปื้อน คนมักเข้าใจว่าถ้าเมามายแล้วมีผลเสียเฉพาะกับสุขภาพ แต่ความจริงคือเราขยำวิญญาณตัวเองให้ยับยู่ยี่ไปด้วย และมีผลข้ามภพข้ามชาติทีเดียว เนื่องจากจิตวิญญาณขี้เมาจะมีคุณภาพต่ำ หากความสงบสุขไม่ค่อยได้ สติปัญญาย่อมไม่เกิดขณะทุกข์หนักด้วยความฟุ้งซ่านรำคาญใจ

กรรมที่เคยผิดศีลและให้วิบากเป็นม่านที่บดบังแสงสว่างทางปัญญานั้น พอจะแก้ได้ด้วย การกลับลำในศีลแต่ละข้อ เช่นถ้ามีเงินๆหนักๆหิว ขอให้ลองปล่อยนกปล่อยปลา ปล่อยโคกระบือที่เห็นชัดว่ากำลังจะถูกฆ่า หักแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ทั้งปวง ขอภัยเวรจงเป็นอโหสิ ทำมาก ๆ ข้ามเดือนข้ามปีถ้าอะไรที่หนักๆในหัวหรือบนหัวก็เบาบางลง ก็แปลว่าแก้ถูกทางแล้ว

นอกจากนั้นยังมีกรรมที่พึงระวังเกี่ยวกับเรื่องการดูถูก หรือการปิดกั้นการศึกษา เข้ามาเกี่ยวข้องกับ กรรมชนิดนี้คนฉลาดหลาย ๆ คนชอบทำกัน เห็นใครต่อใครโง่งงเอาตุนไปหมด ถ้านี้ก้อยู่ในใจเฉียบ ๆ คงไม่กระไรนัก แต่ถ้าถึงขนาดพูดถากถางให้เขาอับอาย น้อยเนื้อต่ำใจจนขาดความมานะพยายามที่จะเพียรศึกษาต่อ อย่างนี้มีโทษหนัก

ตัวอย่างเช่นพระจุพนันทก ความจริงท่านเป็นคนมีบุญญาธิการ แต่เพราะในอดีตเคยก่ออกุศลกรรม คือชอบไปดูถูก หัวเราะเยาะ บั่นทอนกำลังใจของคนที่เขา มีสติปัญญาไม่ใคร่ดี จนกระทั่งเขา อับอายถอยเท้าไปจากแวดวงการศึกษาธรรมะ ส่งผลให้ท่านเกิดใหม่แล้วท่องจำหรือเรียนมนต์อะไรไม่ได้ แม้แต่คาถาสักบทเดียว เป็นต้น ต่อเมื่อพระพุทธเจ้าช่วยแนะนำช่วยแหวกม่านโมหะออก ปัญญาที่แท้จริงของท่านจึงสว่างจ้าแรกออกมาได้

๔) เจริญสติรู้ความเคลื่อนไหวทางกาย

ข้อนี้เป็นวิชาในพุทธศาสนาโดยเฉพาะ ผลจะเกิดขึ้นในปัจจุบันชาติ ไม่ต้องรอถึงชาติหน้า แนวคิดหลักๆมีอยู่ว่าถ้ามีสติสัมปชัญญะ รู้เห็นอะไรตามจริงอยู่ทุกขณะ ไม่ว่าจะใช้อะไรเป็นเป้าส่อ ก็จะได้ผล เป็นความสามารถทางปัญญาอย่างเอกอุ

สิ่งที่เราจะอาศัยเป็นเป้าส่อ หรือเครื่องระลึกรู้ของใจนั้นก็ไม่ต้องไปหาอะไรอื่น คือกายทั่วทั้งหมดของเรานี้เอง ทุกขณะจิตมีการเคลื่อนไหวหรือหยุดนิ่งทางกายให้อาศัยระลึกรู้ได้ตลอดเวลา แต่เมื่อไม่ฝึกตามรู้ก็ไม่มีใครทราบว่าจะเกิดอะไรขึ้นมาเป็นรางวัล พระพุทธเจ้าตรัสว่า

เมื่อบุคคลเจริญธรรมข้อหนึ่งแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อได้ปัญญา ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา ย่อมเป็นไปเพื่อความไพบุลย์แห่งปัญญา ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญาใหญ่ ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญามาก ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญาไพบุลย์ ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญาลึกซึ้ง ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญาสามารถยิ่ง ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญากว้างขวาง ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มากด้วยปัญญา ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญาอ่อนไหว ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญาเร็ว ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญาร่าเริง ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญาแล่น ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญาคม ย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญาชำแรกกิเลส ธรรมข้อหนึ่งนั้นคืออะไร? คือ ‘กายคตาสติ’ ธรรมข้อนี้เมื่อบุคคลเจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว แม้ที่สุดย่อมเป็นไปเพื่อความเป็นผู้มีปัญญาชำแรกกิเลส

โดยย่อของกายคตาสติคือหลักรู้อาการทั้งปวงของกาย อะไรเกิดขึ้นเด่นๆให้รู้ให้หมด นับตั้งแต่มีสติรู้ว่ขณะนี้กำลังหายใจออก ขณะนี้กำลังหายใจเข้า ขณะนี้กำลังหายใจยาว ขณะนี้กำลังหายใจสั้น ไม่ต้องสำรวจให้ละเอียดอะไร ทำได้ทุกเมื่อ ทุกสถานที่

เมื่อแรกอาจรู้ลมหายใจไม่ได้บ่อยนัก แต่ถ้าเตือนตัวเองเสมอๆทุกครั้งที่เราระลึกได้ ว่ากำลังหายใจออกหรือหายใจเข้า เท่านั้นก็ได้ชื่อว่าเริ่มทำกายคตาสติ

ทุกครั้งที่เราทราบลมหายใจชัด เราจะสามารถรู้สึกเข้ามาถึงกายไปด้วย ว่ากำลังอยู่ในอิริยาบถใด การทราบอิริยาบถอันเป็นปัจจุบัน เช่นหัวกำลังตั้งหรือเอียง กายกำลังขยับหรือหยุด แขนตกหรือยกเกร็งที่หัวไหล่ ขากำลังก้าวสลับเดินหรือวางนึ่งบนพื้นเก้าอี้ ยืดแขนหรือหดแขน ฯลฯ หากรู้ได้สบายๆแล้วก็ล้วนแต่ปรุ้งจิตให้เกิดสติสัมปชัญญะมากขึ้นเรื่อย ๆทั้งสิ้น

ยิ่งเมื่อถึงจุดที่สติสัมปชัญญะเจริญถึงจุดที่สามารถเห็นถนัดว่ากายสงบ ไม่กวดแกว่ง มีความสุขทางกายให้รู้ได้ ตลอดจนเมื่อเกิดความอึดอัดทางกายก็รู้ทัน เห็นว่าอาการทั้งปวงของกายแปรปรวนอยู่ตลอด มีความสนุกกับการตามรู้ว่าจะอะไรๆทางกายล้วนไม่เที่ยง ที่ตรงนั้นจิตเราจะมีความเป็นกลางขึ้นมา รู้เห็นอะไรคมชัดขึ้นไม่ว่าจะภายนอกหรือภายใน แม้อาการรู้สึกนึกคิดที่เกิดกับจิตก็พลอยเห็นไปหมด โดยไม่ต้องฝืนพยายามจ้องดูแต่อย่างใด

ตรงนั้นเราจะทราบเองว่าแท้จริงแล้วเคล็ดลับของมหาปัญญาก็คือการมีมหาสตินั่นเอง เรื่องง่าย ๆ ที่ไม่มีใครสักกี่คนในโลกล่วงรู้ แม้วิชากายคตาสติจะสืบทอดกันมานับนานหลายพันปีแล้วก็ตาม

กรรมที่ทำให้เป็นอัจฉริยะตั้งแต่เด็ก

ความฉลาดมีไซ้คุณสมบัติจำกัดเพศ และไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าจะสวยหรือหล่อปานไหน ทุกอย่างขึ้นอยู่กับกรรมเก่าที่ทำมาในอดีตตั้งกล่าวแล้วในหัวข้อก่อน บวกกับกรรมใหม่ซึ่งเริ่มต้นจุดชนวนจากแรงบันดาลใจรักใคร่ชื่นชอบในงานใดงานหนึ่ง เมื่อชอบงานใดย่อมมีความพากเพียรในงานนั้นอย่างต่อเนื่อง ใฝ่ใจจดจ่ออุทิศพลังกายพลังใจทั้งหมดให้ รวมทั้งหมั่นประเมินฝีมือเพื่อพัฒนาต่อยอดยิ่ง ๆขึ้นไป

ถ้าหากมีทั้ง ‘พรสวรรค์’ อันได้แก่กรรมเก่าส่งเสริม บวกกับ ‘พรแสวง’ อันได้แก่กรรมใหม่ชักนำ คนๆหนึ่งอาจเก่งได้โดยไม่จำกัดหน้าตา อายุ และเชื้อชาติ

ที่ยกตัวอย่างกันมากน่าจะได้แก่อัจฉริยะที่ผู้คนยังจดจำและกล่าวขวัญถึงอยู่เสมอ แม้ว่าตัวเขาจะล่วงลับจากโลกนี้ไปกว่าสองศตวรรษแล้วก็ตาม คือโวล์ฟกัง อมาเดอุส โมสาร์ท กรรมเก่าที่เคยมีคุณูปการต่อแวดวงดนตรีได้ส่งเขามาเกิดในบ้านที่จะได้รับแรงบันดาลใจอย่างสูง ทั้งเห็นพ่อเล่นฮาร์พซิคอร์ด ทั้งเห็นพี่สาวเล่นคลาเวียร์ได้เก่ง และทั้งมีความสามารถของตัวเองที่จดจำเสียงดนตรีได้แม่นยำ เรียนรู้ได้เร็วเกินวัย เมื่อมาประกอบกับกรรมใหม่ที่สมัครใจทุ่มเทเวลามาฝึกหัดจริงจัง กล้า

หาญชาญชัย ในที่สุดเขามีความสามารถเล่นดนตรีได้ตั้งแต่ ๔ ขวบ ประพันธ์เพลงได้เมื่อ ๕ ขวบ และเล่นไวโอลินให้สมาชิกวงดนตรีประจำสำนักของอาร์ชบิชอปตะลึงฟังตาค้างได้ขณะที่อายุเพียง ๖ ขวบเท่านั้น!

มีคนจำนวนไม่น้อยที่ใจแคบ ยึดถือความเชื่อผิดๆไว้อย่างเหนียวแน่น เช่นเห็นว่าถ้ามีรูปสมบัติคือหน้าตาดี จะต้องแถมพกเอาคุณสมบัติคือสมองไฉ่คู่มาด้วยเสมอ หรือไม่ก็มองว่าเพศชายต้องฉลาดกว่าเพศหญิง ถ้าผู้หญิงคนไหนเก่งกว่าผู้ชายจะถูกมองเป็นตัวประหลาดไม่น่าคบทันที

ความจริงคืออัจฉริยะที่มีผลงานระดับโลกมากมายหน้าตาดีระดับพระเอกนางเอกหนึ่ง อย่างเช่นโมสาร์ทนั้นก็เป็นที่เลื่องลือในรูปโฉมคนหนึ่ง หรืออย่างอลิเซีย วิตต์ ซึ่งปัจจุบันเป็นนางเอกสาวรูปร่างงามของฮอลลีวูดก็พูดคำแรกได้ขณะอายุ ๑ เดือน อ่านหนังสือได้เมื่ออายุเพียง ๖ เดือน เขียนนวนิยายได้หลายเรื่องเมื่ออายุได้เพียง ๕ ขวบ กับทั้งแข่งเปียโนชนะในหลายรายการแข่งขันจนได้รับการยกย่องให้เป็นเด็กอัจฉริยะทางดนตรีคนหนึ่ง

ความน่าทึ่งของเด็กอัจฉริยะทำให้หลายต่อหลายเรื่องยากจะเป็นที่ยอมรับ หรือง่ายที่จะทำให้รู้สึกว่าเป็นข่าวโคมลอยมากกว่าเรื่องจริง อีกทั้งยังปรากฏอย่างสม่ำเสมอในโลกนี้โดยไม่จำกัดอยู่ที่ยุคใดยุคหนึ่ง บุคคลร่วมสมัยอย่างเช่น ไมเคิล เคียร์นีย์ มีไอคิวสูงเสียจนเข้าเรียนมัธยมปลายตอน ๕ ขวบ และเข้าเตรียมมหาวิทยาลัยเมื่ออายุเพียง ๖ ขวบเท่านั้น!

ในโลกที่คนไม่รู้เรื่องกรรมวิบากและภพชาติ หลายฝ่ายถกเถียงกันมาตลอดว่าความเก่งกาจผิดมนุษย์มนาของเด็กอัจฉริยะมีเหตุมาแต่ไหน ระหว่างพรสวรรค์ พรแสวง หรือสิ่งแวดล้อม

กรณีตัวอย่างของการไล่ล่าคว้าคำตอบซึ่งค่อนข้างโง่งม ได้แก่การที่นักจิตวิทยาคนหนึ่งเอาตนเองและชีวิตลูกสาวสามคนเป็นเดิมพันการทดลอง กล่าวคือเขาประกาศตั้งแต่ก่อนลูกสาวคนแรกเกิดว่าเขาจะมีลูกเท่าไร ทุกคนต้องยิ่งใหญ่ในโลกหมากรุก และเขาก็ทำได้จริงๆ เริ่มจากการให้ลูกเรียนหนังสือที่บ้าน กระตุ้นให้เกิดความสนใจในเกมหมากรุก ในที่สุดก็ได้ผลผลิตที่ระดับประวัติศาสตร์ นั่นคือนักหมากรุกทุกคนจะต้องรู้จักสามพี่น้องโพลการ์ โดยเฉพาะ จูดีท โพลการ์ ผู้เป็นน้องคนสุดท้องนั้น เล่นได้ถึงระดับแกรนด์มาสเตอร์ (คล้ายปริญญาเตอร์ทางหมากรุก นักเล่นเก่งๆหลายคนพยายามจนอายุ ๖๐ ก็ไม่ได้เป็น) ตั้งแต่อายุเพียง ๑๕ ปีกับ ๕ เดือน ทำลายสถิติโลกเดิมที่ผู้ชายทำไว้ก่อนหน้าลงอย่างราบคาบ

การที่นักจิตวิทยาตั้งกล่าวเสนอทฤษฎีว่าเด็กอัจฉริยะไม่ได้เกิดขึ้นจากพรสวรรค์หรือความบังเอิญทางพันธุกรรมใดๆ แต่เกิดขึ้นจากการให้สภาพแวดล้อมที่ดีในการกระตุ้นความสนใจ รวมทั้งการฝึกฝนอย่างจริงจังภายใต้ความสมัครใจของเด็กเอง นับเป็นเรื่องที่ควรพิจารณา เพราะเขากับภรรยาไม่ใช่อัจฉริยะ และได้ประกาศเจตนารมณ์ในการสร้างเด็กอัจฉริยะก่อนเด็กเกิด อีกทั้งค่าความบังเอิญก็ถูกตัดทิ้งไปด้วยความสำเร็จของลูกสาวถึง ๓ คน (ทางวิทยาศาสตร์ถือว่า ๑ ใน ๓ ‘อาจ’ เป็นเรื่องบังเอิญ แต่ ๓ ใน ๓ นั้นไม่ใช่เรื่องบังเอิญอย่างแน่นอน)

พ่อแม่ยุคปัจจุบันมักเห่อเด็กอัจฉริยะ และชวนขายบารุงลูกทุกวิถีทางเพื่อให้ได้เป็นเด็กอัจฉริยะ แต่ความจริงคือการเป็นเด็กอัจฉริยะมีความหมายกับตัวเด็กเองและหน้าตาของพ่อแม่เพียงเดี๋ยวนเดียว ผลงานถาวรที่แต่ละคนฝากไว้กับโลกต่างหากจะเป็นที่จดจำยั่งยืน และเป็นบุญติดตัวไปถึงภพหน้า เช่น ที่มีผู้กล่าวไว้ว่าโมสาร์ทเป็นเด็กอัจฉริยะในช่วงต้นชีวิต ขณะที่บีโรเฟนไม่ใช่ แต่ทั้งสองคนก็ฝากผลงาน นำชื่นชมไว้เสมอกัน (ไอน์สไตน์ซึ่งนับถือสองผู้ยิ่งใหญ่เท่าเทียมกันเคยกล่าวคำเด็ดไว้ว่า บีโรเฟนสร้างงานขึ้นเอง ขณะที่โมสาร์ทเป็นผู้ค้นพบดนตรีอันบริสุทธิ์ซึ่งตรงตามซึ่งเหมือนมืออยู่ก่อนแล้วในธรรมชาติ)

สรุปคือถ้าต้องการเกิดเป็นเด็กอัจฉริยะผู้นำอัครรย์ของโลก ก็ไม่ใช่แค่สร้างกรรมว่าด้วยการมี ปัญญามาก แต่เราจะต้องสนใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และเป็นผู้ใหญ่ที่มีความตั้งใจอุทิศชีวิตทั้งหมดของตนเป็น คุณูปการกว้างขวางแก่แวดวงสาขาอาชีพที่รัก กระทั่งเชื้อความรัก ความสนใจ และอาณิสต์ที่ช่วยคนอื่น ในสาขานั้นๆ ติดตัวไปบันดาลสภาพแวดล้อมการเกิดใหม่ให้สอดคล้องกับบรรยากาศแบบเดิมๆ อีก เพราะหากขาดความรักเดียวใจเดียวในสาขาวิชาชีพหนึ่งๆ แล้ว จิตก็จะไม่มียึดภพแห่งความเป็นเช่นนั้นไว้ เหนียวแน่นพอ เกิดใหม่ก็ไม่มีอะไรกระตุ้นความสนใจได้แรงพอจะทุ่มเวลาช่วงเด็กให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่นกัน

ขอให้พิจารณาด้วย ว่าใครๆ ไม่มีทางเป็นเด็กอัจฉริยะ หรือแม้กระทั่งเป็นเด็กฉลาดตามปกติขึ้นมา ได้เลย ถ้าเกิดในชาติที่ต้องเสวยผลกรรมชนิดปิดบังสติปัญญา ดังได้แจกแจงไว้แล้วในหัวข้อก่อน

บทสำรวจตนเอง

ไม่ว่าใครจะพอใจในสติปัญญาของตนเองเพียงใด ทุกคนต้องยอมรับเหมือนกันหมดว่าสติปัญญา เป็นอาวุธสำคัญสูงสุดในการรบกับความทุกข์และภาระหน้าที่การงาน

แต่กรรมของคนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะที่ละเมียดศีลเป็นอาจิส และที่ไม่สนใจว่าอะไรคือบาปบุญคุณโทษ ล้วนแล้วแต่เป็นเครื่องบั่นทอนสติปัญญาทั้งในชาตินี้และชาติหน้าทั้งสิ้น จึงสมควรสำรวจตนเองว่า เราทำทางอันเป็นไปเพื่อความเจริญขึ้นหรือเสื่อมลงของสติปัญญา

๑) เรามีความสนใจใคร่รู้ด้วยตนเองหรือไม่ ว่าทำอย่างไรเป็นประโยชน์ ทำอย่างไรเป็นโทษ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว?

๒) เมื่อรู้หลักจากพระพุทธเจ้าว่าอะไรคือบุญ อะไรคือบาป รู้ว่าอะไรคือประโยชน์ อะไรคือโทษ เรา มีความชวนขายเพื่อประโยชน์อันเป็นที่สุดตามที่สามารทำได้หรือไม่?

๓) เมื่อมีความรู้อะไรดี ๆ เราเคยคิดแบ่งปันให้คนอื่นหรือไม่?

๔) เราเป็นผู้ละเมียดศีล ๕ ข้อเป็นอาจิสหรือไม่?

๕) เราเคยทดลองเจริญสติรู้ความเป็นไปทั้งปวงทางกายหรือไม่?

สรุป

การมีความฉลาดกับการมีปัญญารอบรู้ในเรื่องดี ๆ นั้นแตกต่างกัน ความจริงคือคนฉลาดทำเรื่องเดือดร้อนให้ชาวโลกได้มากกว่าคนโง่เสียด้วยซ้ำ

การเป็นผู้มีปัญญาดี การเป็นผู้มีปัญญาเห็นชอบ คือหัวหน้าของความเจริญทั้งปวง คนมีปัญญาเห็นทางประพฤติตนอันชอบเท่านั้น ที่นำความเจริญมาสู่ตนเองกับโลกรอบด้านโดยส่วนเดียว การมีชีวิตอยู่ของเขาย่อมหมายถึงแสงสว่าง ไม่ใช่ความมืด

ถ้าให้เลือกได้ ระหว่างสวยหล่อกับฉลาดจะเลือกอะไร? คนส่วนใหญ่จะเลือกไม่ค่อยถูก เพราะถ้าหน้าตาดีแต่ถูกหาว่าโง่ก็คงไม่มีใครรู้สึกดีนัก ส่วนถ้าจะให้ฉลาดแล้วหน้าหาก็คงมีมด้อยไปทั้งชีวิตเช่นกัน ฉะนั้นเมื่อทราบทางไปสู่สภาพน่าพึงใจทั้งสองส่วน ก็ควรเร่งสร้างเหตุสร้างปัจจัยเสียแต่บัดนี้ จะได้เป็นผู้มีความสุขที่สมบูรณ์แบบ ไม่ใช่มีอย่างแต่ขาดอีกอย่างเหมือนหลาย ๆ คน

* สรุปปฐมมรรพ *

ถ้าใช้สมองคิด ก็คงเห็นว่ายากเกินกว่าจะคำนวณไหว ว่าทำกรรมประมาณเท่านั้นเท่านั้นแล้วจะมีสิทธิ์มาเกิดเป็นใคร แบบไหน แต่กรรมเขาไม่ต้องใช้สมองคิด เขาเป็นธรรมชาติที่ผสมสูตรบันดาลวิบาก ได้ทันทีทันใดโดยไม่ต้องเสียเวลาคำนวณ ทำนองเดียวกับเตรียมน้ำ เตรียมทราย เตรียมปูนไว้พร้อม ถึงเวลาผสมก็ได้อะไรออกมาอย่างหนึ่ง จะแข็งแรงหรืออ่อนเปี้ยกเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของส่วนประกอบ

เมื่อสั่งสมบาปบุญมาถึงไหน วิบากกรรมก็เลือกให้มาเกิดในที่สมควรทุกประการ ทั้งเครื่องพันธู์ที่จะสืบทอดความงามหรือความอัปลักษณ์ ทั้งวงศ์ตระกูลที่จะมอบมรดกเป็นทรัพย์สินอสังหาริมทรัพย์หรือหนี้สินจมธรณี ทั้งพันธกรรมที่จะแสดงความปรารถนาหรือความเบ้าปัญญา จะมีท้องแม่อยู่ท้องหนึ่งที่เหมาะสมเป็นที่อาศัยของวิญญาณอันทรงไว้ด้วยบาปบุญต่าง ๆ เสมอ

เราเข้าสู่ความเป็นอย่างนี้ ก็เพราะทำกรรมไว้เหมาะกับการมาเกิดในท้องแม่คนนี้ ไม่มีความบังเอิญ ไม่มีการผิดฝาผิดตัว ไม่มีการลำเอียงเลือกส่งด้วยรักหรือด้วยชังจากใครคนใดคนหนึ่งทั้งสิ้น กรรมเก่าของเราเองเป็นผู้ดูแลจัดสรร

เกือบทุกคนอยากเกิดเป็นชาย เกือบทุกคนอยากเป็นผู้มีรูปร่าง **เกือบทุกคนอยากเป็นลูกเศรษฐี เกือบทุกคนอยากมีสติปัญญาล้ำเลิศ** ทุก ๆ คนอยากเป็นผู้มีความสุข มีความพึงใจเป็นในสิ่งที่ตนปรารถนา ทว่าเกมชีวิตจะบีบให้เราสร้างเหตุอันเป็นตรงข้ามกับสภาพน่าพึงใจทั้งหลาย เราจึงเห็นคนในโลกนี้มีหญิงมากกว่าชาย มีคนสวยหล่อน้อยกว่าคนขี้เหร่ มีคนยากจนข้นแค้นมากกว่าคนมั่งมีศรีสุข มีคนโง่มากกว่าคนฉลาด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีคนที่จมทุกข์มากกว่าลอยตัวเป็นสุข

เมื่อศรัทธาและมีปัญญาเห็นแจ้งในเรื่องกรรมวิบาก ต่อไปหากน้อยใจวาสนา เราจะไม่โทษใครเลย นอกจากตัวเอง และหากจะขอบคุณชะตาชีวิต เราจะไม่สรรเสริญใครเลยนอกจากตัวเองเช่นกัน

ถ้าดูอย่างผิวเผิน เหมือนใครบางคนในโลกกำลังช่วยเหลือผู้อื่นอยู่อย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย แต่ที่สุดของที่สุดแห่งความจริงก็คือเขากำลังช่วยเหลือตนเองให้ได้ดีต่างหาก เมื่อเขาให้เงินคนอื่นไปหนึ่งร้อย ค่าเงินหนึ่งร้อยนั้นจะถูกใช้ไปในทางใดทางหนึ่งจนหมดสิ้นโดยไม่มีใครรักษาไว้ได้ แต่กรรมที่บริจาคทานหนึ่งร้อยเดียวกันจะติดตามไปคุ้มครอง ช่วยเหลือเกื้อกูลจิตวิญญาณผู้นั้นแม้กายจะแตกดับสาบสูญไปจากโลกนี้แล้ว

สิ่งที่เรากำลังเป็นอยู่สะท้อนฐานกรรมที่เคยทำมา เราจะทำดีได้ง่ายต่อเมื่อเรามีฐานความดีอยู่ก่อน และจะรู้สึกเป็นสิ่งผิดฝืนยากเย็นยิ่งถ้าต้องทำดีทั้งที่ฐานเดิมเป็นตรงข้าม แต่หากไม่มีการต่อยอดความดีความดีก็มักถล่มพัง และหากมีการกักพันทวนสร้างฐานความดี ในที่สุดความดีก็งอกงามไพบูลย์ ทุกอย่างขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจ ณ จุดที่กำลังรู้ว่าหายใจเข้าหรือหายใจออก เพียงเมื่อกำหนดแนวแนวว่าจะทำดี เราก็กำลังบ้ายหน้าไปสู่ทิศทางที่จะทำให้เป็นสุขมากขึ้นแล้ว

➤ ทูติยบรรพ – ตายแล้วไปไหนได้บ้าง?

บางคนคิดว่าสิ่งที่เราไม่รู้อย่างที่สุดในชีวิตก็คือเรื่องเกี่ยวกับการตายของตัวเอง เพราะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นครั้งเดียวแล้วยุติ จะตายวันไหน ตายอย่างไร และตายในสถานที่แบบใด วันนั้นจะมีอยู่เพียงวันเดียว เป็นประสบการณ์หนึ่งเดียว พุดง่าย ๆ ว่าการตายคือการยุติ ไม่มีความจำเป็นใด ๆ ต้องไปคำนึงถึงล่วงหน้าให้เสียเวลาเปล่า

แต่แท้จริงสิ่งที่เราไม่รู้ยังมีมากไปกว่านั้น ชนิดที่ทำให้ความไม่รู้เรื่องความตายกลายเป็นเรื่องจ้อยไปเลย นั่นคือความจริงเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย หากหลังความตายมีรูปแบบการมีชีวิตอยู่จริง ก็นับเป็นเรื่องน่าพิศวงกว่าความตายมากนัก เพราะกระบวนการตายอาจเกิดขึ้นเพียงไม่กี่นาที แต่หลังจากนั้นเราจะต้องทนอยู่กับความจริงที่เหลืออีกนานเพียงใดไม่อาจทราบได้

หากมองด้วยความเชื่อว่าหลังความตายมีภพภูมิใหม่รอต้อนรับเราอยู่ มุมมองเกี่ยวกับขณะแห่งความตายก็ต้องเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง นั่นคือ การตายเป็นการสอบครั้งเดียวที่ไม่มีโอกาสแก้ตัวใหม่อีกรอบ

ถ้ามองในแง่ที่ว่าทุกคนต้องเป็นผู้เสวยผลกรรมของตน ก็แปลว่าเราทำอะไรลงไปเท่าไร ก็คือลงทุนให้ตัวเองได้รับกำไรหรือความขาดทุนเท่านั้น ต่อให้เราเสียสละเพื่อผลประโยชน์ของคนอื่นตลอดทั้งชีวิต ทำดีที่สุดก็ไม่ใช้ใครอื่น เราจะเป็นผู้เสวยรางวัลแห่งการเสียสละนั่นเอง และในทางตรงข้าม แม้เราจะรู้สึกเหมือนเอาใจเอาเปรียบผู้คน กอบโกยผลประโยชน์มาได้ทั้งชีวิต ทำดีที่สุดก็ไม่ใช้ใครอื่น เราจะเป็นผู้เสวยโทษทัณฑ์จากการเป็นผู้อวดเอวเอวเปรียบนั่นเอง

แต่การอยู่ในวังวนเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่รู้นี้ ทุกคนถูกทำให้ไม่รู้ว่ามีเกิดการเกิดตายกันหลายชาติ มีการเสวยกรรมที่ทำด้วยโลภะ โทสะ โมหะ พวกเราเหมือนถูกหลอกกันตั้งแต่ลืมตาดูโลกว่าชีวิตนี้มีครั้งเดียว เพราะฉะนั้นอยากได้อะไรก็รีบ ๆ โกงเสียจากชีวิตนี้ อย่ารีรอ อย่าเห็นใจใครอื่นมากกว่าตัวเอง

ไม่ว่าจะชอบหรือไม่ชอบ เต็มใจหรือไม่เต็มใจ หากอ่านหนังสือเล่มนี้ได้ ก็แปลว่าเรากำลังเล่นเกมแห่งความไม่รู้กันอยู่ ในเกมนั้นเต็มไปด้วยกฎ เต็มไปด้วยเงื่อนไขสลับซับซ้อน และเต็มไปด้วยการตกรางวัลและลงโทษทุกแบบทุกระดับ!

ความไม่รู้หาได้เกิดขึ้นจากการกลั่นแกล้งของใคร พวกเราเป็นของเราอย่างนี้กันเอง ถ้าหาก ‘รู้’ เสียอย่างเดียว เกมแห่งการเกิดตายจะไม่มีอยู่เลย หรือไม่เกมแห่งการเกิดตายก็จะมีแต่ฉากสนุก ตื่นเต้นเร้าใจ เต็มไปด้วยเสียงหัวเราะเฮฮาและรอยยิ้มสดชื่น ทว่าเรื่องจริงไม่เป็นเช่นนั้น ความไม่รู้ว่ากรรมดีทำให้เป็นสุข กรรมชั่วทำให้เป็นทุกข์ ส่งผลให้เราทำกรรมดีบ้าง ทำกรรมชั่วบ้าง เพียงเพื่อตอบโต้สถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นเฉพาะหน้า เหมือนเด็กไร้เดียงสาที่อาจเอาตะปูแหลมรูปลั๊กไฟได้ทุกเมื่อ โดยไม่ทราบว่ามีอันตรายชนิดใดรออยู่ในนั้น

๙ เดือนแห่งการตกอยู่ในภาวะเสี่ยงเป็นส่วนใหญ่ คล้ายสลับเหมือนด หรืออยู่ในวังวนของฝันอันไร้ทิศทาง ๙ เดือนอันถูกกำหนดไว้ ๙ เดือนที่ยืดยาวพอจะทำให้มนุษย์ทุกคนหลงลืมทุกสิ่งแต่หนหลังสิ้น

นอกจากการถูกลบความจำจนหมดในกระบวนการตายแล้วเกิด ตลอดชีวิตเรายังมีการลบข้อมูลในความทรงจำไปเรื่อย ๆ อายุขัยของความจำบางอย่างมีหน่วยนับเป็นชั่วโมง เช่นตัวเลขยุ่ง ๆ ในโจทย์คณิตศาสตร์ บางอย่างมีหน่วยนับเป็นวัน เช่นชื่อนามสกุลคนแปลกหน้า บางอย่างมีหน่วยนับเป็นเดือน เช่นใบหน้าของคนไม่รู้จัก บางอย่างมีหน่วยนับเป็นปี เช่นเหตุการณ์ประทับใจเล็กน้อย บางอย่างอาจอยู่ได้หลายสิบปี เช่นเหตุการณ์ประทับใจลึกซึ้ง แต่ไม่ว่าอายุขัยของความทรงจำจะสั้นหรือยาวเพียงใดก็มีความเหมือนกันหมด คือต้องมลายหายสูญไปจนสิ้น

เมื่อย้ายถิ่นฐาน เมื่อมาคลุกคลีกับสภาพแวดล้อมและผู้คนใหม่ ๆ สักกระยะหนึ่ง เพียงความรู้สึกรู้สาที่แปลกไปก็ทำให้เราจำตัวตนแบบเดิม ๆ ไม่ได้เสียแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเราตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงนิสัยและวิถีคิดกับวิถีพูดเสียใหม่ ก็จรรู้สึกราวกับเป็นคนละคนที่เดียวเมื่อนึกย้อนทบทวนสิ่งที่ผ่านมา

หรือเอาให้สั้นกว่านั้น เพียงชั่วขณะแห่งการเปลี่ยนสภาพจิตจากหลับเป็นตื่น ห่างกันไม่กี่วินาที ก็เหมือนจะมีกระบวนการลบความจำเกิดขึ้นแล้ว คนส่วนใหญ่ตื่นขึ้นจะลืมทันทีว่าเมื่อครู่เพิ่งฝันว่าอะไร นึกทบทวนเท่าไร ๆ ก็นึกไม่ออก แล้วอย่างนี้การนอนในท้องแม่ถึง ๙ เดือน แถมครองสภาพร่างใหม่เอี่ยม เริ่มจากจุดเล็กเท่าปลายเข็มหลุดจนกระทั่งกลายเป็นก้อนเลือดก้อนเนื้อใหญ่โตพอจะยึดออกเป็นแขนขาครบถ้วน จะมียั้งชะล้างความรู้สึกนึกคิดและความทรงจำทั้งหลายในอดีตได้เกลี้ยงเกลากว่ากันหลายร้อยหลายพันเท่าหรือ?

ในทุติยบรรพหรือส่วนที่สองของหนังสือเล่มนี้ จะพูดถึง ‘ภพภูมิ’ และทิศทางความเป็นไปได้ที่เรากำลังมุ่งไป

ทุติยบรรพจะชี้ชัดตามพระพุทธรองค์ตรัส คือ เปรียบกับท่อนไม้ที่บุคคลโยนขึ้นบนอากาศ บางคราวก็ตกลงทางโคน บางคราวก็ตกลงทางขวาง บางคราวก็ตกลงทางปลาย ก็เหมือนสัตว์ทั้งหลายผู้มีความไม่รู้เป็นเครื่องกางกัน มีความทะยานอยากเป็นเครื่องประกอบไว้ จึงท่องเที่ยวไปมาอยู่ บางคราวก็จากโลกนี้ไปสู่ปรโลก บางคราวก็จากปรโลกมาสู่โลกนี้ ช้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะว่ สังสารวัฏนี้กำหนดที่สุดเบื้องต้นเบื้องปลายมิได้

‘สังสารวัฏ’ คือภพภูมิต่างๆที่เราเวียนเกิดเวียนตายกันตามพฤติกรรมของจิต เมื่อใดจิตยึดความดีเป็นที่ตั้ง ก็ได้ชื่อว่าสร้างภพแห่งความเจริญรุ่งเรืองไว้เป็นที่ไป เมื่อใดจิตยึดความชั่วเป็นที่ตั้ง ก็ได้ชื่อว่าสร้างภพแห่งความเสื่อมทรามไว้เป็นที่หมาย แต่ละคร้งของการเปลี่ยนภพเปลี่ยนภูมิจะมีกรรมอันเป็นตัวแปรมากมาย ชัดเราไปในทิศต่างๆ สูงบ้าง ต่ำบ้าง กลางบ้าง และจะไม่ยุติลงด้วยความบังเอิญขึ้นฝั่งเองเลย

คำว่า “ไม่อาจกำหนดเบื้องต้นและเบื้องปลาย” นั้นเป็นสิ่งที่น่ากลัว เพราะหมายถึงไม่อาจนับว่าเราลอยคออยู่ในท่ามกลางมหาสมุทรแห่งความเกิดตายนี้มากี่แสน กี่ล้าน กี่อสงไขยครั้ง และจะต้องถูกซัดไปซัดมาอย่างไม่อาจพยากรณ์ชะตากรรมอีกกี่แสน กี่ล้าน กี่อสงไขยหน เพราะฉะนั้นหุதியบรรพจะไม่นำเสนอเพียงที่หมายระยะสั้นเป็นภพภูมิต่างๆ แต่ยังคงแสดงที่หมายสุดท้ายตามคติพุทธ คือฝั่งอันเป็นที่หยุดลอยคอกกลางมหาสมุทรแห่งความเกิดตายนี้ด้วย

* บทที่ ๗ - สัจจะเกี่ยวกับความตาย

กล่าวกันเสมอว่าทุกคนต้องตาย แต่มีข้อสังเกตที่น่าคิดอยู่หลายประการ เช่นรู้หรือไม่ว่าเราเริ่มกลัวตายเป็นครั้งแรกได้ตั้งแต่อายุเท่าไร? เราเคยรู้สึกจริงๆหรือไม่ว่าตัวเองนี้จะต้องตาย? เราตระหนักแค่ไหนว่าชีวิตไม่เที่ยง จะตายวินาทีใดไม่อาจรู้ ไม่อาจพยากรณ์ล่วงหน้า?

ความจริงก็คือเกือบทุกคนใช้ชีวิตประหนึ่งความตายไม่มีวันมาถึงตัว จึงไม่มีความจำเป็นต้องเตรียมต้อนรับ และเนื่องจากไม่ทราบ ไม่แน่ใจ หรือบักใจไม่เชื่อว่าชีวิตหลังความตายมี จึงไม่มีความจำเป็นต้องเตรียมเสียบึงใด ๆ ไว้สำหรับการเดินทางต่อ แต่ละคนใช้ชีวิตเพียงเพื่อเอาตัวรอดไปวัน ๆ หรือสนองความอยากกันเป็นขณะ ๆ เท่านั้น

และอีกความจริงหนึ่งก็คือระหว่างมีชีวิตอยู่ เราทุกคนเคยรู้สึกอ้างว้างกันมาหลายครั้ง แต่จะมีครั้งเดียวในชีวิตที่เราจะรู้สึกอ้างว้างและว่าเหวที่สุด นั่นคือขณะแห่งการตายอย่างไม่รู้ที่ไป เพราะระหว่างมีชีวิตแม้จะคิดมาก ลำบากในการหาเพื่อนแท้ผู้ทำให้เราอุ่นใจแค่ไหน อย่างไรก็ตามเราก็มีหนทางแก้เหงาวันยังค่ำ โดยเฉพาะสมัยนี้มีอินเทอร์เน็ตให้เล่น แต่หลังจากสิ้นชีวิตแล้ว ใครเล่าจะรับประกันว่าจะมีอะไรสนุกครั้นเครื่องให้เล่นอย่างเช่นอินเทอร์เน็ตอีกหรือเปล่า?

ไม่ว่าจะเชื่อเรื่องหลังความตายอย่างไร ความจริงต้องมีอยู่อย่างนั้นเสมอไป ไม่ขึ้นกับความเชื่อเหมือนเช่นที่เราเห็นว่าความตายมีแน่ ๆ และต้องเกิดขึ้นกับทุกคน แม้ทุกเช้าจะบอกกับเงาตัวเองว่าความตายไม่มี ความตายจะไม่มาถึงเรา อย่างไรก็ตามไม่เปลี่ยนความจริงในอนาคตที่กำลังจะเกิดขึ้นข้างหน้าได้เป็นแน่แท้

และกะแต่ความตายที่ทุกคนจำใจต้องยอมรับว่าวันหนึ่งจะมาเยือน ก็น้อยคนนักที่จะอยากเข้าไปศึกษาไว้ล่วงหน้าว่าความตายคืออะไร และน้อยยิ่งกว่านั้นคือเอาตัวเข้าไปสังเกตให้ละเอียดเกี่ยวกับความตายชนิดต่าง ๆ เพื่อเตรียมทำใจไว้ว่าเราก็อาจต้องตายในลักษณะนั้น หรืออาจต้องตายในลักษณะนั้นส่วนใหญ่เข้าใจว่าตนจะนอนตายตาหลับกับเตียงในห้องของโรงพยาบาลด้วยกันทั้งสิ้น

บทนี้บทเดียวคงไม่อาจลงลึกได้ครอบคลุมความจริงเกี่ยวกับมรณกรรมได้ทั้งหมด แต่อย่างน้อยคงพอแสดงให้เห็นว่าพวกเราช่างไม่เคยเฉลียวใจเอาเสียเลยว่าจุดจบของตนเองมีความเป็นไปได้เพียงใดบ้าง และบทนี้ต้องการส่งสัญญาณเตือนว่าแค่รู้สึกจะต้องตายในวันหนึ่งข้างหน้ายังไม่พอ ควรจะต้องเตรียมตัว เตรียมใจ เตรียมเสียบึงเผื่อขาดเผื่อเหลือไว้ ประมาณว่าถ้าต้องออกเดินทางไกลไปที่อื่นต่อวันนี้เลยจะได้หยิบฉวยสิ่งจำเป็นได้ทัน!

ความตายคืออะไร?

และคำถามอันเป็นที่สุดของความน่างงนงจะโต้แย้ง **ความตายคืออะไร?**

สำหรับคนทั่วไป ถ้าเชื่อเสียอย่างเดี๋ยว่าสมองคือเครื่องผลิตความรู้สึกนึกคิดและจิตวิญญาณ ก็ไม่ต้องพูดถึงความยาวสาวความยืดให้มากไปกว่านั้น **ความตายคือการยุติการทำงานของร่างกาย และจิตใจ ประสบการณ์และการกระทำทั้งมวลล้วนสาบสูญลง ณ จุดเวลาแห่งมรณกรรมนั่นเอง**

แต่สำหรับพุทธศาสนิกชน หรือจำเพาะลงไปกว่านั้นคือพุทธศาสนิกชนผู้มีสมาธิจิตผ่องแผ้ว มีศักยภาพในการน้อมจิตไปรู้เห็นขณะจุดและอุบัติของวิญญาณหลังกายหมดสภาพ ก็ย่อมเห็นเป็นอีกอย่างว่า **ความตายของคนเราคือการรวบรวมกรรมทั้งหมดในชีวิตมาซึ่งน้ำหนัก แล้วตัดสินว่าเอียงไปข้างใดระหว่างสูงขึ้นหรือต่ำลงกว่าความเป็นมนุษย์**

เมื่อคิดอย่างคนไม่แน่ใจ คิดอย่างคนไม่เคยมีประสบการณ์ล้มหายตายจาก รวมทั้งรู้สึกว่าจะไม่มีทางได้รู้ล่วงหน้า ก็อาจยิ้ม ๆ ปลอบกันว่าความตายจะเป็นอย่างไรก็ช่างเกิด วันนี้อย่างมีชีวิตก็พอ หรือไม่ก็อาจสรุปรวบรัดว่าทำวันนี้ให้ดีที่สุด แล้วพรุ่งนี้ถ้าต้องตายก็ให้มันเป็นไปตามที่มันจะเป็น

นั่นคือคำสุดท้ายสำหรับคนทั่วไปจริงๆ ‘ทำดีที่สุด!’

ผู้มีความรู้เห็นกรรมวิบากและภพภูมิจุจตาเห็นรูป ย่อมทราบว่าจะทำได้ดีที่สุดที่นั่น ไม่อาจใช้สามัญสำนึกหรือความรู้สึกแบบคนธรรมดาเป็นไม้บรรทัดวัด แต่ต้องอาศัย ‘ความรู้’ ที่ได้จากความเห็นแจ้ง ประจักษ์อันเป็นสิ่งเหนือโลก และในบรรดาญาณของผู้ยังรู้ด้วยกันทั้งหมด พระพุทธเจ้ารู้ดีกว่าใคร ไม่มีใครรู้ได้เสมอพระองค์ เนื่องจากพระองค์บรรลุถึงซึ่งธรรมชาติบางประการที่เรียกกันว่า ‘พระสัมพันธญาณ’ อันหมายถึงปรีชาญาณหยั่งรู้สรรพสิ่ง ไม่ว่าจะในอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคต ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเล็กเท่าอะตอมหรือใหญ่ขนาดเอกภพ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะอยู่ใกล้หรือไกล ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นของหยาบหรือของประณีต และไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นภพภูมิที่เกิดแต่กรรมแบบไหน ผู้สำเร็จถึงซึ่งพระสัมพันธญาณ ย่อมรู้แจ้งทั่วตลอดไม่มีผิดพลาดเลย

พระพุทธเจ้าตรัสจำแนกเกี่ยวกับภพภูมิ รวมทั้งความคาบเกี่ยวในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างเปลี่ยนภพภูมิไว้มาก โดยสรุปรวบยอดที่พระองค์ท่านตรัสเกี่ยวกับภาวะความตายได้แก่นิยามแห่งมรณะ

ก็มรณะเป็นไฉน? มรณะคือความเคลื่อน ภาวะของความเคลื่อน ความแตกทำลาย ความหายไป มฤตยู ความตาย ความทำกาละ ความทำลายแห่งรูปนาม ความทอดทิ้งซากศพไว้ ความขาดแห่งชีวิตจากหมู่สัตว์หนึ่ง ๆ

สรุปคือตามความรู้แจ้งเห็นจริงของผู้มีญาณหยั่งรู้ตลอดสาย ความตายไม่ใช่การยุติ ทว่าเป็น การเคลื่อนจากความเป็นอย่างหนึ่งไปสู่ความเป็นอีกอย่างหนึ่ง เมื่อถึงจุดแห่งความสิ้นสภาพ การเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง ๆ โดยทอดทิ้งซากเดิมไว้ในโลกนี้

ทิ้งซากศพไว้ แล้วผลจะไปเป็นสัตว์ในภพภูมิอื่นตามกรรมแห่งตน...

คำว่า ‘สัตว์’ ในความหมายเชิงพุทธมิได้หมายถึงหมู หมา กา ไก่ แต่ได้เหมารวมเอาสิ่งมีชีวิตทุก ภพทุกภูมิทั้งหมดไว้ว่าเป็น ‘สังสารสัตว์’ คือสัตว์ที่เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอย่างไม่รู้โอ้โหน้อหนั้น จะเป็นอินทร์ พรหม ยม ยักษ์ มนุษย์ หรือเปรตต่าง ๆ ก็ล้วนเป็นสังสารสัตว์ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น สำหรับ หมู หมา กา ไก่ จะถือเป็นเหล่าสัตว์ในอบายภูมิ เรียกโดยเฉพาะว่าเป็น ‘เดรัจฉาน’

รูปแบบของความเป็นสัตว์ในภพภูมิหนึ่งจะสิ้นสุดลงด้วยความตาย แล้วย้ายไปสู่ความเป็นสัตว์อีก ภพภูมิหนึ่ง พิจารณาจากความจริงข้อนี้ แปลว่าระหว่างมีชีวิตเรามีเวลาประมาณหนึ่งเป็นโอกาสให้ ‘สร้างภาพใหม่’ ก่อนจะเกิดการ ‘ล้างภาพเดิม’ ร่างกายของทุกคนคือนาฬิกาชีวิตที่ส่งสัญญาณบอกเป็น ระยะๆว่ามาถึงไหนแล้ว

ในวัยเด็กและวัยหนุ่มสาวนาฬิกาจะบอกว่าเป็นช่วงต้น เสมือนทุกคนครอบครองและใช้สอยร่างนี้ ได้โดยปราศจากขีดจำกัด ทุกอย่างมีแต่เจริญขึ้น และอุดมสมบูรณ์แข็งแรง พรักพร้อมต่อภาระหน้าที่การ งานยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ความสนุกทางเพศจะทำให้เรารู้สึกว่าการมีชีวิตมนุษย์เป็นของดี นำมึนน่าเป็นไปจนชั่ว นิจนิรันดร์

ต่อเมื่อเข้าช่วงกลาง ๓๐ จะเกิดสัญญาณเตือนแผ่วๆ โดยมาในรูปของความอ่อนแรงลง ผมเผ้าเริ่ม บาง ผิวพรรณเริ่มปรากฏร่องรอยเล็กๆน้อยๆ แม้จะไม่ถึงกับเหี่ยวยุบ ก็ทำให้หลายต่อหลายคนรู้สึก ตกใจได้ เห็นความไม่เที่ยงของสังขารได้บ้างแล้ว

พอ ๔๐ ต้นๆ สัญญาณนาฬิกาจะค่อยๆส่งเสียงดังฟังชัดขึ้น โดยมาในรูปของอวัยวะที่เริ่มชำรุดที ละชิ้นสองชิ้น ผมร่วงบ้าง ฟันแท้เสื่อมบ้าง เกิดจุดต่างตำบนใบหน้าบ้าง

พอกกลาง ๕๐ ขึ้นไป สัญญาณนาฬิกาจะทั้งดังและทั้งถี่ขึ้นเรื่อยๆ ต่างคนต่างจะเห็นความเสื่อม แห่งกายตามฐานานฐานะ ยิ่งสมัยนี้คำว่า ‘ตายก่อนวัยอันควร’ หรือ ‘ยังไม่น่าจะถึงเวลาหมดอายุของ อวัยวะ’ นั้น เริ่มเชยเสียแล้ว เพราะคนหัวใจวายตายก่อน ๕๐ ไม่ใช่เรื่องแปลกอีกต่อไป โดยเฉพาะ สำหรับคนที่ยังเพลินนึกว่านาฬิกาชีวิตของตัวเองเพิ่งเริ่มเดินไม่นาน ยังไม่ต้องบำรุงให้มาก

ความตายคือจังหวะที่นาฬิกาชีวิตเดินไปจนสุดลาน แต่ละคนถูกไขลานไว้ต่างกันโดยกรรม กล่าวคือบางรายต่อให้บำรุงดีขนาดไหน ใช้การแพทย์เข้าช่วยเพียงใด อยากรู้ก็ต้องไปในวัยเยาว์ ส่วน บางคนไม่ค่อยระวังเนื้อระวังตัว มัวเมากับสิ่งเสเพลติดค่อนข้างมากด้วยซ้ำ กลับอยู่ได้ถึง ๘๐ ก็มาก

การส่งเสียงเตือนในช่วงเวลาสุดท้ายของนาฬิกาชีวิตก็ไม่เหมือนกัน บางคนถูกเตือนอย่างหนักหน่วง รุนแรง และถี่บ่อย กระทั่งเจ้าตัวรู้สึกออกมาจากข้างในได้ว่าไม่น่าจะเกินเมื่อนั้นเมื่อนี้ แต่บางคนก็ไม่มีเค้าไม่มีเงา ไม่มีการเตือนแรงๆแต่อย่างใด จู่ๆบ๊อบก็ส่งเสียงกริ่งสุดท้ายขึ้นมาเฉยๆโดยไม่ทันสงสัยเกี่ยวกับครอบครัว อันนี้ก็สุดแท้แต่กรรมเก่ากรรมใหม่มาบวกกันแล้วต้องมีอันเป็นไปตามนั้น

เราควรมีอายุได้เท่าไร?

เมื่อทุกคนเริ่มย่างเข้า ๔๐ จะเริ่มสนใจเรื่องชะลอความแก่ โดยเฉพาะถ้ายังรู้สึกดี ๆ กับชีวิต มีมุมมองดี ๆ กับชีวิต รวมทั้งอยากใช้ชีวิตทำอะไรดี ๆ เพิ่ม หลายคนเริ่มถามหาเทคนิควิธีหรือหยาบยาบำรุงร่างกาย และสนใจการมีอายุยืนแบบแข็งแรง ไม่ใช่สักแต่ยืดอายุเพื่ออมโรคไปเรื่อย ๆ ราวกับคนคุกที่ถูกทรมานอย่างไร้กำหนดพันโทษ

สำหรับคนทั่วไปที่ไม่มีวิบากจองเล่นงานโดยเฉพาะ นาฬิกาชีวิตอาจยืดหดได้นิดหน่อยหรือมากหน่อย นักวิทยาศาสตร์ยุคเรากำลังศึกษาและค้นคว้าพบว่าโดยธรรมชาติของร่างกายคนเราสามารถมีอายุยืนยาวได้ประมาณ ๑๒๐ ปี แต่ถ้าไม่รู้จักรักษาดูแลร่างกายให้ถูกต้อง หรือโดนสภาพแวดล้อมพันพิษใส่มากๆเข้า ก็อาจเนาเปื่อยลงเมื่อประมาณ ๗๐ ดังที่ทราบๆกันว่าเป็นอายุขัยเฉลี่ยของปัจจุบัน

แต่ความจริงมีมาแล้ว คือนายลีซุนยุง ชาวจีนผู้เกิดในปี ค.ศ. ๑๖๗๗ และตายในปี ๑๙๓๓ สิริรวมอายุได้ ๒๕๖ ปี! เขาเป็นผู้ปล้ำล้างความเชื่อหลายต่อหลายประการ นับแต่ความเชื่อว่าคุณคนเราควรมีอายุได้สูงสุดไม่เกิน ๑๒๐ ตลอดไปจนกระทั่งความเชื่อว่าคุณคนแก่ต้องหลังโก่ง ผิวหนังเหี่ยวย่นเสมอ เพราะจนตายนายลียังสุขภาพแข็งแรง หลังตรง หนังตึง สายตาไม่ฝ้าฟาง เส้นผมกับฟันยังเป็นของแท้ตามธรรมชาติ ไม่มีใครเห็นเขามีสภาพเกินชายวัย ๕๐ เลยด้วยซ้ำ!

รัฐบาลจีนรับรู้ว่ามีลีซุนยุงมีตัวตนตอนเขาอายุ ๑๕๐ คือมีคนของทางการพบเห็นและให้คำรับรองได้ว่าเป็นผู้สูงอายุแล้ว แต่เขายังคงอยู่ต่อมาได้อีกกว่าศตวรรษ เพราะฉะนั้นอย่างน้อยที่สุดเขาจะต้องมีอายุเกินธรรมดาไปมากๆ เมื่อประกอบกับหลักฐานแสดงความมีตัวตนในช่วงศตวรรษที่ ๑๗ ก็พอทำให้เชื่อมั่นว่ากรณีของนายลีไม่ใช่การปั้นน้ำเป็นตัวขึ้นมาแน่ๆ

นายลีเห็นการประพฤติปฏิบัติตนไว้หลายอย่าง นับแต่การรู้จักมีอิริยาบถที่ถนอมสภาพความเยาว์วัยไว้นานๆ เช่นกล่าวเชิงอุปมาอุปไมยให้หนึ่งหนึ่งเหมือนเต่าหมอบ เดินเห็นปราดเปรียว กระฉับกระเฉงเหมือนนกพิราบ นอนหลับสนิทเหมือนสุนัข แล้วก็มีความตั้งใจที่สงบเงียบในการดำรงชีวิต

นอกจากนั้นนายลียังเป็นมังสวิรัต แล้วก็เป็นคนรอบรู้ในเรื่องการใช้สมุนไพรอย่างหาตัวจับได้ยาก คือเชี่ยวชาญเกี่ยวกับยาอายุวัฒนะ ประเภทที่ทำให้ธาตุไฟภายในยังทำงานเผาผลาญ ช่วยกระตุ้นให้ระบบประสาทตื่นตัวได้ตลอด เขากินอาหารสมุนไพรทุกวันจนตาย นักวิทยาศาสตร์เอามาวิเคราะห์ดูก็

พบว่าเป็นอาหารจำพวกกรดอะมิโนในธรรมชาติซึ่งร่างกายผลิตได้เองอยู่แล้ว แถมยังเจือดาษต้นในอาหารที่เราๆกินกันนี้แหละ ความแตกต่างคือสารช่วยยืดอายุเหล่านั้นถูกทำลายไปในขณะปรุงอาหารเสียหาย คนทั่วไปเลยชะลอนาฬิกาชีวิตไม่ค่อยอยู่

ทั้งวิธีการดำรงชีวิตและการใช้ยาอายุวัฒนะ รวมกันทำให้สิ่งขุ่นไม่รู้จักแก่ และเป็นทางเลือกมีอายุยืนด้วยความตั้งใจ มิใช่ความบังเอิญ

การมีตัวตนอยู่จริงของสิ่งขุ่นบอกเราว่าถ้าอยากอยู่นานจริงๆ อีกทั้งแข็งแรงปราศจากความร่วงโรยของสังขาร ก็ต้องมีวิธีดำรงชีวิตด้วยความแตกต่างจากการปล่อยปละเลยตามเลย ไม่ว่าจะเรื่องของการเดินเหิน ไม่ว่าจะเรื่องของการยกยอาหาร ล้วนแล้วแต่ประคองให้ร่างกายได้อยู่ได้เกินสองร้อยปี หรืออย่างน้อยที่สุดก็ไม่ต่ำกว่า ๑๒๐ ปี ไม่ใช่แค่ ๔๐ ก็เตรียมจุดเหมือนอย่างหนุ่มสาวหลายต่อหลายคนในยุคปัจจุบัน

ลองจินตนาการดู หากเราเป็นคนใกล้ชิดของนายลีในช่วงที่เขาอายุสักร้อยเศษ เกิดมาก็เห็นนายลีมีอายุมากแล้ว แต่พอเราอายุมากขึ้นจนเกือบ ๖๐ รอมร่อ นายลีก็ไม่ตายสักที แถมดูดีกว่า แข็งแรงกว่าทำอะไรได้มากกว่าเราเสียอีก เราคงไม่คิดอย่างไรอื่นนอกจากเห็นเขาเป็นมนุษย์อมตะ และเมื่อเราถึงเวลาปิดฉากชีวิตขณะอายุสัก ๗๐ ก็คงตายไปพร้อมกับความเชื่อว่าชีวิตอมตะมีจริง มนุษย์ที่ไม่รู้จักแก่ ไม่รู้จักตายมีจริง แถมแข็งแรงและธาตุยังดีขนาดมีเมียได้เรื่อยๆถึง ๒๔ คน!

ทว่าเราอยู่ในยุคที่สิ่งขุ่นง่วงหลับไปแล้ว ก็ต้องมาถึงจุดสรุป ถึงจุดที่เห็นตามจริงว่า **ชีวิตนั้น ต่อให้ชะลอยืดยาวออกไปเพียงใด ในที่สุดก็ต้องพบกับสัจธรรมเหมือนกันหมด คือต้องมอดม้วยมรณังกันถ้วนหน้า มนุษย์อายุยืนที่สุดในโลกเช่นนายลีขุ่นงุ่นเหมือนเกิดมาเพื่อยืนยันแทนธรรมชาติ ว่าสัจจะสูงสุดข้อแรกของการเป็นมนุษย์คือ 'อย่างไรก็ต้องตายแน่ๆ'**

อายุขัยที่แตกต่างทำให้แต่ละคนมีเวลาสังสรรค์มึตเมกจากกัน นอกจากนั้นยังมีโอกาสสั้นยาวไม่เท่ากันในอันที่จะเรียนรู้ความจริงเกี่ยวกับชีวิต สุดแต่ใครจะคิดว่าความจริงสูงสุดอยู่ที่ไหน ควรใช้เวลาในชีวิตเพียงใดเพื่อเข้าไปถึงความจริงนั้น

โอกาสตายในช่วงชีวิตต่าง ๆ

ปัจจุบันดาวเคราะห์ที่เราอาศัยข้างเต็มไปด้วยภัยอันตราย เกิดสงครามและอาชญากรรมปะทุขึ้นที่นั่นที่นี้ หากติดตามข่าวรอบโลกก็จะเห็นเหมือนทั่วทุกหย่อมหญ้าเต็มไปด้วยคาวเลือดและการล้างผลาญชีวิต ทั้งมหันตภัยจากธรรมชาติและมหาภัยจากน้ำมือมนุษย์ด้วยกันเอง

ข่าวอุบัติเหตุบางชิ้นเช่นเครื่องบินตก หรือการตายหมู่จากตึกถล่มนับร้อยนับพันนั้น มักเผยแพร่ ออกไปในระดับโลก เพราะเป็นภาพการตายพร้อมกันที่น่าสะเทือนขวัญ แต่น้อยคนนักที่จะทราบ ว่า ประชากรโลกตายกันอยู่แล้ววันละแสนห้า!

ไม่มีใครทำรายงานเช่น 'ข่าวด่วน! มีคนตายในวันเดียวถึงเกือบสองแสนคน' นั้นเพราะพวกเรา กระจายกันตายแบบห่างๆ เราอาจต้องรู้จักชาวบ้านร่วมครึ่งตำบลจึงจะได้ยินข่าวการตายของใครสักคน หนึ่ง แต่เราต้องรู้จักคน ๖ พันล้านจึงจะทราบว่ามี การตายวันละเกือบสองแสน

แต่อย่างไรความจริงก็คือความจริง วันหนึ่งเกือบสองแสน ซึ่งเกือบเท่าจำนวนคนตายที่อิโรชิมา และนางาซากิรวมกันเมื่อครั้งตกอยู่ในสภาพหนูทดลองระเบิดนิวเคลียร์ ๒ ลูกแรก ทุกคนสามารถจดจำ การตายหมู่อันเป็นประวัติศาสตร์ทมิฬของญี่ปุ่นได้ แต่วันนี้ไม่มีใครบ่นข่าวให้ทราบเลยว่าการตาย ระดับใกล้เคียงกันก็เกิดขึ้น และวันพรุ่งนี้จะมีคนตายเพิ่มอีกหนึ่งแสนห้าหมื่นคน!

ยังมีความเชื่อตามสามัญสำนึกอยู่อีกประการหนึ่ง คือคนเราควรตายตอนแก่ อาจเพราะพวก เรารู้จักคนกันไม่มากพอ จึงมักเห็นคนอยู่ได้จนแก่กัน หากขอให้คนรุ่น ๔๐ แจงรายชื่อเพื่อนร่วมรุ่นซึ่ง เสียชีวิตไปแล้ว ส่วนใหญ่ก็อาจแจงได้เป็นจำนวนเลขหลักหน่วย คือไม่ถึงสิบด้วยซ้ำ ต้องขอให้คนรุ่น ๕๐ ขึ้นไปนั่นแหละ จึงจะเริ่มเห็นน้ำเห็นเนื้อขึ้นมาหน่อย นี่จึงทำให้เรารู้สึกว่าช่วงเวลาในชีวิตส่วนใหญ่ อยู่ห่างไกลจากความตายไปมาก แม้หนังสือพิมพ์จะลงข่าวเด็กและวัยรุ่นเสียชีวิตกันโครมครามทุกวันก็ ตาม

ในหัวข้อนี้ขอแสดงให้เห็นเพียงสถิติที่น่าสนใจ เพื่อให้เห็นว่าความจริงก็คือคนเรามีโอกาส ตายได้ทุกช่วงวัย ผ่านความน่าจะเป็นของโรคภัยต่างๆดังนี้

๑) ช่วง ๑ ขวบ มีโอกาสตายเพราะโรคเกี่ยวกับการย่อยอาหารจำพวกไขมัน โปรตีน แป้ง คือกิน ไม่ได้เพราะร่างกายไม่สามารถสลายได้หมด และเด็กบางคนก็อาจเป็นเบาหวานได้ตั้งแต่เกิดเพราะตับอ่อนเสีย ไม่สามารถสร้างอินซูลินได้

๒) ช่วง ๑๐ ขวบ มีโอกาสตายเพราะโรคมะเร็งที่สมองและไต

๓) ช่วง ๒๐ ปี มีโอกาสตายจากอุบัติเหตุได้มากที่สุด และอาจมีโรคจำพวกปลายประสาทสมอง เสื่อมผิดปกติ คล้ายอัลไซเมอร์

๔) ช่วง ๓๐ ปี มีโอกาสตายเพราะโรคตั้งเนื้อในลำไส้ ซึ่งมีอยู่แล้วตั้งแต่เกิด แต่เริ่มเจอเอาช่วงนี้ เอง บางคนมีโอกาสรู้ตัวได้เพราะมีประวัติในพ่อแม่ (ซึ่งถ้าเป็นกรรมพันธุ์จริงก็อาจเจอตั้งเนื้อแล้วตัดไส้ ส่วนนั้นทัน) วัยนี้บางทีก็มีเรื่องเบาหวานและตับอ่อนเสื่อมให้เห็นเสมอๆ

๕) ช่วง ๔๐ ปี มีโอกาสตายเพราะโรคมะเร็งกันสูง เพราะสภาพร่างกายเริ่มเสื่อม ไม่ยากที่จะเกิด การสร้างเซลล์ใหม่อย่างผิดปกติ หรือไม่ยั้งอยู่นานก็เท่ากับยิ่งรับสารเคมีจากสภาพแวดล้อมอันเป็นพิษ

เข้าไปสะสมมากขึ้นๆ แล้วทำให้เซลล์แบ่งตัวผิด พอเป็นมะเร็งแล้วก็จะต่างจากเนื้องอกตรงที่กระจายได้ ลุกลามได้ พอเป็นขึ้นมาถ้าไม่ตรวจพบและรักษาแต่เนิ่นๆ จึงมักไปกันไว

พ้นจากช่วงนี้สามารถตายได้ทุกเมื่อด้วยความน่าจะเป็นของทุกโรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุคสมัยที่ต้องเร่งรีบ หรือต้องแบกภาระการงานอันหนักอึ้งเพื่อผ่อนจ่ายทรัพย์สินสมบัติต่างๆ จนเริ่มมีข่าวคนนอน ฟุบหลับเพื่อพักกับบนโต๊ะทำงานแล้วไม่ตื่นขึ้นมาอีกเลยประปราย ที่โน่นที่นี้ และต่อไปก็มีแนวโน้มว่า อาจได้ยืนกันบอຍขึ้น นี้อยังไม่รวมความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุบนท้องถนนที่แต่ละปีคร่าชีวิตหญิงชายไป มากมายเกินจะนับอีกต่างหาก

ไม่มีใครเกิดมาพร้อมกับความรู้ที่ว่าติดกลุ่มเสี่ยงต่อมรณภัยรูปแบบไหน แต่ทุกคนสามารถเลิก ประมาทได้เท่าเทียมกัน หันมาตระหนักว่าเราตายได้ทุกเมื่อ และการเตรียมตัวเตรียมใจพร้อมอยู่เสมอ เป็นนโยบายที่ฉลาดของคนไม่ประมาทกับชีวิต

ความตายที่แตกต่าง

นอกจากสัจจะข้อแรกคือ 'ทุกคนต้องตาย' แล้ว ยังมีสัจจะอีกข้อหนึ่งที่ตามหลังมาคือ 'แต่ละคน ตายไม่เหมือนกัน' ทั้งอาการทางกายและอาการทางจิต หมายความว่าทางกายนั้น แก่ชราตายกับถูกฆ่า ให้ตายจะเป็นคนละเรื่อง และแม้แก่ตายเหมือนกัน หรือถูกฆ่าตายเหมือนกัน ก็ไม่ใช่ว่าอาการทางจิต จะเหมือนกันไปด้วย เช่นบางคนแก่ตายด้วยความสงบ บางคนแก่ตายด้วยความทรมานทรมาย หรือ อย่างเช่นคนขณะถูกฆ่าส่วนใหญ่จะมีความกลัว แต่บางคนขณะถูกฆ่ายังอุตส่าห์ตั้งสติแผ่เมตตาให้กับ ฆาตกรได้ จึงไม่มีความกลัว ไม่มีความอาฆาตใดๆ เป็นต้น

ไม่ว่าจะประสบเหตุร้ายหรือดีทำไฉน การตายทางกายจะเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่ง คือยุติ กระบวนการชีวเคมีอันแสนสลับซับซ้อนพิสดารพันลึกทั้งปวง นับตั้งแต่ลมหายใจขาดหวัง หัวใจหยุดเต้น อุณหภูมิในร่างกายค่อยๆ ลดลง และหลังจากนั้นสักพักร่างกายจะแข็งทื่อ เพื่อเริ่มกระบวนการเนาเปื่อยต่อไป

เบื้องต้นนี้จะขอแสดงสภาพความตายหลักๆ พอให้ 'รู้สึก' ถึงความแตกต่างหลายหลาก รวมทั้งจะ ได้เตรียมใจว่าเราเองก็ไม่แคล้วจะต้องตายในแบบใดแบบหนึ่งเช่นกัน และจากการที่คนส่วนใหญ่ไม่ อยากพูดถึงความตาย เห็นความตายเป็นเรื่องสยองขวัญสิ้นประสาท ก็ลำดับความน่ากลัวของความตาย ตั้งแต่มากที่สุดไปจนถึงน้อยสุด คือตายด้วยอาการทุกข์ทรมานสุดขีดไปจนกระทั่งยอดสุดแห่งบรมสุข

๑) โทษประหารด้วยการนั่งเก้าอี้ไฟฟ้า น่าสังเกตว่าทำไมการลงโทษประหารจึงไม่ค่อยจะ เหมือนกันนัก บางทีมีการแกลังฆ่าให้ตายทรมาน ดูๆ แล้วเป็นพฤติกรรมผิดมนุษยธรรม ราวกับผู้ฆ่าเชื่อ เรื่องการมีอยู่ของนรก และรู้ว่าถ้าตายทรมานแล้ว โอกาสจะลงไปแต่ด้วยใจความเจ็บปวดสาหัสต่อใน นรกก็มีอยู่สูง

สมัยที่ผู้คนยังป่าเถื่อนและเห็นการตายทรมานของเหล่าอาชญากรเป็นเรื่องสนุก หรือเป็นเรื่องน่าสะใจที่เห็นโทษทัณฑ์สาสมกับความสามานย์ของทรชนโหด มีวิธีทรมานต่าง ๆ นานา เช่น ฝังไฟสด ๆ แล้เนื้อเอาเกลือทา จับแช่น้ำเดือด ฯลฯ สารพัดจะคิดกันขึ้นมาราวกับจะเลียนแบบทัศนกรรมในอเวจี

ตัดมาถึงยุคที่บางประเทศอยากให้ผู้กล่าวโทษของกฎหมาย ก็ทำการแขวนคอนักโทษประหารในที่เปิดเผยต่อสาธารณชน ใครจะมาดูอย่างไรก็ไม่ว่า พอเห็นนักโทษแต่ตัวต้นตาลทรमानานก่อนขาดใจตาย ก็จะได้เกิดความกลัวลน ไม่กล้าละเมิดกฎหมายอาญากัน

โรมัส เอติสัน นักประดิษฐ์ผู้มีชื่อเสียงก้องโลก กับผู้ช่วยของเขาชื่อแฮโรลด์ บราวน์ ช่วยกันคิดค้นเก้าอี้ไฟฟ้าขึ้นมาเพื่อใช้แทนการแขวนคอนักโทษประหาร ด้วยแนวคิดว่าเป็นการทำให้ทรมานน้อยลง สองนักประดิษฐ์สาธิตการฆ่าสัตว์หลายตัวด้วยเก้าอี้ไฟฟ้าต่อหน้าสื่อมวลชน เพื่อให้เชื่อว่ามีวิธีนี้เหมาะกับการประหารชีวิตนักโทษที่สุด

คนตายไม่อาจกลับมาเล่าได้ แต่ว่ากันว่าพยานที่เห็นเหตุการณ์ต่างพูดตรงกันว่าไม่น่าจะมีวิธีประหารใดที่โหดโหดน่าขนลุกขนพองไปกว่าเก้าอี้ไฟฟ้าอีกแล้ว ลองฟังประสบการณ์จากพยานหลายคนดู (คัดข้อมูลจาก <http://members.aol.com/karlkeys/chair.htm>)

สภาพการตายของคนที่ดีนับบนเก้าอี้ไฟฟ้านั้นทุเรศทุรังเหลือประมาณ เคยมีเกียรตินิยมหรือมีความสง่างามมาปานใด ก็เป็นอันสิ้นสุดลงบนเก้าอี้ไฟฟ้านั้นเอง เพราะความเจ็บปวดถึงขีดสุดยอมไม่ทำให้ใครรักษาบุคลิกน่าดูชมไว้ได้ ผู้เป็นพยานนาที่ประหารเล่าให้ฟังตรงกันว่านักโทษจะกระตุก หดตัวหะลิ่งโดดเพื่อต่อสู้กับเครื่องรื้อยรัดด้วยพลังมหาศาลอย่างเหลือเชื่อในเฮือกสุดท้ายของชีวิต มือของนักโทษจะแดงสลับขาว ล้าคอจะโก่งยี่ดออกมาราวกระดูกทำด้วยเหล็กสปริง แขนขาและนิ้วมือนิ้วเท้ากับไบหน้าหงิกงอ บิดเบี้ยวอย่างรุนแรงจนแทบไม่เหลือสภาพเดิมให้จดจำกันได้

อำนาจขับเคลื่อนของไฟฟ้านั้นทรงพลังสูงได้ขนาดทำให้ลูกนัยน์ตานักโทษถลนจากเบ้าออกมากองบนแก้ม โดยมากนักโทษมักขยับถ่ายของเสี่ยวอย่างอุจจาระปัสสาวะออกมาเรียราด และปากอาจพ่นเลือดกับน้ำลายออกมาทะลักหลังพรั้งพรุ ยิ่งถ้าไฟฟ้าทำความร้อนสูงขึ้นเท่าไร ร่างก็จะยิ่งแดงกำมากขึ้นเท่านั้น

เนื้อหนังของนักโทษจะบวมเป่งออกและขยายจนกระทั่งฉีกขาด ผู้ใกล้ชิดเหตุการณ์สามารถได้ยินเสียงปะทุแบบเดียวกับที่เราได้ยินเสียงเปรียะ ๆ ของเนื้อทอดบนกระทะ ว่ากันว่าก่อนสมองจะมีความร้อนสูงได้เท่าหน้าเดือดทีเดียว แม้เวลาผ่านไปหลังจากตัดกระแสไฟฟ้าแล้ว ตับก็จะสุกขนาดต้องด้วยมือเปล่าไม่ได้

เมื่อต้องตายทรมานขนาดนี้ และสภาพหลังการตายสุดอุจาดเห็นปานนี้ เหตุใดบ้านเมืองจึงกระทำเสมือนไร้มนุษยธรรมนักเล่า? เขาอ้างกันว่าวิธีนี้ทำให้ ‘ตายทันทีโดยปราศจากความเจ็บปวด’ และที่อ้างไว้ได้นานก็เพราะไม่มีการเผยแพร่หน้าที่ประหารออกสู่สายตาประชาชน หากทุกคนเห็นแล้วก็คงลงมติเป็นเอกฉันท์ให้ยกเลิกวิธีประหารแบบนี้สถานเดียว

ถ้ามองออกมาจากมุมของกรรมวิบาก วิธีตายที่เหี้ยมเกรียมเห็นปานนี้ ทำความบาดเจ็บไปถึงวิญญาณได้ถึงเพียงนี้ ค่อนข้างแน่นอนที่วิญญาณจะเคลื่อนไปสู่ภพที่ตกต่ำลำบากเช่นนี้ ก็ไม่มีอะไรเป็นคำตอบสุดท้ายได้มากไปกว่ากรรมดำที่ เคยทำไว้กับคนอื่นประมาณเดียวกัน อุกุศลวิบากตัดสินว่าเขาควรได้รับความทรมานขณะตายอย่างแสนสาหัสให้สาสมกับที่เคยก่อกรรมทารุณผู้อื่นนั่นเอง

๒) การเป็นโรคเอดส์ คิดแล้วร่างกายคนเราเป็นได้หลายอย่าง ตั้งแต่เครื่องมือก่อกรรม สถานีรับวิบากกรรม อุปกรณ์เสพงาม ไปจนกระทั่งเป็นเครื่องแปรสภาพศพสัตว์ให้เป็นอ!

นอกจากนั้นร่างกายยังเป็นโกดังเก็บโรคสารพัดชนิด สุดแต่แต่วิบากกรรมเขาจะเบิกออกมาใช้ บางโรคเช่นมะเร็งนั้น แม้เป็นแล้วต้องตายก็ไม่อับอายขายหน้า แต่สำหรับบางโรคเช่นเอดส์นี้ ถึงยังไม่ตายก็ยากจะทำใจให้รู้สึกเฉย ๆ กับมัน เนื่องจากทั้งสังคม ทั้งสัตบุรุษของใครบอกตัวเองว่าต้องตายเพราะโรคสาหัส นับเป็นเรื่องเสียศักดิ์ศรี เสียเกียรติภูมิอย่างมาก แม้ว่าคนๆนั้นอาจติดเอดส์มาจากคู่ของตนโดยที่ตัวเองไม่เคยสัมผัสเลยก็ตาม

และยิ่งไปกว่าความรู้สึกละอายใจหรือความรู้สึกอับอายอดสู ยังมีความทรมานทางกายที่ตัวขึ้นเป็นช่วง ๆ แม้ผู้ป่วยที่มีสุขภาพจิตดี ได้รับกำลังใจอันอบอุ่นจากญาติพี่น้องที่เปี่ยมด้วยมนุษยธรรม ก็ไม่อาจเอาชนะความทุกข์ทรมานที่รุมเร้าซึ่งเป็นศัตรูจากภายในได้เลย เพราะผู้ป่วยจะอ่อนแอและเป็นโรคแทรกซ้อนได้สารพัด เนื่องจากไวรัสเอดส์ทำลายภูมิคุ้มกันของร่างกายเสียหายหมด

เอดส์เริ่มทำหน้าที่ของมันไม่นานหลังจากเข้าสู่ร่างกายมนุษย์ ภายในหนึ่งเดือนหรือน้อยกว่านั้น ไวรัสจะถอดแบบตัวเองแพร่พันธุ์ออกไปอย่างรวดเร็วยิ่งกว่าเทียนต่อเทียน จนมีความเข้มข้นของเอดส์ในเลือดสูงมาก โดยยังไม่กระโดดกระตากเป็นอาการให้เจ้าตัวรู้สึก กระทั่งอีกเดือนหนึ่งผ่านไป ระบบการให้ผลจึงเริ่มเข้าที่เข้าทางพร้อม

เงาแห่งความตายจากโรคเอดส์จะแสดงตัวขึ้นต้นเป็นไข้ต่ำ ๆ ชนิดเรื้อรัง หาดันสลายปลายเหตุไม่เจอ บ้างก็เป็น ๆ หาย ๆ บ้างก็เป็นตลอดเวลา มีเหงื่อออกมาตอนกลางคืน น้ำหนักตัวลดลงอย่างรวดเร็ว เบื่ออาหาร อ่อนเพลีย เหนื่อยง่าย มีฝ้าขาวที่ลิ้นและช่องปากเป็นเวลานานเกิน ๒ สัปดาห์ มีแผลริมที่ริมฝีปากหรืออวัยวะเพศ มักเป็นชนิดลุกลามยึดเยื้อยาวนาน ต่อมมน้ำเหลืองโต คล้ำได้เป็นก้อนขนาดใหญ่หลายตำแหน่ง เช่น บริเวณคอ รักแร้ ขาหนีบ

การเล่นงานชนิดไม่ให้พักหายใจหายใจก็จะมีมาในรูปแบบของการหอบเหนื่อย หายใจลำบาก เจ็บหน้าอกทุกครั้งที่ยาว ๆ เวลาใกล้ลิ้นอะไรแม้แต่น้ำลายก็เจ็บคอ หรือกลืนติด กลืนลำบาก มีอาการอุจจาระร่วงเรื้อรัง ถ่ายเหลวเป็นน้ำหรือถ่ายเป็นมูกเลือด หมดสติและชักกระตุกได้ เนื่องจากเยื่อหุ้มสมองอักเสบ สายตาพร่ามัว มองเห็นไม่ชัด และอาจถึงขั้นตาบอดเพราะจอตาอักเสบ

ยิ่งไปกว่านั้น แม้ผู้ป่วยจะกำลังใจดีเพียงใด น้อยรายที่ระบบประสาทรอดจากการคุกคาม ผู้ป่วยแม้ระยะเริ่มต้นอาจแสดงอาการผิดปกติออกมาให้เห็น เช่น ความจำเสื่อม อารมณ์แปรปรวน เปลี่ยนแปลงง่าย และอาจมีอาการทางสมอง เช่น แขนขาชา อัมพาตครึ่งซีก ชักกระตุก

แต่อย่าเพิ่งเข้าใจว่าเป็นคือสภาพเลวร้ายที่สุดแล้ว เพราะที่กล่าวมาเป็นเพียงอาการที่มัจจุราชเริ่มยื่นมือมาลูบคลำวิญญาณผู้ป่วยเท่านั้น ยังไม่ถึงระยะของการกระชากตัวไปแต่อย่างใด เช่นใช้หวัดใหญ่อาจเกิดจากปฏิกิริยาตอบสนองของระบบภูมิคุ้มกันเป็นครั้งแรก เพื่อส่งสัญญาณแบบโหวกเหวกโวยวายว่าบัดนี้อนุภาคไวรัสใหม่ ๆ จำนวนมหาศาลได้ก่อร่างสร้างตัวขึ้นแล้วในกายนคร

ช่วงท้าย ๆ อาการทางจิตของผู้ป่วยจะรุนแรงจนยากจะหวนนึกถึงที่เป็นกุศลไว้นาน ๆ อย่างเช่นที่พบคือภาวะสมองเสื่อมแบบซับซ้อน ทั้งความรู้สึกรู้สึกคิด การเคลื่อนไหว และพฤติกรรมต่าง ๆ อาจแปรเหตุการณ์ปกติให้กลายเป็นโศกนาฏกรรมได้ทุกเมื่อ ต่อให้เคยสติปัญญาดีเลิศมาก่อนเพียงใด ก็จะได้เห็นความตกต่ำเสื่อมทรามลงถึงขีดสุดก็ในระยะสุดท้ายนี้เอง แม้แต่แขนขาที่ยับตอับได้กับสิ่งแวดล้อมไม่ค่อยได้ด้วยซ้ำ

ความสำนึกผิดต่าง ๆ ในชีวิตจะมาช้าหรือเร็ว สายไปหรือทันการณ์ก็ตาม ผู้ป่วยโรคเอดส์ระยะสุดท้ายมักปรากฏตัวในบั้นปลายชีวิตด้วยรูปลักษณะของผิตายซากที่มีใบหน้าชูปตอ ดาลึก ปราศจากแววแห่งการมีชีวิต ผิวหนังเหี่ยวแห้งยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว

วิธีสังหารเหยื่อของเอดส์ไม่มีกติกามารยาท ไม่จำกัดรูปแบบใดๆทั้งสิ้น นับแต่ระบบการหายใจล้มเหลว อวัยวะต่าง ๆ ล้มเหลว เนื้อเยื่อสมองถูกทำลาย เลือดเป็นพิษ เลือดออกในสมอง เลือดออกในปอด เลือดออกในระบบทางเดินอาหาร เลือดออกในเนื้อเยื่อต่างๆ ทุกกระเบียดนิ้วอาจติดเชื้อได้หมด ฯลฯ ฉะนั้นไม่ว่าจะคิดสร้างสรรค์วิธีแก้ไขอย่างไร ในที่สุดก็ไม่อาจรบกับข้าศึกที่มาแบบกองทัพพินิจจากทุกทิศทุกทางได้ไหว

๓) การขาดเจ็บฉับพลัน ชีวิตเราเกิดเรื่องที่ไม่อยากให้เกิดมากมาย และในบรรดาเรื่องที่ไม่อยากให้เกิดทั้งปวงก็ประสบอุบัติเหตุร้ายแรงที่อาจเกิดบาดแผลร้ายแรงถึงชีวิตได้

แต่บางทีในคนๆ เดียวก็คิดต่างกันได้เป็นตรงข้าม ปีก่อนอาจหวังชีวิตจะแยะ ปีนี้อาจอยากให้ชีวิตจบๆ ไปเดี๋ยวนี้ และนับวันก็มีคนด่วนคิดสั้นทำลายชีวิตของตัวเองทั้งแบบปุบปับฉับพลันมากขึ้นเรื่อยๆ เสียด้วย หากไม่วางแผนล่วงหน้าก็ไม่มีอะไรดีไปกว่าการทำร้ายร่างกายให้เกิดบาดแผลฉกรรจ์กะทันหัน

บาดแผลจากอุบัติเหตุกับบาดแผลจากการฆ่าตัวตายนั้นเหมือนกันอยู่อย่าง คือปลิดชีวิตคนๆหนึ่งลงได้ แต่เบื้องหลังที่ไม่เหมือนกันระหว่างบาดแผลทั้งสองชนิดก็คือเจตนาและความรู้ตัว ทุกอุบัติเหตุไม่มีเจตนาซุกซ่อนอยู่ในนั้น ส่วนการฆ่าตัวตายต้องอาศัยเจตนาอันเหี้ยมเกรียมกับตนเองเป็นอย่างยิ่ง และหลายครั้งความเหี้ยมเกรียมก็เกิดขึ้นจากความทุกข์ ความเครียด ความบีบคั้นเกินขีดที่จะทน ผู้ฆ่าตัวตายส่วนใหญ่จะอมทุกข์จนจมชมนานานระยะหนึ่ง ก่อนถึงวาระที่เกิตรงบาดแผลให้กระทำอัตวินิบาตกรรมกะทันหัน น้อยรายที่เตรียมแผนการไว้อย่างดีทั้งเวลา สถานที่ และวิธีตาย

ทั้งอุบัติเหตุและการฆ่าตัวตายเกิดขึ้นได้กับคนทุกเพศทุกวัย ยิ่งไปกว่านั้นรูปแบบการตายยังอาจเป็นได้ทั้งเฉียบพลันและสิ้นลมหายใจในเวลาต่อมา ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของบาดแผลและความแข็งแรงของร่างกาย

บาดแผลที่ทำให้เสียชีวิตโดยเฉียบพลันนั้นมักเกิดขึ้นกับสมอง ไขสันหลัง หัวใจ หรือหลอดเลือดสำคัญๆ หากพื้นที่สมองถูกทำลายไปมาก หรือเกิดการหลังเลือดมากเกินขีดที่เจ้าของบาดแผลจะทน เมื่อนั้นก็แปลว่ามฤตยูได้ไล่ตามเขากันแล้ว

ส่วนบาดแผลที่ไม่ทำให้เสียชีวิตฉับพลันทันทีนั้น แบ่งเป็นการขาดใจในระยะสั้นและระยะยาว สำหรับการขาดใจในระยะสั้นเพราะทณพิษบาดแผลไม่ไหวจะหมายถึงการตายในช่วงเวลาสองชั่วโมงแรกจากการได้รับบาดแผลและมีเลือดคั่ง เช่นที่ศีรษะ ปอด หรืออวัยวะภายในช่องท้อง แต่ถ้ายังไม่ถึงขนาดเป็นผู้เคยทำกรรมในทางเกื้อกูลผู้อื่นไว้ก่อน ก็จะได้พบกับบุคคลหรือที่มงานรักษาที่ฝึกฝนมาอย่างดี และ/หรือ ได้ห้องฉุกเฉินที่มีอุปกรณ์เพียงพอกับกรณีกู้ชีพหนึ่งๆ

ส่วนการขาดใจในระยะยาวหมายถึงผู้สามารถทนการบาดเจ็บได้หลายวันหรือหลายสัปดาห์ ที่ตายก็มักจะเพราะเกิดผลแทรกซ้อนเช่นการติดเชื้อและการล้มเหลวของอวัยวะสำคัญ ได้แก่ ปอด ไต และตับ เหตุที่อวัยวะทำงานล้มเหลวก็เนื่องจากลำไส้ทะลุ ม้ามแตก ตับแตก หรือปอดบอบช้ำจนทำงานไม่ได้ตามปกติ หากปราศจากการผ่าตัดห้ามเลือดหรือซ่อมแซมอวัยวะที่เสียหาย ทูตแห่งความตายก็จะปรากฏในรูปของการเป็นไข้ ปริมาณเลือดในระบบไหลเวียนลดลงเพราะไปกระจุกรวมอยู่ในที่ไม่เหมาะสม ติดเชื้อในวงกว้าง (เลือดเป็นพิษ) ซึ่งยิ่งนานเท่าไรก็จะยิ่งตื้อยามากขึ้นเรื่อยๆ

หากผู้ป่วยต้องจบชีวิตลงด้วยภาวะช็อกจากการติดเชื้อ ก็แปลว่าวาระสุดท้ายของเขาคืออาจต้องตายทรมาน แรกสุดจะมีไข้ ซีพจรเต้นเร็วและหายใจลำบาก หากไม่ได้รับยาแก้ปวดประสาธา ระดับความรู้สึกตัวจะเริ่มแปรปรวน หากทีมแพทย์ไม่สามารถหาต้นเหตุของการติดเชื้อได้ทัน หรือมีเครื่องมือเครื่องมือกู้ชีพไม่ดีพอ เมื่อยื้อกันไม่ไหวก็เป็นอันสรุปว่าต้องคืนร่างให้กับธรรมชาติไป

(ข้อมูลการแพทย์จากหนังสือ How We Die ของนายแพทย์เซอร์วิน บี นูแลนด์ หนังสือแปลเป็นไทยชื่อ 'เราตายอย่างไร' โดยวเนช สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง)

๔) การจากไปด้วยโรคชรา เราได้ยืนยันกันเสมอว่าคนนั้นคนนี้เสียชีวิตลงอย่างสงบด้วยโรคชราที่ห้องไอซียู ความจริงก็คือมีเพียงคนตายเท่านั้นที่ทราบว่าจะ ‘ตายอย่างสงบด้วยโรคชรา’ นั้นเป็นอย่างไร

การแก่ชรา มักมากกับความเสื่อมสภาพที่เห็นได้ชัดด้วยตาเปล่า นอกจากนั้นกลไกภายในอันไม่ปรากฏต่อสายตาใครนั้น ก็ค่อย ๆ ถึงซึ่งความเหือดแห้งลงทีละน้อย อย่างเช่นปริมาณเลือดที่ลดลง ไม่ว่าจะในเส้นเลือดแดงบางเส้นที่เข้าไปเลี้ยงสมอง หรือที่เข้าไปเลี้ยงหัวใจ เมื่อสมองและหัวใจต้องการปริมาณเลือดระดับหนึ่ง แต่ไม่ได้เลือดเพียงพอต่อความต้องการ ก็เกิดผลบางอย่าง เช่นโรคลมบ้าจู้บั้น (stroke) และโรคหัวใจ

คนชราที่มีความดันโลหิตสูงมานาน ๆ นั้น จะมีผนังหลอดเลือดอ่อนแอ กระทั่งแตกหักและมีเลือดออกไปกดทับเนื้อสมอง นี่ก็เป็นสิ่งที่เห็นไม่ได้ด้วยตาเปล่าเช่นกัน บางคนหลับแล้วไม่ได้ตื่นอีกเลย หรือที่เรียกว่าเป็นการจากไปอย่างสงบก็ด้วยเหตุนี้

ผู้ที่รู้ว่ากำลังจะต้องจากไปบางคนรู้สึกเหมือนถูกความตายกัดกินทีละน้อย อาจเริ่มจากอาการทั่วไปเช่นมีเมื่อย เป็นลม หรือเกิดความสับสนกระวนกระวาย นั่นเป็นเครื่องหมายว่าชีวิตถูกแหะไปอีกหนึ่งชั้น กระทั่งส่วนที่เหลือของชีวิตคงอยู่น้อยลงเรื่อย ๆ ร่างกายก็จะอ่อนเปลี้ย เดินช้าลง หลงลืมมากขึ้น ควบคุมอวัยวะต่างๆ โดยเฉพาะมือได้ยากขึ้น

แม้จรรยาผู้ดูแลชีวิตและความกระตือรือร้นของเราจะเอาเราไปจริงๆ เสมอ โดยเฉพาะคนชราที่ยอมเชื่อว่าเขาจะไม่เหลือพลังกายพลังใจอีกเลยในเร็ววัน ก็เหมือนจะหมดพลังทั้งปวงไปจริงๆ แต่อาจต้องนอนรอความตายอย่างไรกำลังวังชานานพอๆ กับช่วงเวลาที่เริ่มออกจากท้องแม่จนกระทั่งโตขึ้นเป็นวัยรุ่นหรือวัยทำงานได้เลยทีเดียว ซึ่งนั่นก็แปลว่าการเสียชีวิตด้วยโรคชราของบางคนนั้น ไม่ใช่มีแค่ภาพตายอย่างสงบในห้องไอซียูให้ดู แต่ยังมีประสบการณ์ส่วนตัวของผู้ตกเป็นเหยื่อของโรคชราเองด้วย คือต้องทนถูกกัดกร่อนวันละน้อยด้วยอาการทางจิตที่หดหู่สิ้นหวัง

เมื่อยอมเป็นคนชรา เราจะเริ่มคิดถึงแต่อดีตและเลิกมองไปในอนาคต อาจจะเลิกมองแม้กระทั่งนาฬิกาอันเป็นปัจจุบัน แต่ถ้าไม่ยอมเป็นคนชรา เราจะยังคงเป็นผู้รับข่าวสารของโลกวันนี้ได้ตลอดเวลา รวมทั้งทำกิจกรรมที่น่าสนุกหลาย ๆ อย่างได้เสมอ

การมุ่งสู่หลักประหารบนเส้นทางแห่งโรคชราจึงมีความเป็นไปได้ทางประสบการณ์หลากหลาย ขึ้นอยู่กับพื้นหลังของแต่ละคน วินาทีแห่งการจบชีวิตอาจไม่สำคัญเท่ากับวันเดือนปีแห่งการเดินทางเข้าใกล้หลักกิโลสุดท้าย ถ้าปล่อยให้คิดถึงแต่อดีต ก็จะพบกับความตายที่หดหู่ยึดเยื้อ แต่ถ้าอยู่กับปัจจุบัน ก็จะเป็นผู้พบกับการตายที่สั้นแสนสั้นโดยไม่จำเป็นต้องรู้ตัวด้วยซ้ำว่าวันนั้นนั้นมาถึงแล้ว

๕) การดับขันธปรินิพพาน ดังที่กล่าวแต่ต้นบทแล้วว่านิยามของมรณะคือ 'ความเคลื่อนจากภาวะสัตว์อย่างหนึ่งไปสู่ภาวะสัตว์อีกอย่างหนึ่ง'

ที่ตรงนี้จะแสดงให้เห็นว่ายังมีสภาพที่ดูเผินๆเหมือนความตายทั่วไป แต่ที่แท้แล้วเป็นการ 'ยุติความเคลื่อน' ไม่มีการสร้างภพใหม่สืบต่อจากภพเดิมอีก ภาวะดังกล่าวเรียกว่า 'การดับขันธ' ของผู้บริสุทธิ์จากกิเลสในพุทธศาสนา

สำหรับคำว่า 'ขันธ' นั้นขอให้คิดง่ายๆว่ากายใจนี้แหละ แต่พระพุทธเจ้าท่านไม่เรียกกายใจอย่างคนทั่วไป ทั้งนี้ก็เพราะท่านเห็นความจริงที่ลึกซึ้งไปกว่านั้น ความจริงคือ 'ตัวเรา' ไม่มี มีแต่การประชุมกันขององค์ประกอบฝ่ายรูปและฝ่ายนาม ทั้งรูปและนามเป็นต่างหากจากกัน คือสรุปง่ายๆว่าสมองไม่ใช่แหล่งกำเนิดความรู้สึกนึกคิดและจิตใจ ขณะเดียวกันจิตเราไม่อาจขาดสมองเป็นเครื่องมือในการนึกคิดและจดจำ

แท้จริงกายใจเป็นธรรมชาติที่เกิดดับอย่างมีเหตุมีผล เหตุคือใช้กายใจในปัจจุบันก่อกรรมดีร้ายเอาไว้ ผลคือจะมีกายใจในอนาคตที่หยาบหรือประณีตปรากฏขึ้นอย่างเหมาะสมกับกรรมเก่า ฉะนั้นทุกอย่างจึงเป็นของชั่วคราว กายไม่เที่ยง เปลี่ยนจากเด็กเป็นแก่ในชั่วเวลาไม่กี่สิบปี จิตก็ไม่เที่ยง ไม่ใช่ดวงอมตะที่ล่องลอยไปเรื่อย เปลี่ยนสภาพจากกุศลเป็นอกุศลบ้าง เปลี่ยนสภาพจากรู้สิ่งหนึ่งไปรู้อีกสิ่งหนึ่งบ้างตลอดวันตลอดคืน

พูดอีกแบบหนึ่ง คือความจริงแล้วมีการดับของขันธอยู่ตลอดเวลา ไม่ต้องไปทำให้มันดับมันก็ดับไปเรื่อยๆโดยไม่มีวันหยุดราชการ แต่การ 'ดับขันธปรินิพพาน' นั้นหมายความว่าเมื่อดับครั้งสุดท้ายแล้วไม่มีการเคลื่อน ไม่มีการสืบต่อภพ ไม่มีการสืบต่อกรรมวิบากใดๆอีก พูดโดยย่อคือไม่ต้องเสวยทุกข์ด้วยอาการใดๆอีกเลยชั่วนิรันดร์ เพราะดับสนิทแล้ว ปราศจากภัยแล้ว ถึงนิพพานอันเป็นฝั่งแห่งการหยุดสนิทถาวรแล้ว

สรุปว่าถ้า 'ตายธรรมดา' ก็คือต้องไปเกิดใหม่เพื่ออยู่ในวัฏวนกิเลส เวียนว่ายอยู่ในมหาสมุทรกรรมวิบาก สุ่มดีสุ่มร้ายไม่แน่ไม่นอนต่อไปเรื่อยๆไร้ที่สิ้นสุด แต่ถ้า 'ดับขันธปรินิพพาน' ละก็ไม่ต้องเกิดใหม่อีกแล้ว ลมหายใจดับ ใจดับ จิตดับไม่เหลือร่องรอยเหมือนเปลวไฟที่ดับแล้วไม่เหลือเชื้อให้ต่อเปลวใหม่ในที่ไหนๆอีก

ผู้ที่ตายแบบดับขันธปรินิพพานได้ต้องบริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสเสียก่อน เพราะเงื่อนไขของการเกิดใหม่ก็คือกิเลสนั่นเอง รื้อถอนกิเลสเสียได้ ลอยบุญลอยบาปเสียได้ ก็บริสุทธิ์ปราศจากการข้องแวะกับภพชาติดีร้ายทั้งปวง

เมื่อบุคคลสามารถบริสุทธิ์จากกิเลส แม้ล่วงเข้าวัยชราที่กายเริ่มซาลงเหมือนไม้ใกล้ฝั่งก็ตาม เขาย่อมมีความสุขทางใจอย่างถาวร แม้เกิดความทุกข์เพราะสังขารเปลี่ยเปลี่ยเพียงใด ใจก็จะเป็นทุกข์ เพราะการกำเริบของกิเลสใดๆเลย

พุทธลีลาในการดับขันธปรินิพพานนั้นงดงามยิ่ง ในสายตาชาวโลกคือการเสด็จบรมลัทธิเป็นครั้งสุดท้ายของพระศาสดา แต่ในสายตาของผู้มีทิพยจักขุยอมทราบชัดว่าไม่ใช่เช่นนั้นเลย ดังที่ภิกษุนาม ‘อนรุทธะ’ เป็นผู้เห็นและระบุขณะแห่งจิตต่างๆของพระพุทธรองค์เมื่อเสด็จดับขันธปรินิพพานได้อย่างละเอียด

ขอเล่าวาระแห่งการ ‘ตายครั้งสุดท้าย’ ของสมเด็จพระผู้มีพระภาคโดยสังเขป พระพุทธรองค์ท่านดำรงสติมั่นอยู่ตลอดเวลา เห็นได้จากทรงตรัสสั่งเสียไว้มากมาย เอาเพียงพระวณะสุดท้ายก็ทรงความหมายที่สะท้อนถึงสติสัมปชัญญะอันบริบูรณ์แห่งพระบรมครูได้ชัดเจนยิ่งแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราขอเตือนพวกเธอว่าสังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา พวกเธอจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด

ในจังหวะที่จะละโลกนี้ไป พระองค์ยังถือเป็นโอกาสประทานพระปัจฉิมโอวาทเพื่อสะกิดใจผู้อยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์สำคัญได้บังเกิดความสลัดสังเวชในความเป็นจริง และเร่งเร้าให้พระผู้ยังมีกิจที่ต้องทำให้รีบทำจนกว่ากิจจะจบ

ถัดจากวณะสุดท้ายแล้ว พระผู้มีพระภาคทรงเข้าจานชนิดต่างๆ ซึ่งมีปีติสุขชั้นสูงบ้าง มีสติอย่างใหญ่ทรงความเป็นอุเบกขาบ้าง มีความกำหนดหมายในอากาศว่างเป็นอนันต์เท่าจักรวาลบ้าง ตลอดไปจนกระทั่งเข้าถึงจิตอันสงบระงับจากการปรุงแต่งอย่างราบคาบบ้าง

ในการเข้าจานลึกๆนั้น ลมหายใจจะขาดห้วงไปชั่วคราว ถ้าคนที่ปราศจากความชำนาญในทิพยจักขุเห็นเข้าก็ต้องนึกว่าท่านละขันธไปแล้ว ดังเช่นที่พระภิกษุนาม ‘อานนท์’ ถามพระอนรุทธะในขณะหนึ่งว่าพระผู้มีพระภาคเสด็จปรินิพพานแล้วหรือ? ท่านพระอนรุทธะได้ตอบว่ายัง แต่พระองค์ทรงเข้าสัตตัญญาเวทียตินิโรธอยู่

เมื่อพระพุทธรองค์ออกจากจานชั้นสูงสุด ก็ได้ทรงถอยกลับมาสู่จานชั้นต่ำลงเรื่อยๆตามลำดับ จากนั้นไล่ลำดับจานขึ้นไปอีกครั้ง แต่ไม่ถึงชั้นสูงสุด พอถึงจานชั้นที่ทรงสติอย่างใหญ่เป็นมหาอุเบกขาแล้วถอนออกจากจานนั้นก็ไม่เข้าจานใดๆต่อ แต่ได้เสด็จปรินิพพานในบัดนั้นเอง

กล่าวมาทั้งหมดก็เพื่อให้เห็นว่ายังมีการตายอีกแบบหนึ่งที่สูงส่งยิ่ง และมีข้อสังเกตบางประการให้พิจารณา ดังนี้

๑) ผู้บริสุทธิ์จากกิเลสย่อมมีสติบริบูรณ์แม้ในขณะที่แห่งความตาย

๒) ผู้บริสุทธิ์จากกิเลสย่อมสามารถรู้เวลาตายของพวกเขา

๓) หากท่านเป็นผู้เจริญสมาธิได้ถึงฌานชั้นสูงสุด ก็ย่อมยังประโยชน์กับโลกเป็นครั้งสุดท้ายด้วยการดับขันธปรินิพพานด้วยลีลาอันเป็นมหามงคล เป็นที่บอกเล่ากันในภายหลังได้ว่าพระผู้บริสุทธิ์จากกิเลสย่อมตายในอาการเสวยวิมุตติสุข ไม่มีความทุกข์ใดๆปรากฏให้เห็นเลย

ความจริงการเข้าฌานแล้วถอนออกมาดับขันธปรินิพพานนั้น จะมีการคายพลังอันเป็นอัศจรรย์ กุศลออกมาท่วมโลก ตามกฎการแปรรูปจากสิ่งหนึ่งไปเป็นอีกสิ่งหนึ่งเสมอ ไม่มีสิ่งใดดับสูญโดยปราศจากผลลัพท์ตกค้าง และผลลัพท์ในกรณีนี้ก็จะปรากฏแก่ใจผู้เลื่อมใสศรัทธาในพระผู้มีพระภาคอย่างล้นพ้น กล่าวคือถ้าผู้ใดหมั่นระลึกถึงบุญคุณของพระพุทธรองค์เสมอๆ แม้เพียงด้วยการสวดมนต์กราบไหว้พระปฏิมาอันเป็นรูปแทนพระองค์ ชีวิตของผู้นั้นจะสว่างไสว อยู่เป็นสุขกับสัมผัสใน 'พลังพุทธคุณ' อันบริสุทธิ์ยิ่งใหญ่เกินเปรียบเทียบ

ว่ากันว่าหลังจากมีการประกาศการดับขันธปรินิพพานของพระพุทธรองค์ ได้เกิดแผ่นดินไหวใหญ่ยังความขนพองสยองเกล้าให้เกิดขึ้น และแม้กาลเวลาผ่านไปแล้วเกือบสามพันปี ผู้สดับรับฟังถึงเหตุการณ์ในครั้งนั้นก็ยังคงขนลุกกันอยู่มิรู้หาย แต่การเสด็จจากไปของพระผู้มีพระภาคก็เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เราเห็นว่าผลงานอายุมนุษย์สักคนให้ยืนยาวเป็นที่รู้จักได้หลายพันปี ดังเช่นชาวพุทธเรายังระลึกกันเสมอ ที่พระพุทธรองค์ตรัสว่า **ธรรมที่เราแสดงและวินัยที่เราบัญญัติไว้แล้ว จักเป็นศาสตราของพวกเธอต่อไป** อบรมใดที่ยังมีการเรียนรู้ จดจำ และเผยแผ่พระสัทธรรม กับทั้งมีภิกษุช่วยกันรักษาวินัยของพระพุทธรองค์ อบรมนั้นก็เสมือนหนึ่งว่าพระศาสดายังไม่ล่วงลับดับขันธไปแต่อย่างใด เพียงพระองค์อยู่ไกลเกินกว่าที่เราจะเข้าเฝ้าด้วยกายเนื้อนี้เท่านั้น

ประสบการณ์เจียดตาย

ในหัวข้อก่อนเป็นการกล่าวถึงความตายจากมุมมองภายนอก เราเห็นคนตายด้วยวิธีต่างๆ รับรู้ว่ามี การตายดี มีการตายร้าย มีการตายอย่างสงบ มีการตายอย่างทรมาน รวมทั้งอาจทราบแน่นอนด้วยวิธีการทางการแพทย์ว่าเขาตายอย่างไร สาเหตุจากอวัยวะส่วนใดหยุดทำงาน ซึ่งก็คงเป็นทำนองเดียวกับการเห็นคนอื่นนั่งรับประทานอาหารสูตรใหม่ที่ไม่เคยมีใครลิ้มลองมาก่อน หากเราเห็นเขาเคี้ยวอย่างเอร็ดอร่อย สายตาจับจ้องอาหารในจานอย่างพึงใจ ไม่เส็งแลไปทางอื่น ก็คงพอประมาณได้ว่ารสชาติ น่าจะเปรี้ยวหวานมันเค็มดูเด็ดเผ็ดมันสักปานใด

แต่หัวข้อนี้จะพูดถึงประสบการณ์อันเป็นภายใน เป็นมุมมองของบุรุษที่หนึ่ง เป็นการสัมผัสความตายด้วยตนเองโดยไม่ต้องฟังคนอื่นพูดว่าดีหรือไม่ดีแค่ไหน อึดอัดหรือปลอดโปร่งปานใด เปรียบกับการได้ลงนั่งรับประทานอาหารสูตรใหม่ สัมผัสอาหารด้วยลิ้นของตนเอง เพื่อรับทราบว่ารสอร่อยหรือไม่อร่อยนั้นเป็นอย่างไร เปรี้ยวหวานมันเค็ม เย็นร้อนอ่อนแข็งแบบไหน

ก่อนอื่นต้องเข้าใจว่าการ ‘ตายจริง’ กับ ‘ตายตามการวินิจฉัยของแพทย์’ (Clinical Death) นั้นอาจแตกต่างกันได้ กล่าวคือตายตามการวินิจฉัยของแพทย์หมายถึงภาวะที่บุคคลไม่อาจฟื้นคืนกลับมามีชีวิตอีกด้วยวิธีการทางแพทย์ใดๆ หรืออีกนัยหนึ่งคือการยุติการทำงานอย่างถาวรโดยไม่อาจหวนกลับมาทำงานใหม่ได้อีกเลย

การแพทย์ไม่พูดเรื่องปาฏิหาริย์ เพราะฉะนั้นถ้าแค่คลื่นสมองเรียบสนิทก็ถือว่าเป็นการตายตามการวินิจฉัยของแพทย์ได้แล้ว แพทย์จะไม่มีคามผิดใดๆ หากลงความเห็นว่ายตาย แต่ศพกลับฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่

ความจริงก็คือมีผู้กลับมาจากความตายตามการวินิจฉัยของแพทย์มากมาย และนั่นเองเป็นที่มาของเรื่องราวประสบการณ์หลังความตาย แท้จริงแล้วถ้าดูตามนิยามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เกี่ยวกับมรณะ คนเหล่านั้นก็ยังมีได้ตายจริง เพราะยังไม่ขาดสมาธิภาพในหมู่สัตว์เดมิไปเป็นสมาธิใหม่ในหมู่สัตว์อื่นอย่างถาวร

อย่างไรก็ตาม ผู้ที่เจียดตายนั้น อาจได้รับประสบการณ์ขณะใกล้ตายจริง ๆ ขาดไปเพียงการเคลื่อนเข้าสู่ความเป็นสัตว์อื่นอย่างถาวรเท่านั้น

ประสบการณ์ใกล้ตายไม่ถึงขนาดเป็นเรื่องลึกลับ และคนมีประสบการณ์ ‘ผ่านความตายวูบเดียว’ ในโลกนี้ก็ไม่ได้หายากอย่างที่คิด โดยเฉพาะในห้องผ่าตัดฉุกเฉิน เหล่ามนุษย์จำนวนหนึ่งพบกับสิ่งที่ไม่เคยพบมาก่อนตลอดทั้งชีวิต และมีผลสะท้อนให้เกิดมุมมองและพฤติกรรมที่แตกต่างอย่างใหญ่หลวง คือโดยมากจะหันมาศรัทธาคำสอนเกี่ยวกับเรื่องชาติหน้าในศาสนาของตน และยึดหลักปฏิบัติตนเพื่อสร้างทางสู่สวรรค์ตามอุดมคติที่ตนเลื่อมใส

ผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยว่า ‘ตายจริง’ ทางการแพทย์และกลับฟื้นคืนชีวิตอีกครั้งหนึ่ง มักกลับมาเล่าว่าเกิดประสบการณ์คล้ายคลึงกัน พอสรุปได้เป็นข้อๆคือ

๑) ความทุกข์และความอึดอัดกระสับกระส่ายแปรเป็นความรู้สึกสงบและดีมีค่าเป็นล้นพ้น

๒) เมื่อขาดจากความรู้สึกหยาบๆ เหมือนมีอีกร่างที่โปร่งบางหลุดลอยออกจากกายเนื้อ โดยมีสายใยสีเงินโยงเชื่อมอยู่ระหว่างนั้น

๓) เข้าไปสู่อุโมงค์มืดแห่งหนึ่งซึ่งมีแสงสว่างอยู่ที่ปลายทาง

๔) แล่นเข้าหาแสงสว่าง โดยมีความรู้สึกประจวบแสงสว่างเป็นแม่เหล็กดึงดูดตนเข้าไป

๕) พบผู้ที่อยู่ในแสงสว่าง โดยมากจะเป็นญาติมิตรที่ตายไปแล้ว หรือบุคคลที่ตนเคารพเป็นพิเศษ เมื่อครั้งมีชีวิตปกติ

๖) พบสถานที่ที่แตกต่างจากโลกใบเดิม อาจจะสวยงามขึ้นหรือน่าเกลียดน่ากลัวกว่าทุกแห่งที่เคยเห็นมาก่อน

๗) พบกับสิ่งกีดขวาง บางทีเป็นการห้ามเข้า บางทีเป็นการบอกว่าจะไม่ถึงเวลา บางทีบอกว่าให้เลือกระหว่างเข้าสู่โลกใหม่กับกลับไปสู่โลกเก่า

๘) การกลับสู่ร่างเดิม โดยมากเหมือนถูกอุโมงค์ที่มีพลังดึงดูดด้วยความเร็วสูงกลับมาเข้ากายเนื้อ

๙) ปาฏิหาริย์หลังกลับเข้าร่าง ไม่ว่าจะเคยเชื่อแนวศาสนาไหนมาก่อน ประสบการณ์ทดลองตาย จะก่อให้เกิดศรัทธาอย่างใหญ่หลวง หลายคนกลายเป็นผู้มีความสามารถทางจิต หรือกระทั่งอ้างว่าติดต่อกับเทพได้

อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เฉียดปากประตุมรณาไม่ได้มีประสบการณ์ตรงกัน แม้แต่ผู้ป่วยในห้องผ่าตัดใหญ่ซึ่งดมยาสลบเหมือนกันก็ไม่ได้รู้สึกที่จิตลอยจากร่างด้วยกันทุกคน ซึ่งตรงนี้เป็นจุดที่ยากจะตัดสินว่าใครประสาทหลอน หรือว่าใครไปรู้เห็นสิ่งที่มีอยู่จริง ๆ ในมิติอื่นมา และความแตกต่างนี้เองที่ทำให้ผู้มีแนวโน้มไม่เชื่อเรื่องโลกหน้า ได้กล้ายืนยันหนักแน่นขึ้นว่าทั้งหลายทั้งปวงที่ประสบพบเห็นกันล้วนเป็นเรื่องเหลวไหล เป็นเรื่องอาการทางจิตของคนไม่อยู่ในภาวะปกติ อย่างเช่นที่มีนักวิทยาศาสตร์หลายรายเสนอว่าประสบการณ์พิสดารพันลักษณะเฉียดตายเป็นเพียงการทำงานของสมองส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้เท่านั้น

เคยมีผู้หญิงคนหนึ่งได้รับเสียงเตือนจากประสบการณ์เฉียดตายว่าโลกใหม่ที่เธอกำลังรับรู้เป็นเพียงนิมิตลวงใจ นั่นยังเป็นข้อสนับสนุนแก่นักวิทยาศาสตร์ที่มีแนวโน้มจะเชื่อเช่นนั้นอยู่ก่อนหน้า

ยิ่งไปกว่านั้น การพบกับแสงสว่างที่สดใสและนุ่มนวลแปลกประหลาดไปกว่าแสงทั้งหมดที่เคยเห็นมา สำหรับนักวิทยาศาสตร์บางคนที่มีความรู้เกี่ยวกับสมองมาก ๆ ก็ไม่ใช่เรื่องน่าแปลกใจนัก เพราะเป็นที่ทราบกันว่าหากกระตุ้นบริเวณ Hippocampus, Amygdala และ Inferior Temporal Lobe ก็สามารถทำให้เกิดการเห็นแสงสว่างเช่นนี้เช่นกัน

สรุปคือไม่ใช่ตายแล้วกลับมาเล่าอะไรเลิศลอยจะกลายเป็นเรื่องน่าตื่นเต้นสำหรับนักวิทยาศาสตร์เสมอไป เกือบทุกข้อถูกปิดตกด้วยคำอธิบายเกี่ยวกับความรู้ทางสมองได้อย่างมีหลักเกณฑ์ไปเสียทั้งนั้น

แต่เหตุผลที่ผู้ผ่านประสบการณ์เฉียดตายส่วนใหญ่จะไม่เชื่อว่าเป็นเพียงความฝัน ก็เพราะโลกในอีกมิติหนึ่งที่ปราศจากร่างกายห่อหุ้มนั้น ชัดยิ่งกว่าชัด จริงยิ่งกว่าจริงยามรู้สึกลี้มตาตื่นอยู่ในโลกมนุษย์

มากนัก ความทรงจำทั้งหมดเหมือนปรากฏให้เลือกกระดิกอย่างปราศจากขีดจำกัด อยากระดับถึงเรื่องไหนก็
นี่ก็ออกตลอดสาย

อีกประการหนึ่งที่เป็นเสมือนหลักฐานอันแน่นหนา คือถ้าสมองเป็นทั้งหมดของประสบการณ์ เหตุ
ใดผู้ป่วยหนักในห้องไอซียูที่ตมยาสลบเพื่อผ่าตัดบางรายจึงเกิดอาการประสาทหลอนได้แจ่มชัดนัก แถม
ยังจดจำเรื่องราวในนิมิตต่างๆ ได้อย่างแม่นยำตลอดสายอีกต่างหาก

สำหรับนักวิทยาศาสตร์ที่ต้องการข้อมูลสรุปเกี่ยวกับภาวะเฉียดตาย มักอาศัยประสบการณ์ของ
ผู้ป่วยที่ถูกวางยาสลบนี้เอง แผนการทดลองโดยมากจะเป็นการสืบหารายที่อ้างว่าวิญญาณลอยจากร่าง
ขึ้นสูงและเห็นความเป็นไปในห้องผ่าตัด ได้ยินเสียงคนคุยเรื่องใดกันบ้าง หากกลุ่มตัวอย่างสามารถบอก
รายละเอียดภายในห้องผ่าตัดได้ถูก ก็จำเป็นต้องยอมรับว่ามีอะไรบางอย่างหนึ่ง ‘ลอยออกไปจากร่าง’ จริงๆ

ความต่างระหว่างบังเอิญกับจงใจเฉียดตาย

คนส่วนใหญ่มีมุมมองว่าภาวะเฉียดตายหมายถึงการที่จิตวิญญาณเป็นอิสระจากกายเนื้อ เพราะถ้า
วิญญาณออกจากร่างได้ก็จะเกิดประสบการณ์ เกิดมุมมองที่แตกต่างไปจากเคยแทบสิ้นเชิง เช่นบางราย
มีความสามารถรู้เห็นรอบด้านในคราวเดียวซึ่งเป็นไปไม่ได้ด้วยประสาทตาของมนุษย์ บางรายได้ยิน
เสียงในอีกแบบหนึ่งที่ไม่เคยได้ยินมาก่อนด้วยประสาทหูของมนุษย์ พุดง่าย ๆ คือเรามองว่าการแยก
จิตไปรับรู้อีกภาวะมิติหนึ่งเป็นการอยู่ในโลกหน้า

ถึงปัจจุบันการ ‘บังเอิญเฉียดตาย’ ยังมีใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่แจ่มชัดพอ แม้จะมีสถาบันซึ่ง
ก่อตั้งขึ้นเพื่อค้นคว้าและวิจัยประสบการณ์เฉียดตายระดับนานาชาติจำนวนมาก รูปแบบการพิสูจน์ก็ยัง
ไม่ชัดเจนนัก ราวกับว่าถ้าอยากเปิดเผยเรื่องโลกหลังความตายกันจริงๆ ก็ต้องเหนื่อยยากจัดซื้อกับ
ธรรมชาติมากหน่อย เพราะดั้งเดิมเหมือนธรรมชาติไม่เต็มใจให้เรารับรู้เรื่องนอกเหนือจากชาติ
ปัจจุบันเท่าใดนัก หากรู้และตระหนักกันมาก ๆ ก็อาจจะตระหนัก แล้วหันมาทำแต่ความดีกัน
ดินแดนสวรรค์ก็จะผุดขึ้นเกินพื้นที่ในนรก ผิดหลัก ‘ของดีมีน้อย’ ไป

นักวิทยาศาสตร์ที่มีความโน้มเอียงจะเชื่อเรื่องโลกหน้า จะเน้นการนำเสนอข้อมูลวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า
จิตกับกายแยกกันได้จริง สมองไม่ใช่แหล่งผลิตความรู้สึกนึกคิดทั้งหมด นักวิทยาศาสตร์กลุ่มนี้เชื่อว่ามี
หลักฐานชี้ขาดเพียงเท่านี้ก็พอแล้วสำหรับการยืนยันความเชื่อของตน

แต่นักวิทยาศาสตร์อีกกลุ่มหนึ่งที่มีความโน้มเอียงจะปฏิเสธเรื่องโลกหน้า จะเน้นการนำเสนอแบบ
หักล้างทุกประเด็นที่ชี้ว่าจิตกับกายสามารถแยกจากกัน มีรายละเอียดเชิงเทคนิคที่เหมือนอธิบายได้หมด
กล่าวโดยสรุปคือนักวิทยาศาสตร์กลุ่มนี้เชื่อว่าการรู้เห็นอีกมิติหนึ่งเป็นการทำงานอันผิดปกติ
ของสมองล้วน ๆ

ดังนั้นแทนที่จะไปรอผลวิจัยจากการบังเอิญเฉียดตาย จึงมีการระดมความคิดจากนักวิจัยอีกกลุ่มหนึ่ง ว่าทำอย่างไรจะ ‘จงใจเฉียดตาย’ ได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์

เคยมีทฤษฎีแปลกๆที่ยังเป็นไปไม่ได้ในความจริง แต่นำเสนอในรูปของภาพยนตร์ฮอลลีวู้ด คือสร้างปัจจัยของความตายขึ้น โดยใช้ทั้งยา ทั้งการลดอุณหภูมิในร่างกาย และทั้งการช็อกด้วยไฟฟ้า เพื่อให้หัวใจหยุดเต้นและคลื่นสมองเรียบลง ซึ่งทางแพทย์ถือว่าตายสนิท ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น ถือว่าเป็นการสัมผัสโลกหลังความตายอันเชื่อถือได้ จากนั้นจึงใช้เทคนิคกู้ชีพตามปกติหลังจากเวลาผ่านไปสักสองสามนาที ซึ่งเป็นระยะที่สมองยังไม่ขาดออกซิเจนจนเกิดความเสียหาย

แต่สิ่งที่นักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบันทำได้จริงคือกระตุ้นอย่างแรงที่บริเวณ Temporal Lobe ของสมองด้วยไฟฟ้า จะทำให้เกิดความรู้สึกว่ามีร่างอีกส่วนหนึ่งแยกออกไปจากร่างเดิม ล่องลอยอยู่ข้างบนระดับเพดาน และมองจ้องดูเหตุการณ์ข้างล่างอยู่ แต่ประสบการณ์ชนิดนี้ก็ไม่ทำให้ได้ข้อสรุปว่าเกิดอะไรขึ้นกันแน่ เนื่องจากการที่จิตลอยขึ้นไปดูเหตุการณ์ชั่วคราวก็ยังรู้เห็นแคบจำกัดอยู่ในมิติเดิมๆ และอีกอย่างหนึ่ง Temporal Lobe ก็เป็นส่วนของสมองที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างภาพในฝันเสียด้วย

การเอาสมองมาเป็นตัวตั้ง หรือเป็นตัวตัดสินเรื่องประสบการณ์ข้ามมิติจึงไม่ทำให้เกิดข้อสรุป แต่จะก่อให้เกิดข้อกังขาวนเวียนอยู่ในขอบเขตของสมอง เป็นประเด็นถกเถียงที่ไม่รู้จักสำหรับมุมมองของนักวิทยาศาสตร์ที่เชื่อและไม่เชื่อ

แต่หากเป็นพุทธศาสนิกชนที่โน้มเอียงไปทางจิตนิยม มีความรู้ มีความสามารถปฏิบัติธรรมจนเกิดสมาธิถึงระดับฌาน ก็จะยืนยันตามที่พระพุทธเจ้าตรัสเกี่ยวกับเรื่องของการถอดจิตไว้แล้วคือ

เปรียบเสมือนบุรุษจะพึงชักดาบออกจากฝัก เขาเพียงคิดว่าดาบก็ส่วนหนึ่ง ฝักก็อีกส่วนหนึ่ง จึงสามารถชักดาบออกจากฝักได้ ฉันทใดกัฉันทนั้น เมื่อจิตเป็นสมาธิบริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่มีกิเลส ปราศจากกิเลสจรร อ่อนควรแก่การงาน ตั้งมั่นไม่หวั่นไหวแล้ว เธอย่อมสามารถโน้มห้อมจิตไปเพื่อนิรมิตรูปอันเกิดแต่ใจ คือนิรมิตกายอื่นจากกายนี้ มีอวัยวะห้อยใหญ่ครบถ้วน มีอินทรีย์ไม่บกพร่อง

หากเป็นผู้สามารถถอดจิตได้จริง ถอดได้หลายๆครั้ง ความสงสัยเกี่ยวกับเรื่องแยกกายแยกจิตจะหายไปอย่างเด็ดขาด และประสบการณ์ขณะถอดจิตได้ย่อมบอกเราเองว่า ‘มิติอื่น’ มีหรือไม่ ถ้ามีมีอย่างไร เหมือนหรือต่างจากโลกเดิมแค่ไหน

ความต่างระหว่างผู้สามารถถอดจิตได้มีอยู่มาก ส่วนใหญ่เมื่อถอดออกสำเร็จเป็นครั้งแรกๆจะวนเวียนรับรู้เห็นอยู่ในโลกวัตถุเดิมๆนี้เอง พิสูจน์ได้ชัดจากการเข้าไปรู้เห็นสิ่งที่พวกเขารับรู้ว่ามีอยู่จริงอยู่

แล้ว รวมทั้งรู้เห็นสิ่งที่เขายังไม่เคยเห็นมาก่อน แต่ตื่นขึ้นไปดูสถานที่จริงก็พบว่ามิใช่ของโลก สำคัญกว่านั้นคือความรับรู้ขณะถอดจิตจะชัดกว่าเมื่อครั้งล้มตาดันด้วยกายเนื้อ กับทั้งสามารถเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่ตาเนื้อไม่สามารถเห็นอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นรัศมีจากจิตวิญญาณของผู้คน ตลอดไปจนกระทั่งจิตวิญญาณในภพภูมิอื่นที่ไม่อาจเห็นได้ด้วยตาเปล่า

ผู้ถอดจิตได้เป็นปกติย่อมมีความรู้เห็นอมนุษย์ เช่นทราบชัดว่าการถอดจิตมิใช่ประสบการณ์เฉียดตาย แต่เห็นเป็นคนละเรื่องกันอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นขณะถอดจิตคือการมีสติรู้ว่า ‘รูปอันเกิดแต่ใจ’ นั้นถูกหิรมิตขึ้น และอย่างก้าวเข้าไปสู่มิติที่ละเอียดกว่าโลกหยาบ โดยขณะนั้นหัวใจมิได้หยุดเต้น และคลื่นสมองก็มิได้เป็นเส้นเรียบแต่อย่างใด สิ่งนี้อาจแตกต่างกันบ้างก็เช่นลมหายใจสงบลงชั่วคราว โดยร่างกายทำตัวเป็นแท่งดูพลังปราณจากรอบด้านเข้ามาหล่อเลี้ยงชีวิตไว้

เมื่อมีมุมมองที่ชัดเจนว่าประสบการณ์วิญญานหลุดจากร่างไม่จำเป็นต้องหมายถึงประสบการณ์เฉียดตาย ขึ้นต่อไปจนหายสับสนเมื่อกกล่าวถึงประสบการณ์เมื่อจะต้องตายจริง ๆ

ประสบการณ์ตายจริง

ในเมื่อคนเราตายจริงได้ครั้งเดียว นอกนั้นเป็นข้อกังขาเกี่ยวกับสมอง หรือไม่ก็เป็นเพียงการถอดจิตด้วยพลังฌาน อย่างนี้มีแปลว่าคนเราไม่มีสิทธิ์ล่วงรู้ความจริงเกี่ยวกับประสบการณ์ขณะตายจริงบ้างเลยหรือ? คำตอบคือมี! คือต้องเป็นผู้ที่ฝึกวิชา ‘รู้ตามจริง’ แบบพุทธศาสนาอย่างโชกโชน คือเห็นกายเห็นจิตที่แสดงการเกิดดับอยู่ตลอดเวลาให้ชัด กระทั่งมีความเป็นกลาง มีสมาธิตั้งมั่นผ่องแผ้วปราศจากอคติ และเป็นอิสระจากการปรุงแต่งทางสมองใดๆ

จากนั้นย่อมสามารถโน้มน้อมไปกำหนดรู้ภาวะทางจิตของผู้อื่น เปรียบเทียบเห็นได้ชัดว่าแท้จริงก็เหมือนของตน คือมีสภาวะจิตใดๆเกิดขึ้นด้วยเหตุ สภาวะจิตนั้นๆย่อมต้องดับลงเป็นธรรมดาเมื่อกำลังส่งของเหตุสิ้นสุด

ผู้ฝึกวิชา ‘รู้ตามจริง’ ในพุทธศาสนาย่อมเห็นว่าทั้งตนเองและใครๆวนเวียนอยู่ในการเกิดสภาพจิตเพียงไม่กี่ชนิด เช่นจิตมีราคะแล้วแปรเป็นจิตไม่มีราคะ จิตมีโทสะแล้วแปรเป็นจิตไม่มีโทสะ จิตมีความหลงแล้วแปรเป็นจิตไม่มีความหลง จิตหดหู่แล้วแปรเป็นจิตตื่นเต็มสดใส จิตฟุ้งซ่านแล้วแปรเป็นจิตสงบ

ที่เกิดสภาพจิตหนึ่งๆก็เพราะมีเหตุ เช่นจิตมีราคะก็เพราะโดนรูปหรือเสียงกระทบก่อน มีความตริกนึกถึงรูปหรือเสียงในทางที่น่ายินดี แต่พอรูปหรือเสียงหายไป หมดอาการตริกนึกถึงรูปหรือเสียงในทางที่น่ายินดี เช่นเพียงมีสติรู้ว่าราคะเกิดขึ้นในจิตและไม่ยินดีตริกนึกในทางกามต่อ ราคะก็จะหายไปเองเพราะหมดแรงส่งจากเหตุเก่า

นอกจากนั้นแล้ว ผู้ฝึกวิชา ‘รู้ตามจริง’ ในพุทธศาสนายังสามารถเห็นแจ้งว่าทั้งตนและทั้งใครต่อใคร ต่างก็มีสภาพของจิตอยู่หลักๆ คือ ‘รู้อะไรอย่างหนึ่ง’ กับพักอยู่ในอาการ ‘ไม่รู้อะไรเลย’ และในอาการ ‘ไม่รู้อะไรเลย’ นั้นก็ใช้ว่าจิตจะดับไปแต่อย่างใด ทว่าอยู่ในสภาพเตรียมพร้อมจะยกขึ้นสู่การรับรู้ใหม่เมื่อมีอะไรมากระตุ้น

ขอจำแนกความรู้ประการหลังนี้ให้ชัดเจน คือ

๑) ภาวะรับรู้ผัสสะกระทบได้ คือสภาพที่ปรากฏเมื่อตาประจวบรูป หูประจวบเสียง จมูกประจวบกลิ่น ลิ้นประจวบรส กายประจวบสัมผัส และใจประจวบความนึกคิด แล้วเกิดสภาพรู้ชัดเข้าไปในสิ่งกระทบนั้นๆ เช่นอยู่ๆ เรานึกได้ขึ้นมาว่าวันนี้ต้องไปหาหมอตตามนัด ตรงนั้นคือมีความจำเข้ามากระทบจิตเราแล้ว เป็นผัสสะภายในชนิดหนึ่งเกิดขึ้นแล้ว

๒) ภาวะที่จิตไม่รับรู้ผัสสะใดๆ คือสภาพที่ปรากฏหมดการรับรู้จากรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และความนึกคิดใดๆ เรียกเป็นศัพท์เฉพาะว่า ‘ภวังคจิต’ ยกตัวอย่างง่ายที่สุดคือคนสลบเหมือนจากการโดนของแข็งกระทบศีรษะ หรือขณะที่เรากำลังอยู่ในภาวะหุดหุ้มมีซึมจนไม่รู้สีกตัวแม้อยู่ที่ไหนและกำลังทำอะไร แต่แม้จะไม่รับรู้ผัสสะกระทบใด ๆ ภวังคจิตก็ยังทำงานตามธรรมชาติของมันอยู่ตลอดเวลา

ภาวะในแบบข้อ ๒ นี้แหละที่น่าสนใจ เพราะเกี่ยวข้องกับความเป็นความตายโดยตรง

เมื่อผู้ฝึกวิชา ‘รู้ตามจริง’ ในพุทธศาสนาน้อมระลึกชาติอันเป็นอดีตของตน ซึ่งมีการเกิดตายมานับครั้งไม่ถ้วน ประกอบกับการอาศัยทิพยจักขุส่องดูสัตว์โลกที่กำลังเกิดตายกันอย่างครึกโครมอยู่ทุกวินาที (ปัจจุบันคือเกิดวินาทีละ ๔ และตายวินาทีละ ๒) ก็ย่อมทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประสบการณ์ใกล้ตายได้อย่างกว้างขวางพิสดาร คือเห็นว่าจะกี่คนๆ ก็ตายและเกิดด้วยสภาพของภวังคจิตด้วยกันทั้งสิ้น

พระพุทธเจ้าบัญญัติเรียกจิตขณะแรกสุดของการเกิดว่า ‘ปฐมวิญญูณ’ แต่สาวกในชั้นหลังเรียกว่า ‘ปฏิสนธิจิต’ ส่วนจิตขณะท้ายที่สุดของชีวิตเรียกว่า ‘จุติจิต’

ดังที่กล่าวแล้วว่าภวังคจิตนั้น แม้ไม่รับรู้ ก็ยังมีการทำงาน ฉะนั้นถึงเราจะไม่คิดอ่านกระทำการใดๆ ไม่ปรารถนาจะให้สิ่งใดเกิดขึ้นในขณะแห่งปฏิสนธิจิตและจุติจิต ก็จะต้องมีบางสิ่งดำเนินไปอยู่ตลอดเวลาตามกลไกธรรมชาติวันยังค่ำ จะมาบอกว่าจะฉันไม่เชื่อเรื่องการเกิดใหม่ จึงไม่ต้องไปเกิดใหม่อย่างนี้ จุติจิตเขาไม่รับรู้ ไม่ยกประโยชน์ให้ตามความเชื่อนั้นๆ เลย

ถามว่าจิตจิตทำงานตามการกระตุ้นของอะไร? ต้องตอบว่าก่อนหน้านั้นจะเกิดนิมิตหมายอย่างไรอย่างหนึ่งขึ้น ได้แก่

๑) การทบทวนกรรม คือการที่จิตหวนระลึกได้ว่าเคยทำอะไรไว้บ้าง โดยเฉพาะที่หมั่นทำเป็นประจำจนเคยชิน ทำให้จิตเกิดความเศร้าโศกกับบาปกรรม หรือทำให้จิตเกิดโสมนัสกับบุญกุศล ภาวะการทบทวนกรรมนั้นเกิดขึ้นทางใจอย่างเดียวเท่านั้น ไม่เห็นด้วยตา ไม่ได้ยินด้วยหู และไม่สัมผัสด้วยประสาทหยาบอื่นๆ

มักมีข้อกังขาว่าคนตายบางคนทำไมยังวนเวียนอยู่กับที่เดิม หรือมาหาญาติที่บ้าน หรือสิงสถิตอยู่ตามที่ที่เคยคุ้นสมัยยังเป็นคน ความจริงวิญญานเหล่านี้ก็อยู่ในภพๆหนึ่ง แต่ก่อนตายนั้นจิตห่วงหาอาวความกังวล ห่วงหาความผูกพันกับบุคคลไว้เป็นเรือนตาย เข้าข่ายนิมิตหมายการทบทวนกรรมนี้เอง พอจิตจิตปรากฏ เขารู้สึกเหมือนทุกอย่างวูบหายไปชั่วขณะ แล้วเกิดจิตในภพใหม่ที่ยึดสภาพของความเป็นคนเดิมไว้ คือมีความทรงจำ มีความผูกพัน มีความปรารถนาจะทำอะไรแบบเดิม อยู่นอก

๒) กรรมนิมิต ได้แก่เครื่องหมายหรืออุปกรณ์ในการกระทำการกรรม เช่นถ้าเคยฆ่าสัตว์มามาก ๆ ก็อาจเห็นสัตว์กรูมาทวงชีวิต หรืออาจเห็นปืนผาหน้าไม้ที่เคยใช้สังหารสัตว์ก็ได้ กรรมนิมิตนี้อาจมาให้เห็นทางตา หู จมูก ลิ้น กาย หรือใจก็ได้ โดยมากจะเกิดทางตา ทางหู และทางใจ ส่วนน้อยจะเกิดขึ้นที่อื่น เช่นบางคนเคยยึดเยียดอาหารขมๆ ให้พ่อแม่ในช่วงที่พ่อแม่ช่วยตัวเองไม่ได้ ทั้งที่สามารถหาอาหารได้ดีกว่านั้น แต่มีเจตนาประหยัด หรือให้อย่างเสียไม่ได้ ให้อย่างคิดว่าเมื่อไหร่จะตายพันๆไปเสียที อย่างนี้อาจมีรสขมจืดที่สุดแสนจะกล้ำกลืนเกิดขึ้นที่ลิ้นได้เหมือนกัน (แต่ถ้ายากจนจริงๆซื้ออาหารไม่ค่อยดี ก็ถือว่าทำดีที่สุดแล้วตามฐานะ อย่างนี้ไม่เป็นบาป แต่เป็นบุญ)

๓) คตินิมิต ได้แก่เครื่องหมายหรือสภาพแวดล้อมของคติหรือภพที่จะไปเกิด ถ้าเป็นคตินิมิตที่จะนำไปสู่สุคติ ก็จะเป็นปราสาทราชวัง วิมานสถาน หรือความสว่างแห่งท้องฟ้าที่นุ่มนวลล่อตา มีแต่ความเย็นรื่นน่าพิศวงอย่างประหลาดล้ำ สำหรับคตินิมิตนี้เกิดขึ้นได้ทั้งทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ หมายความว่าทั้งลิ้มตาอยู่ก็อาจเห็นมทูตมายืนอยู่ข้างๆญาติ อันนี้ไม่ได้เป็นการตาฟาด แต่เป็นการปรุงแต่งของจิตใกล้วาระสุดท้ายที่ทำให้เห็นไปตามอำนาจกรรมบันดาล

สำหรับพวกใกล้ตายที่เห็นคตินิมิตนั้น ตัวของนิมิตจะปรากฏเสมือนแม่เหล็กที่มีพลังดึงดูด และจิตจะหนีแรงดึงดูดนั้นไปไหนไม่ได้ เช่นถ้าตาเห็นไก่ หูได้ยินเสียงไก่ขัน หรือเกิดนิมิตรูปไปขึ้นทางใจ ก็จะต้องไปเกิดเป็นไก่ตามนั้น พุดง่าย ๆ ว่าเห็นอะไรก็เคลื่อนเข้าไปสู่ความเป็นเช่นนั้นโดยไม่มีสิ่งใดมาคั่นขวางได้

ความจริงประการหนึ่งของคนที่ชีวิตใกล้ดับคือจะมีการทบทวนอดีตที่ผ่านมาเป็นฉาก ๆ อย่างรวดเร็วหน้าอัจฉรย์ ขอให้ทราบว่าในขั้นของการทบทวนนั้นมีโชคนิมิตหมายอันจะเป็นที่ไป นิมิตหมายอันจะเป็นที่ไปนั้นเกิดขึ้นเพียงหนึ่งเดียว เป็นแรงดึงดูดจิตใจให้มุ่งไปตามทิศนั้น ๆ

อาจมีข้อสงสัยว่าอะไรเป็นตัวสร้างนิมิตหมายขึ้นมา พระสาวกผู้ปฏิบัติชอบก็ตอบว่า ‘กรรม’ นั้นแหละเป็นผู้ตัดสินว่าเราจะได้เจอกับนิมิตหมายแบบไหน เรียงตามลำดับความหนักเบาดังนี้

๑) ครุกรรม

ครุแปลว่าหนัก ฉะนั้นครุกรรมจึงหมายถึงกรรมหนัก ชนิดทำครั้งเดียวก็ให้ผลแน่นอนเป็นสุคติหรือทุคติ ต่อให้ทำกรรมในชั่วตรงข้ามอีกมากมายสักเพียงใดก็ไม่อาจยับยั้งการให้ผลที่แน่นอนของกรรมซึ่งทำเพียงครั้งเดียวนั้นได้

สำหรับกรรมฝ่ายจะส่งไปสู่สุคติแน่นอนนั้น คือทำสิ่งที่พระพุทธเจ้าบัญญัติเรียกว่าเป็น ‘อนันตริยกรรม’ ได้แก่ ฆ่ามารดา ฆ่าบิดา ฆ่าพระอรหันต์ ทำร้ายพระพุทธเจ้าจนถึงยังพระโลหิตให้ห้อขึ้น และยิงสงฆ์ให้แตกจากกัน

ส่วนกรรมฝ่ายที่จะส่งไปสู่สุคติแน่นอนนั้น คือทำสิ่งที่พระพุทธเจ้าบัญญัติเรียกว่าเป็น ‘กรรมไม่ดำไม่ขาว’ จนกระทั่งสำเร็จมรรคผล เป็นพระโสดาบันบุคคลขึ้นไป หากทำกรรมนี้สำเร็จเพียงครั้งเดียวเป็นอันว่ามีสุคติเป็นที่ไปอย่างแน่นอน

นอกจากนี้ หากทำกรรมที่เป็นมหัคคตกุศล คือบำเพ็ญเพียรภาวนาจนได้ฌาน และฌานนั้นยังไม่เสื่อม สามารถเข้าออกได้เป็นปกติ ก่อนตายมีกำลังใจหนักแน่นพอจะเข้าถึงฌานชั้นใดชั้นหนึ่ง ก็จะเป็นผู้แน่นอนในการไปสู่สุคติก่อนเช่นกัน แม้ว่าอดีตจะเคยก่อบาปก่อกรรมไว้มากมายเพียงใด เมื่อใกล้ตายจะเห็นนิมิตหมายในทางดีปรากฏอย่างแน่นอน

สำหรับผู้ทำอนันตริยกรรมเอาไว้ จะไม่มีทางบรรลุมรรคผล และไม่มีทางทำสมาธิได้ถึงฌานเลยจนตาย เนื่องจากอนันตริยกรรมมีความหนักหน่วงมาก ถ่วงจิตไว้ไม่ให้รอดจากวิถีนรกได้ด้วยหนทางใด ๆ เมื่อใกล้ตายจะเห็นนิมิตหมายในทางร้ายปรากฏอย่างแน่นอน

๒) อาสันนกรรม

คือกรรมที่ทำเมื่อเวลาใกล้ตาย โดยมากจะหมายถึงกรรมทางความคิด ทำให้จิตเกิดพะวง หรือยังให้จิตบังเกิดปีติ

บางคนทำความดีมาจนชั่วชีวิต แต่ก่อนตายไม่นานเกิดความวิตกกังวลถึงกรรมชั่วบางอย่างที่เคยทำไว้แค่หนสองหน จิตจึงเกิดความระส่ำระสาย หากความสุขสงบไม่ได้ หรือบางคนมีปกติไม่เบียดเบียนใคร แต่เกิดเคราะห์หามยามร้ายต้องไปต่อสู้อับโจร แทนโจรตาย ทว่าก็โดนโจรแทงตายด้วย อย่างนี้จิตจะยึดเหนี่ยวกรรมอื่นยาก มีแต่พุ่งไปจับกรรมที่เพิ่งทำสด ๆ ร้อน ๆ ทำเดียว เมื่อใกล้ตายจึงเห็นนิมิตหมายในทางร้ายปรากฏก่อน

ส่วนบางคนทำชั่วมาตลอดชีวิต หรือไม่ก็ทำบุญไว้ไม่น้อยกว่าทำบาป ทว่าก่อนตายไม่นานมีคนอ่านหนังสือธรรมะให้ฟัง จิตเกิดความเลื่อมใส ยึดพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์เป็นที่พึ่งได้ทัน หรือกำลังตั้งใจเดินเอาของไปถวายพระภิกษุสงฆ์แล้วเป็นลมตาย อย่างนี้จิตก็เหนี่ยวเอากรรมดีที่ทำล่าสุดไว้เป็นเรือน เมื่อใกล้ตายจึงเห็นนิมิตหมายในทางดีปรากฏก่อน

๓) อาจินณกรรม

คือกรรมที่ทำเป็นประจำในระหว่างมีชีวิต อาจมีคำถามว่าแต่ละคนมีกรรมที่ทำเป็นประจำอยู่เยอะเยาะแล้วจะทราบได้อย่างไรว่ากรรมประจำอันใดจะให้ผลในขั้นสุดท้าย? ต้องตอบว่าถ้าอาจินณกรรมฝ่ายกุศลมีน้ำหนักมากกว่าอาจินณกรรมฝ่ายอกุศล เมื่อใกล้ตายจะเห็นนิมิตหมายในทางดีปรากฏก่อน

และในบรรดาอาจินณกรรมฝ่ายกุศลด้วยกัน กุศลกรรมที่ทำไว้บ่อยที่สุด หรือมีตัวแปรให้สุขสว่างสูงสุด จะเป็นผู้บันดาลนิมิตหมายเมื่อใกล้ตายก่อน

เรื่องน้ำหนักกรรมนี้อย่าไปคิดให้เสียเวลา คนธรรมดาไม่มีทางรู้ได้ ต่อเมื่อเป็นผู้ฝึกวิชา ‘รู้ตามจริง’ ของพระพุทธเจ้าจนกระทั่งเกิดสมาธิผ่องแผ้ว ย่อมโน้มไปรู้ได้เอง เหมือนคนตาดีสามารถเห็นได้ว่าแสงจากกระบอกไฟฉายใดส่องสว่างนำทางได้ชัดกว่ากัน

อาจินณกรรมน่าสนใจกว่ากรรมและอาสันนกรรม เพราะมีโอกาสให้ผลมากที่สุด เป็นแรงบันดาลใจเกิดนิมิตหมายสุดท้ายได้มากที่สุด ทุกคนต้องมีอาจินณกรรมหลาย ๆ อย่างแน่นอน ในขณะที่คนทั่วไปไม่ค่อยทำกรรมกัน และไม่ค่อยมีอาสันนกรรมที่กำลังแรงพอจะให้ผลขณะถูกตัดชีพ

ยกตัวอย่างเช่นคนที่ทำกรรมดีมาทั้งชีวิต แต่กรรมเก่าบางอย่างมาตัดรอนชีวิตให้สั้นลงด้วยอุบัติเหตุอันสุดวิสัยที่จะป้องกัน แบบที่เรียกกันว่า ‘ตายโหง’ กะทันหันนั้น ดูสภาพศพเผิน ๆ แล้วน่าสยดสยอง ตามสามัญสำนึกของคนทั่วไปย่อมรู้สึกว่ถ้าตายร้ายย่อมไปร้าย แต่ความจริงก็คือวิบากกรรมไม่ได้ดูวิธีตายของเราเหมือนตามนุษย์ แต่ดูแบบซึ่งน้ำหนักกว่าที่ทำ ๆ มาทั้งชีวิตนั้นน้ำหนักเทไปทางใด หากเทไปทางดีแล้วล่ะก็ จะมีการประชุมกันก่อนนิมิตหมายอันเป็นมงคลอย่างแน่นอน สภาพหลังทิ้งซากไปแล้วอาจขัดแย้งกับตัวศพแบบพลิกหลังมือเป็นหน้ามือกะทันหันเลยทีเดียว!

๔) กตัตตการกรรม

คือกรรมที่ทำโดยไม่ได้เจตนาให้เป็นไปอย่างนั้น หรืออีกนัยหนึ่งคือไม่เต็มใจจะทำ ลักษณะของจิต จะไม่เป็นกุศลหรืออกุศลชัดเจน อย่างเช่นลูกถูกพ่อบังคับไปใส่บาตรพระ โดยที่ลูกไม่ได้มีความเต็มใจ อยู่ด้วยตนเอง และถ้าพ่อไม่ใช้ก็จะไม่ทำเลย เป็นต้น อย่างนี้แม้จัดเป็นกรรมก็มีน้ำหนักน้อยแทบจะเท่า น้ำมันฉาบกระทะที่ใช้ปรุงอาหารไม่ได้ เนื่องจากกรรมทุกชนิดมีเจตนาเป็นประธาน หากเจตนาของเด็ก เป็นไปเพื่อสักแต่ทำตามพ่อสั่ง ใจแทบไม่ยินดียินร้ายเอาเลย ก็คล้ายให้พ่อยืมแขนขาตนมาใส่บาตร โดยที่ใจตัวเองไปอยู่เสียที่อื่น กรรมที่ใส่บาตรจะให้ผลเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ในทางตรงข้าม ถึงโดนใช้ให้ใส่ บาตร แต่มีความเต็มใจในบุญ มีกำลังใจยิ่งกว่าคนสั่ง ผลก็นักแน่นยิ่งกว่าคนสั่งได้ ขอให้ทราบ ว่ากตัตตการกรรมอยู่ที่น้ำหนักเจตนาที่อ่อน มิใช่กรรมประเภททำเพราะคนอื่นสั่ง)

เป็นไปได้น้อยกว่าหนึ่งในพันหนึ่งในหมื่นราย ที่กตัตตการกรรมจะมาซึ่งให้ผลก่อนอาสันนกรรมและ อาจิณณกรรม (ถ้ามีครุกรรมก็ไม่ต้องพูดถึง เพราะจะไม่มีกรรมใดตัดหน้าไปได้อยู่แล้ว) ส่วนใหญ่ถ้าทำ แค่ครั้งสองครั้งจะไม่มีทางมาเข้ารอบชิงชัยได้เลย กตัตตการกรรมจะมาเป็นตัวก่อนนิมิตหมายเมื่อใกล้ตายได้ ก็เพราะเราทำกตัตตการกรรมนั้นบ่อยๆ หรือไม่ก็เพราะบุคคลซึ่งถูกกระทำเป็นผู้ทรงคุณใหญ่ จนกลายเป็น กรรมที่มีกำลังมากกว่ากรรมปกติ

ยกตัวอย่างเดิม สมมุติว่าเด็กที่ใส่บาตรเป็นลูกบ้านป่า ทั้งชีวิตวนเวียนอยู่กับการเลี้ยงสัตว์ ผ่า ฟืน หุงข้าว ใจไม่ค่อยคิดอะไรมากไปกว่าเลี้ยงตัวเอาให้รอดวันต่อวัน แต่เผอิญมีพระธุดงค์บิณฑบาต ผ่านบ้านเป็นระยะ แล้วก็ถูกพ่อแม่สั่งให้ใส่บาตรหลายหน หากพระธุดงค์นั้นเป็นผู้ทรงคุณ ก็แปลว่าเด็ก สั่งสมบุญใหญ่ไว้โดยไม่รู้ตัว ทำนองเดียวกับคนตาบอดไม่รู้ตัวว่าหยิบเหรียญทองใส่กระเป่า นึกว่าเป็น เหรียญบาทธรรมดา พอถึงเวลาต้องควักออกมา ถ้าโชคดีเจอคนมีใจเป็นธรรม (ซึ่งหาได้ยาก) บอกตาม จริงว่านั่นไม่ใช่เหรียญบาท แต่เป็นเหรียญทอง คนตาบอดก็อาจรำรายทันทีแบบไม่ต้องลงทุน

เมื่อนิมิตหมายปรากฏแล้ว มีวาระสุดท้ายอันเป็นภวังจิตเคลื่อนจากภพเดิมแล้ว มีวาระแรกสุด อันเป็นภวังจิตอุบัติในภพใหม่แล้ว จะไม่มีใคร 'กลับเข้าร่างเดิม' ได้อีกเลย หากใครบอกว่าตายแล้วแต่ ยังหวนกลับมาพูดจาและเดินเห็นได้ใหม่ ก็แปลว่าเขายังไม่ไปเกิดใหม่จริง แม้ร่างกายจะยุติการทำงาน และถูกวินิจฉัยโดยแพทย์ว่าตายแล้วก็ตาม เขายังไม่ถึงซึ่งภาวะแห่งมรณะตามนิยามของพระพุทธองค์ เต็มร้อยเลย

ประสบการณ์เฉียดตายของหลายต่อหลายคนจึงเป็นเพียงนิมิตหมายอย่างหนึ่ง ไม่เชิงว่าเป็นของ เกล็ดวนๆ เพียงแต่เอามายึดมั่นถือมั่นเป็นคำบอกเล่าของ 'ผู้ผ่านความตายมาแล้ว' ไม่ได้ อาทิเช่นผู้ที่ กล่าวถึงภาวะการตายแต่ในแง่ดี เพียงเพราะไปสัมผัสสัมผัสสุขสงบที่มัจฉาลีกมานั้น ถือว่าเป็นการแจ้งข่าว ที่ผิดพลาดกับชาวโลก และอาจทำให้บางคนหลงคิดไปว่าตายแล้ววิญญาณจะอยู่ในเขตสันติสุขถ่ายเดียว เลยพานเกิดความคิดฆ่าตัวตายหนีโลกไปเสียก่อนวัยอันควร

การดับขันธของพระอรหันต์

บุคคลผู้หมดกิเลสหรือที่ทางพุทธศาสนาเรียกกันว่า ‘พระอรหันต์’ นั้น หมดจากความหลงสำคัญผิด เช่นเห็นสิ่งที่ไม่เที่ยงว่าเที่ยง เห็นสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนว่าเป็นตัวตน จึงสิ้นความทะยานอยากเข้าไปยึดทะยานเข้าไปติดใจในภพน้อยภพใหญ่ทั้งปวง

เมื่อหมดความทะยานเข้าไปยึด หมดความหลงเห็นว่าภาวะอย่างนั้นดี ภาวะอย่างนี้หน้าอภิรมย์ จิตก็สะอาดบริสุทธิ์ปราศจากการก่อร่างสร้างภพ ปลอดโปร่งออกมาจากแก่นกลางภายในอย่างแท้จริง สมดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่าถ้าภิกษุสำเร็จวิชา ‘รู้ตามจริง’ ขึ้นสูงสุดแล้ว พระพุทธองค์ตรัสเปรียบไว้เหมือนตาลยอดด้วนที่ไม่อาจงอกเงยได้อีก คือทำลายกิเลสทั้งปวงอันเป็นเหตุให้เกิดภพใหม่ หรืออีกนัยหนึ่งคือทำลายเครื่องเศร้าหมองอันเป็นเหตุนำไปสู่ทุกข์ทั้งปวงลงสิ้นเชิงเบ็ดเสร็จเด็ดขาด

ขณะสุดท้ายของชีวิตของผู้บริสุทธิ์จากกิเลสนั้น จะไม่มีนิมิตหมายใดๆปรากฏขึ้นทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเข้าฌานหรือไม่เข้าฌานก็ตามที และเมื่อเกิดจุดจิต ก็จะไม่เหลือร่องรอยการสืบต่อองค์แห่งความทุกข์ใดๆอีก คือจะไม่มีการอุปบัติ ไม่มีการไปปฏิสนธิในภพใดๆ ไม่เข้าเป็นพวกของหมู่สัตว์ใดๆตลอดทั่วทั้งไตรภุมิ

บทสำรวจตนเอง

๑) เราเคยคิดถึงเรื่องเกี่ยวกับความตายบ่อยเพียงใด วันละครั้ง เดือนละครั้ง ปีละครั้ง หรือไม่เคยคิดนานจนเกินจะนับว่าเป็นระยะเวลาประมาณใด?

๒) เราเคย ‘เชื่อ’ หรืออย่างน้อย ‘รู้สึกจริงๆ’ ว่าจะเป็นหนึ่งในผู้ที่ต้องตายไปจากความเป็นเช่นนี้หรือไม่?

๓) เราเคยเตรียมวางแผนหาทางหนีที่ไล่แบบเผื่อขาดเผื่อเหลือ หรือถามไถ่ผู้รู้อันหรือไม่ว่าควรเตรียมเพื่อวาระสุดท้ายอันเป็นจุดสำคัญสูงสุดของชีวิตอย่างไร ชนิดที่ถ้าต้องออกเดินทางไกลต่อแบบปุบปับกะทันหันก็พร้อมเลยทันที?

สรุป

ความตายสำหรับคนส่วนใหญ่ไม่ใช่เรื่องน่าพิศมัย เพราะกำลังพอใจอยากเป็นเช่นนี้ไปนานๆ แต่ความตายสำหรับคนอีกส่วนหนึ่งก็เป็นที่น่าปรารถนา เพราะกำลังขัดเคืองไม่อยากเป็นเช่นนี้อีกแล้ว แม้แต่นาทีเดียว

จะเห็นความตายเป็นเรื่องน่ารักหรือน่าชังก็ตาม คนเกือบทั้งหมดแทบไม่มีโอกาสรู้ล่วงหน้าเลยว่าตนเองจะตายเมื่อไหร่ และที่สำคัญคือไม่รู้ว่าจะตายในอาการใด เกิดประสบการณ์ภายในแบบไหน ขณะแห่งความตายมักอยู่ในสายตาของแพทย์และพยาบาล ขณะแห่งความเป็นศพหลังความตายมักอยู่ในสายตาของสัปเหร่อและผู้ช่วย แต่ขณะแห่งความเป็น 'ผู้ตาย' หลังมรณกาลผ่านไปนั้น จะอยู่ในสายตาของผู้ฝึกวิชา 'รู้ตามจริง' ของพระพุทธรเจ้าเท่านั้น

คนเราจะกลัวตายในขณะที่กำลังล้มตาดูอยู่นั้นเป็นการมีชีวิตปกติเท่านั้น แต่ขณะแห่งการตายจริงจะไม่หลงเหลือความกลัวตายอยู่เลย เพราะความรู้สึกนึกคิดจะไม่ใช่อะไรอีกแล้ว จิตจะหมดความสำคัญมันหมายความว่าเคยเป็นใคร ยิ่งใหญ่หรือต่ำต้อยแค่ไหน แต่หันไปให้ความสำคัญกับสิ่งอื่นแทน นั่นคือชีวิตที่ผ่านมามีทำอะไรเด่นๆ ว่าเป็นประจำบ้าง

การรับทราบว่าจะประสบการณ์ใกล้ตายเป็นอย่างไรอาจช่วยให้เตรียมตัวเตรียมใจได้ดีขึ้น ข้อแรกคือระลึกเสียแต่เนิ่นๆว่าความตายไม่ใช่เรื่องเล่นๆ หากปล่อยจิตปล่อยใจมัวชิวไปเรื่อยก็อาจได้ตายแบบมัวชิวไม่รู้เห็นหรือรู้ได้แต่เช่นกัน ข้อสองคือรู้ตามจริงว่าวาระใกล้ตายนั้นเราช่วยตัวเองไม่ได้ แต่ขณะมีชีวิตสามารถเตรียมเสบียงไว้ล่วงหน้า เพื่อความอุ่นใจและพร้อมเผชิญจุดวิกฤตสูงสุดในชาตินี้โดยไม่ต้องพะวงหลงกลัวอะไรอีกเมื่อวินาทีนั้นมาถึงเข้าจริงๆ

โดยคร่าวสุดมีภพอยู่ ๓ ระดับ รวมเรียกว่า ‘ไตรภพ’ ได้แก่

๑) กามภพ ภพของผู้ที่ยังแสวงกามคุณ หมายถึงสภาพต่ำสุดตั้งแต่สัตว์นรก ไปมาถึงสัตว์เดรัจฉาน เปรต มนุษย์ เรื่อยไปจนกระทั่งสูงสุดคือเทวดาผู้ยังพัวพันกับความใคร่ในรูปเสียงกลิ่นรส

๒) รูปภพ ภพของผู้ที่เข้าถึงรูปฌาน หมายถึงสภาพของผู้พ้นจากภพอันเกลือกกลั้วด้วยกาม เพราะมีสมาธิตั้งมั่นถึงระดับฌาน พวกนี้จะมีรูปร่างทิพย์ที่สุขุมยิ่ง สุขุมและประณีตขนาดที่ว่าผัสสะภายนอกทั้งปวงปรากฏแผ่วจนไม่อาจทำให้รู้สึกรู้ว่าน่าติดใจแต่อย่างใดได้ พวกเขาพึงใจมีชีวิตเพื่อเสพสุขอันเป็นภายในจากสภาพฌานจิตอันยิ่งใหญ่ล้ำลึกเกินจินตนาการ

๓) อรูปภพ ภพของผู้ที่เข้าถึงอรูปฌาน หมายถึงสภาพของผู้พ้นจากความเป็นรูป เพราะสมาธิจิตก้าวล่วงการสำคัญในรูปทั้งปวงเสียได้ พวกนี้รู้สึกในอีกกระนาบหนึ่งซึ่งเหนือกว่าสุขอันเป็นทิพย์

(หมายเหตุ – คนส่วนใหญ่เข้าใจว่าไตรภพคือโลกนรก โลกมนุษย์ และโลกสวรรค์ ความจริงแล้วทั้งสามนี้เป็นเพียงกามภพเท่านั้น)

ส่วน ‘ภูมิ’ นั้นจะเป็นส่วนย่อยของภพอีกที เพราะเน้นที่ระดับชั้นแห่งจิตมากกว่าจะพูดถึงสิ่งแวดล้อมหรือแม้แต่ร่างกายอันเป็นของภายนอกที่สัมผัสได้ง่ายกว่ากัน

ภูมิแห่งจิตวิญญาณมี ๔ ระดับ ได้แก่

๑) กามาวจรภูมิ เป็นภูมิจิตที่ยังข้องแวะอยู่กับกามคุณ ๕ คือเสพผัสสะอันนำพึงใจทางตา หู จมูก ลิ้น กาย อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมด

๒) รูปาวจรภูมิ เป็นภูมิจิตที่ยึดเอารูปธรรมเช่นลมหายใจหรือสีสนับเป็นตัวตรึงจิตให้ตั้งมั่นถึงฌาน

๓) อรูปาวจรภูมิ เป็นภูมิจิตที่กำหนดเอานามธรรมเช่นอากาศอนันต์เป็นตัวตรึงจิตให้ตั้งมั่นถึงฌาน

๔) โลกุตตรภูมิ เป็นภูมิจิตที่เคยเห็นแจ้งว่ารูปนามไม่ใช่ตัวตน และความเห็นนั้นจะต้องเหนี่ยวนำจิตได้ถึงฌาน ประจักษ์แจ้งว่านิพพานมีจริง พ้นสภาพการมีการเป็นทั้งปวงออกไป

คงเห็นว่า ‘ภูมิ’ นั้นจำแนกออกมาได้มากกว่า ‘ภพ’ ทั้งนี้ก็เพราะหลายภพสามารถเป็นที่อยู่ของภูมิจิตระดับโลกุตตระได้นั่นเอง สังสารวัฏมิได้มีที่อยู่เฉพาะสำหรับอริยบุคคลแต่อย่างใด เว้นแต่อบายภูมิแล้ว อริยเจ้าปรากฏอยู่ได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าในโลกมนุษย์นี้ ในโลกสวรรค์ ในโลกพรหม

และที่คนไทยมักเรียกรวมว่า ‘ภพภูมิ’ ควบคู่กันนั้น ขอให้ทราบว่าเป็น ‘ภาพรวม’ ของช่องทางที่อยู่ ทั้งลักษณะกายและระดับจิตในระหว่างเวียนว่ายตายเกิดนั่นเอง โดยมากจะนึกเหมาไปรวมๆได้เพียงโลกมนุษย์ในฐานะระดับที่ตนเป็นอยู่ เห็นว่าชาติปัจจุบันเป็นอย่างนี้ ชาติหน้าก็คงจะราวๆเดียวกันนั่นเอง

เพื่อให้เข้าใจความหลากหลายระหว่างภพภูมิต่างๆได้ดีขึ้น ลองมาดูก่อนว่าแค่ ‘โลกมนุษย์’ อันเป็นภพๆหนึ่งนั้น เรามีความเข้าใจมากน้อยแค่ไหน ถ้ายิ่งเหมาว่าดาวเคราะห์กลมๆใบนี้คือ ‘โลกของมนุษย์’ อยู่ละก็ ควรปรับความเข้าใจเสียใหม่ คือความจริงมันเป็นที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งรวม เป็นศูนย์กลางของสัตว์ในภพภูมิอื่นอีกมากนัก กล่าวคือดาวเคราะห์กลมๆใบนี้เป็นโลกของเดรัจฉาน เป็นโลกของผีเปรต และเป็นโลกของเทวดาชั้นต้นๆ อีกมากมายเหลือคณานับ สัตว์บางภพภูมิเช่นเดรัจฉาน เราก็มองเห็นด้วยตาเปล่าและสามารถสัมผัสและแตะต้องได้ด้วยมือไม้ ทว่าสัตว์บางภพภูมิเช่นเปรตนั้น เราอาจบังเอิญสัมผัสได้ด้วยใจแล้วขลุ่ย หรือสัตว์บางภพภูมิเช่นเทวดา เราก็ดูแต่รู้สึกถึงความอบอุ่นสว่างเบาจากกระแสวิญญาณพวกท่าน

ดังนั้นดาวเคราะห์ดวงหนึ่งๆจึงไม่จำเป็นต้องเป็นภพของสัตว์หมู่ใดเสมอไป แต่อาจเป็นแหล่งรวมเป็นสภาพแวดล้อมให้กับเหล่าสัตว์ในชั้นภูมิต่างๆได้หลากหลาย

เมื่อความจริงเป็นดังนี้ จะนั้นแม้แต่ปุถุชนธรรมดาผู้ปราศจากญาณหยั่งรู้ใดๆก็อาจเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับภพภูมิอื่นได้ อย่างเช่นสัตวแพทย์หรือคนรักสัตว์ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และความผูกพันกับสัตว์มากๆ หากเข้าใจอย่างถูกต้องก็จะเริ่มตอบคำถามขั้นพื้นฐานได้ เช่น

๑) การสื่อสารข้ามภพภูมิเป็นจริงหรือไม่? ต้องตอบว่าเป็นไปได้จริง อย่างเช่นผู้ที่ฝึกสัตว์สามารถสั่งสัตว์ให้ทำสารพัดสิ่ง แม้แต่ลิงชิมแปนซีก็แสดงให้เห็นว่าเข้าใจภาษามนุษย์เป็นคำๆ สามารถเลือกอักษรมาผสมเป็นคำเพื่อสื่อสารง่ายกับผู้ฝึกได้ และผู้ฝึกสัตว์หลายคนก็อ้างว่าตนสามารถคุยกับสัตว์รู้เรื่องเป็นอย่างดี เพียงเห็นภาษากายหรือวิธีส่งเสียงของพวกมัน

๒) การรับรู้ของสัตว์ในแต่ละภพภูมิแตกต่างกันมากหรือน้อย? ต้องตอบว่ามากเกินกว่าที่เราจะจินตนาการถูก อย่างเช่นสุนัขจะได้ยินเสียงที่มีความถี่สูงเกินกว่าแก้วหูมนุษย์จะสามารถรับรู้ และนอกจากจะมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ คนเราจะไม่ทราบเลยว่ามดมีสองตาก็จริง ทว่าตาแต่ละข้างประกอบด้วยตาย่อยๆอีก การเห็นผ่านประสาทตาของพวกมันจึงเกินกว่าที่เราจะนึกให้ออกว่าเป็นอย่างไร

๓) หมูสัตว์อื่นก่อกรรมดีชั่วได้หรือไม่? ต้องตอบว่าบางจำพวกก็ก่อกรรมได้ เช่นสุนัขบางตัวที่ถูกฝึกแล้วเป็นอย่างดีสามารถช่วยชีวิตคนได้ แมวบางตัวได้ชื่อว่าเป็นแมวอันทพาลเพราะไล่กัดแมวอื่นแบบนักเลงโต พฤติกรรมเหล่านี้มิได้อาศัยสัญชาตญาณ แต่ต้องมีแรงขับเคลื่อนจากเจตนาซึ่งเป็นอาการทางจิต และปรุงแต่งจิตให้เป็นกุศลหรืออกุศลได้มาก แต่สัตว์บางจำพวกก็ก่อกรรมไม่ได้ เช่นมดที่เอาแต่ขนของทำเดี่ยว ไม่มีปัจจัยให้คิดทำดีหรือทำชั่วแหวกแนวไปจากพวกเท่าใดนัก ถ้าไม่ใช่มดประเภทที่มีพิษและ

คิดทำร้ายสัตว์อื่น ก็พออนุโลมกล่าวว่ามีสัตว์บางจำพวกเกิดมาเพื่อรับกรรมมากกว่าที่จะก่อกรรม ซึ่งก็คล้ายกับสัตว์นรก แต่สบายกว่าสัตว์นรกหลายเท่า

เมื่อสดับรับฟังเกี่ยวกับเรื่องของภพภูมิ เราอาจจินตนาการเปรียบเทียบได้ว่าสังสารวัฏนั้น เสมือนคุก แต่ละภพแต่ละภูมิคือกรงขัง ซึ่งก็มีทั้งกรงขังสำหรับพวกมีโทษมาก และกรงขังสำหรับพวกมีโทษน้อย จะต่างจากกรงขังในโลกก็ตรงที่เมื่อใครเข้าสู่ภพภูมิไหนแล้ว จะไม่มีการรื้อคดีเพื่อพิจารณาย้อนหลังกันใหม่อีกเลย ใครเข้าไปรับกรรมในภพภูมิใด ก็จะต้องติดอยู่ในภพภูมินั้นๆ ไปจนกว่าจะถึงกำหนดพ้นโทษตามเหตุที่ก่อมา

การแหกคุกในสังสารวัฏพอมีให้เห็นได้ เช่นการฆ่าตัวตายหนีจากสภาพความเป็นมนุษย์ไป แต่ว่าหนีเปรียบเหมือนการเพิ่มโทษให้ตัวเองโดยพาตัวเองไปอยู่ในที่ที่ลำบากกว่าเดิม และคุกก็ไม่จำเป็นต้องมีผู้คุมไว้คอยไล่ล่าลากคอกนักโทษกลับมาให้เหนื่อยแรงแรง เนื่องจากพันธกักขังเดิมออกไป ก็เป็นแดนเชื่อมต่อกับเขตกักขังใหม่ทันทีอยู่แล้ว ราวกับสังสารวัฏเป็นทัณฑสถานที่ไร้ทางออกอย่างสิ้นเชิงจะนั้น

เราทุกคนต่างเป็นนักโทษประหาร โดยมีความผิดสถานเดียวคือ ‘ไม่รู้ทางออก’ และ ‘มัวแต่ติดใจเครื่องล่อในคุก’ กันอยู่นี่เอง คุกแห่งนี้ประหารด้วยการเอาเข้าเครื่องลบความจำแล้วเปลี่ยนแดนกักขังเสียใหม่ ใช้กลอุบายพิสดารล่อใจให้หลงวนติดใจอยู่กับการโดนประหารไปเรื่อยๆ

ข้อเท็จจริงประการหนึ่งที่น่าสนใจ คือเรามีสิทธิ์รู้เรื่องภพภูมิได้มากกว่าที่คิด เพราะภายในร่างกายและจิตใจของมนุษย์เพียงหนึ่งเดียวนี้ เป็นศูนย์รวมของภูมิจิตได้ครบถ้วนทุกภูมิ นับแต่ต่ำสุดไปจนถึงสูงสุด!

กล่าวเช่นนี้เพราะเหตุใด? เพราะถ้าตัดเอารูปร่างหน้าตา เนื้อหนังมังสา หูตาจมูกปากออกไป เหลือไว้แค่เพียงสภาพของจิตที่เวียนเกิดเวียนดับอยู่อย่างเดียว เราก็จะเห็นจิตชนิดต่างๆ ภายในขอบเขตดังต่อไปนี้เท่านั้น

๑) จิตอันเป็นไปในกามาวจรภูมิ คือจิตที่มีเครื่องล่อเป็นกามคุณ ๕ ทั้งรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพศตรงข้ามอันยวนตาชวนใจ ถ้าได้เสพสิ่งที่ระคายสัมผัส เช่นตากแดดร้อนกระหายน้ำอยู่กลางทะเลทราย หรือถ้าไม่ได้เสพสิ่งที่ปรารถนา เช่นอยากนอนกับใครแล้วเจอข้อจำกัดให้ต้องเร่าร้อนทรมานใจ อย่างนั้นพระพุทธรูปเจ้าตรัสว่าเป็นนรกชื่อ ‘ผัสสายตนิกะ’ จะเรียกผัสสายตนิกรนรกก็ได้

ส่วนถ้าใครได้เสพสิ่งที่น่าบันเทิงเรีงรมย์ เช่นนั่งนอนบนพูกุ่มในห้องปรับอากาศเย็นสบายดูหนังฟังเพลงตามต้องการ หรือได้เสพสิ่งที่ปรารถนา เช่นได้สามีหรือภรรยาถูกใจ ชวนอภิรมย์ซมชื่นทุกวันคืนไม่ติดขัด อย่างนั้นพระพุทธรูปเจ้าก็ทรงตรัสว่าเป็นสวรรค์ชื่อ ‘ผัสสายตนิกะ’ เช่นกัน จะเรียกผัสสายตนิกรสวรรค์ก็ได้

พูดง่าย ๆ ว่าคนเราเวียนว่ายตายเกิดระหว่างนรกและสวรรค์ที่ชื่อผัสสายตนิกะกันตั้งแต่เด็กจนแก่ อย่างไม่รู้ก็ตาม เรายังคงมีจิตเป็นมนุษย์ แม้ขณะที่ตกสวรรค์ไม่รู้เรื่องรู้อะไร ก็เป็นสภาพภวังค์อันสืบ ต่อรักษาภพแห่งความเป็นมนุษย์ไว้อยู่ดี ถ้าใครเปรียบเทียบว่าคนชั่วเหมือนสัตว์นรก เดรัจฉาน หรือเปรต และเปรียบเทียบว่าคนดีเหมือนเทวดา พรหม ขอให้ทราบว่านั่นเป็นเพียงการอุปมาอุปไมยที่ขาดความจริงทางจิตรองรับ เพราะตลอดชีวิตเรานับแต่ปฏิบัติสัจจนจุดนั้น เป็นได้อย่างเดียวคือมนุษย์

มนุษย์เป็นสัตว์รักสนุก ชอบกอบโกยความสุขเข้าหาตัว ดังนั้นความสุขจึงเป็นแรงผลักดันให้ก่อกรรมอันจะได้มาซึ่งวัตถุบำเรอสุข ซึ่งบางครั้งก็เป็นกุศลกรรม แต่โดยมากจะด้วยวิถีแห่งอกุศลกรรม เมื่อมนุษย์ก่อกรรมอันใดไว้มาก กรรมนั้นย่อมพาเขาไปสู่ภพอันสมควร ถ้าน้ำหนักกรรมเอียงไปทางดีก็ล่องลิ่วขึ้นสวรรค์ไป ถ้าน้ำหนักกรรมเอียงไปทางชั่วก็พุ่งหลาวลงนรกกัน และคราวนี้จะไม่ใช้ผัสสายตนิกะ สวรรค์หรือผัสสายตนิกะนรก แต่เป็นสวรรค์มีชื่อเป็นต่าง ๆ นรกมีชื่อเป็นต่าง ๆ อันเป็นภพใหม่ที่ให้ผัสสะ เย็นหรือผัสสะร้อนเป็นทวีคูณตั้งแต่อุบัติขึ้นในภพนั้นจบจนถึงเวลาจุติไป

๒) จิตอันเป็นไปในรูปาวจรภูมิ คือจิตที่มีเครื่องหล่อเป็นรูปธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้กำหนดหมาย โดยเครื่องกำหนดหมายนั้นไม่เป็นโทษ ไม่ก่อให้เกิดความครุ่นคิดฟุ้งซ่าน อย่างเช่นลมหายใจอันเป็นสมบัติติดตัวพวกเราทุกคนมาตั้งแต่เกิด เพียงเฝ้าดูเล่น ๆ ว่ามันเข้า มันออก เตี้ยว่ามันยาว เตี้ยว่ามันสั้น ซ้ำไปซ้ำมาไม่นานก็จะเปลี่ยนภาวะจิตสุมั้ไร้ระเบียบ กลายเป็นคิดถึงแต่เรื่องลมหายใจอย่างเดียว และพบด้วยตนเองว่าการคิดถึงแต่ลมหายใจ ระวังความพะวงหลงแผ่สายไปในเรื่องไร้สาระต่าง ๆ นั้น ให้ผลเป็นความปลอดโปร่งเยือกเย็น มีปีติสุขเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

กระทั่งถึงจุดหนึ่งเมื่อคิดฟุ้งน้อยลง ๆ จนหยุดคิดถึงเรื่องอื่นได้อย่างสิ้นเชิง เหลือไว้แต่การรับรู้ในลมหายใจว่าผ่านเข้าผ่านออก ผ่านเข้าผ่านออกอยู่เช่นนั้น จิตก็แปรสภาพเป็นภาวะสงบประณีต เหมือนดวงไฟใหญ่ที่ค้างหนึ่งอยู่กับการรับรู้สิ่งเดียว ราวกับไม่มีการเคลื่อนของเวลา มีแต่การไหลเข้าไหลออกของสายลมหายใจยืดยาว ตรงนั้นคือสมาธิระดับฌานชั้นแรก เรียกว่า 'ปฐมฌาน'

ผู้ที่ถึงปฐมฌานได้ชื่อว่ารู้จักสภาพของจิตอันเป็นไปในรูปาวจรภูมิ เริ่มฉลาดในธรรม คือเห็นจิตที่แน่นอนตั้งมั่นนั้นดีกว่าจิตที่สั่นไหวโยกโคลง แต่ผู้นั้นจะได้ชื่อว่าอยู่ในรูปาวจรภูมิเต็มขั้นก็ต่อเมื่อสามารถเข้าออกฌานได้ตามปรารถนา มีจิตใจตั้งมั่นไม่หวั่นไหวเป็นปกติ คือนึกถึงลมหายใจเพียงไม่นาน หรือเพียงแวบเดียว จิตก็เปลี่ยนจากสภาพนึกคิดธรรมดาเป็นสภาพยุติความคิด สว่างโพล่งเด่นดวงยิ่งใหญ่ ยับยั้งอยู่ในความรับรู้ลมหายใจอย่างเดียวโดยไม่มีหลงชวนเซ ไม่เฝ้าไปทางไหน

การเป็นผู้ชำนาญเข้าออกปฐมฌานได้นั้น แม้ยังเกลือกกลั้วอยู่กับโลกหยาบ วิธีชีวิตก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปพอสมควร อย่างน้อยที่สุดจะไม่โยติในสภาพแวดล้อมอันเอื้อให้พบกับกามคุณ ๕ อันเผ็ดร้อน เพราะกามคุณจะเป็นตัวบั่นทอนความสะอาดของจิต และสั่นคลอนความแน่นอนตั้งมั่นได้มาก ผู้ทรง

ฉานจะหวงก็เพียงสภาวะจิตที่ตั้งมั่นได้ตามปรารถนา เพราะสุขอันลึกล้ำโอบารนั้นคุ้มพอจะแลกกับกามอันเป็นของน้อย

ฉะนั้นจึงเป็นปกติหากผู้ทรงฉานจะทิ้งบ้านทิ้งเรือน ทิ้งความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงานทั้งปวง ออกถือเพศบรรพชิต อาจถือวินัยแบบสงฆ์ หรืออาจประพฤติธรรมแบบฤๅษีชีไพร จะมีบ้างเพียงส่วนน้อยที่ยังสามารถประพฤติธรรมได้ทั้งที่ยังเข้าสังคม ทำหน้าที่การงานอยู่เป็นปกติ

จิตที่ปราศจากกามเพราะสามารถเข้าถึงภาวะแห่งฉานได้เป็นปกตินี้ยากจะหลงสติ ก่อนตายจะอยู่กับรูปฉานที่ตนชินชานาญ และแล้วเมื่อถึงวาระสุดท้าย จิตจะวูบดับจากความรู้สึกทั้งมวล คือคลายออกจากรูปฉานเป็นจิตจืด แล้วเกิดปฏิสนธิจิตขึ้นใหม่ ถัดจากนั้นจึงกลับเข้าสู่ความรู้สึกตัวว่าอยู่ในฉานภายใต้การห่อหุ้มของรูปอัตภาพใหม่ที่ละเอียดสุขุมกว่าเทวดาและมนุษย์ ได้ชื่อว่าเข้าถึงความเป็นหนึ่งในหมู่มสัตว์ที่เรียก ‘รูปพรหม’

๓) จิตอันเป็นไปในอรูปาวจรภูมิ คือจิตที่มีเครื่องล่อเป็นอุปสรรคอย่างใดอย่างหนึ่งให้กำหนดหมาย โดยเครื่องกำหนดหมายนั้นไม่ก่อให้เกิดการสำคัญไปในรูปธรรมทั้งปวง อย่างเช่นภาวะอากาศไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีกรอบจำกัดทางสายตาว่างประมาณเท่านั้น หรือยาวประมาณเท่านี้ มีแต่ห่วงวนึกด้วยใจ สำคัญด้วยใจถึงสภาวะแห่งอากาศธาตุอันแว้งว่างเปล่าปราศจากขอบเขต

การจะห่วงวนึกอย่างนี้ได้จิตต้องมีกำลัง มีความตั้งมั่นเป็นพื้นฐานอยู่ก่อน ส่วนใหญ่ผู้ที่ทำได้จะผ่านรูปฉานมาก่อนแล้ว มีความเป็นกลางทางจิตชนิดที่เรียกว่า ‘มหาอุเบกขา’ เป็นพื้นยืนอยู่เป็นทุน เมื่อห่วงวนึกถึงอากาศอนันต์ได้จนจิตรวมลงเป็นฉาน เขาจะรู้สึกราวกับเห็นอากาศว่างไพศาลเท่าจักรวาล เป็นสภาพเหนือจินตนาการ คล้ายยกจิตขึ้นไปอยู่ในอีกระนาบมิติหนึ่งที่มีจริงด้วยอำนาจฉาน

ผู้ที่สามารถเข้าถึงอรูปฉานได้เป็นปกติจะมีจิตที่ปราศจากเยื่อใยในความมีรูปทั้งปวง เห็นรูปทั้งปวงเป็นของเล็กน้อย ไม่น่าแยแส จิตคำนึงถึงแต่นามธรรมอันโอบารอยู่เนื่อง ๆ และเมื่อตายลงเพราะกายหยุดทำงาน เขาก็จะปราศจากสภาพความมีรูปทั้งปวงไปสู่ความไม่มีรูป มีแต่จิตอันทรงฉานตื่นรู้อยู่อย่างยาวนานเกินจะนับว่าก็หมื่น ก็แสน ก็ล้านปี

การเป็นผู้ชำนาญเข้าออกอรูปฉานได้เป็นปกตินั้น ยากที่จะเก็บบรรยายอยู่กับโลกหยาบ โดยมากจะเป็นนักบวช ดำรงชีพอยู่ด้วยการท่องเที่ยวไปในป่าเขาลำเนาไพร โลกทั้งโลกจะปรากฏเป็นภาพลวง แต่ความว่างจะกลายเป็นของจริงขึ้นมาแทน

ก่อนตายจะอยู่กับอรูปฉานที่ตนชินชานาญ และแล้วเมื่อถึงวาระสุดท้าย จิตจะวูบดับจากความรู้สึกทั้งมวล คือคลายออกจากอรูปฉานเป็นจิตจืด แล้วเกิดปฏิสนธิจิตขึ้นใหม่ ถัดจากนั้นจึงกลับเข้าสู่ความรู้สึกตัวว่าอยู่ในอรูปฉาน โดยไม่มีรูปกายทิพย์ห่อหุ้ม ได้ชื่อว่าเข้าถึงความเป็นหนึ่งในหมู่มสัตว์ที่เรียก ‘อรูปพรหม’ จิตสามารถไหวตัวรับรู้ความมีความเป็นในจักรวาลได้ แต่เพิกเฉยไม่ยินยลสนใจ

เพราะไม่ทราบจะไปข้องเกี่ยวกับอย่างไร จึงพักการก่อกรรมดีร้ายแบบสัตว์ในภพต่าง ๆ เป็นเวลานานแสนนาน ด้วยความหลงเข้าใจผิดว่าภาวะของตนคงเป็นอมตะ เป็นนิรันดร์อย่างแท้จริง แท้จริงได้ชื่อว่า เป็นเพียง ‘อรูปพรหม’ อันจะต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่อีกเท่านั้น

๔) จิตอันเป็นไปในโลกุตตรภูมิ คือจิตที่มีเครื่องล่อเป็นอาการเกิดดับแห่งรูปนาม หรืออาการที่รูปนามแสดงความไม่ใช่ตัวตนออกมาให้ลวงรู้ อย่างเช่นเมื่อฝึกสติรู้ลมหายใจได้เป็นปกติ ก็สามารถเห็นชัดว่าธาตุลมมีเข้า มีออก มีหยุด ไม่ใช่สิ่งที่เที่ยง เช่นเดียวกับอารมณ์สุขทุกข์ทั้งปวง เช่นเดียวกับสภาพจิตที่สงบแล้วกลับฟุ้ง และเช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งที่เป็นรูปธรรมนามธรรมทั่วสากลจักรวาล ต่างก็แสดงตัวอยู่ตลอดเวลาว่าเกิดขึ้นด้วยเหตุ แล้วมีอายุขัยที่จะต้องดับลงเป็นธรรมดา

เมื่อจิตมีปกติเห็นทั้งตนเองและสรรพสิ่งโดยความเป็นของที่ต้องดับลง ไม่มีสิ่งใดยั่งยืนค้ำฟ้า ก็จะค่อยๆ ถอดความเข้าใจผิด และถอนตนออกจากหล่มกาม ถอนตนออกจากอุปาทานว่ามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นตัวเป็นตน กระทั่งเกิดธรรมชาติล้างผลาญเครื่องร้อยรัดจิตให้ติดอยู่กับสังสารวัฏ เป็นผู้บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสที่เรียกกันว่า ‘พระอรหันต์’ ไม่ต้องเวียนกลับมาทุกข์ซ้ำทุกข์ซาก เกิดแล้วแก่ แก่แล้วเจ็บ เจ็บแล้วตายเหมือนอย่างสัตว์อื่นที่ไม่รู้ทางออกอีก

พระอรหันต์จะเป็นผู้ไม่เห็นนิमितหมายใดๆ เมื่อใกล้ดับขันธ พวกท่านมีจิตสุดท้ายเป็นดับลงแล้วไม่มีจิตใดเกิดขึ้นสืบต่ออีก

แต่สำหรับผู้ที่เริ่มมีความเข้าใจความจริงเกี่ยวกับสังสารวัฏและทางออกจากสังสารวัฏ เริ่มกำหนดสติดูรูปนามเกิดดับ เริ่มมีความเพียรอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งจิตไม่โยยติ่งอื่นนอกจากความเห็นรูปนามเกิดดับ ดังนั้นก็ถือว่าจิตเริ่มเข้ามาอยู่ในโลกุตตรภูมิแล้วเหมือนกัน เรียกว่าเป็นผู้พยายามเพื่อบริ ‘ดวงตาเห็นธรรม’ ธรรมในที่นี้คือความจริงสูงสุด ธรรมในที่นี้คือความว่างจากตัวตน ธรรมในที่นี้คือพระนิพพาน อันปราศจากการเกิดและการดับ มีแต่ความเปิดเผยไร้ร่องรอยนิमितอันใดสิ้น

ภพภูมิใหม่มุมมองของผู้มีทิพยจักขุ

ในมุมมองของผู้มีจักขุอันเป็นทิพย์ ล่วงประสาทตาสามัญของมนุษย์ธรรมดา ภพภูมิเป็นเครื่องจำแนกผลกรรมที่ใหญ่ที่สุด เป็นภาพใหญ่ที่สุดที่เห็นได้ว่าใครเป็นใคร ทำอะไรมาอย่างหนักโดยมาก

สภาพของภพภูมิต่าง ๆ นั้นเป็นคนละมิติกัน บางทีเทียบเคียงให้เข้าใจทั่วถึงได้ยาก อย่างเช่นเขตแดนในสวรรค์และนรกนั้น ไม่ใช่แผ่นดินซึ่งมีพื้นที่ตายตัว และไม่ใช่เขตต่อเนื่องถึงกันเหมือนดาวเคราะห์อย่างโลกเรา แต่มีมิติแห่งสภาพแวดล้อมเช่นความเป็นป่าเขา ลำธาร ต้นไม้ เปลวไฟ บ้านเรือน ปราสาท

ราชวัง พอจะเปรียบเทียบได้กับที่เห็นๆในโลกเรา เพียงแต่มีความหยาบและความประณีตผิดแผกแตกต่างจากกันตามลำดับภพภูมิ

อย่างไรก็ตาม จิตที่คิด จิตที่เห็นถูก จิตที่เห็นผิด จิตที่เสวยสุข จิตที่เสวยทุกข์ แม้เทียบน้ำหนักแล้วห่างชั้นกันเพียงใด ก็สามารถอนุมานเอาได้จากจิตแบบมนุษย์นี้ ฉะนั้นการชี้เน้นเข้ามาที่สภาพแห่งจิตย่อมก่อให้เกิดความรู้สึกสัมผัสถึงภพภูมิต่างๆได้มากกว่าการกล่าวถึงรูปทรงหรือสถาปัตยกรรมของเคหสถานในภพอื่นกันตรงๆ

สัตว์ในแต่ละภพภูมิจะเห็นว่าทั้งโลกมีแต่พวกของเขา และรู้สึกว่ามีสิ่งอื่นสำคัญกว่าพวกของเขา ยกตัวอย่างง่ายที่สุดคือสัตว์ในภพมนุษย์ คือพวกเราเอง ถึงแม้จะร่วมอาศัยในดาวเคราะห์ดวงเดียวกันกับสัตว์ในภพอื่น ก็จะไม่เห็น ทั้งเปรตและเทวดา หนักไปกว่านั้นคือแม้แต่เหล่าไตรภพที่วิ่งกันให้เกลื่อน บางลัทธิยังอุทิศสร้างความสำเร็จว่าพวกมันไม่มีจิตวิญญาณ หรือเป็นเพียงวัตถุที่เกิดมาให้มนุษย์ก่อกินโดยเฉพาะ

การไร้ความสามารถเห็นสัตว์จุติและอุบัติด้วยแรงกรรม การไร้ญาณหยั่งรู้วาทะภพภูมิอื่นมี โลกหน้ามี อดีตชาติมี ล้วนแล้วแต่ตีกรอบ ครอบมุมมองของพวกเราให้คับแคบจำกัด มีการถกเถียงกันที่โน่นที่นี่ว่าตายแล้วไปเกิดต่อหรือดับสูญ ทั้งๆที่เหล่าวิญญาณกำลังทะลักเข้าทะลักออก แลกเปลี่ยนหมุนเวียนจากปากต่างๆไปสู่อุ้งต่างๆอยู่ทุกวินาที แม้แต่มนุษย์กับไตรภพก็มีการแลกเปลี่ยนกันที่โน่นที่นี้อยู่ตลอดเวลาไม่ขาดสาย มนุษย์ตายกันวินาทีละประมาณ ๒ คน เราไม่รู้หรือว่าแต่ละนาทีมีคนกลายเป็นสัตว์กันทั้งหมดกี่ราย!

ความไม่รู้ ความไม่เห็น ล้วนเป็นความมืดทึบที่น่าสะพรึงกลัวยิ่งเสียกว่ากันลึกสุดของถ้ำ คนส่วนใหญ่เริ่มใช้เหตุผลกันออกมาจากความไม่รู้ และทะนงหลงยึดเหตุผลของตนว่าเป็นสิ่งน่าเชื่อถือ ส่วนใหญ่คนที่ได้ข้อสรุปจากเหตุผลของตนเองว่าชาติหน้าไม่มี ชาติก่อนไม่มี ผลกรรมไม่มี จะเป็นพวกที่หาทุกสิ่งได้ตามอำเภอใจ ก็เลสสั่งให้ทำอะไรทำ ไม่ต้องกลัวผลกรรม ไม่ต้องละอายต่อบาปใดๆทั้งสิ้น

ขอเพียงศึกษาและฝึก 'วิชารู้ตามจริง' ของพระพุทธเจ้า จิตจะเหมือนแสงสว่างส่องเข้าไปเห็นที่มืดเดิม เริ่มตั้งแต่อาณาบริเวณที่เราแต่ละคนอาศัยอยู่นี่เอง และสามารถเห็นได้ว่าภพภูมิใหม่อาจฉายเงาได้ตั้งแต่ขณะยังมีชีวิตอยู่บนโลกมนุษย์ทีเดียว

อย่างเช่นคนที่ตระหนี่ถี่เหนียว ละโมบโลภมาก คิดแต่จะแสวงประโยชน์เข้าตัว จะมีเงามืดก่อตัวขึ้นเหมือนหลุมดำที่คอยดึงดูดเอาความชั่วร้ายทั้งหลายเข้าหาตัว แม้แก่งทำดีมีเมตตา กระแสจิตก็จะไม่แผ่ผายออกทำความรู้สึกอบอุ่นใจให้แก่คนใกล้ชิดได้สักเท่าใด บางครั้งเขาอาจรู้สึกอึดอัด แต่ก็ไม่สนใจ เพราะกิเลสสั่งให้สนใจแต่การกอบโกยทำดี

แม้ขณะเป็นมนุษย์เขาร่ำรวยจากการคดโกง แต่ผู้มีทิพยจักขุยอมเห็นความร่ำรวยของเขาเป็นเพียงภาพหลอกตา เพราะภพจริงที่จิตเขาถนัดขึ้นนั้นคือความยากจนขั้นแค้น เขาสร้างโชครวนรดตนเองไว้

กับดินแดนแห่งแล้งไร้ความอบอุ่นไว้ให้ตัวเองได้อยู่อาศัย เขาจะเป็นผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย หันหน้าไปหาความช่วยเหลือจากทางใดก็จะถูกปิดกั้นจากทางนั้น

การขาดแคลนน้ำใจต่อเพื่อนร่วมโลกก็คือการสร้างภาพที่ขาดแคลนความชุ่มเย็นต่อตนเอง แม้จิตวิญญาณในปัจจุบันก็แห้งแล้งเหมือนดอกไม้ขาดน้ำ ขอเพียงมีน้ำใจ มีความคิดอิสระ ยิ่งมากเท่าไร ใจจริงก็ยิ่งรินเมตตาดูออกมาเท่านั้น กระแสความรู้สึกที่ผายออกกว้างนั้นเองคือภาพแห่งความสบายไม่ขัดสนในเบื้องหน้า

หรืออย่างเช่นคนที่ปราศจากศีล ไม่มีความซื่อสัตย์ ไร้ความอดกลั้นต่อสิ่งชั่วร้ายให้กระทำผิด จะมีเงามืดทาบทับจิตวิญญาณของเขาเหมือนนกกำแพงหนาที่ขึ้นตั้งบังแสงสว่าง เรื่องที่หน้าจะรู้ได้ด้วยสามัญสำนึกกว่าดี กลับเห็นเป็นของเลว แต่ที่ชัดเจนว่าเลว กลับเห็นเป็นของดี ฤทธิ์ของกิเลสสามารถกลับจิตให้เห็นนกเป็นไม้ เห็นไม้เป็นนก ทำจิตให้เห็นดำเป็นขาว เห็นขาวเป็นดำได้อย่างเหลือเชื่อ

แม้ขณะเป็นมนุษย์เขาจะสวยหรือหล่อเหลาจากบุญเก่า หรือจากการเสริมแต่งด้วยศัลยกรรม แต่ผู้มีทิพยจักขุย่อมเห็นความสวยหรือหล่อของเขาเป็นเพียงภาพหลอกตาชั่วคราว เพราะภาพจริงที่จิตเขาก่อขึ้นนั้นคือความหม่นหมอง ปราศจากสง่าราศี ดูไม่น่าชื่นตาชื่นใจเหมือนเปลือกนอกที่ห่อหุ้มอยู่ แม้ตัวเขาเองจะทะนงในรูปลักษณะที่ดึงดูดเพศตรงข้ามได้ แต่ก็จะไม่ปลื้มใจกับความอับลักษณะที่ฉายออกมาจากภายใน เป็นที่รู้อยู่แก่ใจตนเองเลย

การขาดสง่าราศีของศีลก็คือการสร้างภาพที่ขาดความงามสะอาดตา แม้จิตวิญญาณในปัจจุบันก็มอมแมมเหมือนคนตกลงไปในบ่อโคลน ขอเพียงมีจิตใจใสสะอาด มีความคิดซื่อ ยิ่งมากเท่าไร ใจจริงก็ยิ่งปราศจากมลทินเท่านั้น กระแสความรู้สึกที่หมดจดงดงามนั้นเองคือภาพแห่งความดูดีไม่มีที่ติในเบื้องหน้า

ธรรมดาคนส่วนใหญ่จะครึ่งดีครึ่งร้าย จะไม่มีหลุมดำดึงดูดความชั่วร้ายเข้าสู่ตัวชัดเจน ขณะเดียวกันก็ไม่ได้มีกระแสธารแห่งความเมตตาแผ่ผายออกมาล้นหลาม จึงเป็นเรื่องดูยาก ตัดสินยากสำหรับคนธรรมดาทั่วไปที่ปราศจากญาณ หรือแม้กระทั่งผู้มีญาณเบื้องต้นที่ไม่ถึงระดับทิพยจักขุ ก็ไม่อาจสัมผัสได้แน่นอนว่าผู้ใดมีน้ำหนักเอนเอียงไปทางไหน

และแม้แต่ผู้มีทิพยจักขุซึ่งเห็นภพอันเป็นที่ไปของใครสักคนแจ่มชัด เพราะราศีสวรรค์แจ่มจ้าออกมาดูเรื่องโรจน์โชติช่วง ก็ไม่อาจทำนายชนิดเอาคอบเป็นประกันว่าใครคนนั้นจะต้องพุ่งขึ้นสวรรค์อย่างแน่นอน เนื่องจากภพของจิตเคลื่อนได้เรื่อยๆ วันนี้ชอบทำความดี วันหน้าอาจเคลื่อนไปชอบทำความชั่ว โดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว วันนี้ทำสมาธิได้ถึงฌาน วันหน้าอาจเคลื่อนหล่นลงมาเป็นคนฟังชานสติแตก เพราะไปทำกรรมบางอย่าง เช่นอวดโอ้อวด หงอติกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปทั่ว อย่างนี้ก็มิให้เห็นมาก

โลกปัจจุบันเต็มไปด้วยกับดักหลุมดำดึงดูดผู้คนให้ลงต่ำ ทั้งสื่อลามก ทั้งสงครามฆ่าฟัน ทั้งการแข่งขันแย่งความสำคัญกัน จึงไม่น่าสงสัยว่าความรู้สึกความเห็นของคนทั่วไปทำไมวิปริตผิดเพี้ยนกันใหญ่

บางที่เอาใจมาเป็นพระเอก บางที่คนดีเห็นมอัยกับการทำดี บางที่การทำเรื่องน่าละอายกลายเป็น การพิสูจน์ความใจถึง ภพของคนส่วนใหญ่จึงเป็นภพที่ชั่ว โดยไม่รู้ตัวว่าจิตของตนยึดติดอยู่กับภพ ที่ชั่ว เพราะสภาพแวดล้อมทั้งมวลพากันตะล่อมหลอกกว่าภพที่ชั่วคือภพปกติของคนทั่วไป

ต่อเมื่อรู้จักพุทธศาสนา ศึกษาวิชา 'รู้ตามจริง' ของพระพุทธเจ้า ก็จะได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ว่าอะไร คือกุศล เป็นธรรมชาติด้านสว่าง มีความรุ่งเรือง เพื่อความสุขสบาย อะไรคืออกุศล เป็นธรรมชาติด้านมืด มีความอับทึบ เพื่อความทุกข์ร้อน จึงค่อยสามารถดึงตัวเองออกมาจากหลุมดำต่างๆ ที่ตนติดหล่มอยู่ได้ทีละเปลาะ

กำเนิด ๔ และคติ ๕

ภพน้อยใหญ่นั้นมีมากมายเหลือคณานับ และแม้วิธีอุบัติขึ้นในภพภูมิทั้งหลายก็ผิดแผกแตกต่างกัน พระพุทธเจ้าจำแนกความต่างอันสลับซับซ้อนให้เป็นของง่าย โดยแบ่งกำเนิดออกเป็น ๔ วิธี และคติ ออกเป็น ๕ สถาน

กำเนิด ๔ รูปแบบวิธีมีดังนี้

- ๑) อันทชะกำเนิด สัตว์เกิดโดยการชำแรกเปลือกแห่งฟองไข่
- ๒) ขลาพะชะกำเนิด สัตว์เกิดโดยชำแรกไส้ (ในมนุษย์หมายถึงมดลูก)
- ๓) สังเสทชะกำเนิด สัตว์เกิดในปลาเนา ในซากศพเนา ในขนมมูต หรือในน้ำคร่ำ ในแก้วโคล (คือในของสกปรกทั้งหลาย)
- ๔) โอปปาติกะกำเนิด เทวดา สัตว์นรก มนุษย์บางจำพวก และเปรตบางจำพวก (ผุดเกิดขึ้นเต็มตัวโดยมิได้อาศัยทางออกอื่น)

ส่วนคติหรือที่ไปนั้น พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าท่านกำหนดรู้ใจบุคคลบางคนในโลกนี้ด้วยใจ ทราบชัดว่าผู้ใดปฏิบัติอย่างนั้น ดำเนินอย่างนั้น และขึ้นสู่หนทางนั้น เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก ท่านสามารถแลเห็นด้วยทิพยจักขุอันล่วงจักษุของมนุษย์ ว่าผู้นั้นจะเข้าถึงคติที่เป็นไปได้ ๕ สถาน ดังนี้

๑) วิสัยนรก

ทั้งพระสาวกผู้มีทิพยจักขุในอดีตและปัจจุบัน ได้ใช้คำบรรยายตรงกันโดยมิได้นัดหมายคือเป็นสถานที่ที่ ‘แออัดยัดเยียด’ กั้นระหว่างสัตว์นรกทั้งปวง ถ้าประมาณไม่ถูกก็ขอให้นึกถึงเหล่าหนอนไหนดที่ รุมเจาะไชซากศพ แม้จะมีปริมาณศพนับล้านร่าง ก็ยังไม่พอรองรับเหล่าหนอนที่มารุมไชกันเอาเลย! ผู้มีทิพยจักขุย่อมเห็นสังสารวัฏโดยความเป็นทุกข์ก็เพราะสัตว์นรคนั้นมีมากกว่าภพอื่น ทำนองเดียวกับที่โลกนี้ปรากฏว่ามีคนโง่มากกว่าคนฉลาดนั่นเอง เมื่อโง่เรื่องกรรมเรื่องเดียว ย่อมเป็นผู้ส่งตนไปนรกได้ง่ายดายนัก

สภาพความเป็นอยู่ในนรคนั้น พระพุทธเจ้าทรงตรัสเปรียบไว้กับสภาพที่พวกเราพอนึกออกคือเหมือนมีหลุมลึกยิ่งกว่าส่วนสูงของบุรุษหลุมหนึ่ง ซึ่งเต็มไปด้วยถ่านเพลิง ปราศจากเปลว ปราศจากควัน ลำดับนั้นบุรุษผู้มีร่างอันความร้อนแผดเผาทั่วสรรพางค์ มีความเหน็ดเหนื่อย สะทกสะท้าน และกำลังหิวกระหาย มุ่งมาสู่หลุมถ่านเพลิงนั้น (ด้วยเส้นทางคือกรรมที่ทำมา) และได้ตกลงไปเสวยทุกขเวทนาอันแรงกล้า เผ็ดร้อนโดยส่วนเดียว

สรุปคือนรกคือสถานที่ที่เน้นความแผดเผา และแปลว่าวิบากกรรมอันส่งสัตว์เข้าไปอยู่ในนรกต้องหนักหนาสาหัสเอากการ ที่แน่นอนคือพวกทำอนัตริยกรรม ๕ ซึ่งกล่าวไว้แล้วในบทก่อน และอีกประเภทหนึ่งคือพวกที่ทำบาปเผ็ดแสบ คือทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไว้มาก และไม่มีบุญที่ช่วยประคองอยู่ บาปกรรมที่มีน้ำหนักมหาศาลจึงถ่วงเขาร่วงลงทะเลถึงพื้นนรกจนถึงได้

๒) วิสัยเตร็จฉาน

เราได้เห็นเตร็จฉานกลาดเกลื่อนบนดาวเคราะห์ดวงนี้ ซึ่งก็มีสภาพความเป็นอยู่หลากหลาย บางพันธุ์ได้ใกล้ชิดมนุษย์ เช่นสุนัขและแมว บางพันธุ์ก็อยู่ในป่าลึก เช่นช้างและเสือ

เราเห็นด้วยตาเปล่าว่าสัตว์แต่ละสายพันธุ์มีสติปัญญาแตกต่างกัน มีอัตราที่น่าอึดอัดและปลอดภัยไปรุ่ง ผิดแผกกัน แต่ในสายพระเนตรของพระพุทธองค์ผู้หยั่งรู้และสามารถเปรียบเทียบเตร็จฉานกับภพภูมิอื่นได้ทั่วถึง ท่านตรัสไว้ว่า เหมือนมีหลุมซึ่งลึกยิ่งกว่าส่วนสูงของบุรุษหลุมหนึ่ง ซึ่งเต็มไปด้วย อูจจาระ ลำดับนั้นบุรุษผู้มีร่างอันความร้อนแผดเผาทั่วสรรพางค์ มีความเหน็ดเหนื่อยสะทก สะท้าน และกำลังหิวกระหาย มุ่งมาสู่หลุมอูจจาระนั้น (ด้วยเส้นทางคือกรรมที่ทำมา) และได้ตกลงไปเสวยทุกขเวทนาอันแรงกล้า เผ็ดร้อนยิ่ง

สรุปคือกำเนิดเตร็จฉานนั้น โดยรวมแล้วโสโครกน่ารังเกียจ ชวนให้อึดอัดระอา วิบากกรรมอันส่งสัตว์เข้าไปอยู่ในเตร็จฉานภูมิไม่หนักเท่าวิบากที่ส่งให้ถึงนรก แต่ก็ใกล้เคียง อาจจำแนกได้คร่าว ๆ ว่าถ้าเป็นพวก โลกมาก จะไปเกิดในสายพันธุ์ที่อึดอัดขัดสนเรื่องอาหารและน้ำ ถ้าเป็นพวกโทสะแรง จะไปเกิดในสาย

พันธุ์ที่ต้องกัดกินกันเองหรือแย่งชิงอาหารกันด้วยความดุร้าย ส่วนถ้าเป็นพวกที่ตายขณะมีโมหะครอบงำ คือหลงมาก แต่ยังมีบุญเก่าประคับประคองอุดหนุน ก็อาจได้มาเป็นหมาแมวน่ารักที่มีคนเอ็นดูชอุบเลี้ยง

๓) วิสัยเปรต

เปรตในความรู้ของคนไทยส่วนใหญ่มีเพียงจำพวกที่ร่างสูงโย่ง ปากเล็กจู้ และมีความหิว กระจายเป็นอาฉิม ความจริงแล้วเปรตยังมีมากกว่านั้นเยอะ และส่วนใหญ่ก็ไม่ได้มีสภาพน่าทุเรศทุรังสถานเดียว บางพันธุ์มีภาพหลอกสูงส่งกว่ามนุษย์เสียอีก คือบางกาลปรากฏโดยความเป็นเทพ แต่บางกาลก็ปรากฏละม้ายสัตว์ในนรกภูมิชั้นต้นๆ

สำหรับความลำบากลำบากของพวกเปรตนั้น โดยรวมพระพุทธรองค์ตรัสเปรียบว่า เหมือนต้นไม้เกิดในพื้นที่ลุ่ม ๆตอน ๆไม่ราบเสมอกัน มีใบอ่อนและใบแก่อันเบาบาง มีเงาอันโปร่ง ลำดับนั้น บุรุษผู้มีร่างอันความร้อนแผดเผาทั่วสรรพางค์ มีความเห็ดเหี่ยวสะทกสะท้าน และกำลังหิว กระจาย มุ่งมาถึงต้นไม้เหล่านั้น (ด้วยเส้นทางคือกรรมที่ทำมา) แล้วนั่งหรือนอนใต้ร่มเงาต้นไม้เหล่านั้น เสวยทุกขเวทนาเป็นอันมาก

สรุปคือกำเนิดแห่งเปรตนั้น โดยรวมแล้วสภาพแวดล้อมไม่ได้ผาสุก และมีได้สกปรกโสโครกเท่า นรกและเดรัจฉาน แต่ก็ไม่ความไม่แน่นอน บางจุดบางเวลาอาจร่ำร้อนขึ้นได้ (เช่นที่พระพุทธรองค์เปรียบเหมือนป่าโปร่งที่มีใบบังแดดฝนเพียงเบาบาง) หรืออาจไม่สบายเนื้อไม่สบายตัวอยู่ด้วยอรรถภาพของตนเอง วิชากรรมอันส่งสัตว์เข้าไปอยู่ในภูมิเปรตไม่หนักเท่าวิบากที่ส่งให้ถึงเดรัจฉาน แต่ก็ใกล้เคียง คือยังอาจมีความรู้สึกถึงอรรถภาพที่สูงส่งคล้ายมนุษย์อยู่ แต่ก็เสวยสุขแบบมนุษย์ไม่ได้อีกแล้ว

ตัวอย่างเช่นเปรตบางพันธุ์นั้นน่าสงสาร เพราะความจริงมีบุญมาก แต่ก่อนขาดใจตายเกิด ผิดพลาดทางใจ เหมือนพระรูดงค์บางรูป ท่านก็อยู่ในกรอบวินัยพอสมควร แต่ประพฤดิธรรมไม่ได้ถึงระดับมีคุณวิเศษ เช่นมรรคผลและฌานสมาบัติ ขณะใกล้มรณภาพท่านหิวกระหายจัด ไม่มีอาหารและน้ำตกลังท้อง จิตไม่มีที่ยึดเหนี่ยวอันเป็นกุศลอื่น แต่บักแ้วเข้าไปในความกระหายอยากอย่างรุนแรง เลยทำให้เกิดภพแห่งการแสวงหาอาหาร เดินห่อม ๆอยู่ในราวป่าด้วยความนึกว่าท่านยังเป็นพระกำลัง ออกบิณฑบาตวนไปเวียนมา อรรถภาพยังมีเครื่องนุ่งห่มเป็นจีวรและบาตรเหมือนพระอยู่ แต่ก็ไม่ได้มีไฟแผดเผา ไม่ได้มีของโสโครกมาแปดเปื้อนท่าน เพราะไม่ได้ทำอกุศลกรรมหยาบช้าเอาไว้

๔) วิสัยมนุษย์

มนุษย์ก็คือพวกเรานี่เอง กำลังมีตัวเป็นๆและลมหายใจเข้าออกอยู่สดๆร้อนๆนี่แหละ เรียกว่าภพมนุษย์ วิสัยมนุษย์

ตัดเอาเพศพันธุ์ รูปร่างหน้าตา ฐานะ และสติปัญญาทิ้ง เอาเฉพาะสภาพแวดล้อมและอัตภาพความเป็นกายที่ผิวนอกแห่งสะอาดนุ่มนวลสบายตัวเหมือนอย่างนี้ เมื่อเทียบกับภพอื่นล่างๆลงไป พระพุทธเจ้าตรัสเปรียบเทียบว่า เหมือนต้นไม้เกิดในพื้นที่ยืนราบเสมอกัน มีใบอ่อนและใบแก่อันหนา มีเงาร่มครึ้ม ลำต้นนั้นบุรุษผู้มีร่างอันความร้อนแผดเผาทั่วสรรพางค์ มีความเหน็ดเหนื่อยสะทกสะท้าน และกำลังหิวกระหาย มุ่งมาถึงต้นไม้ต้นนี้ (ด้วยเส้นทางคือกรรมที่ทำมา) แล้วนั่งหรือนอนภายใต้เงาไม้ต้นนี้ เสวยสุขเวทนาเป็นอันมาก

สรุปคือกำเนิดมนุษย์นั้น จัดว่าเป็นสุขแล้ว เหมือนคนกำลังเหนื่อย กำลังร้อน กำลังหิวกระหาย ได้มาพบที่ราบรื่น มีป่าไม้ใบบัง กันแดดกันฝนได้อย่างดี ย่อมผ่อนคลาย หายล้า และยิ้มออก พอประมาณ แม้คนที่ได้รับความทุกข์จากเพศของตน รูปร่างหน้าตาของตน ฐานะของตน และสติปัญญาของตน ก็ควรทราบว่าเป็นเปรียบกับภพภูมิอื่นที่ต่ำกว่านี้แล้ว ความเป็นมนุษย์ยังเหมือนที่พักกลางทาง วิวาห์อันน่าชื่นชมกว่ากันมากนัก

๕) วิสัยเทวดา

เทวดามีความเป็นอยู่ใกล้เคียงกับมนุษย์ คือยังเสวยสุขจากกามคุณ ๕ คือเห็นรูปอันยวนตา ได้ยินเสียงอันรื่นหู สูดกลิ่นหอมอันเร้าใจ ลิ้มรสอร่อยชวนน้ำลายไหล และแตะต้องเครื่องกระทบอันมีสัมผัสอ่อนนุ่มนำพิสมัย

ใครต่อใครอยากไปสวรรค์กัน เพราะเล่าลือว่าสำราญนัก หอมหวานยวนอารมณ์นัก งดงามบาดตาเร้าใจนัก ซึ่งก็สมควรแก่คำเล่าลือเหล่านั้น เพราะพระพุทธองค์ก็ทรงตรัสเปรียบเทียบไว้ เหมือนปราสาทแห่งหนึ่งซึ่งมีเรือนยอด ฉาบทาแล้วทั้งภายในและภายนอก หาช่องลมมิได้ มีวงกรอบอันสนิท มีบานประตูและหน้าต่างอันหับปิดดีในเรือนยอดนั้น มีบัลลังก์อันลาดด้วยโกเขาวัวขนยาว (ผ้าทำด้วยขนแพะ) ลาดด้วยเครื่องลาดทำด้วยขนแกะสีขาว ลาดด้วยขนเจียมเป็นแผ่นที่บ มีเครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังชะมด มีเพดานกั้นในเบื้องบนมีหมอนแดงวาง ณ ข้างทั้งสอง ลำดับนั้นบุรุษผู้มีร่างอันความร้อนแผดเผาทั่วสรรพางค์ มีความเหน็ดเหนื่อยสะทกสะท้าน และกำลังหิวกระหาย มุ่งมาสู่ปราสาทนั้น (ด้วยเส้นทางคือกรรมที่ทำมา) แล้วนั่ง หรือนอนบนบัลลังก์ในเรือนยอด เสวยสุขเวทนาโดยส่วนเดียว

สรุปคือกำเนิดแห่งเทพนั้น จัดเป็นเขตแดนอันพึงถวิลถึงสำหรับสัตว์ที่ยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ ไม่ถึงกับเกินจินตนาการมนุษย์อย่างเรา เราเสพสุขในกามคุณ ๕ กันอย่างไร เทวดาก็เสพในทำนองเดียวกันนั้น เพียงแต่ว่ามีความประณีตกว่า มีความเย้ายวนกว่า มีรสอันเลิศกว่ากันอย่างเทียบไม่ได้ เช่นที่พระพุทธองค์ทรงเปรียบเทียบมนุษย์เหมือนป่าไม้ใบบังหนา ในขณะที่เปรียบเทียบเทวดาเหมือนปราสาทราชวังนั้นเลยก็เดียว

ขอให้ทราบว่ามีสยเทวดานี้ พระพุทธองค์ทรงเหมารวมตั้งแต่เทพในกามาวจรชั้นแรก ๆ ตลอดทั่วไปจนถึงพรหมทั้งที่มีรูปและไม่มีรูป เพราะฉะนั้นปราสาทราชวังที่พระองค์ตรัสเปรียบว่าน่าชื่นมื่นยิ่งสำหรับคนกำลังเหนื่อย กำลังร้อน กำลังหิว ยังมีระดับชั้นชอยย่อยออกไปอีกมหาศาล เอาเป็นว่าพระองค์ท่านกรุณาเปรียบเทียบเปรียบให้เป็นที่เข้าใจง่าย จินตนาการตามได้แก่พวกเราเพียงคร่าวเท่านั้น

วิธีชี้ทางสวรรค์แก่ผู้ป่วยใกล้ตาย

ตั้งแต่โบราณกาลนานมา พุทธศาสนิกชนในไทยปรารถนาจะได้รับคำตอบประการหนึ่งอย่างยิ่งยวด คือเมื่อตัวเองใกล้จะตาย หรือเมื่อญาติอันเป็นที่รักเจ็บหนัก ควรจะช่วยเหลือกันอย่างไรเป็นการส่งให้ได้ดี

วิธีที่นิยมกันมากคือให้คนตายท่องไว้ว่า ‘พระอรหันต์ ๆ ๆ’ คือจะให้ทอดพระอรหันต์ผู้หมดกิเลสไว้แน่นหนา ซึ่งก็นับว่าใช้ได้ถ้าผู้กำลังจะตายเข้าใจว่าพระอรหันต์เป็นอย่างไร แต่ปัญหาคือคนเราถ้าทั้งชีวิตไม่เคยศึกษา ไม่เคยรู้จักพุทธธรรม จู่ ๆ จะให้ท่อง ‘พระอรหันต์ ๆ ๆ’ แล้วไปตินั้นยาก เพราะจิตไม่รู้ว่าพระอรหันต์คือใคร บรรลุธรรมอันใดมา จึงเปรียบเทียบเหมือนเทวดายื่นเข็มทิศให้คนหลงป่าโดยปราศจากการแถมคู่มือใช้งาน แม้นคนหลงป่าคว้าเข็มทิศไว้ได้ แต่ใช้เข็มทิศไม่เป็น ไม่รู้ว่าเข็มทิศคืออะไร ทำงานอย่างไร อย่างนี้ก็ต้อกลายเป็นผู้หลงทางต่อไปอยู่ดี

มาฟังธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความเบาใจ ๔ ประการที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีกว่า เมื่อมีภคทรัพย์องค์หนึ่งเสด็จไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ และได้กราบทูลถามว่าอุบาสกผู้มีปัญญาฟังกล่าวสอนผู้ป่วยซึ่งมีปัญญาด้วยกัน แต่กำลังได้เสวยทุกข์จากการเป็นไข้หนัก (ใกล้ตาย) ว่าอย่างไรดี พระพุทธองค์ตรัสให้สอนอย่างนี้คือ จงเบาใจเถิดว่าเธอมีความเลื่อมใสไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า ในพระธรรม ในพระสงฆ์ มีศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว ไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พร้อย เป็นไท วิญญูชนสรรเสริญ มีศีลอันอยู่เหนือความทะยานอยากที่ผิดและความเห็นผิดทั้งปวงแล้ว และเป็นไปเพื่อความตั้งมั่นแห่งจิต

อันนี้หมายความว่าถ้าใกล้ตายอยู่ มีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์อย่างมั่นคง กับทั้งมีความเห็นชอบในเรื่องคุณและโทษ ในเรื่องบุญและบาป และน้อมใจรักษาศีลได้สะอาด

บริสุทธิ์จนจิตใจไม่เสส่ายกังวลไปในบาปทั้งหลายแล้ว ก็ย่อมเกิดความตั้งมั่น มีความเบาใจเป็นธรรมดาว่า จะจากไปสู่ความปลอดภัย

นอกจากนั้นพระพุทธองค์ยังตรัสว่าหลังจากปลอบเช่นนี้แล้ว ให้ถามผู้ป่วย (ในกรณีที่พ่อแม่ยังมีชีวิต) ว่ายังมีความห่วงใยในมารดาและบิดาอยู่หรือไม่? ถ้าหากผู้ป่วยตอบว่ายังห่วงใย ก็ให้กล่าวว่าทุกคนต้องตายเป็นธรรมดาเหมือนกับเรา ถึงเราใส่ใจห่วงใยหรือไม่ห่วงใยในมารดาและบิดา พวกท่านก็จะต้องตายไปอยู่ดี ฉะนั้นขอให้ละความห่วงใยในมารดาและบิดาเสียเถิด

หากเขารับว่าสามารถละความห่วงใยในมารดาและบิดาได้แล้ว ฟังถามเขาอีก (ในกรณีที่บุตรและภรรยายังมีชีวิต) ว่ายังมีความห่วงใยในบุตรและภรรยาอยู่หรือไม่? ถ้าหากผู้ป่วยตอบว่ายังห่วงใย ก็ให้กล่าวว่าทุกคนต้องตายเป็นธรรมดาเหมือนกับเรา ถึงเราใส่ใจห่วงใยหรือไม่ห่วงใยในบุตรและภรรยา พวกเขาก็จะต้องตายไปอยู่ดี ฉะนั้นขอให้ละความห่วงใยในบุตรและภรรยาเสียเถิด

หากเขารับว่าสามารถละความห่วงใยในบุตรและภรรยาได้แล้ว ฟังถามเขาอีกว่ายังมีความห่วงใยในกามคุณ ๕ อันเป็นของมนุษย์อยู่หรือไม่? (เช่นยังอยากเสพกาม ยังอยากเห็นสาวสวยหรือหนุ่มหล่อ ยังอยากฟังเพลงโปรดจากสุดยอดเครื่องเสียง ฯลฯ) ถ้าหากผู้ป่วยตอบว่ายังห่วงใย ก็ให้กล่าวว่ากามอันเป็นทิพย์ยังดีกว่า ประณีตกว่ากามอันเป็นของมนุษย์ ขอท่านจงปราศจิตใจให้ออกจากกามอันเป็นของมนุษย์ แล้วน้อมจิตไปในเทวดาชั้นต่าง ๆ เถิด (คือเล่าพรรณนาตามทีพระพุทธองค์ตรัสยืนยัน ดังแสดงไว้แล้วในหัวข้อก่อน ว่าความสุขระดับเทพยดานั้นเหนือกว่าความสุขแบบมนุษย์เพียงใด ให้เขากำหนดใจเชื่อมั่นไว้ว่าการเสพกามในภพมนุษย์ยังสุขน้อยไป กายอันเป็นทิพย์ชวนให้เสพสมยิ่งกว่านั้น รูปเสียงบรรดามีในโลกที่น่าโปรดปรานที่สุดยังนำพิสมัยน้อยไป รูปเสียงอันเป็นทิพย์ยิ่งนำภริมย์ยิ่งกว่านั้นมากนัก)

หากเขารับว่าสามารถละความห่วงใยในกามคุณ ๕ อันเป็นของมนุษย์ได้แล้ว ฟังกล่าวว่าความสุขแม้ที่เหนือกว่ากามคุณ ๕ ในภพเทวดายังมี คือความสุขจากการเข้าสมาธิฌานในพรหมโลก แต่แม้จะได้เป็นถึงรูปพรหมและอรุปรหมก็ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน ยังนับเนื่องในความหลงผิดยึดมั่นถือมั่นว่าภพนั้น ๆ เป็นตน (หรือตนเป็นอมตะ) ของจงปราศจิตใจให้ออกจากเทวโลกและพรหมโลก แล้วนำจิตเข้าไปในความดับจากการยึดมั่นถือมั่นเถิด

หากเขารับว่าสามารถถอนความยึดมั่นแม้ในเทวโลกและพรหมโลกแล้ว และได้นำจิตเข้าไปในความดับจากอาการยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นอะไรๆ แล้ว เช่นนั้นพระพุทธองค์ตรัสว่าท่านไม่กล่าวถึงความต่างอะไรกันระหว่างผู้มีจิตพ้นแล้วอย่างนี้ กับภิกษุผู้พ้นแล้วตั้งร้อยปี เพราะต่างก็พ้นด้วยวิมุตติเหมือนกัน

ขอให้ทราบว่าช่วงจังหวะใกล้ตายนั้นเป็นโอกาสทอง จิตกำลังหาทิศทางอันเป็นที่ไป ไม่ค่อยอาลัยสิ่งที่เห็นว่าตนกำลังจะต้องทิ้งไว้ในโลกนี้อีกแล้ว จึงมีความหนักแน่นเป็นพิเศษ หากเราพูดเหนี่ยวนำเขาตามที่พระพุทธเจ้าตรัสแนะได้ละก็ ไม่ใช่แค่คนป่วยหนักจะเข้าถึงสุคติ แต่อาจมีจิตปลอ่ยวางได้ถึงที่สุดจริงๆ!

หากช่วงท้ายๆของผู้ป่วยสามารถเข้าใจธรรมะ สามารถยอมรับ สามารถเลื่อมใสศรัทธาเชื่อถือว่า นิพพานเป็นของดี เป็นบรมสุขอันถาวรแล้ว ก็อาจส่ำทับลงไปตามแนวทางเปรียบเทียบคิดต่างๆของพระพุทธองค์ คือกล่าวตามจริงว่านรกนั้นแผดเผา เดรัจฉานนั้นเนาเหม็น เปรตนั้นลุ่มๆดอนๆ มนุษย์นั้นเริ่มสบาย ส่วนเทวดานั้นสุขจริง แต่ก็ไม่สุขได้ตลอด ผู้มีปัญญาย่อมพิจารณาเห็นภัยแห่งความไม่เที่ยงในคติต่างๆ และประมาณได้ว่าหากไม่หลุดพ้นไปจากวงวนแห่งการเวียนว่ายตายเกิด ก็ย่อมพลาดเข้าสู่กวัน สมดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า ถ้าคิดจะท่องเที่ยวเกิดตายไปเรื่อย ๆ การหลีกเลี่ยงนรกมิใช่วิสัยที่จะเป็นได้

พระพุทธองค์ได้ตรัสสรุปไว้ชัดว่าความสุขระดับวิมุตติ คือหลุดพ้นจากความถือมั่นในภพทั้งปวงนั้นเป็นอย่างไร เราสามารถนำไปพรรณนาให้ผู้ป่วยใกล้ตายได้ฟังเพื่อความเลื่อมใสหนักแน่นขึ้น คือเปรียบแล้ว เหมือนสระโบกขรณี มีน้ำอันสะอาดใสเย็นอยู่ตลอด กับทั้งมีท่าอันดี น้ำรินรมย์ และในที่ไม่ไกลสระโบกขรณีนั้นมีแนวป่าอันทึบ ลำดับนั้นบุรุษผู้มีร่างอันความร้อนแผดเผาทั่วสรรพางค์ มีความเหน็ดเหนื่อยสะทกสะท้าน และกำลังหิวกระหาย มุ่งมาถึงสระโบกขรณีนี้ทีเดียว เขาลงสันทนกายและดื่ม ดับความกระวนกระวาย ระวังความเหน็ดเหนื่อยและความร้อนรุ่มเสียได้ แล้วจึงขึ้นไปนั่งหรือนอนในแนวป่านั้นเสวยสุขเวทนาโดยส่วนเดียว เพราะกิเลสเครื่องหมักดองทั้งหลายสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งในปัจจุบัน

สรุปว่าวิมุตติสุขนั้น เป็นสุขเดียวที่ดับความกระหายได้สนิท ขอให้สังเกตการเปรียบเทียบของพระพุทธองค์ว่าวิมุตติหรือความหลุดพ้นจากกิเลสนั้น เป็นสถานที่เดียวที่มีน้ำให้ดื่มกินดับกระหาย ดับความกระวนกระวาย ดับความร้อนรุ่มได้สนิท

ขอเพียงผู้ป่วยหนักใกล้ตายมีความเลื่อมใสอย่างนี้ ปลอ่ยวางภพภูมิทั้งหลายด้วยปัญญาอันถูกต้องอย่างนี้ แม้จิตขาดกำลังเพียงพอจะเข้าถึงพระนิพพานอันเป็นความว่างจากภาวะทั้งปวง สงบจากการปรุงประกอบทุกข์ทั้งปวง อย่างน้อยที่สุดก่อนถึงวาระแห่งจุติจิต เขาย่อมเห็นนิมิตหมายอันเป็นมงคล เช่นเห็นองค์พระปฏิมาอร่ามเรือง หรือเห็นพระพุทธนิมิตเสมือนจริง หรือได้ยินเสียงเทศนาธรรมเพื่อความปลอ่ยวาง กระทำจิตให้แน่วไปในความเป็นมहाกุศล เมื่อจิตสุดท้ายดับลง ย่อมเกิดจิตใหม่สืบต่อในสุคติภูมิอย่างแน่แท้ ไม่มีทางเลื่อนหลงพลัดตกลงไปสู่อบายภูมิได้เลยด้วยประการใดๆทั้งสิ้น

บทสำรวจตนเอง

- ๑) เราเป็นผู้มีความอ่อนใจ สบายใจ มั่นใจ ว่าตนเองปรักพร้อมในการไปสู่โลกอื่นที่ดีกว่าหรือไม่?
- ๒) กรรมที่ทำเป็นประจำอันใด สร้างความอ่อนใจ สบายใจ มั่นใจ ว่าเรากำลังจะไปสู่สุคติ?
- ๓) กรรมที่ทำเป็นประจำอันใด สร้างความกังวล สับสน กลับไปกลับมา ว่าเราอาจมีเหตุที่เป็นที่ไป?
- ๔) เราเป็นผู้พร้อมจะละกรรมอันเป็นเหตุให้ไปทุกติ และพร้อมจะเพิ่มกรรมอันเป็นเหตุให้ไปสุคติหรือไม่?
- ๕) เราพร้อมจะตายพร้อมกับความรู้สึกศรัทธาในพระพุทธเจ้าหรือไม่?

สรุป

มีหลายสิ่งที่เราไม่ยอมให้มันเป็นเรื่องจริง แต่มันก็เป็นเรื่องจริงมาชั่วมกับชั่วกัลป์ ดังเช่นหลายคืน เราไม่ยอมตกอยู่ในห้วงแห่งฝันร้าย แต่เมื่อเหตุแห่งฝันร้ายมีอยู่ เราก็ต้องนอนหลับอย่างทุกข์ทรมาน โดยไม่อาจขัดขึ้นจนกว่าจะตื่น ชีวิตหลังความตายก็เช่นกัน แม้เราเชื่อมั่นไม่มีด้วยความทะนงตน หรือแม้เราภาวนาขออย่าให้มันมี หรือแม้เราสามารถแรงกล้าให้คนทั้งโลกเชื่อว่าชาติหน้าเป็นนิทานเหลวไหล แต่ขอเพียงมีเหตุให้มันมี อย่่างไรมันก็ต้องมี

มันจะมีหรือไม่มี ทางที่ดีไม่ประมาทไว้ก่อน ดังที่พระพุทธองค์ทรงชี้ว่าถ้าเราทำดีแล้ว ย่อมเป็นสุขในปัจจุบัน และถ้าชาติหน้ามี ก็จะต้องไปดีด้วย เรียกว่าสำเร็จประโยชน์ทั้งปัจจุบันและอนาคตด้วยการเพียรละความชั่วและสั่งสมความดีเข้าไว้ จะเป็นประกันชั้นเลิศสุด

การเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนภุมิในแต่ละครั้งอาจหมายถึงการแก้ตัวใหม่จากที่เคยผิดพลาด หรืออาจหมายถึงการทดสอบซ้ำว่าเราดีทนแค่ไหน ธรรมชาติจะลบความจำเราเกี่ยวกับภพเดิมๆ ให้สูญสิ้นไป แต่กรรมที่ทำเป็นประจำจะทำให้เราเคยชินอยู่กับนิสัยเดิมๆ การจะเปลี่ยนแปลงตนเองได้จำเป็นต้องพบกับผู้รู้แจ้งแทงตลอดในกรรมวิบากทั้งปวงเช่นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดังนั้นการปลุกฝังความเลื่อมใสไม่หวั่นไหวในพระศาสดาจึงเป็นกุศโลบายที่ดีในการเดินทางไกล ใครสามารถอุ่งใจได้ว่าเราจะตายพร้อมกับศรัทธาในพระพุทธองค์ ก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้พกเอาเสบียงสำคัญที่สุดติดตัวไปด้วยแล้ว ยากแล้วที่จะพลัดไปมีครูผู้สอนสั่งเรื่องกรรมวิบากผิดๆ

สำคัญคือการปลุกฝังศรัทธาในพระพุทธองค์นั้น ไม่มีอะไรดีไปกว่าลงมือปฏิบัติตามคำสอนของท่าน ทั้งในแง่ของการฝึกเสียสละ รู้จักให้ทานเพื่อละความตระหนี่ และทั้งในแง่ของการบำเพ็ญตนเป็นผู้ปลอดโปร่งจากบาปอกุศลทั้งปวง รักษาศีลจนกลายเป็นที่รักยิ่งกว่าสิ่งยั่วใดๆ เมื่อประสบสุขทางใจเต็มอ้อมแล้ว ก็จะมีบังเกิดความเลื่อมใสว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้สอนความไม่เบียดเบียน เป็นผู้ชี้ทางตรง ทางถูกทางไปสู่สวรรค์นิพพานได้จริง เมื่อนั้นศรัทธาจะไม่คลอนแคลน และเราจะเป็นผู้มีคติที่ไปอันประเสริฐเสมอ

* สรุปรุทิตยบรรพ *

สมัยที่พระพุทธองค์ยังทรงพระชนม์นั้น เมื่อภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก หรือ อุบาสิกา คนใดคนหนึ่งทำ กาละ พระองค์ท่านมักจะตรัสพยากรณ์ว่าใครได้ไปเกิดใหม่ในภพใด เมื่อมีผู้ถามว่าพระองค์ทรงมีพุทธ ประสงค์อย่างไรในการพยากรณ์เช่นนั้น ท่านก็ตรัสตอบว่า ตถาคตพยากรณ์สาวกทั้งหลายผู้ทำกาละ ไปแล้ว ว่าใครเกิดใหม่ในภพใดเช่นนี้ จะเพื่อให้คนพิศวงก็หามิได้ จะเพื่อเกลี้ยกล่อมคนก็หามิได้ จะเพื่ออาหิสงส์เป็นลาภสักการะและคำสรรเสริญก็หามิได้ จะเพื่อให้เราเป็นที่รู้จักของมหาชนก็ หามิได้ ดูก่อนนุรุทธะ มีกุลบุตรจำนวนหนึ่งจะเกิดศรัทธามาก เกิดความยินดีมาก เกิดความ ปราโมทย์มากหลังจากได้ฟังคำพยากรณ์หนึ่ง ๆ แล้ว และจะห้อมจิตเพื่อความเป็นอย่างนั้นบ้าง นี้คือประสงค์ของเรา ที่พยากรณ์ก็เพื่อเป็นประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่กุลบุตรเหล่านั้นสิ้น กาลนาน

การได้ยินได้ฟังเรื่องเกี่ยวกับสัจธรรมเพื่อเป็นศรัทธา เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้เชื่อมั่นในหนทางไปสู่ สัจธรรม คือ กอกรรมดี ละความตระหนี่ รักษาความสะอาดของจิต ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกอ่อนใจและเชื่อมั่น ในการชี้แนะของพระพุทธเจ้ายิ่ง ๆ ขึ้น เพราะมหากุศลจิตย่อมให้ความรู้สึกปลอดภัยอันเป็นที่รู้อยู่กับ ตนเอง ผู้มีความรักพร้อม ไม่ถูกกลุ้มรุมด้วยความตระหนี่ ไม่แปรตเป็นมลทินจากการละเมิดศีล ย่อมมี ความกล้าเผชิญความตาย เพราะมั่นใจเกินมนุษย์อื่น ๆ ว่าถ้าภพหน้ามีเขาต้องได้ไปดีกว่าที่เป็นอยู่ในภพ มนุษย์แน่ ๆ

พระพุทธองค์ตรัสว่า ถ้ารักตัวเองแล้ว ก็ไม่ควรก่อบาปทั้งปวง เพราะความสุขนั้นไม่ใช่ สิ่งที่คนทำชั่วจะได้พบโดยง่าย เมื่อบุคคลถูกรณะครอบงำ ละทิ้งภพมนุษย์นี้ไป ก็มีอะไรเป็น สมบัติของเขาเล่า? เขาย่อมพาเอาอะไรไปด้วยเล่า? อะไรเล่าจะติดตามเขาไปประจวบเจตติดตาม ตนไป? ผู้ที่มาเกิดแล้วจำจะต้องตายในโลกนี้ ไม่ว่าจะทำกรรมอันใดไว้ ทั้งที่เป็นบุญและเป็น บาป บุญและบาปนั้นแลเป็นสมบัติของเขา เขาจะพาเอาบุญและบาปนั้นไป บุญและบาปนั้นย่อม ติดตามเขาไปประจวบเจตติดตามตนไป ฉะนั้นทุกคนควรทำกรรมอันดีสะสมไว้เป็นสมบัติใน ปรโลก บุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึ่งของสัตว์ทั้งหลายในปรโลก

➤ ตติยบรรพ – ยังอยู่แล้วควรทำอะไรดี?

ในบรรพก่อน คงจะเห็นว่าใครกำลังเสวยกรรมดีหรือกรรมร้ายก็ดูง่าย ๆ จากภพภูมิที่ไปเกิด การตกไปอยู่ในชั้นไหนแดนใด คือภาพใหญ่แทนตัวได้ชัดเจน อย่างเช่นตอนนี้กำลังเป็นมนุษย์ก็แปลว่ากำลังเสวยวิบากดีอยู่ แม้เถียงว่าจะดีได้อย่างไรลำบากจะตายอยู่แล้ว อันนั้นก็ต้องไปเทียบกับการอยู่ในนรกหรืออบายภูมิอื่นๆ แล้วจะเห็นว่า ‘ลำบากจะตาย’ ในโลกนี้ ดีกว่า ‘ตายจริงๆแล้วเข้าไปอยู่ในกรงขัง’ ที่กรรมชั่วเตรียมไว้ทำโทษเป็นไหนๆ

เมื่อเริ่มเชื่อเรื่องภพภูมิ การเวียนว่ายตายเกิด และความจริงเกี่ยวกับกรรมวิบาก มีชาวพุทธจำนวนมากไม่น้อยที่เหมือนจะดูตายกับความเป็นอยู่ในชีวิตปัจจุบัน แล้วหันไปทุ่มเทกับการทำบุญ เรียกว่าตั้งหน้าตั้งตากอบโกยกุศลกันแบบโลภบุญเกินเหตุ

ความจริงบุญไม่ได้มีเพียงการให้ทรัพย์เป็นทาน กิริยาอันเป็นทางมาแห่งบุญนั้น จำแนกแล้วก็มียุยมามากมาย ดังเช่นหลักๆมีอยู่ ๑๐ อากาโร ได้แก่ การให้ทาน การรักษาศีล การปฏิบัติธรรมภาวนา การประพฤติอ่อนน้อม การชวนชวาชช่วยเหลือในกิจอันควร การให้ผู้อื่นมีส่วนในบุญของเราด้วยการบอกให้ เขายินดีหรือเต็มใจมาช่วยเหลือ การมีน้ำจิตยินดีในบุญของผู้อื่น การฟังธรรมตามกาล การสั่งสอนธรรมด้วยจิตอนุเคราะห์ การทำความเห็นให้ถูกต้องทั้งเรื่องบุญบาปและการออกจากทุกข์

กิริยาอันเป็นบุญที่สำคัญที่สุด และพิสูจน์ความมีลาภแห่งการเกิดเป็นมนุษย์อย่างที่สุด ก็ได้แก่บุญข้อสุดท้าย คือการทำความเห็นให้ถูกต้องทั้งเรื่องบุญบาปและการออกจากทุกข์ นี้เอง นับเริ่มจากการมองไกลไปข้างหน้า ทำความเข้าใจให้ดี มองให้เห็นด้วยปัญญาว่าแต่ละภพเป็นภาพใหญ่ เป็นฉากหนึ่งๆ ทุกฉากต้องมีจุดเริ่มต้น และทุกฉากต้องมีจุดจบ ก็จะเกิดภาพสรุปในจินตนาการว่าทุกสิ่งที่เราเห็น ทุกสิ่งเสียงที่เราได้ยิน จะต้องแปรปรวนแล้วเสื่อมสลายหายไปหมด ไม่มีอะไรหลงเหลือตกค้างอยู่ได้เลย

และเมื่อมองย้อนกลับมาเห็นภาพของการเกิดเป็นมนุษย์อย่างในบัดนี้ ความเป็นเพศอย่างนี้ รูปร่างหน้าตาอย่างนี้ ฐานะความเป็นอยู่อย่างนี้ และระดับสติปัญญาอย่างนี้ ก็จะได้ข้อสรุปประการหนึ่งคือทั้งหมดนั้นคือ ‘ส่วนประกอบฉาก’ ซึ่งกรรมตกแต่งขึ้นให้ดูเล่นครู่หนึ่ง แล้วที่สุดก็ต้องล้มเลิกฉากนี้ไปราวกับไม่เคยมีมนุษย์อย่างเราเกิดมา ราวกับไม่เคยปรากฏรูปชายหญิง ราวกับไม่เคยมีหน้าตาน่ารักน่าชัง ราวกับไม่เคยยากจนหรือร่ำรวย และราวกับไม่มีใครเคยโง่หรือฉลาด เพราะในทันทีที่ใครสาบสูญไปจากโลก ความเป็นเขาคอนนั้นก็ไม่ต่างจากรูปรอยความฝันหรือสายลมแสงแดดสำหรับตัวเขาเองเลย

มาอยู่ในภพนี้ชั่วคราวก็จริง แต่ก็ได้ชื่อว่า ‘เป็นมนุษย์’ ในจังหวะที่จะ ‘พบพุทธศาสนา’ ซึ่งเป็นของหาได้ยาก ทั้งเป็นมนุษย์ด้วย ทั้งพบพุทธศาสนาด้วยนั้น ยากเย็นเพียงใดก็ขอให้ดูที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสอุปมาอุปไมยไว้

เปรียบเทียบมหาปฐพีนี้มีน้ำเป็นอันเดียวกัน บุรุษโยนแอกซึ่งมีช่องเดียวลงไปมหาปฐพีนั้น ลมจากทิศตะวันออกพัดเอาแอกนั้นไปทางทิศตะวันตก ลมจากทิศตะวันตกพัดเอาไปทางทิศตะวันออก ลมจากทิศเหนือพัดเอาไปทางทิศใต้ ลมจากทิศใต้พัดเอาไปทางทิศเหนือ แต่ตามอดซึ่งอาศัยในมหาปฐพีนั้น ต่อเมื่อลวงร้อยปีมันจึงโผล่ขึ้นมาสักครั้งหนึ่ง เธอทั้งหลายคิดว่ามันจะสอดคอให้เข้าไปในแอกมีช่องเดียวนั้นได้หรือหรือ?

หมายความว่าเมื่อเอาสิ่งที่ปรากฏได้ยากมาประจวบกับสิ่งที่ปรากฏได้ยาก ซึ่งเท่ากับความยากยากกำลังสองนั้น เทียบแล้วก็คือการที่สัตว์จะได้เป็นมนุษย์ด้วย พระพุทธเจ้าอุบัติในโลกด้วย และพระพุทธศาสนาของพระองค์รุ่งเรืองในโลกด้วย แต่ความไม่รู้ของพวกเราทำให้เห็นเป็นเรื่องธรรมดาที่จะพบกับพุทธศาสนา ซึ่งผิวนอกเบื้องต้นแรกก็ไม่เห็นจะต่างจากศาสนาอื่นอย่างไร เพราะใครๆก็บอกว่าทุกศาสนาสอนให้คนทำดีกันทั้งนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัยนี้ไม่ค่อยมีคนบอกว่าพุทธศาสนาสอนให้คนรู้ตามจริง ทั้งเรื่องที่มาที่ไปของเราเอง และทั้งเรื่องวิธีสร้างความปลอดภัยอย่างถาวรให้ตัวเองด้วย

ส่วนสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้ จะได้เร่งเร้าให้ทุกคนตระหนักว่า ‘ศักยภาพของมนุษย์’ นั้นใช้ให้คุ้มที่สุดก็คือการเอามาเข้าให้ถึงแก่นของพุทธศาสนา คือศึกษาวิชา ‘รู้ตามจริง’ ของพระพุทธเจ้าให้ทะลุปรุโปร่งนั่นเอง

★ บทที่ ๙ - คำถามที่น่ากลัวที่สุดในชีวิต

บางคนรู้สึกว่าการตายเป็นสิ่งที่น่ากลัวที่สุดในชีวิต

บางคนจะจงลงไปกว่านั้น คือรู้สึกว่าการเจ็บปวดขณะกำลังจะตายน่ากลัวที่สุด

แต่บางคนฟังเรื่องเกี่ยวกับนรก ก็รู้สึกว่าไม่มีสิ่งใดในสากลจักรวาลน่าสะพรึงกลัวยิ่งไปกว่านรกอีกแล้ว

แต่ความจริงก็คือยังมีสิ่งที่น่ากลัวกว่านั้น!

ความมืดอันใดที่น่ากลัวที่สุด?

ครั้งหนึ่งพระพุทธองค์ตรัสแก่พระสาวกของพระองค์ว่า **ดูกรภิกษุทั้งหลาย โลกัณฑนรกมีแต่ความทุกข์ มีดคลุ้มเป็นหมอกมัว สัตว์ในโลกัณฑนรกนั้นไม่ได้รับรัศมีพระจันทร์และพระอาทิตย์ ซึ่งมีฤทธิ์มีอำนาจมากถึงขนาดนี้**

เมื่อพระองค์ท่านตรัสแล้วก็ทรงเงี้ยวอยู่ กระทั่งมีภิกษุรูปหนึ่งทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ฟังแล้วโลกัณฑนรกช่างมืดมากเหลือเกิน แต่จะยังมีความมืดอย่างอื่นที่ยิ่งไปกว่านั้น น่าสะพรึงกลัวยิ่งไปกว่าความมืดแห่งโลกัณฑนรกหรือไม่พระเจ้าข้า?

พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า **ดูกรภิกษุ ความมืดอย่างอื่นที่มากกว่าและน่ากลัวกว่าความมืดแห่งโลกัณฑนรกนั้นมีอยู่** แล้วท่านก็สาธยายมีใจความโดยสรุปคือ **ความไม่รู้ตามจริงนั่นเอง** ที่มียิ่งกว่าโลกัณฑนรก

พวกเราไม่รู้อะไรตามจริงบ้าง? คือ...

- ๑) **ไม่รู้ว่ากายใจอันเป็นที่ตั้งของอุปาทานทั้งปวงนี้ เป็นทุกข์** (นึกว่าเป็นสุข เป็นของดีที่น่ามีน่าเป็น)
- ๒) **ไม่รู้ว่าความอาลัยยึดติดในกายใจนี้ เป็นเหตุแห่งทุกข์** (นึกว่าจำเป็นต้องหลงอยู่เช่นนี้อย่างไม่มีการเลือก)
- ๓) **ไม่รู้ว่าความพ้นขาดจากการหลงยึดผิดๆ เป็นความดับทุกข์** (นึกว่าการดับทุกข์ได้ขาดถาวรชนิดไม่กลับกำเริบใหม่เป็นไปไม่ได้)

๔) ไม่รู้ว่าการตั้งมุมมองไว้ตรงตามจริง แล้วเพียรตั้งสติดูอยู่จนจิตตั้งมั่นรู้แจ้ง เป็นวิธีดับทุกข์ (นึกว่าคลายความกระวนกระวายได้เพียงด้วยการเสพกาม หรืออย่างดีที่สุดคือการเข้าฌานไปเป็นพรหม เพื่อมีชีวิตอมตะชั่วนิรันดร์)

แต่ความไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นทุกข์ อะไรเป็นทางดับทุกข์เท่านี้ เหตุใดจึงได้ชื่อว่าเป็นความมืดที่นำกลัว เสียยิ่งกว่าโลกันตนรก? ขอให้พิจารณาว่าความมืดของโลกันตนรคนั้น ยังมีวันสว่าง ยังมีทางเปิดให้สัตว์ ไปปฏิบัติในภพอื่นหลังจากใช้กรรมหมดสิ้นแล้ว แต่ความไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นเหตุแห่งทุกข์ ไม่รู้ว่าอะไร เป็นบุญเป็นบาปนั้น สงสัตว์ให้ตกต่ำลงไปยังกว่าโลกันตนรก เช่นถ้าพลาดทำอหันตริยกรรมก็มีหวังถึงอเวจีมหานรกได้

โลกันตนรกเป็นแค่ภพแห่งความทุกข์ภพหนึ่ง แต่ความไม่รู้ หรือความมีอวิชชาอันนั้นแหละ นำไปสู่ภพแห่งความทุกข์ต่าง ๆ ทั้งที่มีตมหนักว่าโลกันตนรก และทั้งที่แผดเผาเท่าอเวจีมหานรก และสำคัญกว่าอะไรคือโลกันตนรคนั้นวันหนึ่งจะสิ้นสุดสภาพเองเมื่อแรงส่งของวิบากกรรมหมดลง แต่อวิชชาจะไม่สิ้นวันสิ้นสุดสภาพด้วยตนเองเลย หากปราศจากเหตุคือปัญญารู้ทางดับทุกข์

เรากำลังเป็นหนึ่งในผู้ติดกับดักแห่งความมืดอยู่หรือไม่?

กับดักมีอยู่มากมายหลายชนิด แต่ไม่มีกับดักใดน่าพรั่นพรึงยิ่งไปกว่ากับดักที่เหนียวเราไว้ให้ติด อยู่กับความเสียดอ่อนรอกอย่างไรวันจบวันสิ้น ระหว่างการเดินทางไกลอันไม่เป็นที่รู้ เรามีโอกาสพลาดได้ ทุกขณะ ขอเพียงคบคนพาลเป็นมิตร หรือเพียงมีคนคิดช่วยอยู่ในเรือน

กับดักอันนำไปสู่ภพที่มีตมอย่างยึดเยื่อไรวันจบสิ้นก็คือความไม่รู้ตามจริง

พอไม่รู้ก็เข้าข้างตัวเองว่านี่ของเรา นั่นของเรา นั่นเนื่องด้วยเรา

พอไม่รู้ก็เข้าข้างกิเลสว่าเราควรได้สิ่งนี้ เราไม่ควรได้สิ่งนั้น

พอไม่รู้ก็สำคัญมั่นหมายว่ามีเราเป็นอมตะ น่าจะเคยเกิดในภพดี ๆ และจะไปเกิดในภพสูง ๆ

ลองถามตัวเองว่ารู้สึกถึงความมีอึดตายูใหม่? ถ้าต้องตอบตามจริงว่ามี ลองถามตัวเองอีกว่า อึดตายูนี้จะมียูตลอดไปไหม? ถ้าต้องตอบตามจริงคือรู้สึกว่ามันจะคงอยู่ตลอดไป ขอให้บอกตัวเองเถิดว่า เราติดกับแล้ว เป็นผู้ที่ต้องเวียนว่ายตายเกิดเสียงผิดเสียงถูกอยู่ในสังสารวัฏนี้แล้ว!

สิ่งใดที่ไม่เที่ยง เรากลับรู้สึกว่ามันเที่ยง ย่อมชื่อว่าเรากำลังอุปาทานไป

สิ่งใดเป็นทุกข์ แต่เรากลับรู้สึกว่ามันเป็นสุข ก็ย่อมชื่อว่าเรากำลังอุปาทานไป

สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ มีอันต้องดับไปเป็นธรรมดา ย่อมไม่ใช่ตัวตน ย่อมไม่อยู่ในครอบครองของใคร แต่เรากลักรู้สึกว่าเป็นอัตตา เป็นตัวเราที่ไม่ควรตาย เช่นนี้ก็ยอมเชื่อว่าเรากำลังอุปาทานไป

อุปาทานเป็นชื่อของความหลงผิด เป็นชื่อของความมืดบอดทางใจ ที่น่าสลดใจคือไม่มีใครรู้เลยว่าขอเพียงฝึกที่จะรู้ตามจริงเป็นขั้นๆ พวกเราไม่ต้องมีอุปาทานก็ได้ แต่เมื่อไม่ฝึกรู้ตามจริง ก็ต้องหลงวนอยู่ในโลกของอุปาทานกันต่อไปอย่างไรที่จบสิ้น

อุปาทานทำให้เรานึกว่าความเป็นของดีที่สุด อาจถึงขั้นหลงคิดว่าเป็นความชอบธรรมที่จะจุดคร่าลูกเมียผู้อื่นมาสำเร็จความใคร่ นี่คือนิบาโทษอันอาจเกิดขึ้นเมื่อยังมีอุปาทานในกาม

อุปาทานทำให้เรานึกว่าสิ่งที่เรารักใจเชื่อมั่นนั้นถูกที่สุด อาจถึงขั้นหลงคิดว่าเมื่อเราไม่เชื่อว่านรกสวรรค์มี ก็ไม่เป็นผู้ที่ต้องตกตายแล้วไหลลงอบายแน่ๆ แม้จะทำชั่วเพียงใดก็ตาม นี่คือนิบาโทษที่เห็นได้ชัดขณะยังมีอุปาทานในทิฏฐิ

อุปาทานทำให้เรานึกว่าธรรมเนียมการปฏิบัติหรือเคล็ดกลางที่เราถือมั่นนั้นมีผลสูงที่สุด อาจถึงขั้นหลงคิดว่าฆ่าแพะบูชาเทพเจ้าคือการปลดปล่อยพวกมันไปสู่สุคติ นี่คือนิบาโทษที่เห็นได้ชัดขณะยังมีอุปาทานในวัตรปฏิบัติที่สืบต่อกันมาอย่างงมงายไร้เหตุผล

และสุดท้าย อุปาทานทำให้เราหลงยึดว่าต้องมีตัวตนของเราอยู่แน่ๆ ไม่สภาพนี้ก็อีกสภาพหนึ่ง ไม่อยู่ในโลกนี้ก็ต้องอยู่ในโลกหน้า การหลงยึด การหลงอาลัย หรือหลงทะยานอยากเป็นนั่นเป็นนี่นั่นเอง คือการสืบเชื้อแห่งการเกิดไม่รู้จัก นี่คือนิบาโทษที่เห็นได้ชัด และเป็นโทษอันร้ายแรงที่สุดเมื่อยังมีอุปาทานในตัวตน หรืออุปาทานในวาทะแบบใดแบบหนึ่งว่าตัวตนเป็นอย่างนั้นอย่างนี้

เวลาที่อุปาทานหนาทึบ เราจะไม่รู้รู้สึกเลยว่ามีสิ่งอื่นยิ่งไปกว่าสิ่งที่กำลังยึด เหมือนเอากระดาษครอบ หรือเหมือนเอากำแพงมาล้อม คล้ายคนหลงติดคุกอยู่ด้วยความเต็มใจยิ่ง ลองเถอะ ถ้าถามตัวเองเดี่ยวนี้ว่ากำลังมีอุปาทานอันใดบ้าง แทบทุกคนจะตอบว่าไม่มีเลย เพราะเห็นทุกอย่างตามปกติอยู่ ใช้ชีวิตในสังคมได้เป็นปกติอยู่

ยิ่งถ้าพยายามบอกว่า สังคมโลกทั้งหมดนั้นแหละ กำลังลุ่มหลงมัวเมาอยู่ในอุปาทานทุกชนิดกัน คนบอกอาจเจอข้อกล่าวหาว่าเป็นจอมอุปาทานไปเสียเองก็ได้

เรามีความละเอียดในการกระทำอันเป็นบาปบ้างหรือไม่?

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ถ้าใครสามารถกล่าวมุสาได้โดยปราศจากความละเอียด ทั้งที่รู้อยู่แก่ใจว่าไม่ใช่เรื่องจริง ก็ไม่มีบาปกรรมใดแม้แต่หนึ่งเดียวที่เขาจะไม่ลง

ความละเอียดจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่สุด เป็นองค์ประกอบสำคัญสูงสุดในการถือกำเนิดเกิดเป็นมนุษย์ トラบไต่ยังมีความละเอียด ไม่อยากทำบาป ไม่นึกสนุกจิตใจในกรรมชั่ว ก็เรียกว่าเขายังพอมีพื้นของความเป็นมนุษย์อยู่ แต่หากทำบาปได้แบบไม่ต้องกะพริบตา เช่นพูดโกหกมดเท็จปั้นน้ำเป็นตัวได้ คล่องแคล่วเป็นธรรมชาติ นั่นแหละคือเขาขาดองค์ประกอบพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ไปแล้ว

คนส่วนใหญ่มองว่าการโกหกเป็นเรื่องเล็กน้อย เพราะเป็นเรื่องสามัญที่ทุกคนต้องทำ อาจจะโกหกนิดๆ หรืออาจจะโกหกมาก ๆ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์บีบคั้น ไม่ตระหนักกันเลยว่าถ้าทำเป็นประจำจนชิน ในที่สุดก็จะหมดความละเอียด และเมื่อใดหมดความละเอียดในการไปปดมดเท็จ เมื่อนั้นจิตวิญญาณจะด้านชาต่อบาป เหมือนมีอะไรมาบังตาไม่ให้เห็นตามจริงไปเสียหมด ที่ตามมาก็คือการทำบาปได้ไม่เลือก เพราะตัวมุสาหมอบอกตัวเองว่าไม่เป็นไร ขอให้เอาดีเข้าตัวได้เป็นพอ

หากถามตัวเองแล้วได้คำตอบว่าเราสามารถโกหกโดยไม่ละเอียด ก็นับว่าคำตอบนี้น่ากลัวยิ่ง เพราะเราไม่อาจคาดคะเนได้เลยว่าตัวเองเผลอก่อบาปก่อกรรมหนัก ๆ โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์มานานแค่ไหน เมื่อไม่มีความละเอียดบาปอันเป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ก็แทบทำนายได้ว่าต้องหลุดร่วงจากสุคติภูมิแน่อยู่แล้ว แต่หนีไปก่อบาปก่อกรรมโดยไม่รู้ว่าเป็นบาปกรรมเข้าให้อีก มิแปลกว่ามีสิทธิ์ถูกเหวี่ยงลงต่ำไปถึงพื้นนรกกันหรือ?

สรุปคือการขาดความละเอียดต่อบาปคือการไม่อาจทำนายว่าจะต้องระหกระเหเร่ร้อนไปสถิตอยู่ในภพไหนภูมิใดอันเป็นเบื้องล่าง หากปราศจากความสะทกสะท้าน หากยังทะนงหลงนึกว่าไม่เป็นไร นั่นก็อาจเป็นการทำงานชิ้นใหญ่อีกครั้งของอุปาทานก็ได้!

ใจจริงของเราอยู่ตรงไหน?

บางคนหาตัวเองยังไม่เจอ ก็เท่ากับยังไม่เจอใจจริง เพราะใจที่ยังไม่รู้จักตัวเองอย่างถ่องแท้ อาจกว้างไปทางไหนก็ได้ เปลี่ยนทิศทางเป็นตรงข้ามกับเมื่อวานก็ยังได้

และบางทีเราก็ต้องทรมานกับความคิดที่ขัดแย้งกับใจตัวเอง เหมือนมีสองคนคอยทุ้มเถียง คอยเตะสกัด คอยชักเย่อดึงกันไปดันกันมาจนเกิดความวุ่นวายสับสนว่าเราอยากเอาอย่างไรแน่

ที่แท้แล้ว ใจจริงอาจไม่ตรงกับสิ่งที่เราคิด แต่ใจจริงก็เปลี่ยนไปได้เรื่อยๆตามความคิดที่เกิดขึ้นบ่อยๆ

แม้ยังไม่ทราบว่าจะใจจริงของตัวเองอยู่ที่ไหน แต่ทุกคนต้อง ‘มีใจ’ ให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเฉพาะหน้าเสมอ และนั่นก็เป็นคำตอบว่าทำไมพวกเราถึงเลือกเรียนสาขาอาชีพแตกต่างกัน เป็นคำตอบว่าทำไมพวกเราถึงเลือกผู้แทนราษฎรต่างคนกัน เป็นคำตอบว่าทำไมพวกเราถึงเลือกนับถือศาสนาองค์ใดองค์หนึ่งผิดแผกไปจากกัน

คำถามคือ เรากำลังมีใจให้กับอะไรล่ะ? ถ้าได้แนวคำถาม ก็จะได้แนวคำตอบ และเมื่อได้แนวคำตอบ ก็จะเริ่มมองเห็นทิศทางเส้นทางกรรมของตนเองได้เช่นกัน

๑) ทุกวันนี้เรามีชีวิตอยู่เพื่อใคร?

คำว่า ‘อยู่เพื่อใคร’ นั้นมีความหมายว่าเราคิดว่าชีวิตตัวเองมีค่า มีความหมาย หรือกระทั่งมีความสำคัญขนาดขาดไม่ได้สำหรับใครบ้าง หากคิดออกในทันทีทันใดถือว่าเข้าข่าย แต่ถ้าต้องค่อยๆนึกทบทวนเป็นเวลานาน อย่างนั้นให้เอาชื่อนั้นออกไปจากบัญชีก่อน และขอให้ระลึกว่าเราอาศัยอยู่กับใครที่ร้อยกัพันคนไม่สำคัญ สำคัญคือใจเรารู้สึกว่าตัวเองอยู่เพื่อใครบ้างที่ยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้จะอาศัยพำนักอยู่กับเราหรือไม่ก็ตาม

หากคำตอบตามชื่อคือ ‘อยู่เพื่อตัวฉันคนเดียว’ ก็อย่าเพิ่งต่อว่าตัวเอง เพราะอย่างน้อยที่สุดเราก็ชื่อพอจะยอมรับอยู่เฉยๆในใจ ไม่บิดเบือนหรือหลอกตัวเอง เพื่อได้รับทราบว่ามีโอกาสสูงที่เราจะทำความบาปทำกรรมโดยไม่คิดคำนึงถึงความเดือดร้อนของใครๆทั้งสิ้น เราย่อมไม่มีข้อจำกัดว่าควรทำประมาณนี้ ไม่ควรทำประมาณนั้น ทุกอย่างขึ้นอยู่กับสถานการณ์และโอกาสเฉพาะหน้าอย่างเดียว

หากคำตอบคือ ‘อยู่เพื่อตัวฉันและใครอีกคน’ พุดง่าย ๆ ว่าชีวิตนี้มีความหมายสำหรับสองคน เรามีความไยดีคิดถึงกุศลใครอีกคนหนึ่ง อย่างน้อยเราก็คิดถึงคนอื่นเป็น และอาจเริ่มทำหลายสิ่งหลายอย่างด้วยความซังกะใจมากซึ้งกว่าคำตอบข้อแรกนิดหนึ่ง เพราะถ้าทำบาปโดยไม่ยั้งคิด อย่างน้อยใครอีกคนอาจเสียใจ หรือพลอยได้รับผลกระทบในทางร้ายไปด้วย ใจที่พะวงห่วงใยใครอีกคนจะช่วยเตือนสติบ้างแล้วเล็กน้อย คำตอบนี้อาจจะยังชี้ว่าเราเป็นคนครึ่งดีครึ่งร้ายได้ ตามแต่สถานการณ์ที่เอื้อประโยชน์ให้กับเราและใครอีกคน

หากคำตอบคือ ‘อยู่เพื่อตัวฉันและคนอีกกลุ่มหนึ่งที่คุ้นเคยกัน’ คือถ้าคิดว่าต้องมีคนอื่นต้องพึ่งพาเรา หรือมีส่วนได้ส่วนเสียกับเราตั้งแต่สองคนขึ้นไป และเรามีความไยดีกับกลุ่มคนเหล่านั้นอย่างแท้จริง ทุกการกระทำของเราจะเต็มไปด้วยการระมัดระวังมากขึ้น การตัดสินใจตามอหิยาศัย หรือการทำอะไรตามอำเภอใจจะน้อยลง แม้เบื้องานก็จะไม่ลาออก แม้อยากประชดใครก็จะไม่ประชด แม้อยากไปเที่ยวก็

จะไม่ไปเที่ยว คำตอบนี้อาจจะยังชี้ว่าเราเป็นคนครึ่งดีครึ่งร้ายได้ ตามแต่สถานการณ์ที่เอื้อประโยชน์ให้กับเราและคนอื่นกลุ่มหนึ่ง

หากคำตอบคือ ‘อยู่เพื่อตัวฉันและคนกลุ่มใหญ่ที่อาจจะไม่เคยรู้จักมักคุ้นเลย’ อย่างเช่นเป็นนักการเมืองที่มีอุดมคติแรงกล้า หรือเป็นพวกที่พยายามปลดแอกจากราชผู้นิยมการกดขี่ หรือเป็นพวกที่พยายามเผยแพร่แนวความเชื่อซึ่งเห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง อย่างนี้เราจะเริ่มรู้จักคำว่า ‘อยู่เพื่อคนอื่น’ บ้างแล้ว คำตอบนี้สามารถชี้ว่าเราสามารถเป็นคนดีได้มากกว่าคนร้ายโดยไม่จำกัดสถานการณ์

หากคำตอบคือ ‘อยู่เพื่อคนอื่นถ่ายเดียวโดยไม่เลือกหน้า’ อันนี้ออกจะฟังดูเป็นบุคคลในอุดมคติเกินมนุษย์ธรรมดาไปหน่อย แต่ก็มียุจริง ๆ โลกนี้มีบุคคลไว้เป็นตัวอย่างทุกประเภท พวกที่มีแต่ใจคิดสละออกอย่างแท้จริงได้แก่พระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวกผู้หมดความรู้สึกเกี่ยวกับตัวตนแล้ว พวกท่านอยู่เหนือการตัดสินใจอันเป็นกุศลและอกุศลแล้ว ทำอะไรไปไม่ต้องรับผลจากกรรมนั้นๆแล้ว มีความสุขสงบเป็นนิรันดร์แล้ว นอกจากนี้ยังมีมนุษย์อีกประเภทหนึ่ง ซึ่งทำดีเพื่อคนอื่นจนจิตใจในรสความสุขยิ่งใหญ่ว่า จิงอุทิศชีวิตทั้งหมดให้กับสังคม หากบั้นปลายของการอุทิศตัวไม่หลงเหลือไปกับอำนาจวาสนาอันเป็นวิบากเห็นทันตาในชาติปัจจุบัน เขาก็จะมีชีวิตบนเส้นทางแห่งความดีอันยากนักที่ปุถุชนด้วยกันจะดำเนินได้ กุศลกรรมของเขาจะสุกสว่างบริสุทธิ์ มองด้วยตาเปล่าของปุถุชนแล้วอาจนึกว่าเป็นพระอรหันต์เลยทีเดียว

๒) ทุกวันนี้เรามีชีวิตอยู่เพื่อรับใช้ความเชื่อแบบใด?

คนเราใช้ชีวิตตามสถานการณ์เป็นอันดับแรก สิ่งใดเข้ามากระทบก็ต้องมีปฏิกิริยาโต้ตอบสิ่งกระทบนั้น แต่เมื่อใช้ชีวิตไปถึงจุดหนึ่ง เราจะพบว่าชีวิตของเรากำลังยืนอยู่บนความเชื่ออะไรสักอย่าง

หากคำตอบคือ ‘เราเชื่อว่าอายุไปเรื่อยๆเหมือนคนอื่นโดยไม่ต้องคิดอะไรมากก็ได้’ อันนี้เป็นมุมมองที่ไม่เลวร้าย ถ้ามีมุมมองนี้และไม่เปลี่ยนแปลงไปจนตาย เราก็ไม่ต้องชวนชวยอะไรเพิ่มเติม นอกจากใช้ชีวิตให้เป็นปกติสุข ไม่ต้องเข้าโรงพยาบาลบ้า ไม่ต้องแสวงหาสัจจะที่ไม่รู้อยู่ตรงไหน และที่สำคัญคือไม่ต้องเสียใจในภายหลังว่าเชื่ออะไรผิดๆ แต่ข้อเสียของการมีมุมมองแบบนี้คือถ้าโลกกำลังถูกห่อหุ้มด้วยความเห็นผิด และด้วยบาปอกุศลที่แพร่ระบาดยิ่งกว่าไวรัส ก็แปลว่าการอยู่ไปเรื่อยๆ เหมือนคนอื่นอาจหมายถึงการยอมร่วมเห็นผิด และทำบาปอกุศล สร้างทางเลวร้ายให้ตัวเองอย่างน่าใจหาย

หากคำตอบคือ 'เราเชื่อว่าเป็นคนดีไม่เบียดเบียนใครก็พอ' อันนี้ก็เป็นมุมมองที่ปลอดภัยกับคนอื่นดี และดูเหมือนจะเพียงพอแล้วกับชีวิตหนึ่ง จะเอาอะไรมากไปกว่าการไม่เป็นที่เดือดร้อนของสังคม แต่การมีมุมมองว่าแค่ไม่เบียดเบียนใครก็พอนั้น อาจจะพอจริงเฉพาะที่ชาติปัจจุบัน ถ้าไม่มีชาติหน้าคงไม่ต้องคำนึงอะไรอีก แต่ถ้าเผื่อชาติหน้ามันมีขึ้นมา เราก็อาจได้ชื่อว่าไม่ยอมเตรียมเสบียงไว้เผื่อชาติเผื่อเหลือ ไม่เตรียมการป้องกันไว้ให้รัดกุมแน่นหนา

หากคำตอบคือ 'เราเชื่อว่าค่าของคนอยู่ที่ผลของงาน' อันนี้เป็นมุมมองที่ทำให้โลกหมุนไปไม่ขัดข้อง เพราะการมีคนทุ่มชีวิตให้กับงานนั้น ทำให้เกิดวิวัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งวิทยาศาสตร์ การตลาด ตลอดจนกระทั่งการศาสนา แต่การมีมุมมองว่าค่าของคนอยู่ที่ผลของงานนั้น บางทีทำให้เรามองข้ามไปว่างานของเราส่งผลสะท้อนด้านดีหรือด้านร้ายต่อผู้คนในวงกว้าง ความจริงก็คือหลายครั้งโลกนี้พลิกโฉมไปโดยน้ำมือของคนเพียงไม่กี่คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในวงการบันเทิงที่ออกคอนเสิร์ต สร้างภาพยนตร์ ทัศนคติความคิดมักง่ายประการต่างๆ เข้าสู่สมองของเด็กและวัยรุ่นทั่วโลก

หากคำตอบคือ 'เราเชื่อว่าจุดหมายสูงสุดของชีวิตมีอยู่ และเราก็ควรวิ่งเข้าไปหามัน' อันนี้เป็นมุมมองที่เริ่มทำให้จิตวิญญาณมีความผิดแผกแตกต่างจากคนธรรมดาสามัญทั่วไป เพราะคนส่วนใหญ่เขาไม่ได้คิดกันอย่างนี้ แต่การมีมุมมองว่าเราควรแสวงหาจุดหมายสูงสุดของชีวิตด้วยตนเองนั้น ถ้าบารมีเก่าไม่แก่กล้าพอ ก็คงต้องเสียเวลาในชีวิตไปชาติหนึ่งเพื่อคว้าน้ำเหลว หรืออย่างเก่งก็ไปติดอยู่ในภูมิไคภูมิหนึ่งระหว่างเทวดากับพรหม ทั้งนี้เพราะสิ่งที่เรียกว่า 'ความจริงสุดท้าย' หรือ 'ยอดสุดแห่งความจริง' ในธรรมชาตินั้น ไม่ใช่วิสัยที่ใครจะตั้งเจตย์ให้เกิดมุมมองที่ถูกต้องจนไปถึงเป้าหมายปลายทางได้ง่ายๆ คนส่วนใหญ่จะวนเวียนตั้งคำถามที่ทำให้เกิดความคิดห่างไกลความจริงไปเรื่อยๆ หรือไม่ก็ประพฤติปฏิบัติตนฉีกแนวจากผู้บริหารโลกตาม แล้วนั่งนั่งสงบที่อ หลีกหนีความวุ่นวายโดยไม่รู้อะไรมากไปกว่าความสงบหนึ่งเป็นบรมสุข

หากคำตอบคือ 'เราเชื่อว่ากายใจอันเป็นที่ตั้งของอุปาทานนี้เป็นทุกข์ และมีหนทางที่ดับอุปาทานในกายใจได้จริง' อันนี้เป็นมุมมองตามพระพุทธองค์ ที่ทรงตั้งเจตย์ไว้ชัดเจนแล้ว กระชับแล้ว รู้ตามได้ง่ายแล้ว ไม่จำเป็นต้องเสียเวลาคิดคำถามสร้างมุมมอง และไม่จำเป็นต้องเสียเวลาหาคำตอบจากที่ไหนอีก การมีมุมมองอย่างชัดเจนว่าทุกข์เกิดจากอะไร เราจะดับทุกข์ได้อย่างไร จะไม่ทำให้เราเสียเวลาในชีวิตไปเปล่า ๆ เพราะเพียงด้วยเวลาอันไม่นานเกินรอ เราก็สามารถพิสูจน์ได้แล้วว่าเรื่องทุกข์และการดับทุกข์ในพระพุทธศาสนานั้น เป็นเรื่องจริงหรือของหลอก มีการยืนยันไว้ชัดเจนว่าถ้าใครศึกษาและปฏิบัติตามวิชา 'รู้ตามจริง' ของพระพุทธเจ้าอย่างเต็มความสามารถ เขาจะถึงที่สุดทุกข์ภายใน ๗ ปีเป็นอย่างช้า แต่ถ้าบารมีแก่กล้ากว่านั้นก็อาจทำลายทุกข์ลงได้สั้นอย่างรวดเร็วภายในเวลาเพียง ๗ วัน!

หากสำรวจ หากช่างสังเกต หากถามใจตัวเองหลาย ๆ รอบ ว่าทุกวันนี้เราอยู่เพื่อใคร หรือเพื่อรับใช้ความเชื่อแบบไหน ในที่สุดเราจะรู้จักใจจริงของตัวเอง หาใจจริงของตัวเองเจอ โดยไม่จำเป็นต้องค้นตัวเองให้พบจากการประสบความสำเร็จทางวิชาชีพใด ๆ เสียก่อน

และเมื่อใดที่หาใจจริงของตัวเองเจอ ก็จะทำให้เราทำอะไรทั้งหลายไปเพื่ออะไร

หากรู้จักใจจริงของตนเองอย่างถ่องแท้ เราจะไม่กังวลเลยว่าจะมีความคิดที่บิดจิตบิดใจ แผลงปลอมเข้ามาในหัวมากมายขนาดไหน เพราะใจจริงของเราจะปิดพวกมันทิ้งไปอย่างไม่ไยดี และไม่คำนึงแม้แต่ชนิดเดียวว่าความคิดจรเหล่านั้นจะมีอิทธิพลใด ๆ กับตัวเราเลย

บทสำรวจตนเอง

๑) เรารู้จักตัวเองดีแค่ไหน?

๒) มีสิ่งใดที่เราอยากรู้หรืออยากได้คำตอบมากที่สุด?

๓) เราจะแน่ใจได้อย่างไร ใช้เกณฑ์แบบไหนมาวัดว่าสิ่งที่เราอยากรู้หรืออยากได้คำตอบนั้นมีค่าคุ้มเพียงพอ?

สรุป

ปัจจุบันมีอยู่หลายเรื่องที่เราเห็นกันง่าย ๆ ว่าไม่น่าทำ แต่ก็ทำกันเป็นปกติ ทั้งลับหลังการเฝ้ามองของสังคม และทั้งที่เปิดเผยต่อหน้าธารกำนัล เหมือนโลกเรากำลังเปลี่ยนไปเป็นแหล่งผลิตมนุษย์พันธุ์ไร้ยางอายอย่างเป็นทางการ

แต่ละคนสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองไปที่ละน้อย หรือกระทั่งเกิดมาไม่เคยมีจุดยืนของตัวเองอยู่เลย นั่นเป็นเพราะอะไรถ้าไม่ใช่เพราะพวกเรขาดเป้าหมายที่ชัดเจนพอ

ความไม่รู้ตามจริง ความไม่มีชัยภูมิให้จิตวิญญาณตั้งมั่นอย่างชัดเจน ความหลงคล้ำทางกันเอาเอง จนท้อแท้ไรแรง ล้วนเป็นเหตุให้คนเราถูกสิ่งแวดล้อมอันเลวร้ายกลืนกินอย่างง่ายดาย

แต่เพราะเริ่มศึกษาตนเอง เสาะหาใจจริงของตัวเองให้พบ และรู้ให้ทันก่อนตายว่าเรากำลังมีอุปาทานอันใดห่อหุ้มอยู่บ้าง ก็จะเริ่มเห็นความจำเป็นว่าเราต้องเรียนวิชา 'รู้ตามจริง' ของพระพุทธเจ้าเสียก่อนจะสาย

★ บทที่ ๑๐ - วิชารู้ตามจริง

ที่กล่าวมาทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้ ความจริงแล้วเป็นเพียงแผนที่ภพภูมิอย่างคร่าว ๆ เท่านั้น คงเปรียบได้กับแผนที่ประเทศอันตรายนประเทศหนึ่ง ซึ่งบอกตำแหน่งจังหวัดสำคัญของประเทศได้ไม่ครบ ยังขาดจังหวัดอื่น ๆ อีกมาก รวมทั้งไม่สามารถแสดงตำบล อำเภอ สถานที่ท่องเที่ยว เขตหวงห้าม หรือ กระทั่งเส้นแบ่งเขตประเภทและภาคต่าง ๆ ออกจากกันได้หมด

นอกจากนั้น แผนที่ยังแสดงเพียงเส้นทางหลักไปสู่จังหวัดใหญ่ ๆ ที่บอกไว้ไม่กี่สาย พอให้ทราบเป็นเค้าเป็นเลว่าถ้าอยากขึ้นเหนือต้องจับทางสายนั้นไว้ให้มัน แต่ถ้าอยากลงใต้ก็เชิญจับทางอีกสายที่เป็นตรงข้ามก็แล้วกัน เมื่อเล่นตามทางหลวงสายหลักไปเรื่อย ๆ แล้ว ก็จะพบกับตาตนเองว่าบรรดาจังหวัดในทิศเหนือมีอยู่จริง และบรรดาจังหวัดในทิศใต้ก็มีอยู่จริงด้วย ไม่ใช่แค่การรำลือโดยปราศจาก สัจจะรองรับ

รายละเอียดวิถีเดินทางเป็นศิลปะที่แต่ละคนต้องเรียนรู้เอาเอง แต่ผู้สร้างแผนที่คือพระพุทธเจ้าที่ท่านก็บอกไว้เพียงพอต่อการทำความเข้าใจง่าย ๆ กล่าวคือท่านให้ทั้งมุมมองที่ถูกต้องว่าจังหวัดในทิศเหนือและทิศใต้แตกต่างกันเพียงใด จะดูเข็มนาฬิกาอย่างไร ควรใช้พาหนะแบบไหน

ยิ่งไปกว่านั้น ถ้าคิดสมัครใจออกจากประเทศ พระองค์ก็ตรัสไว้ชัดว่าต้องอาศัย 'วิธีพิเศษ' คือต้องขึ้นอากาศยาน ลอยไปเหนือพื้นดินและเส้นทางขึ้นเหนือลงใต้ทั้งปวง เพราะเส้นทางภายในประเทศนั้นเปรียบเหมือนเขาวงกตที่ปราศจากด่านปล่อยตัวให้รอดพ้น แม้เส้นทางที่ขึ้นเหนือก็ยังมีจุดเชื่อมต่อให้กลับวกลงใต้ได้โดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว หรือแม้ระวางก็ยากหากจะเล่นลี้ไปเรื่อย ๆ อย่างไม่รู้จุดหมายปลายทาง

การเดินทางโดยอากาศยานเป็นวิธีที่ต้องลงทุน และต้องจับทิศขึ้นเหนือไปให้ถึงสนามบินเสียก่อน เพราะสนามบินมีอยู่แต่ทางเหนือ ไม่มีอยู่ทางใต้เลย ยิ่งเหนือมากขึ้นเท่าไร สนามบินก็จะยิ่งดีขึ้น อากาศยานมีความแข็งแรงน่าอุ่นใจยิ่ง ๆ ขึ้นเท่านั้น แต่สาระคือเพียงขึ้นเหนือให้เจอสนามบินแรกก็พอใช้ได้ แม้บริการยังไม่อบอุ่นน่าประทับใจ อากาศยานของเขาก็พาเราขึ้นบินได้เหมือนกัน

เมื่อขึ้นไปอยู่บนท้องฟ้าแล้ว มุมมองทั้งหมดของเราจะแตกต่างออกไปจากที่เป็นอยู่อย่างสิ้นเชิง ที่เคยนึก ๆ มาตลอดชีวิตว่าโลกมีแต่มุมมองทางพื้นราบ ก็เข้าใจเสียใหม่ เห็นตามจริงว่ายังมีมุมมองจากสายตาแบบนกที่งดงามกว่ากันมาก ไปไหนต่อไหนได้อย่างรวดเร็วเป็นอิสระกว่ากันมาก การรุดไปข้างหน้า ข้างหลัง ข้างขวา ข้างซ้าย เหมือนไม่มีขีดจำกัดใด ๆ อยู่เลย ทุกอย่างเป็นไปตามปรารถนาทั้งสิ้น

ที่บนนั้นเราจะเห็นภูมิประเทศทั้งหมดอย่างแจ่มชัด เห็นตามจริงว่าเส้นทางไหนพาไปสู่จังหวัดใดทิศใต้หรือทิศเหนือ เห็นตามจริงว่าอยู่บนฟ้าสามารถเลือกได้มากกว่า คล่องแคล่วว่องไวกว่า เห็นตาม

จริงว่าทั้งประเทศมีแต่ความวุ่นวาย เส้นทางเชื่อมกันวนเวียนเป็นเขาวงกต หลงมกกันในเขตที่ปราศจากทางออกย่อมเหนื่อยเปล่าไร้วันจบสิ้น สู้ลดพ้อหาทางออก หาเขตข้ามให้พ้นจากประเทศนี้ไปไม่ได้ ถึงแม้จะยังไม่ทราบว่าจะพ้นประเทศอุบาทว์นี้ไปแล้วจะเป็นเช่นใด อย่างน้อยก็เคยได้ยินผู้รู้ท่านยืนยันไว้ว่าดีกว่าเจริญกว่า สดสุขกว่าอย่างไม่อาจเทียบเท่ากันได้

อุปมาอุปไมยมาทั้งหมดก็เพื่อจะกล่าวว่ถ้าสามารถรู้ได้ตามจริง สิ่งแรกสุดที่เราจะได้มาคือ ‘ความเห็นแจ้ง’ ตลอดทั่ว เรื่องอจินไตยที่พ้นความคิด พ้นจินตนาการ พ้นการถกเถียง จะไม่กินวิสัยที่เราจะรู้จักต่อไป เพราะเมื่อฝึกปฏิบัติตามจริง ความจริงย่อมแบออกมา แล้วเราจะเห็นว่าทุกสิ่งปรากฏเปิดเผยตัวอยู่แล้วตลอดเวลา ก็เลสอันหนาแน่นเท่านั้นที่ปิดบังจิตพวกเราไว้จากความเห็นทั้งหลาย

พื้นฐานของวิชารู้ตามจริง

การ ‘รู้ตามจริง’ คือการขึ้นไปมีมุมมองอยู่เหนือเส้นทางทั้งสายบุญและสายบาป แต่ก่อนจะรู้ตามจริงได้นั้น พระพุทธเจ้าตรัสว่าต้องมีจิตเป็นสมาธิ ตั้งมั่น ไม่เอียงไปในทางใดทางหนึ่งเสียก่อน

และตามธรรมชาติของจิตที่จะเป็นสมาธิ ก็ต้องการน้ำใจสละออก คือไม่ตระหนี่ถี่เหนียว คิดเจื้อจางสมบัติส่วนเกินของตนให้คนอื่นบ้าง หากใครยังมีความตระหนี่ถี่เหนียว จิตใจจะคับแคบ เวลาระลึกถึงวัตถุนั้นเป็นเป้าแห่งสมาธิอันใด ก็จะไม่เพ่งคับแคบด้วยความโลภเอาความสงบ ไม่ใช่ระลึกอย่างมีสติพอดีๆ ในแบบที่ทำให้เกิดสมาธิขึ้นได้ และหากเป็นผู้ผูกพยาบาทแค้นหนา ไม่มีน้ำใจให้อภัยใครเสียบ้าง พอมาฝึกสมาธิแล้วไม่สงบรวดเร็วตั้งใจ ก็จะทำให้เกิดความขัดเคืองรุนแรงตามนิสัยเจ้าคิดเจ้าแค้น ยังผลให้อึดอัดคับข้องเสมอๆ

แต่หากเป็นผู้ทำทานมาดี จิตจะเปิดกว้าง ไม่เพ่งคับแคบด้วยแรงบีบของนิสัยตระหนี่ และหากคิดให้อภัยใครต่อใครอย่างสม่ำเสมอ จิตจะเยือกเย็น ไม่กระสับกระส่ายเร่าร้อนง่าย ๆ แม้ทำสมาธิล้มเหลวก็ไม่ขุ่นใจ ไม่โกรธตัวเอง ไม่แค้นเคืองวาสนาเหมือนอย่างหลายต่อหลายคน

นอกจากต้องการความเปิดกว้างแบบทานแล้ว สมาธิยังต้องการความสะอาดของจิตประกอบพร้อมอยู่ด้วย ถ้ายังสกปรกมอมแมมไปด้วยกายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริตละก็ จะเหมือนมีหมอกมัวมุงบังไม่ให้ระลึกถึงวัตถุนั้นเป็นเป้าล่อสมาธิได้นานเลย อันนี้พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่าให้ถือศีล รักษาศีลจนสะอาด แล้วจะทราบด้วยตนเองว่าผลที่ตามมาคือความไม่เดือดเนื้อร้อนใจ เมื่อมีความไม่เดือดเนื้อร้อนใจ จิตก็ย่อมมีความสว่างสบาย ง่ายต่อการทำให้ตั้งมั่นเป็นสมาธิรู้ตามจริงได้

ความจริงอันปรากฏายตาย

ธรรมดาเราจะเห็นลมหายใจเป็นสมบัติอันไม่น่าสนใจอย่างที่สุด แต่ก็ลมหายใจนี้แหละคือบันไดขั้นแรกที่น่าสนใจที่สุด พระพุทธเจ้าตรัสว่าให้ใส่ใจมากที่สุดเหนือสิ่งอื่นใด

เป็นเช่นนั้นเพราะอะไร? เพราะเพียงเริ่มต้นก็ทราบตามจริงได้ ว่าเรากำลังหายใจเข้าหรือหายใจออก ความจริงมีเพียงสองด้าน ไม่มีทางผิดไปจากนี้ ดังนั้นถ้าเราสามารถรู้ได้ทันลมเข้าหรือลมออกในแต่ละขณะ ก็แปลว่าเรากำลังฝึกปฏิบัติตามจริงขั้นต้นแล้ว ไม่มีจิตที่แปรปรวนกลับไปกลับมาตามการครอบงำของอุปาทานบ้างแล้ว

เมื่อมีสติดีเยี่ยมผู้ทำทานรักษาศีลจนจิตใจปลอดโปร่งดีแล้ว จะหลับตาหรือลืมตาก็ตาม ให้มีสติรู้วาระหนึ่งๆนั้น เรากำลังหายใจออก หรือว่าเรากำลังหายใจเข้า อย่าพยายามให้เกิดความผิดปกติใดๆในการรู้ คือไม่ต้องใช้กำลังเพ่งให้เกินกว่าการบอกตัวเองได้ว่านี่หายใจออก นี่หายใจเข้า อย่าหวังความสงบเพราะการรู้ตามจริงกับการข่มใจให้สงบนั้นเป็นคนละเรื่องกัน

พอจิตจะเคลื่อนจากลมหายใจไปผสมกับความฟุ้งซ่านปั่นป่วน ก็ค่อยๆดึงสติด้วยท่าที่นุ่มนวลไม่ฝืนใจ กลับมารู้อยู่กับลมหายใจต่อ พอจิตจะแปรจากอาการรู้เบาสบาย ก็ดึงสติกลับมารู้ในลักษณะที่เบาสบาย สลับยื้อกันไปยื้อกันมาอยู่ด้วยอาการง่วงๆเพียงเท่านั้น ในที่สุดจิตก็จะเกิดภาวะเงียบจากความคิดขึ้นมา และเหมือนสายลมปรากฏเด่นต่อใจเราทุกครั้งที่มีการหายใจออก และทุกครั้งที่มีการหายใจเข้า ไม่ต้องพะวงอะไรทั้งสิ้น ถึงมันจะยาวเราก็รู้ ถึงมันจะสั้นเราก็รู้ ไม่มีทำที่ยินดียินร้ายกับความสั้นหรือความยาวที่เราเห็นตามจริงเป็นขณะๆ

เมื่อสามารถรู้ลมหายใจสั้นได้เป็นปกติเท่าๆกับรู้ลมหายใจยาว ก็แปลว่าขณะนั้นเรามีสติที่เกินธรรมดาที่ผ่านมามากแล้ว เนื่องจากสติของคนปกติจะดีได้ต่อเมื่อลมหายใจยาวเท่านั้น ตรงจุดนี้เราจะเริ่มเห็นสายลมหายใจเป็นสิ่งที่น่าสนใจ และพบความจริงอันไม่เคยทราบมาก่อน คือถ้าชนทุกสิ่งออกไปจากใจเราให้หมดแล้วเหลือเพียงการรับรู้ลมหายใจผ่านเข้าผ่านออกอย่างเดียว จิตจะสงบสุขอย่างประหลาดล้ำ ไม่ว่าจะหลับตาเพื่อทำสมาธิโดยเฉพาะ หรือเปิดตาดูโลกเพื่อทำกิจวัตรตามปกติก็ตาม เป็นความสงบสุขง่ายที่เอื้อขึ้นจากภายใน ไม่ต้องแสวงหาจากภายนอกโดยแท้

และที่จุดนั้นเช่นกัน เราจะเห็นตามจริงว่าสุขอันเกิดจากการมีใจนิ่งนี้ ดีกว่าสุขอันเกิดจากใจกระเพื่อมตามแรงพัดพาของกิเลส บางทีจะนึกเสียตายที่น่าจะรู้อย่างนี้เสียตั้งนานแล้ว ไม่ควรปล่อยเวลาในชีวิตให้สูญเปล่าอยู่กับความเชื่อว่างามเป็นของดีที่สุดเลย

ความจริงเบื้องต้นทางกาย

เริ่มต้นจากจุดเล็กๆ จุดเดียวคือลมหายใจ ที่เคยยึดว่าเป็นเรา เป็นของเรา พอรู้ตามจริงว่าเดี๋ยวเข้า เดี่ยวออก เดี่ยวยาว เดี่ยวสั้น กับทั้งมีช่วงหยุดพักเป็นระยะ ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกอื่นเพิ่มขึ้นมานอกเหนือจากความสงบ นั่นคือเห็นตามจริงว่าลมหายใจไม่เที่ยง มีความแปรปรวนเป็นธรรมดา

พระพุทธเจ้าให้ถามตัวเองเสมอๆ ว่าสิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุข? แน่หนอนว่าเป็นทุกข์ สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ควรตามเห็นหรือไม่ว่านั่นเป็นตัวตน? แน่หนอนว่าควรตอบตามชื่อว่าไม่ใช่ตัวตนเลย

เมื่อถอดถอนความหลงเห็นว่าลมหายใจเป็นเราเสียได้ ก็สามารถขยับไปถอดถอนความเห็นอื่น ๆ ต่อได้เช่นกัน คือเริ่มตระหนักหลายสิ่งที่ไม่เคยตระหนัก เช่นกายนี้ต้องการลมเข้าลมออกหล่อเลี้ยงอยู่ตลอดเวลา กายนี้มีหัว มีสองแขน มีสองขาไว้ตั้งหทัยยืน มีหนึ่งตัวที่ยึดขึ้นได้ด้วยกระดูกสันหลัง ด้วยอวัยวะต่างๆ ทำให้เกิดอิริยาบถหลักๆ ได้ ๔ แบบ คือยืน เดิน นั่ง นอน ไม่รวมอิริยาบถย่อยอีกมากมาย สารพัน ทั้งหมุนคอ ทั้งก่อกองก่า ทั้งยึดหดแขนขา ทั้งเอี้ยวตัว ฯลฯ เริ่มแรก ๆ เพียงรู้เฉพาะขณะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอิริยาบถ มีความเคลื่อนไหวบางอย่างเกิดขึ้นก็พอ ไม่ต้องพยายามติดตามให้ต่อเนื่องตลอดเวลาก็ได้ ไม่ช้าไม่นานสติก็จะอยู่ติดตัว ติดกายไปเอง ดูไปธรรมดาๆ อย่าคาดหวังให้เห็นมากกว่าที่จะสามารถเห็น มิฉะนั้นแทนที่จะเกิดสติกลับจะกลายเป็นสิ่งสมความเครียดเสียแทน

หากตามดูอาการขยับไหวทางกายอย่างถูกต้องเป็นธรรมชาติ ยิ่งดูจะยิ่งเพลิน และเห็นว่าถ้ารู้ลมหายใจ รู้ความเคลื่อนไหวทั้งหลายของกายเสมอๆ จิตจะสงบลง เมื่อจิตสงบกายก็จะไม่กวดแกว่ง แม้จะเฉยๆ ก็รู้หัว รู้ตัว รับรู้ถึงสองแขนที่ตกลงแนบลำตัวสบายๆ ได้ง่ายขึ้น

ถึงจุดนั้นเราจะเริ่มสนใจรายละเอียดอื่นมากยิ่งขึ้น เพราะภายในอิริยาบถต่างๆ ปรากฏโดยความเป็นสิ่งถูกรู้ได้ชัดเจน สติยิ่งคมขึ้นเท่าไร กายยิ่งปรากฏเป็นขณะๆ ต่อเนื่องมากขึ้นไปอีก โดยไม่ต้องใช้ความพยายามที่เกินกำลังใดๆ เลย

ในแต่ละขณะแห่งความเห็นชัดนั่นเอง เราจะรู้สึกถึงความสกปรกทางกายได้โดยไม่ต้องให้ใครบอก กายนี้ต้องรับซากพืชซากสัตว์เข้าไปทางช่องรับด้านบน แล้วพ่นออกมาเป็นน้ำสกปรกและสิ่งโสโครกนำเหม็นทางรูทวารด้านล่าง นี่เป็นกลไกที่เราไม่เคยมีส่วนออกแบบไว้ แต่เรากียึดว่าเป็นของเรามา นาน บังคับบัญชาขอเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้เป็นอื่นไม่ได้ ขอให้มันไม่หิว มันก็หิวเมื่อถึงเวลา ขอให้มันไม่ปวด ปัสสาวะ มันก็ปวดปัสสาวะเมื่อถึงเวลา ขอให้มันไม่ปวดอุจจาระ มันก็ปวดอุจจาระเมื่อถึงเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ามันเป็นความปวดชนิดปวดร้าวในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม โลกที่เคยสว่างสวยก็จะมีดมมอหนธการ ไม่น่าอยู่อีกต่อไป

กายนี้มีปฏิภูลและกลืนไม่พึงประสงค์ออกมาตามหน่อตามแนวต่างๆ บางจุดเป็นที่รวมของความเหม็น บางจุดแค่ส่งกลิ่นจางๆ ทำให้เราไม่ได้กลิ่นถนัดนัก โดยเฉพาะถ้าชำระล้างขัดถูเข้าเย็นเป็นประจำ

แต่ถ้าเมื่อใดปล่อยไว้หลายๆวันนั้นแหละถึงจะแผลงฤทธิ์ ตั้งแต่หนังหิวจืดเล็บเท่าจะไม่มีส่วนใดไม่คายน กลิ่นเหม็นแหมลคมร้ายกาจราวกับกองขยะอันน่าคลื่นเหียน มันนำไปหะอืดหะอมลึ้นดี ที่เราต้องถูกขังอยู่กับซากอสุภะอันน่ารังเกียจนี้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง

องค์ประกอบสำคัญของภพมนุษย์เป็นเสียอย่างนี้ ยิ่งตามดูเราก็จะยิ่งตาสว่าง เห็นความจริงที่เราถูกลวงให้เสนออยู่กับทอโสโครกขนาดใหญ่ มันจะไม่ส่งกลิ่นตราบใดที่ยังอยู่ในวิสัยที่เอื้อให้เช็ดถูชำระล้างกันอย่างสม่ำเสมอ แต่หากสามารถถอดจิตไปมีชีวิตข้างนอกกายได้สักเดือนหนึ่ง ย้อนกลับมามองชีวิตที่มีกายเนื้อกายหนังห่อหุ้มอยู่นี้ จะเห็นถนัดว่าพวกเราต้องเช็ดถูทำความสะอาดกายกันให้จำละหวั่นไม่เว้นแต่ละเช้าแต่ละค่ำ ห้ามอู๋ ห้ามขี้เกียจ ห้ามบิดพลิ้วผัดวันประกันพรุ่ง มิฉะนั้นเป็นเจอดีด้วยจุมุกตนเอง ซ่างเป็นงานที่น่าเหนียวหนักเสียเหลือประมาณ

การเห็นตามจริงว่ากายเป็นของสกปรก น่ารังเกียจ ไม่ควรพิศมัยนั้น จะทำให้จิตใจเราผ่องแผ้ว โนม่น้อมที่จะตั้งมั่นเป็นสมาธิได้ง่าย และยิ่งตั้งมั่นเป็นสมาธิได้มากขึ้นเท่าไร ความสามารถในการเห็นตามจริงก็จะยิ่งเพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวไปด้วย เพราะไม่ถูกกามสังคลื่นรบกวน ทั้งคลื่นในย่านของการตริกนี้ และทั้งคลื่นในย่านของการหลังสารกระตุ้นต่างๆจากภายใน

ความจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับสุขทุกข์

เมื่อตามรู้ไปเรื่อยๆถึงจุดหนึ่ง จะเกิดความยอมรับออกมาจากจิตที่เป็นกลาง วางจากความยึดมั่นถือมั่น เห็นว่าความสุขทางใจนั้นมีอายุยืนนานกว่าความสุขอันเกิดจากผัสสะที่น่าชอบใจ

ปกติการใช้ชีวิตของคนในโลกที่ตะกลามหาเครื่องกระทบน่าต้องใจ ทั้งรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัสต่าง ๆ นั้น เขามีความสุขกันแบบวูบ ๆ วาบ ๆ ไม่ต่างอะไรจากไฟไหม้ฟาง คนเราเห็นอะไรดีเยี่ยมเดียวก็ต้องเปลี่ยนสายตาไปทางอื่น ฟังอะไรดีเยี่ยมเดียวประสาธุก็เหมือนจะหยุดทำงานลงเฉยๆ ทุกประสาธสัมผัสมีความสามารถรับรู้สิ่งกระทบที่เข้าคู่กับตนได้เพียงประเดี๋ยวประด๋าว

เราจะเห็นตามจริงว่าความสุขความทุกข์ที่เกิดขึ้นในคนธรรมดา นั้น มักจะมาจากผัสสะที่พิเศษ ส่วนใหญ่ในเวลาปกติคนเราจะรู้สึกเฉยๆ และเหมือนมีจิตคิดจ้องรอเสพผัสสะที่กระตุ้นให้เกิดความสุขแรงๆกว่าปกติเสมอ

ความสุขที่พุ่งระดับขึ้นแรงนั้นน่าติดใจ เพราะรสชาติของผัสสะมีความแหลมคมถึงอารมณ์เป็นยิ่งนัก ดูๆแล้วเหมือนพวกเราเป็นโรคอะไรบางอย่างทางกาย ที่ต้องเกา ต้องคัน หรือกระทั่งต้องผิงไฟเพื่อความเผ็ดแสบ ยิ่งเผ็ดแสบยิ่งมัน ยิ่งอยากเกาให้มาก พอเกาทีเดียวเดี๋ยวก็ยังมีมือไว้ด้วยความเบื่อหน่ายหรือเจ็บปวด แล้วก็ต้องลงมือแกะเกาเอามันกันใหม่ รอบแล้วรอบเล่าไร้ที่สิ้นสุด

แต่เมื่อเริ่มรู้จักรสสุขอันเกิดจากความมีจิตสงบนิ่ง เราจะเห็นความต่างราวกับเปรียบเทียบน้ำแก้วเดียวกับน้ำในบ่อใหญ่ มันไม่โลดโผนโจนขึ้นสู่ระดับของความสะใจสุดขีดก็จริง แต่ทว่าก็มีควมเรียบนิ่งสม่ำเสมอที่เต็มต้นเป็นล้นพ้นได้เช่นกัน

เมื่อลองใช้ชีวิตอีกแบบที่เลิกตริกนึกถึงกาม เลิกเฝ้ารอกาม และเฝ้าดูลมหายใจกับการเคลื่อนไหวทางกาย เป็นอยู่ด้วยสติรู้เห็นลมหายใจและอิริยาบถโดยมาก เราจะเริ่มคุ้นกับความสุขแบบใหม่ เป็นสุขนิ่ง สุขเย็น สุขนาน ไม่กระสับกระส่าย

ในความซู้ดเห็นชัดว่าสุขทางใจนั้นนิ่งเย็นเนิ่นนาน เพียงกำหนดดูโดยปราศจากความลำเอียงใดๆ ปราศจากความอยากเห็นยวรงค์ให้รสสุขชนิดนั้นอยู่กับเรานานๆ เราจะพบว่าความสุขก็ไม่เที่ยง ทนตั้งอยู่ในรสวิเวกลึกซึ้งเช่นนั้นไม่ได้ตลอดรอดฝั่ง ในที่สุดก็ต้องแปรปรวนไป ดังนี้เป็นสภาพที่เราเคยเห็นมาก่อนแล้วในลมหายใจ ที่มีเข้าก็ต้องมีออก มีออกก็ต้องมีเข้า รวมทั้งมีการพักลม หยุดลมชั่วคราวด้วย

ถัดจากนั้นเราจะเริ่มเปรียบเทียบได้ออก ว่าหากปราศจากเครื่องหล่อเลี้ยงสุข จิตจะคืนสู่สภาพเฉยชิน และเราอาจสังเกตเห็นสิ่งที่ไม่เคยเห็นมาก่อน นั่นคือเมื่อเปลอพุ่งชานหน้อยเดียวใจจะเป็นทุกข์ มีความอัดอั้นแทรกความว่างสบายขึ้นมาทันที ถ้ามาถึงตรงนี้ได้แสดงว่าจุดที่เราเริ่มเปลี่ยนแปลงไปแล้ว มุมมองเริ่มพลิกไปแล้ว มีการเปรียบเทียบใหม่ๆเกิดขึ้นแล้ว เพราะเราได้ไปเห็นไปรับรู้ ไปเสพรสสุขอีกแบบหนึ่งที่แตกต่างกันเอง

จะสุขมากหรือสุขน้อย จะสุขนานหรือสุขเดียวเดียว พระพุทธเจ้าให้กำหนดดูตามจริงว่า พวกมันต่างก็มีความไม่เที่ยง มีอันต้องแปรปรวนและดับสลายลงเป็นธรรมดาทั้งหมดทั้งสิ้น เบื้องแรกคือให้เปรียบเทียบก่อน ว่าสุขมากเป็นอย่างหนึ่ง ในเวลาต่อมาสุขน้อยลงก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง หรือเมื่อทุกข์มากก็เป็นอย่างหนึ่ง ในเวลาต่อมาทุกข์น้อยลงก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง

พอทำความเข้าใจเข้าไปบ่อยเข้า ในที่สุดก็ถึงจุดหนึ่งที่จิตมีความชินจะเห็นสุขเห็นทุกข์ได้เท่าทันในขณะแห่งการเกิด และขณะแห่งการดับ เมื่อนั้นเราจะคลายจากอุปาทานว่าสุขเป็นของเที่ยง สุขเป็นของน่าเอา สุขเป็นของน่าหวังเหนี่ยวไว้นานๆ ขณะเดียวกันก็จะคลายจากอุปาทานว่าทุกข์เป็นสิ่งที่ยึดเยื่อทรมาณ ทุกข์เป็นของไม่น่าเกิดขึ้น ทุกข์เป็นสิ่งที่ต้องรีบผลัดไล่ให้พ้นเราเดี๋ยวนี้ เราจะมีปัญญาเห็นตามจริงว่าสุขและทุกข์เกิดจากเหตุ เกิดจากผัสสะกระทบ เมื่อเหตุดับ เดี่ยวสุขทุกข์ก็ต้องดับตามไปเอง ไม่เห็นต้องนำเดือดเนื้อร้อนใจหรือกระวนกระวายไฝหา แล้วเราก็จะพบว่าการมีจิตใจสงบ ไม่ได้ันรณจัดการกับสุขทุกข์ให้เหน้อยเปล่านั้นแหละ เป็นสุขอีกชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาด้วยปัญญาจากวิชา 'รู้ตามจริง' ของพระพุทธเจ้า

ความจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพจิต

ตั้งแต่เริ่มสงบลงได้ด้วยการเฝ้าตามดูลมหายใจเล่นไปเรื่อย ๆ เราจะเริ่มเห็นความต่างระหว่างจิตที่เงียบเชียบกับจิตที่ฟุ้งกระจายได้อย่างชัดเจนแล้ว เราจะเป็นผู้เข้าใจได้มากขึ้นว่าสภาพจิตนี้แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา ขึ้นอยู่กับว่าขณะหนึ่ง ๆ มีเหตุปัจจัยอันใดมาปรุงให้จิตมีสภาพเช่นนั้น

จากสภาพสงบอยู่ดี ๆ ถ้ามีรูป เสียง หรือแม้แต่ความตริกนึกถึงเพศตรงข้าม ลักษณะจิตจะแปรจากสงบเป็นฟุ้งเล็งด้วยความโลภในกามรส หากเราปล่อยใจให้หลงไปในอารมณ์แห่งกาม จิตก็จะเสียความสงบเงียบเป็นป่วนรำจวนใจในทันที แต่หากเรามีสติกำหนดรู้ตามจริง ว่าขณะนี้ราคะมีอยู่ในจิต ไม่ตริกนึกเพิ่มเติมไปในทางกาม ราคะในจิตจะค่อย ๆ ซาลง หรือโรยลงจนกระทั่งเหือดหาย อาการทางกายจะระงับลงตามมาเป็นลำดับ สำคัญคือถ้าเราไม่เห็นความสำคัญว่าจะกำหนดจิตให้เท่าทันราคะในจิตไปทำไม ใจก็จะเตลิดหลงไปในกามตามความเคยชิน กับทั้งรู้สึกยาก รู้สึกว่าไม่เป็นเรื่องที่จะต้องไปห้ามมัน

จากสภาพสงบอยู่ดี ๆ ถ้ามีรูป เสียง หรือแม้แต่ความตริกนึกถึงบุคคลที่น่าขัดเคือง ลักษณะจิตจะแปรจากสงบเป็นฟุ้งเล็งด้วยความโกรธแค้น หากเราปล่อยให้เกิดการผูกใจเจ็บ จิตก็จะเสียความสงบเงียบเป็นร่าร้อนอยากล้างผลาญทันที แต่หากเรามีสติกำหนดรู้ตามจริง ว่าขณะนี้โทสะมีอยู่ในจิต ไม่ตริกนึกเพิ่มเติมไปในทางพยาบาท โทสะในจิตจะค่อย ๆ ซาลง หรือโรยลงจนกระทั่งเหือดหาย ความรุ่มร้อนทางกายจะระงับลงตามมาเป็นลำดับ สำคัญคือถ้าเราไม่เห็นความสำคัญว่าจะกำหนดจิตให้เท่าทันโทสะในจิตไปทำไม ใจก็จะเตลิดหลงไปในอาการพยาบาทคิดอยากจองเวรตามความเคยชิน กับทั้งรู้สึกยาก รู้สึกว่าไม่เป็นเรื่องที่จะต้องไปห้ามมัน

และถ้าหากเรามีความเห็นตามจริง ว่าสิ่งใดเกิดจากเหตุ ถ้าไม่เพิ่มเหตุนั้นแล้ว สิ่งนั้นย่อมดับลงเป็นธรรมดา จิตจะมีความโปร่งใส เบาสบาย แต่ความโปร่งเบาตั้งกล่าวนั้นอาจแปรกลับเป็นทึบทึม หลงรู้สึกว่ามีตัวมีตน มีก้อนอัตตาแห่งความเป็นเรา สิ่งต่าง ๆ มีความคงที่ ตั้งอยู่ลอย ๆ โดยปราศจากเหตุ ถ้าดีก็ขอให้ เป็นของเรา ถ้าไม่ดีก็ขอให้ไปพ้นจากเรา นี่แหละคือลักษณะของโมหะ ลักษณะของความยึดมั่น ผิด ๆ ด้วยความไม่มีสติรู้ทันตามจริง

เมื่อขึ้นที่สูงแล้วย่อนกลับลงล่าง ย่อมเห็นสภาพด้านล่างแจ่มแจ้งขึ้นฉับทันใด พอเราฝึกสติจนรู้ภาวะของจิตได้ตามจริงจนไม่ถูกครอบงำง่าย ๆ แล้ว ก็ย่อมเห็นว่าธรรมชาติของจิตย่อมไหลลงต่ำอยู่เนือง ๆ

และหนึ่งในอาการไหลลงต่ำเอง ชนิดที่ทำให้พร้อมจะกระทำการในทางไม่ดีได้มากที่สุด ก็คงจะเป็นสภาพหดหู่ของจิตนี้แหละ ความหดหู่ ความซึมเศร้าเหงาหงอยนั้น ฟองอาการสติหลุด เป็นอาการของผู้แพ้ ไม่จำเป็นต้องแพ้กีฬา แต่แค่แพ้ความคิด แค่ว่าสติไปหน่อยเดี๋ยวก็มีจิตหดหู่กันได้

เมื่อได้ลองกำหนดรู้ตามจริงว่าเรากำลังหดหู่ จะพบผลคือถ้าเลิกหดหู่ได้ ก็อาจกลายเป็นฟุ้งซ่านเสียแทน อาการฟุ้งซ่านจับจดฟุ้งถึงภาวะที่เราไม่มีงานให้จิต หรือมีงานให้จิตแต่ก็รับผิดชอบกับงานนั้น

ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เราควรบอกตัวเองเนือง ๆ ว่าการฝึกปฏิบัติตามจริงก็เป็นงานอย่างหนึ่ง และเป็นงานใหญ่ เพื่อตัวเอง หากเหมือนไม่มีอะไรให้รู้ ก็รู้ลมหายใจเข้าออกไปเล่นๆเรื่อยๆ ความฟุ้งจะน้อยลงหรือเพิ่มขึ้น ก็ช่าง แต่เมื่อถึงเวลาต้องหายใจเข้าออก ขอเพียงเรตามรู้ตามดูราวกับเป็นงานอดิเรกสุดโปรดก็แล้วกัน

เราจะเห็นตามจริงว่าทั้งความหดหู่และความฟุ้งซ่านนั้น ลดลงได้ฮวบฮาบเมื่อจิตมีงาน จิตผูกอยู่กับเรื่องที่ไม่เป็นโทษ ไม่ชวนให้ทอดยอซึมเศร้า กับทั้งไม่ชวนให้ความคิดแตกแขนงกระจัดกระจาย ลมหายใจมีแต่เข้าและออก มีแต่ยาวกับสั้น ดูเข้าไปเข้ามาที่รอบก็แค่นี้ ไม่อาจดึงเราลงไปสู่หนองน้ำแห่งความหดหู่ และจะไม่ตีจิตเรากระเจิงฟุ้ง

เมื่อตัดเหตุของความหดหู่ เมื่อตัดเหตุของความฟุ้งซ่าน นานเข้าๆ สิ่งที่เหลือคือจิตอันผ่องใสในภายใน เราจะรู้จักจิตที่สงบประณีตและนิ่งนาน อาศัยเครื่องหล่อเลี้ยงเช่นการประคองนึกถึงลมหายใจบ้าง แต่บางทีก็แทบหนึ่งสงบพักเสมือนแผ่นน้ำที่เรียบใสเป็นกระจกอยู่ในตัวเองบ้าง

เมื่อเป็นผู้เฝ้ารู้ เฝ้าดูสภาพจิตต่างๆ ทั้งที่ดีและไม่ดี ทั้งขณะที่สว่างไสวและมีดีมน เราจะเกิดความเห็นแจ้งตามจริงว่าสภาพจิตนั้นถูกปรุงแต่งขึ้นด้วยเหตุปัจจัยนานา ไม่มีสภาพใดของจิตอยู่ยั่งยืนยง เมื่อมีเหตุหนึ่งๆ ย่อมมีสภาพจิตหนึ่งๆ เป็นผล แต่เมื่อหมดเหตุหนึ่งๆ สภาพจิตนั้นๆ ก็ย่อมสลายตัวลงตามไปด้วย ดังนั้นความอยากมีจิต หรือความกลัวจะไม่มีจิต ไม่มีตัวตน ก็จะค่อยๆ ถูกกะเทาะล่อนออกไปเรื่อยๆ กระทั่งกลายเป็นความรู้สึกว่าให้มีจิตใดๆ ก็ไม่กลัว เพราะเห็นจนชินแล้วว่าเดี๋ยวก็ต้องสลายไป หรือแม้จะไม่มีจิตเลยก็ไม่กลัว เพราะเห็นแจ้งตามจริงแล้วว่าถึงมีจิตแบบใดๆ ก็ใช้จะอยู่ยั้งจำผิงเดี๋ยวก็ต้องเปลี่ยนสภาพเป็นอื่นอยู่ดี

ความจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาวะธรรม

จากการรู้ความจริงง่าย ๆ ขึ้นพื้นฐาน ทำไปๆ จะพัฒนาขึ้นเป็นความรู้ชัดที่กว้างขวางขึ้นทุกที อย่างเช่นเราจะเริ่มช่างสังเกตช่างสังกามมากขึ้น ว่าโลกนี้เล่นงานเราได้มากที่สุดก็คือผัสสะกระทบภายนอก ทำให้เราทุกข์ทางกายประการต่างๆ แต่ที่เหลือหลังจากผ่านผัสสะกระทบภายนอกมาแล้ว มีแต่จิตเราเท่านั้นที่เลือกที่จะเล่นงานตัวเองต่อหรือว่าปล่อยทุกสิ่งให้ผ่านล่องไป โดยไม่ยึดไว้ ไม่ถือไว้ให้หนักเปล่า

คนทั้งหลายเป็นโรคหวงทุกข์ ชอบกักขังหน่วงเหนี่ยวทุกข์ไว้กับใจด้วยวิธีคิด พุดง่าย ๆ เป็นโรคคิดมากกัน วิธีหายจากโรคนี้ก็คือฉันทยาแห่งความจริงเข้าสู่ทุกอณูของจิตวิญญาณ ให้มีปัญญาประจักษ์แจ้งเต็มรอบ ว่าทุกสิ่งเกิดขึ้นแล้วดับลงเป็นธรรมดา ไม่ว่าจะของใหญ่หรือของย่อย ถึงหวงไว้มันก็จะดับ ถึงไม่หวงไว้มันก็ต้องดับอยู่วันยังค่ำ

ด้วยความเห็นตามจริงของจิตที่เป็นกลาง ไม่เข้าข้างตัวเอง ไม่หลงผิดไปทางใด เราจะเห็นว่าเมื่ออยู่กับผู้คน เราจะรู้สึกว่าเป็นใคร เป็นอะไรขึ้นมาอย่างหนึ่ง เช่นมีคนอื่นเป็นพี่ เราก็ต้องมีฐานะเป็นน้อง มีคนอื่นเป็นครู เราก็ต้องมีฐานะเป็นศิษย์

แต่พอกำหนดดูอาการทางกายเมื่ออยู่ต่อหน้าเขา หรือกำหนดดูความรู้สึกอึดอัดหรือสบายเมื่ออยู่ต่อหน้าเขา แล้วเห็นตามจริงว่าอาการทางกายหรือสุขทุกข์เป็นเพียงสภาพธรรม สภาพธรรมไม่มีฐานะเป็นน้อง ไม่มีฐานะเป็นพี่ ไม่มีฐานะเป็นศิษย์ ไม่มีฐานะเป็นครู มีแต่สภาพที่เกิดขึ้นแล้วเสื่อมลงไปดู ไม่แตกต่างจากเมื่อเราเห็นตอนอยู่คนเดียวตามลำพังแต่ประการใดเลย

และเช่นกัน เมื่อผลอดัวขณะนั่งอยู่ตามลำพังเงิบๆ ก็มีความจำเกี่ยวกับเรื่องที่ล่วงผ่านหล่นผ่านไป แล้ว ผุดขึ้นในหัวเป็นระยะๆ หากเราให้ความสำคัญกับความจำเหล่านั้น ความรู้สึกนึกคิดที่ว่าเราเป็นใคร มีฐานะอะไร ก็จะเกิดขึ้นตามมาในทันที

ในแวบแรกที่อยู่ๆ รู้สึกว่า ‘นี่อะไรขึ้นได้’ นั่น คือการที่ความจำบางอย่างผุดขึ้นกระทบใจ และใจตอบสนองเป็นการหมายรู้ถึงเรื่องนั้นๆ ถัดมาคือการรับช่วงปรุงแต่งต่อ ให้ใจหลงรู้สึกไปว่านั่นเป็นเรื่องของฉัน นั่นเป็นอดีตของฉัน นั่นเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับฉัน ฯลฯ แล้วก็เกิดวิตก เกิดความพะวงห่วง เกิดความสำคัญมั่นหมายไปต่างๆ นานา

คนเป็นบ้าต่างจากคนปกติเพียงนิดเดียว คือเขานั่งนึกนั่งฝันอะไรคนเดียว เกิดความทรงจำแต่หนหลังแล่นมากระทบใจแล้ว ไม่ลังเลที่จะแหกปากหัวเราะหรือร้องไห้คร่ำครวญทันที ขณะที่คนปกติก็ทุกข์บ้างสุขบ้างจากความทรงจำแต่หนหลังเช่นเดียวกับคนบ้า ต่างแต่ว่าพวกเขาขังลังเลอยู่ว่าจะหัวเราะหรือร้องไห้ออกมาดังๆ ดีไหม

คนมีพุทธิปัญญาเกิดความทรงจำกระทบใจเหมือนกัน เพียงแต่ว่าเขามีสติสัมปชัญญะที่เฉียบคม เมื่อความทรงจำอันใดกระทบใจก็รู้ตามจริง ว่าขณะนั้นเป็นการปรากฏขึ้นของความทรงจำ รวมทั้งรู้ตามจริงว่าความทรงจำนั้นเหมือนพยับแดด เหมือนนมายาที่ผุดขึ้นเหมือนนิมิต แต่แท้จริงก็สลายตัวลงเป็นความไม่มี ขอเพียงเราไม่เก็บมาคิดปรุงแต่งต่อเท่านั้น

ผู้มีพุทธิปัญญาและสติสัมปชัญญะพร้อม จะเห็นตามจริงว่าคนเรากำลังอยู่ในระหว่างแห่งปฏิภนธาตุโลกา ซึ่งเมื่อเหตุแล้วต้องเกิดผล พอเกิดผลแล้วก็ย้อนกลายเป็นเหตุใหม่ ให้เกิดผลระลอกต่อไป โดยสรุปย่อคือเพราะมีเหตุคือความอยาก จึงต้องมีทุกข์ในทางใดทางหนึ่งเป็นผลลัพท์ เมื่อมีทุกข์ในทางใดทางหนึ่งเป็นผลลัพท์ ก็ย่อมกลายเป็นต้นเหตุของทุกข์ใหม่ๆ ขึ้นมาอีก

พวกบ่นว่าทำดีไม่ได้ดี หาใช่เพราะส่วนดีที่เขาทำนั้นมันไม่ดีจริง แต่เป็นเพราะเขาไม่รู้กลไกของจิตในอันที่จะทำให้เกิดสุขหรือเกิดทุกข์ต่างหาก หลังกายๆ คิดคิดมากทุกข์มาก คิดน้อยทุกข์น้อย แต่ไม่คิดเลยนั้นเป็นไปไม่ได้

ทำดีให้ได้ดีแบบพุทธนั้น ต้องทำดีมาถึงขั้นพัฒนาต่อไปได้เป็น 'คิดอย่างแยบคาย' เราจะเห็นตามจริงว่าเมื่อคิดอย่างแยบคาย โดยเอาสภาพธรรมที่กำลังปรากฏเด่นตรงหน้ามาเป็นเครื่องระลึก ว่าทุกสิ่งเกิดแล้วต้องดับลงเป็นธรรมดา คิดด้วยอาการเช่นนี้ ในที่สุดจะแปรจากคิดมาเป็น 'รู้ทัน' คือเห็นโต้งๆในขณะของความเกิดขึ้น และในขณะของความดับไป หรือแม้สิ่งนั้นมีอายุยืนเกินกว่าที่เราจะมีชีวิตอยู่รอดวันดับสลาย ใจอันสว่างด้วยพุทธิปัญญา ก็จะตระหนกอยู่ในภายในว่ามันไม่เที่ยงหรอก แม้พระอาทิตย์ที่มีอายุเป็นหมื่นล้านปี เราเกิดตายอีกหลายแสนชาติมันก็ยังส่องสว่างไม่หายไปไหน แต่สาระสุดท้ายนั้นอย่างไรก็คือพระอาทิตย์จะต้องดับไปในที่สุดอยู่ดี

การพยากรณ์อดีตชาติและอนาคตชาติ

เมื่อมองเข้ามาในภายในใจจนเกิดสติเท่าทันเป็นขณะๆ ว่าจะเป็นการขยับกายท่าไหน จะเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ จะเป็นสภาพสงบหรือฟุ้งซ่านของจิต ทั้งหมดต่างก็มีเหตุเสมอ เช่นเราอยากเปลี่ยนจากท่าเดินเป็นท่านั่งก็เพราะเดินจนเมื่อย แสดงให้เห็นว่าอิริยาบถเดินไม่เที่ยง หนอยุ่ในสภาพเดินตลอดไปไม่ได้ เพราะสภาพเดินไม่ใช่ตัวตน

เพียงอะไรปรากฏเด่น จิตจับสิ่งนั้นแล้วก็ล่วงรู้แหงทะลุไปถึงสิ่งอื่น ๆ เช่นเมื่อเห็นอิริยาบถเดินไม่เที่ยง ก็เห็นตลอดสลายไปถึงความจริงเช่นยิ่งเดินก็ยิ่งสะสมความทุกข์ทางกายมากขึ้นทุกที ความทุกข์นั้นทำให้จิตกระสับกระส่ายไม่อาจสงบลงได้

เราจะเริ่มเห็นค่าความจริงว่าเพราะมีสุขมีทุกข์ จึงก่อพลังขับเคลื่อนทางใจให้เกิดความทะยานอยากขึ้นมาอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็นเพียงความอยากขั้นพื้นฐานเช่นเปลี่ยนอิริยาบถจากปัจจุบันให้เป็นอื่นไปจนถึงความอยากขั้นที่ทำให้ตั้งใจดีหรือร้าย ก่อกุศลกรรมหรืออกุศลกรรม ทำจิตให้สว่างหรือมืดขึ้นมา **ที่ตรงนั้นเราได้ชื่อว่าเป็นผู้แจ่มแจ้งเรื่องเหตุเกิดแห่งกรรม สมดังที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเหตุเกิดกรรมคือผัสสะและกิเลสทั้งหลาย**

และเมื่อฝึกรู้ฝึกเห็นภายในให้รอบด้านจนกระทั่งจิตมีความตั้งมั่นเป็นสมาธิผ่องแผ้ว ก็จะเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของวิบากอันเป็นอนิจนิตยอีกด้วย

ไม่ใช่ที่เราฝึกเห็นกายหรือเห็นใจอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วเกิดญาณรู้เห็นเฉพาะทางขึ้นมา แต่ต้องฝึกรู้ฝึกดูภายในนี้ทั่ว ๆ ทั่วเนื่องกันหลายวัน หลายเดือน หรือหลายปี ถึงจุดหนึ่งจะเกิดความรอบรู้ ทำนองเดียวกับการเกิดของสัญชาตญาณในสาขาอาชีพต่าง ๆ เช่นคนมีหน้าที่ตรวจของเถื่อนมาก ๆ หลายปีเข้าแค่มองกล่องพัสดุปราดเดียวก็สัมผัสขึ้นมาเองเฉย ๆ ว่ากล่องนี้มีปัญหา เป็นต้น

ผู้ฝึกปฏิบัติตามจริงจะเห็นภายในโดยความเป็นกรรมเก่ากรรมใหม่อย่างไร ขอให้ดูจากที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้คือ...

คุณภิกษุทั้งหลาย ก็กรรมเก่าเป็นไฉน ผู้มีปัญญาย่อมเห็นว่าตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นกรรมเก่า อันปัจจัยทั้งหลายปรุงแต่งแล้ว สำเร็จด้วยเจตนา (ในอดีตชาติ) เป็นที่ตั้งแห่งเวทนา (ความรู้สึกสุขทุกข์อันเนื่องด้วยกายในปัจจุบันชาติ) คุณภิกษุทั้งหลาย นี่คือนี่ที่เราเรียกว่า ‘กรรมเก่า’

คุณภิกษุทั้งหลาย ก็กรรมใหม่เป็นไฉน กรรมที่บุคคลทำด้วย กาย วาจา ใจ ในบัดนี้ นี่คือนี่ที่เราเรียกว่า ‘กรรมใหม่’

เราจะทราบว่ายัตถภาพของมนุษย์นี้ โดยรวมแล้วเป็นของสูง จะยากดีมีจนแค่ไหน ก็ต้องเคยทำดีอะไรบางอย่างไว้ถึงจะได้มาเป็นมนุษย์ นอกจากนั้นเรายังทราบว่าเดรัจฉานต่างๆก็มีเหตุของการกำเนิดเหมือนกัน แต่ต้องเป็นอกุศลบางอย่าง เป็นต้น

ความรู้เรื่องกรรมอาจจุดชนวนขึ้นมาจากความเห็นชัดตรงส่วนไหนก็ได้ อย่างเช่นเดรัจฉานบางตัว มีทุกข์แบบหนึ่งๆที่เราสัมผัสได้ด้วยใจว่าเกิดขึ้นเสมอๆ พอเราเห็นลักษณะทุกข์เช่นนั้นแจ่มชัด ก็อาจเกิดความรู้แจ้งขึ้นเองว่าที่ต่อทุกข์เยี่ยงนี้ ก็เพราะเคยก่อทุกข์ทำนองเดียวกันให้กับสัตว์อื่นมาก่อน

หรือเมื่อเราเห็นคนพิการ มีสภาพการเคลื่อนไหวไม่ปกติ เมื่อเห็นอาการทางกายชัด ก็อาจเกิดญาณรู้แหลมคมขึ้นมาว่าภาพโดยรวมเช่นนั้นปรากฏขึ้นได้เพราะเคยมีกรรมใดในอดีตเป็นเหตุสร้างขึ้น อันนี้อยู่นอกเหนือขอบเขตที่จะอธิบายได้ด้วยภาษาว่าอาการหยั่งรู้เช่นนั้นเป็นอย่างไร ทำไมก่อกรรมแบบโน้นถึงมารับผลแบบนี้ ทั้งที่คิดๆแล้วไม่เห็นจะเกี่ยวข้องกัน

หรือเมื่อปรารถนา เพียงส่องดูความตั้งใจของคนๆหนึ่ง ว่ามีน้ำหนักตั้งดูดีให้ปะติดกับความมืด หรือความสว่างประมาณใด ก็สามารถเห็นเป็นนิมิตได้ว่าถ้าตายขณะนั้นเขาจะไปเกิดในภพใด ถ้าเปลี่ยนความตั้งใจในเส้นทางกรรมเดิมจะเปลี่ยนภพได้แค่ไหน

แต่ทั้งหลายทั้งปวง จะหยั่งรู้ได้ลึกซึ้งปานใด หากไม่สามารถหยั่งรู้เรื่องเดียว คือทำอะไรจะหมดกิเลส หมดความยึดมั่นถือมั่นในกายใจนี้ ก็ไม่เชื่อว่าบรรลุประโยชน์สูงสุดของวิชารูตามจริงเลย

สติปัญญา ๔

ขอสรุปอย่างมีบัญญัติในตอนท้ายนี้อีกครั้ง เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
กันต่อไป วิชาที่ตามจริงของพระพุทธเจ้านั้น โดยสรุปย่อๆก็คือการมีสติระลึกรู้ความเป็นไปในกายใจ
ตามจริง ขอบเขตกายใจนี้ขอย่อยออกได้เป็นที่ตั้งของสติ ๔ ชนิด จึงเรียกว่า ‘สติปัญญา ๔’ เรียง
ตามลำดับดังนี้

๑) กาย ได้แก่แก่มหาใจ อิริยาบถใหญ่และอิริยาบถย่อย ความสกปรกของร่างกาย ความเป็นการ
ประชุมกันของธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม และความแน่นอนที่จะต้องเป็นซากศพในกาลต่อไป

๒) เวทนา ได้แก่ความรู้สึกสุข ทุกข์ เจน ทั้งที่เนื่องด้วยเหยื่อล่อทางโลกเช่นกามคุณ ๕ และทั้งที่
ไม่เนื่องด้วยเหยื่อล่อทางโลกเช่นการเกิดสติอย่างต่อเนื่องจนเป็นสุข หรือการอยากได้ความสงบแต่ไม่ได้
ตั้งใจเลยเป็นทุกข์

๓) จิต ได้แก่ความมีสภาพจิตเป็นต่าง ๆ ทั้งที่มีราคะ โทสะ โมหะ และไม่มีกิเลสทั้งสาม ตลอดจน
สภาพจิตหุดหู่ สภาพจิตฟุ้งซ่าน สภาพจิตสงบอย่างใหญ่ สภาพจิตที่ปล่อยวางอุปาทานเสียได้

๔) ธรรม ได้แก่สภาพธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏแสดงว่าขณะนี้เกิดขึ้น ขณะนี้ตั้งอยู่ ขณะนี้ดับไป
รวมทั้งสภาพธรรมที่แสดงความไม่ใช่ตัวตนออกมาอย่างโจ่งแจ้ง คือมีการประชุมกันของเหตุปัจจัยต่าง ๆ
ปรากฏผลลัพท์อยู่ชั่วคราว เมื่อเหตุปัจจัยต่างฝ่ายต่างแยกย้ายกันไปแล้ว ก็ไม่เหลือผลใด ๆ ปรากฏต่ออีก

การฝึกปฏิบัติตามจริงไปเรื่อย ๆ นั้น ในที่สุดจะเกิดไฟล้างกิเลสออกจากจิตครั้งใหญ่ เรียกว่าเป็น
ปรากฏการณ์ ‘บรรลุธรรม’ ซึ่งขั้นต้นเรียกว่าเป็นการได้ดวงตาเห็นธรรม หรืออีกนัยหนึ่งรู้จักพระนิพพาน
อันเป็นธรรมชาติที่ไม่มีสิ่งใดตั้งอยู่ในที่นั้นได้ กล่าวให้เข้าใจง่าย การรู้จักนิพพานคือการเห็นสภาพ
อันเป็นความจริงสูงสุด ความจริงสูงสุดคือความว่างจากตัวตน ดังนั้นจึงไม่มี ‘ตัว’ ใด ๆ ตั้งอยู่ได้
ในสภาพอันเป็นยอดสุดแห่งความเป็นจริงนั้น แม้กระทั่งอากาศธาตุก็ไม่อาจถูกต้องนิพพานได้

ขณะของการเห็นนิพพานนั้น จิตจะเป็นหนึ่ง มีความตั้งมั่นระดับฌาน และสิ่งที่ถูกรู้ก็ไม่ใช้รูปนิมิต
หรือเสียงบอกระหว่างสิ่ง แต่เป็นธรรมชาติบริสุทธิ์ที่ปรากฏเปิดเผยอยู่แล้วตลอดมา โดยไม่เคยมีภาวะ
เกิดขึ้นหรือดับไป ไม่ว่าจะมึนงงใดเกิดขึ้นดับไปแค่ไหนก็ตาม ที่สัตว์ทั้งหลายไม่เคยเห็นนิพพานก็
เพราะไม่เคยได้ฝึกปฏิบัติตามจริง เมื่อไม่ฝึกปฏิบัติตามจริงย่อมไม่อาจเข้าถึงความจริงขั้นสูงสุดได้เลย

ผู้ที่อยู่ในขั้นของการได้ดวงตาเห็นธรรมนั้น เรียกกันเป็นที่รู้ เรียกกันเพื่อสื่อความเข้าใจแล้ว ว่า
เป็น ‘โสดาบันบุคคล’ เป็นผู้ไม่ตกต่ำ และจะไม่บ่บ่าหน้าไปบ่บายภูมิอีกเลย เพราะกิเลสไม่มีอำนาจพอจะ
ครอบงำจิตใจให้เกิดความเห็นผิดในเรื่องของกรรมขั้นศีลพื้นฐานได้อีก อย่างไรก็ตาม โสดาบันบุคคลยังมี
ราคะ โทสะ โมหะเหมือนคนธรรมดาทั่วไป จึงมีภรรยาและบุตรได้ ยังแสดงอาการซึ่งเคียดได้ ยังมีมานะ

อยู่ รู้ทั้งรู้ว่าตัวตนไม่มี เลิกเชื่ออย่างเด็ดขาดแล้วว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นตัวเป็นตน ไม่เป็นผู้ที่พูดอีกแล้วว่ามี
อึดอันแท้จริงอยู่ในที่ใดๆ ทั้งโลกนี้และโลกหน้า

เมื่อโศดาบันบุคคลเจริญสติปัญญา ๔ จนรู้แจ้งตามจริงถึงขั้นบังเกิดไฟล้างกิเลสอีกครั้ง ท่านจะ
ยกระดับขึ้นเป็น 'สัททาคามีบุคคล' เป็นผู้ทำราคะ โทสะ โมหะให้เบาบางลง กล่าวคือเครื่องขัดขวางจิตใจ
ไม่ให้เห็นสภาพธรรมทั้งหลายตามจริงนั้น ลดกระแสคลื่นรบกวนลงมา

เมื่อสัททาคามีบุคคลเจริญสติปัญญา ๔ จนรู้แจ้งตามจริงถึงขั้นบังเกิดไฟล้างกิเลสอีกครั้ง ท่านจะ
ยกระดับขึ้นเป็น 'อนาคามีบุคคล' เป็นผู้ทำลายราคะและโทสะได้อย่างเด็ดขาด กล่าวคือคลื่นรบกวน
ไม่ให้เห็นตามจริงจะดับไปถึงสองกระแสใหญ่ๆ เหลือเพียงคลื่นรบกวนในย่านของความมีมานะ ความ
มีใจถือว่าเป็นตัวเป็นตน

เมื่ออนาคามีบุคคลเจริญสติปัญญา ๔ จนรู้แจ้งตามจริงถึงขั้นบังเกิดไฟล้างกิเลสอีกครั้ง ท่านจะ
ยกระดับขึ้นเป็น 'อรหันตบุคคล' เป็นผู้ที่ไม่เหลือแม้ความรู้สึกในตัวตนอยู่อีก เรียกว่าคลื่นรบกวนสุดท้าย
ถูกกำจัดทิ้งไปอย่างสิ้นเชิง ท่านจึงเห็นตามจริงอย่างชัดเจนที่สุด ว่าทั้งหลายทั้งปวงนั้นว่างจากตัวตน นี้
แหละคือขั้นของการ 'ทำนิพพานให้แจ้ง' อย่างแท้จริง

บทสำรวจตนเอง

- ๑) ขณะนี้เรารู้อะไรตามจริงอยู่บ้าง?
- ๒) สิ่งที่เรารู้ตามจริงเป็นเรื่องภายนอกหรือเรื่องภายใน?
- ๓) มีความถี่ห่างแค่ไหนที่เราสามารถรู้ได้ตามจริงว่ากำลังหายใจเข้าหรือหายใจออก?
- ๔) เราเคยมีความรู้สึกเห็นตามจริงบ้างหรือไม่ว่าชีวิตไม่เที่ยง?
- ๕) เราเคยมีความรู้สึกเห็นตามจริงบ้างหรือไม่ว่าสิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นไม่ใช่ตัวตน?

สรุป

ความจริงถ้าคิดๆเอาเฉยๆ ดูเนื้อหาวิชารู้ตามจริงหรือที่เรียกอย่างเป็นทางการว่า ‘สติปัฏฐาน ๔’ นี้แล้ว เหมือนพระพุทธเจ้ามิได้ทรงให้กระทำกิจอย่างใดเป็นพิเศษเลย ก็แค่ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในขอบเขตของกายใจเราตามจริงเท่านั้น เกิดอะไรขึ้นก็รู้ อะไรที่ว่ามันดับไปก็รู้ มีอยู่เท่านี้ แต่ที่เราเห็นไม่ถึงก็คือเมื่อใช้ชีวิตโดยอาการรู้เห็นตามจริงง่าย ๆ ก็จะมีบังเกิดผลอันน่าพิศวงอย่างใหญ่หลวง

กล่าวคือเมื่อเจริญสติปัฏฐาน ๔ ไปจนถึงระดับของความมีสมาธิจิตตั้งมั่นผ่องแผ้ว แม้ยังไม่บรรลุธรรม ก็อาจได้อานิสงส์ต่างๆมากมายเหลือคณานับ ยิ่งเสียกว่าฝึกศาสตร์ทางจิตที่ละศาสตร์ในโลก รวมกันเป็นร้อยเป็นพันศาสตร์ เพราะไม่มีศาสตร์ใดเข้าถึงรหัสลับในธรรมชาติได้มากไปกว่าวิธีทำลายอคติที่ห่อหุ้มจิตไม่ให้เห็นตามจริงอีกแล้ว

พระเถระในสมัยพุทธกาลต่างกล่าวยืนยันถึงผลข้างเคียงที่ไม่ตั้งใจจะได้แต่ก็ได้มา เป็นอภิญญา หรือความรู้เห็นอันยิ่งประการต่างๆ มีที่สุดที่เป็นสาระสำคัญคือเรื่องเกี่ยวกับกรรมวิบาก ดังเช่นที่พระอนุรุทธะเคยกล่าวไว้ว่า **คุณผู้มีอายุทั้งหลาย เราย่อมรู้วิบากของการกระทำกรรมทั้งที่เป็นอดีตอนาคต และปัจจุบัน โดยฐานะ โดยเหตุ ตามความเป็นจริง เพราะได้เจริญ ได้กระทำให้มากซึ่ง สติปัฏฐาน ๔**

คนเราสร้างกรรมขังให้ตัวเองด้วยความไม่รู้ เมื่อรู้ว่าสร้างกรรมขังแล้วจะต้องไปทุกข์ทรมานอดีตอด คับแคบอยู่ในกรรมขังก็ยอมเลิกสร้างกรรมขัง ฉันใดก็ฉันนั้น เมื่อเป็นผู้รู้เรื่องกรรมวิบากอย่างแจ่มแจ้ง บุคคลย่อมไม่ทำกรรมอันเป็นไปเพื่อความเดือดร้อนของตนเองในกายภาคหน้า มีแต่จะเร่งรัดทำกรรมอันเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเองและคนที่รักรอบข้างแต่ถ้อยเดียว

* สรุปตติยบรรพ *

การรู้ตามจริงมีหลายแบบ หลายระดับ คนยุคปัจจุบันมักมองว่าการรู้ตามจริงคือการพิสูจน์ได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ว่า 'ความจริง' เกี่ยวกับเรื่องที่เราใจบางอย่างนั้นเป็นอย่างไร

แต่สิ่งที่เราจำเป็นต้องยอมรับก็คือวิทยาศาสตร์ให้ความจริงอันเป็นที่สุดไม่ได้ถนัดถนั้นัก ไม่ว่าจะเรื่องเล็กสุดในระดับอะตอม ตลอดไปจนถึงเรื่องใหญ่สุดระดับเอกภพ ทุกทฤษฎี ทุกการกระแทกสังนินฐาน อาจถูกหักล้างด้วยการค้นพบใหม่ๆเสมอ

ทว่าการรู้ตามจริงบางอย่างไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ต่อ เพราะเป็นสัจจะความจริงที่ไม่อาจถูกหักล้างด้วยการค้นพบครั้งใหม่ใดๆ ไม่ว่าปัจจุบันหรืออนาคต ยกตัวอย่างเช่นลมหายใจมีแค่เข้าก็บอออกสองอย่าง ถ้าเรารู้ได้ถูกต้องในขณะที่มันปรากฏเป็นเข้าหรือปรากฏเป็นออก ก็แปลว่าเรากำลังรู้ตามจริงอยู่ในขณะนั้น ๆ

ด้วยวิชา 'รู้ตามจริง' ของพระพุทธเจ้า เริ่มต้นอาจง่าย ๆ แบบที่ทุกคนรู้ได้อย่างเช่นลมหายใจเข้าออกอีก แต่ลึกลับสุดอาจเป็นเรื่องอจินไตย เกินการคาดคิด เกินจินตนาการของมนุษย์ปุถุชนทั้งหลาย เช่นที่เกี่ยวกับกรรมวิบากและวิบัติทุกขัตติยทุกขังปวง แม้เป็นเรื่องอจินไตยเช่นนั้น เราก็สามารถรู้แจ่มแจ้งเฉพาะตน ว่านั่นเป็นของจริง เป็นของแท้ เป็นของที่ทนต่อการพิสูจน์ในทุกกาล เช่นเดียวกับสามารถรู้ว่าลมหายใจเข้าออกเป็นเรื่องจริงนั่นเอง

คนเราชอบคิดว่าหลายสิ่งหลายอย่างในชีวิตเป็นเรื่องเล็ก ต่อเมื่อผู้รู้ตามจริงมากเข้า เราจะเห็นว่าโลกนี้ไม่มีอะไรเป็นเรื่องเล็ก ไม่มีการกระทำอันใดที่ควรประมาท เพราะแม้เพียงการยอมปล่อยให้ความคิดอกุศลชนิด ๆ หน่อย ๆ ผุดขึ้นในหัวเราด้วยความเต็มใจยินดี ปล่อยให้ความคิดอกุศลชนิด ๆ หน่อย ๆ นั้นแปรเป็นคำพูดหรือการกระทำปรากฏต่อโลกภายนอก มันจะเกิดขึ้นอีกและอีก แล้วในที่สุดมันจะสะสมเป็นอกุศลกรรมที่มีน้ำหนักใหญ่ คือเป็นนิสัยเสีย เป็นอาชิตถนกรรมที่เราเสพติดมันจนได้

เมื่อเห็นความจริงในระดับของกรรมทางความคิดมากเข้า เราก็จะยิ่งเชื่อที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าการเดินทางไปเรื่อยๆ ในสังสารวัฏนั้น ไม่มีทางหนีพ้นนรกไปได้ เพราะจิตคนพร้อมจะไหลลงต่ำ ความคิดอันเป็นอกุศลพร้อมจะปรากฏขึ้นชักจูงเราไปสู่อบายเสมอ ไม่มีอะไรที่น่ารักจริง มีแต่สิ่งลวงล่อให้หลงทำบาปทำกรรม ขอแค่พลาด หรือเพียงการ์ดตกหนสองหน ก็เพียงพอแล้วต่อการได้นั่งกระดานลื่นไหลลงนรกโดยไม่ต้องใช้ความพยายามใดๆ

ผู้เห็นภัยในสังสารวัฏยอมแรงชวนชววยทำบุญทำกุศลคุ้มตัว และกระตือรือร้นพอที่จะทำทางนิพพานให้ตัวเองเอาไว้ แม้แค่เพียงต้นทางก็ยังดี

ความรู้ทางโลกนั้นไม่มีที่สิ้นสุด ยิ่งค้นพบก็ยิ่งแตกแขนงล่อใจให้ค้นคว้าต่อมากขึ้นทุกที แต่ความรู้ทางธรรมนั้นมีที่สุด เพียงเลิกสนใจออกไปใส่เรื่องข้างนอก แต่ค้นหาที่มาที่ไปของประสบการณ์ทั้งหมด ตั้งคำถามไว้ถูกเป้าใหญ่สุด ประพฤติปฏิบัติตรงทางอันจะนำไปสู่คำตอบอันจริงแท้ที่สุด นั่นแหละคือที่สุดทุกข์ นั่นแหละคือการไม่ต้องทำกิจอันใดเพิ่มเติมเพื่อความดับทุกข์อีก

➤ บทส่งท้าย

หากเราอยู่ในวันสุดท้ายของชีวิต และจิตกำลังทำงานทบทวนทุกสิ่งที่มีมาทั้งหมดในชีวิต หากยังนึกคิดทบทวนได้ หลายคนคงถามตัวเองว่า ได้ปล่อยโอกาสให้ตัวเองพลาดสิ่งดีๆ ในชีวิตอันใดไปบ้าง

ส่วนใหญ่คงนึกเสียดายว่าทำไมไม่จีบแม่คนนั้น ทำไมไม่รักพ่อคนนี้ ทำไมก่อนสอบมหาวิทยาลัยไม่ขยันเสียหน่อย ทำไมถึงทนทุกข์ทำงานในบริษัทที่ไม่ทำให้เราเจริญก้าวหน้าตั้งนานนม ทำไมไม่รออีกสักนิดแทนที่จะคิดสั้นแต่งงานกับเจ้านี้ ทำไมถึงไม่กล้าขอหย่าเสียตั้งแต่อายุน้อยๆ ทำไม ฯลฯ

คนเราจะนึกถึงบุคคลหรือเหตุการณ์ที่มีอิทธิพลสำคัญกับชีวิต คือนึกๆ แล้วพบความเป็นไปได้ว่า สามารถพลิกผันชีวิตเราให้ดีขึ้น หรือทำให้เราใช้ชีวิตได้ราบรื่นขึ้นกว่าที่ผ่านมา เราปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไป ปล่อยให้บางสิ่งหลุดมือไป ปล่อยให้บางอย่างอยู่กับเรานานเกินไป สารพัดสารเพที่ยังคิดยั้งนำเสียดาย

แต่คงไม่มีใครบ่นรำพึงกับตัวเอง ว่าทำไมไม่ศึกษาพุทธศาสนาเสียให้ถึงแก่นก่อนมาถึงวันสุดท้ายของชีวิต เพราะถ้าใครคิดเสียดายเช่นนั้นได้ ก็แปลว่าเขาต้องตระหนักมาก่อนว่าความรู้ในพุทธศาสนามีค่ายิ่งกว่าสิ่งใด ๆ ทั้งหมดที่ผ่านมาตั้งแต่เกิดจนตาย

เมื่อไม่รู้ว่าสังใดน่าเสียดายที่สุด คนเราย่อมไม่รู้สึกละเสียดายสิ่งนั้น เขาจะตายไปโดยไม่ทราบด้วยซ้ำว่าสิ่งนั้นมีอยู่ในโลก และครั้งหนึ่งเขาเคยเกิดมาทันพบสิ่งนั้น

หลายคนเหมือนรู้แบบฟังๆ ผ่านหูมาว่าเพชรพลอยในพุทธศาสนาองไว้ให้กอบโกย จงอย่าช้าอย่าปล่อยเวลาให้ผ่านไป ขอให้เอาติดตัวไปด้วยมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ในเมื่อไม่เคยปีนปายขึ้นมาถึงเขตที่เขากองทองไว้รอทำให้เห็นกับตา ส่วนใหญ่ก็แค่ฟังหูไว้หูแบบเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง จึงเป็นเรื่องเข้าใจได้ และน่าเห็นใจว่าทำไมคนจึงมาถึงฝั่งแห่งความปลอดภัยกันน้อยนัก

ขอฝากเรื่องน่าเสียดายในชีวิตไว้ในปัจฉิมลิขิตหน้านี้

เรื่องแรก นำเสียดายถ้าก่อนตายไม่ได้ศึกษาพุทธพจน์

เรื่องที่สอง นำเสียดายถ้าศึกษาพุทธพจน์แล้วไม่เลื่อมใส

เรื่องที่สาม นำเสียดายถ้าเลื่อมใสพุทธพจน์แล้วไม่ปฏิบัติตาม

เรื่องสุดท้าย นำเสียดายถ้าปฏิบัติตามพุทธพจน์แต่ไม่ต่อเนื่องจนถึงฝั่ง...

* คำขอบคุณ *

ขอขอบคุณสำหรับคำแนะนำช่วยเหลือจาก

- ๑) คุณอนัญญา เรืองมา
- ๒) คุณปิยมงคล โชติกเสถียร
- ๓) คุณชนินทร์ อารีหนู
- ๔) คุณกนิษฐา อู่ยถาวร
- ๕) คุณพีรยสทธิ์ อุบลวัตร
- ๕) คุณเอกรัตน์ จันทร์รัฐติกาล
- ๗) คุณเนทพล ฉัตรภิบาล
- ๘) คุณวิญญู พิชญ์พงศ์ศา

ที่ช่วยปรับแต่งหนังสือให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ไปรยปกหน้า

ก่อนคุณจะทำหนังสือเพียงวิญญาน

ที่ถามหาสุคติภูมิด้วยความสิ้นหวัง...

ไปรยปกหลัง

(ตอนกลางปก)

เกิดมาเป็นอย่างไรได้อย่างไร?

ตายแล้วไปไหนได้บ้าง?

ยังอยู่แล้วควรทำอะไรดี?

(ตอนล่างของปก)

พร้อมวิธีปลอบคนใกล้ตายให้ได้ไปดี

ตามวิธีของพระพุทธเจ้าที่ได้ผลแน่นอน!

หน้านำด้านใน

เราต่างเป็นวิญญาณซึ่งยังแสวงที่เกิด

ถือกำเนิดด้วยกรรมดีกรรมชั่วที่ก่อไว้

เหมือนคนเดินทางไกลไม่รู้จุดหมาย

น่าเสียดายหากมีผู้รู้จุดหมายทิ้งรอยเท้านำทาง

กระจ่างแจ้งดูफलของคว่ำให้กลับหงาย

แต่หลายคนตายเสียก่อนจะทันรู้...

วิธีเชื่อเรื่องกรรมวิบากและความเป็นไปในโลกหน้า

โดยไม่ต้องกลัวถูกกล่าวหาว่างมงายในภายหลัง

คือฟังว่าพระพุทธองค์ทรงตรัสเป็นเหตุเป็นผลไว้อย่างไร

* หน้าปิดท้าย *

งานของดังตฤณเรียงตามลำดับจากง่ายไปหายาก

ที่ได้รับการตีพิมพ์แล้วก่อนเดือนตุลาคม ๒๕๔๗

๑) กรรมพยากรณ์ ตอน ชะกัรรม	สำนักพิมพ์ บางกอกการพิมพ์
๒) ทางนฤพาน	สำนักพิมพ์ ธรรมดา
๓) เสียตาย... คนตายไม่ได้อ่าน	สำนักพิมพ์ DMG
๔) วิบัสสนานุบาล	สำนักพิมพ์ ธรรมดา
๕) ๗ เดือนบรรลุธรรม	สำนักพิมพ์ ธรรมดา
๖) มหาสติปัฏฐานสูตร เล่ม ๑	สำนักพิมพ์ ธรรมดา